

Usluge sveučilišnih i visokoškolskih knjižnica za slijepe i slabovidne studente

Šehić, Silvana

Master's thesis / Diplomski rad

2013

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:804734>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Diplomski studij Informatologije

Ime i prezime studenta: Silvana Šehić

Usluge sveučilišnih i visokoškolskih knjižnica za slijepe i slabovidne
studente

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Sanjica Faletar Tanacković

Osijek, 2013.

Sadržaj

1. Uvod.....	3
2. Specifičnosti slijepih i slabovidnih osoba.....	4
2.1. Slijepi i slabovidni u Hrvatskoj.....	5
3. Pristup visokom obrazovanju za slijepe i slabovidne osobe	7
3.1. Pravni okvir.....	8
3.2. Službe potpore.....	10
3.3. Primjeri dobre prakse	12
4. Pristup sveučilišnim i visokoškolskim knjižnicama za slijepe i slabovidne studente	15
4.1. Okvir za razvoj knjižničnih usluga.....	16
4.2. Preduvjeti za uspješan pristup knjižnicama	17
4.2.1. Knjižnična građa	18
4.2.2. Knjižnične usluge	19
4.2.3. Pomoćna tehnologija (tiflotehnika).....	20
4.2.4. Educirano osoblje	21
4.3. Primjeri dobre prakse	22
5. Istraživanje	23
5.1. Cilj i svrha istraživanja	24
5.2. Metodologija	24
5.3. Analiza rezultata.....	26
5.4. Rasprava	39
6. Zaključak.....	49
7. Literatura.....	50
8. Prilozi.....	55

Sažetak

Svrha - Svrha ovog rada je prezentirati rezultate istraživanja o jednom aspektu života slijepih i slabovidnih studenata u Hrvatskoj, točnije o njihovom ponašanju prilikom traženja, pronalaženja i korištenja informacija u svakodnevnom životu i studiranju te ulozi sveučilišnih i visokoškolskih knjižnica u tome

Metodologija/pristup - Podaci su prikupljeni kvalitativnom metodologijom - strukturiranim intervjuom. U istraživanju je sudjelovalo devet slijepih i slabovidnih studenata s tri hrvatska sveučilišta. Nakon transkripcije intervjuova i klasifikacije odgovora izvršena je sadržajna analiza rezultata.

Zaključci - Istraživanje je pokazalo kako ispitanici imaju raznolike potrebe za informacijama, kako u svakodnevnom životu tako i za potrebe studiranja, ali da nažalost, ponajviše zbog neprisutnosti njima prilagođene građe i tehničkih pomagala vrlo rijetko ili nikada ne koriste svoje sveučilišne i visokoškolske knjižnice. Tražene informacije pronalaze najčešće samostalno putem interneta ili pitaju nekoga iz svog okruženja (obitelj, prijatelje, prolaznike).

Istraživačka ograničenja - Najvažnije ograničenje jest nemogućnost utvrđivanja točnog broja slijepih i slabovidnih studenata u RH koji su predmet istraživanja, jer u Hrvatskoj ne postoji razrađen sustav prikupljanja podataka o studentima s invaliditetom. Budući da se radi o istraživanju na malom broju ispitanika, zaključci se ne mogu generalizirati na cjelokupnu populaciju.

Praktične implikacije - Važnost ovog istraživanja leži u njegovoj važnosti za razvoj knjižničnih usluga sveučilišnih i visokoškolskih knjižnica u Hrvatskoj koje bi bile prilagođene slijepim i slabovidnim studentima. Budući da istraživanje sadrži iskustava njihovih korisnika, predstavljeni bi rezultati mogli potaknuti knjižničare da svoje usluge usmjere i prema korisnicima s invaliditetom, počevši od istraživanja njihovih informacijskih potreba.

Originalnost/vrijednost - Ovo je prvo istraživanje o knjižničnim uslugama sveučilišnih i visokoškolskih knjižnica za slijepe i slabovidne studente u Hrvatskoj odnosno o informacijskim potrebama i ponašanju slijepih i slabovidnih studenata.

Ključne riječi: sveučilišne knjižnice, visokoškolske knjižnice, slijepe i slabovidne osobe, studenti, informacijske potrebe, informacijsko ponašanje

1. Uvod

U prvom poglavlju ovoga rada, pod nazivom *Specifičnosti slijepih i slabovidnih osoba*, definira se pojam sljepoće i slabovidnosti te se iznose podaci o broju slijepih i slabovidnih osoba u svijetu i u Hrvatskoj. Ukratko se opisuje njihov položaj u društvu i izazovi s kojima se susreću u svakodnevnom životu, kao i predrasude njihove okoline. U potpoglavlju koje govori o slijepim i slabovidnim osobama u Hrvatskoj pobliže se opisuje njihov status u društvu kroz povijest i donosi se kratak pregled razvoja udruga i organizacija za brigu o slijepim i slabovidnim osobama na ovom području. Poglavlje *Pristup visokom obrazovanju za slijepu i slabovidne osobe* najprije obrađuje problematiku prikupljanja podataka o studentima s invaliditetom na razini cijele Hrvatske budući da takav sustav još uvijek nije razrađen te se kroz potpoglavlja navode čimbenici koji slijepim i slabovidnim osobama daju potporu za pristup visokom obrazovanju - pravni okvir i službe potpore. U potpoglavlju o pravnom okviru navode se najvažniji pravni akti kojima se osobama s invaliditetom, pa tako i slijepim i slabovidnim osobama, osigurava pravo na jednak pristup obrazovanju i jednake mogućnosti i uvjete unutar njega. Potpoglavlje o službama potpore za pristup visokom obrazovanju slijepih i slabovidnih osoba opisuje razvoj sveučilišnih službi i ureda za studente s invaliditetom, kao i brojnih drugih udruga i organizacija kojima se postojeći, ali i budući slijepi i slabovidni studenti mogu obratiti u svrhu potpore pri studiranju. Na kraju ovoga poglavlja predstavljeno je nekoliko primjera dobre prakse o informiranosti i educiranosti akademske zajednice o osobama s invaliditetom, a s ciljem izbjegavanja moguće diskriminacije. Sljedeće poglavlje, *Pristup sveučilišnim i visokoškolskim knjižnicama za slijepu i slabovidne studente* opisuje okvir i preduvjete koje je potrebno ispuniti kako bi se ostvario uspješan pristup knjižnicama odnosno navode se najvažnije smjernice izrađene od strane knjižničarskih udruženja a koje propisuju adekvatnu opremu, građu, službe i usluge za korisnike s posebnim potrebama, u ovom slučaju slijepu i slabovidne korisnike.

Budući da se u Hrvatskoj do sada nije istraživalo o knjižničnim uslugama sveučilišnih i visokoškolskih knjižnica za slijepu i slabovidne studente svrha ovoga rada je istražiti njihovo ponašanje prilikom traženja, pronalaženja i korištenja informacijama u svakodnevnom životu i studiranju te ulogi koju sveučilišne i visokoškolske knjižnice imaju u tome.

2. Specifičnosti slijepih i slabovidnih osoba

Svjetska zdravstvena organizacija (WHO - *World health organization*) vidne funkcije dijeli na četiri razine. To su normalan vid, umjereno oštećen vid, teško oštećen vid i sljepoća, pri čemu se umjereno oštećen vid i teško oštećen vid stavljaju u kategoriju slabovidnost.¹ Sljepoćom se smatra kada je na boljem oku s korekcijskim staklom oštrina vida 10% ili manje te s centralnim vidom na boljem oku s korekcijskim staklom do 25%, ali je vidno polje suženo na 20 stupnjeva ili manje. U pedagoškom smislu slijepe osobe definirane su kao osobe kojima je ostatak vida na boljem oku s korekcijskim staklom do 5% ili osobe koje ne mogu čitati znakove na blizinu veličine Times New Roman 22. Slabovidnost podrazumijeva oštrinu vida na boljem oku s korekcijskim staklom od 40% i manje ili kada je vid očuvan više od 40%, ali je priroda oboljenja takva da se kontinuirano razvija. U pedagoškom smislu slabovidne osobe definirane su kao osobe koje se u čitanju i pisanju služe crnim tiskom.²

Govoreći u brojkama, WHO navodi kako je u svijetu 285 milijuna ljudi s oštećenjem vida, od čega ih je 39 milijuna slijepo, a 246 milijuna slabovidno.³ U Hrvatskoj se pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo od 2002. godine vodi Hrvatski registar osoba s invaliditetom, ali upis u njega nije obavezan. Iz tog razloga teško je doći do točnog broja osoba s oštećenjem vida. Savez slijepih broji 5.800 članova s ovim invaliditetom, ali podatka o slabovidnim osobama nema.⁴ Spomenuti Registar prema posljednjem izvješću iz siječnja 2013. godine ima upisano 17.979 osoba s oštećenjem vida, od čega ih je 5.094 slijepo.⁵ Međutim, prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. godine, Hrvatska broji 35.723 osobe s oštećenjem vida.⁶

Iako su se uspješno integrirali u društvo, slijepi i slabovidni još uvijek se moraju nositi s brojnim izazovima. Ponajprije, slijepe i slabovidne osobe moraju se snositi sa znatno većim troškovima života. Odlazak u trgovinu, plaćanje računa, brisanje prašine i brojne druge „jednostavne“ svakodnevne aktivnosti slijepe i slabovidne osobe često moraju obavljati uz tuđu

¹ Usp. World Health Organization. Visual impairment and blindness URL: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs282/en/> (2013-09-02)

² Usp. Udruženje za unapređenje obrazovanja slijepih i slabovidnih osoba. URL: <http://uosso.hr/default.aspx?id=15> (2013-09-02)

³ Usp. World Health Organization. Visual impairment and blindness URL: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs282/en/> (2013-09-02)

⁴ Usp. Hrvatski savez slijepih. Slijepe osobe. URL: <http://www.savez-slijepih.hr/hr/kategorija/slijepe-osobe-100/> (2013-09-02)

⁵ Usp. Benjak, Tomislav. Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Hrvatski zavod za javno zdravstvo, 2013. URL: <http://www.hzjz.hr/publikacije/invalidi12.pdf> (2013-09-02)

⁶ Usp. Državni zavod za statistiku. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine. URL: http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_22/H01_01_22_RH.html (2013-09-02)

pomoću za koju nerijetko trebaju platiti.⁷ Jedan od najvećih problema za slijepe i slabovidne osobe predstavlja zapošljavanje. Do sada su se najčešće zapošljavali kao telefonisti u telefonskim centrima, maseri i fizioterapeuti. Međutim, kada je riječ o poslovima kao što su profesor ili odvjetnik, slijepi i slabovidni se susreću sa svojim najvećim problemom - predrasudama i diskriminacijom. Testiranja za posao nisu im prilagođena, poslodavci i radne kolege ne shvaćaju ih ozbiljno te ih ne smatraju dovoljno dobrima u poslu koji obavljaju.⁸ Osim u poslovnom životu, slijepi i slabovidni se i u svakodnevnom kontaktu s ljudima susreću s predrasudama. Videće osobe ih znaju izbjegavati ili strahovati od kontakta s njima. Promatraju ih kao žrtve i predmet sažaljenja te nerijetko misle da imaju smanjene intelektualne sposobnosti, da idu u „specijalnu školu“ i da su nepismeni. Doživljavaju ih stereotipno, pa se nerijetko može čuti da se za slijepe i slabovidne smatra da zbog svog invaliditeta imaju izraženija druga osjetila, poput sluha.⁹

2.1. Slijepi i slabovidni u Hrvatskoj

Kao i u ostalim zemljama diljem svijeta, slijepi i slabovidni su tijekom godina mijenjali svoj status u hrvatskom društvu. U početku su bili samo pojedinci koji nisu imali nikakvog značaja u društvu, niti su sudjelovali u društvenom životu. Nakon toga su se počeli povezivati kroz brojne organizacije, društva, udruge i saveze s ciljem aktivnog i ravnopravnog uključivanja u društvo.

Prvi pisani zapis o postojanju takvih aktivnosti na našim prostorima datira iz 1893. godine kada je zagrebački učitelj Vinko Bek, kasnije poznatiji kao prvi tiflopedagog, osnovao humanitarno-kreativno Društvo sv. Vida za podupiranje slijepaca. Dvije godine nakon toga Bek otvara i prvi Zavod za odgoj slijepe djece koji je još i danas aktivan pod nazivom Centar za odgoj i obrazovanje „Vinko Bek“.¹⁰ Sljedeće značajno udruženje osnovano je 1920-ih u Popovači pod nazivom Udruženje samostalnih i izobraženih slijepaca čiji je utemeljitelj, Branko Filip pl. Štriga, bio prvi slijepi učitelj u Hrvatskoj. Unutar udruženja se formirala nekolicina

⁷ Usp. U čemu slijepi trebaju pomoć, a u čemu ne: slijepi danas i sutra. URL: <http://www.savez-slijepih.hr/hr/clanak/u-cemu-slijepi-trebaju-pomoc-a-cemu-ne-21/> (2013-09-18)

⁸ Usp. Ivanov, Davor. Slijepi u RH najčešće rade u call centrima, kao maseri, terapeuti..., 31. svibnja 2013. URL: <http://www.poslovni.hr/hrvatska/slijepi-u-rh-najcesce-rade-u-call-centrima-kao-maseri-fizioterapeuti-242771> (2013-09-18)

⁹ Usp. Seksualna edukacija za mlade. Osobe s posebnim potrebama: predrasude prema mladima s oštećenjem vida. URL: <http://www.sezamweb.net/hr/predrasude-prema-mladima-s-ostecenjem-vida/> (2013-09-18)

¹⁰ Usp. Hrvoj, Josip. Povijest pod prstima. Zagreb: Hrvatski savez slijepih, 2006.

intelektualaca koji su 1946. godine u Zagrebu formirali Hrvatski savez slijepih.¹¹ Time je započela skrb za slijepce, njihovo školovanje, osposobljavanje i zapošljavanje u Hrvatskoj.

Hrvatski savez slijepih član je Europske unije slijepih i Svjetske unije slijepih, a čine ga 27 lokalnih, županijskih i gradskih udruga slijepih i slabovidnih koje svojim područjem djelovanja pokrivaju cjelokupan teritorij Republike Hrvatske¹² s ciljem promicanja i provedbe antidiskriminacije i jednakih mogućnosti. Osim lokalnih, županijskih i gradskih udruga u Hrvatskoj djeluju i brojne druge koje se bave pitanjem slijepih i slabovidnih osoba kao što su Hrvatsko udruženje za promicanje i razvoj tiflotehnike, Radioklub slijepih „Louis Braille“, Hrvatska udruga gluhoslijepih osoba „Dodir“, Hrvatska udruga prijatelja bijelog štapa „Homer“, Hrvatska udruga slabovidnih osoba VID, Kazalište slijepih Novi Život i tako dalje, te brojne udruge za promicanje obrazovanja mladih s invaliditetom o kojima će više riječi biti u nastavku rada. Kada govorimo o udruženjima koja pridonose afirmaciji slijepih i slabovidnih osoba u Hrvatskoj, neizostavno je spomenuti i Hrvatsku knjižnicu za slijepce koja kao samostalna javna ustanova djeluje od 2000. godine¹³ te Tiflološki muzej otvoren davne 1953. godine.¹⁴

¹¹ Usp. Pavišić, Zvonimir; Trajer, Dragan. Povijest brige o slijepim osobama u Hrvatskoj i osnivanje Hrvatskog saveza slijepih. URL: <http://www.savez-slijepih.hr/hr/clanak/povijest-brige-o-slijepim-osobama-u-hrvatskoj-i-osnivanje-hrvatskog-saveza-slijepih-132/> (2013-09-02)

¹² Usp. Hrvatski savez slijepih. Temeljne udruge. URL: <http://www.savez-slijepih.hr/hr/kategorija/temeljne-udruge-269/> (2013-09-02)

¹³ Usp. Hrvatska knjižnica za slijepce. Povijesni pregled. URL: <http://www.hkzasl.hr/povijesni%20pregled.html> (2013-09-03)

¹⁴ Usp. Tiflološki muzej. Povijest muzeja. URL: <http://www.tiflooskimuzej.hr/page.aspx?id=26> (2013-09-03)

3. Pristup visokom obrazovanju za slijepe i slabovidne osobe

Kako je ranije navedeno, u Hrvatskoj postoji problem s prikupljanjem podataka o točnom broju osoba s invaliditetom. Kada je pak riječ o prikupljanju podataka o broju studenata s invaliditetom, problem je još veći. Naime, sustav prikupljanja podataka o studentima s invaliditetom na razini cijele Republike Hrvatske nije razrađen na što je ukazala i Andreja Veljača, voditeljica pravne službe Hrvatskog saveza slijepih. Međutim, navela je kako je načelno upoznata da na hrvatskim sveučilištima ima oko 30-tak studenata s oštećenjem vida - slijepih i visokoslabovidnih.¹⁵ Pojedina hrvatska visoka učilišta prikupljaju podatke o studentima koji su se prijavili službama potpore (koordinatorima, uredima za osobe s invaliditetom) radi ostvarivanja određenih prava i korištenja određenih oblika potpore u visokom obrazovanju. Drugim riječima, raspolaže se podacima o studentima koji ostvaruju određena prava u sustavu visokog obrazovanja, ali ti podaci ne prikazuju stvarno stanje.¹⁶ U kontaktu sa sveučilišnim uredima za studente s invaliditetom samo je Sanja Korkut iz Ureda riječkog Sveučilišta navela da prema njihovim podacima na Sveučilištu studira sedam studenata s oštećenjem vida, što opet ne mora značiti da su navedeni podaci konačni.¹⁷

Iako su slijepe i slabovidne osobe svojom težnjom k integraciji i borbom uspjele ostvariti status ravnopravnih građana, u kontekstu obrazovanja najprije su zagovarali segregaciju. Primjerice, Vinko Bek inzistirao je na posebnom zavodu za slijepe i protivio se uključivanju slijepice djece u obrazovanje u pučkim školama.¹⁸ Školsku integraciju kao pogodniji oblik školovanja prihvatio je Republički odbor, najviše tijelo Hrvatskog saveza slijepih, 1966. godine.¹⁹ Danas sva slijepa i slabovidna djeca, bez dodatnih oštećenja, mogu pohađati nastavu u redovnom školskom sustavu obrazovanja.

Vijeće Europe navodi kako proširenje mogućnosti za sudjelovanje u visokom obrazovanju za pripadnike svih skupina društva garantira demokraciju, odnosno da pristup visokom obrazovanju za osobe s invaliditetom ima pozitivan utjecaj na individualne i kolektivne

¹⁵ Veljača, Andreja. Osobna poruka. (2013-9-13)

¹⁶ Usp. Osiguravanje minimalnih standarda pristupačnosti visokog obrazovanja za studente s invaliditetom: prijedlog. Tempus project education for equal opportunities at Croatian universities, Zagreb, 2013. URL: http://www.eduquality-hr.com/images/stories/Zavrсна_Konf_HR/nd.pdf (2013-09-02)

¹⁷ Korkut, Sanja. Osobna poruka (2013-9-13)

¹⁸ Barišić, Josipa. Socijalna podrška osobama s oštećenjem vida. // Socijalna politika i socijalni rad 1, 1(2013), str. 38-70. URL: <http://hrcak.srce.hr/file/152292> (2013-09-02)

¹⁹ Usp. Kovač, Antun. 60 godina Hrvatskog saveza slijepih. // Godišnjak Hrvatskog saveza slijepih br.8 za 2006. godinu. Zagreb: Hrvatski savez slijepih, 2007., str. 9-12. URL: <http://www.savez-slijepih.hr/data/file/1/32.pdf> (2013-09-08)

percepcije invaliditeta.²⁰ Međutim, budući da visokoškolsko obrazovanje nije obavezno, prema prikupljenim podacima možemo vidjeti da se relativno mali broj slijepih i slabovidnih osoba odlučuje za pohađanje fakulteta. Iako se taj podatak čini poražavajućim, ipak broj slijepih i slabovidnih studenata raste iz godinu u godinu.²¹

3.1. Pravni okvir

Kada se govori i pravu na obrazovanju najprije treba spomenuti dokumente Bolonjskog procesa prema kojima socijalna dimenzija visokog obrazovanja podrazumijeva veće uključivanje studenata s invaliditetom u taj proces, prije svega kroz uklanjanje prepreka za njihovu upis i dovršetak studija.²² Pravo na jednak pristup obrazovanju, jednake mogućnosti i uvjete u okviru obrazovanja u Republici Hrvatskoj propisano je brojnim općim i posebnim aktima. Stvaranje sveobuhvatnoga domaćega pravnog okvira pretpostavlja i kontinuirano praćenje razvoja međunarodnih standarda pri čemu vodeću ulogu ima Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom čiji je čl. 24 u potpunosti posvećen obrazovanju. U njemu se navodi kako su države potpisnice Konvencije dužne osigurati sveobuhvatno obrazovanje na svim razinama s ciljem punog razvoja potencijala i osjećaja vlastite vrijednosti, osnaživanja poštivanja ljudskih prava, temeljnih sloboda i ljudske raznolikosti, osobnosti osoba s invaliditetom, njihovih talenata i kreativnosti, mentalnih i tjelesnih sposobnosti te omogućavanje djelotvornog sudjelovanja u slobodnom društvu. Pri ostvarenju navedenih ciljeva države potpisnice dužne su osigurati da osobe s invaliditetom ne budu isključene iz obrazovnog sustava na osnovu svojeg invaliditeta, kao i razumno prilagodbu individualnim potrebama i potrebnu pomoć kako bi se olakšalo njihovo djelotvorno obrazovanje.²³

Osnovu pravnog okvira u Hrvatskoj čini Ustav Republike Hrvatske koji navodi kako država posebnu skrb posvećuje zaštiti invalidnih osoba i njihovu uključivanju u društveni život (čl. 57) te kako je svakomu pod jednakim uvjetima dostupno visokoškolsko obrazovanje (čl.

²⁰ Usp. Usp. Council of Europe - Committee on the Rehabilitation and Integration of People with Disabilities. Access to social rights for people with disabilities in Europe. Strasbourg : Council of Europe, 2003. URL: http://www.coe.int/t/e/social_cohesion/soc-sp/access%20to%20social%20rights%20in%20color.pdf (2013-09-09)

²¹ Usp. Butorac, Danko. Računalo kao nova pomoć u obrazovanju slijepih studenata. // Časopis Edupoint 2, 6(2002). URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/broj-06/clanak-01/racunalo-slijepi.pdf> (2013-09-18)

²² Usp. Puzić, Saša; Doolan, Karin; Dolenc, Danijela. Socijalna dimenzija "Bolonjskog procesa" i (ne)jednakost šansi za visoko obrazovanje: neka hrvatska iskustva // Sociologija i prostor 44, 172/173 (2/3) (2006), str. 243-260. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=138143 (2013-09-09)

²³ Usp. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom . // Ministarstvo socijalne politike i mladih. URL: http://www.mspm.hr/content/download/8270/65125/file/Konvencija_UN.pdf (2013-09-01)

65).²⁴ Zakon o suzbijanju diskriminacije navodi da se osobama s invaliditetom treba omogućiti sudjelovanje u javnom i društvenom životu prilagodbom infrastrukture i prostora te korištenjem opreme (čl. 4).²⁵ Jedan od važnijih dokumenata je i Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom 2007. do 2015. godine koja već u uvodnom dijelu objašnjava kako „temeljno opredjeljenje Republike Hrvatske za provođenjem aktivne politike ljudskih prava proizlazi iz usvajanja ključnih međunarodnih dokumenata, kao i suvremenih standarda na ovom području, te se odražava u njihovoj ugradnji u nacionalni zakonodavni okvir i provedbi u praksi.“²⁶ U tom se dokumentu nadalje navodi da je pri tome posebice bitno skrbiti o zaštiti ranjivih društvenih skupina, poput osoba s invaliditetom te djece s teškoćama u razvoju.“ Nacionalna strategija donosi cijelo poglavlje o odgoju i obrazovanju u kojemu se ističe potreba i važnost osiguravanja kvalitetnog obrazovanja na svim razinama uz nužnost osiguravanja uvjeta za povećanje dostupnosti kvalitetnog obrazovanja mladih s invaliditetom.²⁷

Posebni akti koji čine pravni okvir pristupa visokom obrazovanju osoba s invaliditetom su Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju te sveučilišni statuti. Čl. 77 Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju odnosi se na uvjete upisa i navodi kako je sveučilište, veleučilište ili visoka škola dužno utvrditi postupak odabira pristupnika za upisa na način koji jamči ravnopravnost svih pristupnika, uključujući i one s invaliditetom.²⁸ Sva sveučilišta u Hrvatskoj imaju svoje statute u koje unose odredbe iz Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, kao i odredbe o zabrani diskriminacije na bilo kojoj osnovi. Svi navedeni akti za cilj imaju osigurati pravo na jednak pristup obrazovanju, uključujući i studente s invaliditetom, ali na žalost još uvijek ne uključuju konkretne mjere za provođenje istih. Konkretno, u Statutu Sveučilišta u Zagrebu čl. 6 između ostaloga navodi kako Sveučilište poštuje ustavno načelo o nedopustivosti diskriminacije, između ostaloga i diskriminacije zbog invaliditeta.²⁹

²⁴ Usp. Ustav Republike Hrvatske (pročišćeni tekst). // Narodne novine, 85/10. URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/232289.html> (2013-09-01)

²⁵ Zakon o suzbijanju diskriminacije. // Narodne novine, 85/08. URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/340327.html> (2013-09-01)

²⁶ Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom 2007. do 2015. godine. // Narodne novine 63/07. URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/298398.html> (2013-09-01)

²⁷ Usp. Isto.

²⁸ Usp. Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. // Narodne novine, 123/03., 105/04., 174/04., 2/07. URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/306330.html> (2013-09-01)

²⁹ Usp. Statut Sveučilišta u Zagrebu. // Sveučilište u Zagrebu. URL: <http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/dokumenti/propisi/statut.pdf> (2013-09-18)

3.2. Službe potpore

Slijepa i slabovidna osoba započinje studentski život u trenutku kada joj se čini da je stekla samostalnost, imajući sva potrebna prethodno stečena znanja neophodna za rad, kao što su poznavanje Brailleovog pisma (brajice), vještine rada na računalu, praksu služenja diktafonom, rad s tiflotehničkim pomagalima i tako dalje. Mnogi počinju živjeti u studentskim domovima okruženi ljudima koji vide te im je tada, više nego ikada, potrebna pomoć oko problema koji im oduzimaju vrijeme, umaraju ih i ponekad dovode do gubitka hrabrosti.³⁰

Iz tog su razloga pri sveučilištima osnovane specijalizirane službe koje su zadužene za potporu studentima s invaliditetom, a s ciljem sustavnog pridonosa zadovoljavanju njihovih obrazovnih i socijalno-psiholoških potreba tijekom studija. Sveučilište u Zagrebu prvo je u Hrvatskoj koje je osnovalo Ured za studente s invaliditetom ne tako davne 2007. godine.³¹ Njihov primjer slijede i Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku koje svoj Ured za studente s invaliditetom osniva 2009. godine³² te Sveučilište u Rijeci gdje je 2010. godine Ured osnovan u sklopu Studentskog savjetovanišnog centra.³³ Sveučilište u Splitu pokrenulo je osnivanje Ureda za studente s invaliditetom te imenovalo povjerenike kao kontakt osobe za svako pojedinačno visoko učilište.³⁴ Sveučilište u Zadru pitanjima studenata s invaliditetom bavi se u okviru Studentskog savjetovaništa,³⁵ dok je Sveučilište Jurja Dobrile u Puli 2012. godine imenovalo Povjerenstvo za studente s invaliditetom,³⁶ a Sveučilište u Dubrovniku je imenovalo koordinatoricu za pitanja studenata s invaliditetom unutar Studentskog savjetovanišnog centra.³⁷ Otvoreni Uredi velik su korak za poboljšanje iskustva studiranja studenata s invaliditetom, ali na žalost pojedini nemaju odgovarajuće resurse za rad, dok drugi djeluju samo na razni sveučilišta, a ne i na razini fakulteta. Iz tih razloga mnogi studenti s invaliditetom ostaju uskraćeni za informacije o svojim pravima.³⁸

³⁰ Usp. Slijepi na poslu / urednik Philippe Chazal. Zagreb : Hrvatski savez slijepih, 2007.

³¹ Usp. Sveučilište u Zagrebu. Ured za studente s invaliditetom. URL: <http://www.unizg.hr/uredssi/> (2013-09-09)

³² Usp. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Ured za studente s invaliditetom. URL: <http://www.unios.hr/?g=1&i=21> (2013-09-09)

³³ Usp. Sveučilište u Rijeci. Ured za studente s invaliditetom. URL: <http://www.ssc.uniri.hr/hr/ured-za-studente-s-invaliditetom.html> (2013-09-09)

³⁴ Usp. Sveučilište u Splitu. Ured za studente s invaliditetom. URL: <http://www.unist.hr/Uredzastudentesinvaliditetom/tabid/1276/language/hr-HR/Default.aspx> (2013-09-09)

³⁵ Usp. Sveučilište u Zadru. Studentsko savjetovanište. URL: <http://www.unizd.hr/Default.aspx?alias=www.unizd.hr/savjetovaliste&> (2013-09-09)

³⁶ Usp. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli. URL: http://www.unipu.hr/index.php?id=77&tx_ttnews%5Btt_news%5D=6599&tx_ttnews%5BbackPid%5D=66&cHash=5746d4af10 (2013-09-09)

³⁷ Usp. Sveučilište u Dubrovniku. Studentski savjetovanišni centar. URL: <http://www.unidu.hr/odjeli.php?idizbornik=672> (2013-09-09)

³⁸ Usp. Osiguravanje minimalnih standarda pristupačnosti visokog obrazovanja za studente s invaliditetom: prijedlog. Nav.dj.

Osim navedenih sveučilišnih službi i ranije spomenutih lokalnih, županijskih i gradskih udruga slijepih i slabovidnih, u Hrvatskoj postoji niz drugih udruga koje okupljaju mlade s invaliditetom s ciljem povezivanja i suradnje s drugim udrugama, ustanovama, organizacijama i osobama, a u svrhu provođenja edukativnih akcija i projekata pomoći studentima s invaliditetom. Prva među njima je Hrvatski savez slijepih koji je još 2000. godine utemeljio Zakladu za školovanje slijepih „Marko Brkić“ čije je djelatnost usmjerena na „dodjelu stipendija darovitim slijepim učenicima i studentima sa željom da im se omogući što uspješnije obrazovanje kako bi potom oni, oboružani raznovrsnim znanjima i sposobnostima, na razne načine davali svoj doprinos društvenom napretku.“³⁹ Srodna udruga Savezu je Hrvatska udruga slabovidnih osoba VID aktivna od 2011. godine. Riječ je o udruzi koja okuplja slabovidne osobe s ciljem pružanja potpore, nabavke neophodnih pomagala, senzibilizacije društva vezanima uz problematiku slabovidnih osoba i integracija slabovidnih osoba u moderno društvo bez predrasuda.⁴⁰ Veliku ulogu u životima slijepih i slabovidnih studenata ima Hrvatska udruga za promicanje i razvoj tiflotehnike, osnovana 1991. godine s ciljem unapređenja kvalitete života te zadovoljavanja svakodnevnih potreba slijepih i slabovidnih osoba. Udruga se bavi informiranjem, educiranjem, primjenom suvremenih znanstveno-tehnoloških spoznaja u usavršavanju tiflotehničkih pomagala za svakodnevnu životnu upotrebu te suradnjom s lokalnom i državnom upravom, institucijama, savezima i drugim udrugama. Također, za osobe oštećenog vida organizira certificirane edukacije računalnog osposobljavanja.⁴¹

Što se tiče konkretnog rada sa studentima s invaliditetom, potrebno je izdvojiti dvije organizacije - Hrvatski savez udruga mladih i studenata s invaliditetom (SUMSI) i Udruženje za unapređivanje obrazovanja slijepih i slabovidnih osoba (UUOSSO). SUMSI je neprofitna i humanitarna organizacija nastala 2009. godine i temelji se na povezivanju i suradnji s drugim udrugama, ustanovama, organizacijama i osobama. Cilj joj je provođenje edukativnih akcija i praktične pomoći mladima i studentima s invaliditetom o svim značajnim temama, događajima, novostima i zanimljivostima.⁴² SUMSI trenutno broji četiri članice - Udruga za promicanje kvalitetnog obrazovanja mladih s invaliditetom ZAMISLI koja djeluje na području cijele Hrvatske⁴³, Udruga za mlade i studente s invaliditetom Primorsko-goranske županije ZNAM

³⁹ Hrvatski savez slijepih. Zaklada Marko Brkić. URL: <http://www.savez-slijepih.hr/hr/kategorija/zaklada-marko-brkic-17/> (2013-09-09)

⁴⁰ Usp. Hrvatska udruga slabovidnih osoba VID. URL: <http://www.udrugavid.hr/index.html> (2013-09-09)

⁴¹ Usp. Volonterski centar Zagreb. Hrvatska udruga za promicanje i razvoj tiflotehnike. URL: <http://www.vcz.hr/partneri/organizatori-volontiranja/organizator-241/> (2013-09-09)

⁴² Usp. Hrvatski savez udruga mladih i studenata s invaliditetom SUMSI. URL: <http://www.savezsumsi.hr/> (2013-09-09)

⁴³ Usp. Udruga za promicanje kvalitetnog obrazovanja mladih s invaliditetom ZAMISLI. URL: <http://www.zamisli.hr/> (2013-09-09)

osnovana je s istim ciljem kao i Udruga ZAMISLI,⁴⁴ Udruga studenata s invaliditetom na Sveučilištu u Zagrebu SIZIF⁴⁵ te Udruga za promicanje prava, interesa i mogućnosti mladih s invaliditetom u Slavoniji i Baranji PREOKRET.⁴⁶ Sve navedene udruge za cilj imaju poticanje mladih s invaliditetom na uključivanje u sustav obrazovanja, pružanje informacija, osiguravanje pomoći u svakodnevnom životu, podizanje kvalitete života i obrazovanja mladih s invaliditetom te surađivanje s profesorima i obrazovnim institucijama. UUOSSO je osnovano 1990. godine i djeluje na području cijele Hrvatske s ciljem proizvodnje udžbenika na brajici i zvučnoj tehnici, opskrbe slijepih učenika, studenata i ostalih slijepih i slabovidnih osoba potrebnim pomagalicama i pružanjem pomoći roditeljima i nastavnicima.⁴⁷

3.3. Primjeri dobre prakse

Kako bi se slijepim i slabovidnim osobama omogućio pristup visokom obrazovanju, osim poštivanja pravnog okvira potrebno im je pružiti informacije na adekvatan način te je potrebno educirati akademsku zajednicu, kako profesore, tako i studente, o osobama s invaliditetom kako bi se izbjegla moguća diskriminacija, što se najlakše postiže kroz različite programe, projekte i radionice.

Jedan takav hvale vrijedan projekt je Tempus projekt *Education for equal opportunities at Croatian universities - EduQuality*. Riječ je o trogodišnjem projektu (2010. - 2013.) čiji je cilj izjednačavanje mogućnosti za studente s invaliditetom u visokom obrazovanju u Hrvatskoj. Nositelj Projekta je Sveučilište u Zagrebu putem Povjerenstva za studente s invaliditetom i Ureda za studente s invaliditetom, a kao partneri sudjeluju sveučilišta u Osijeku, Splitu, Rijeci, Dubrovniku i Zadru, Hrvatski studentski zbor te Institut za razvoj obrazovanja. Projekt je 90% financiran od strane Europske komisije i 10% od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, a ukupan proračun projekta iznosi- 868.053 eura.⁴⁸ Jedna od aktivnosti provedenih u sklopu Projekta je uvođenje sveučilišnog kolegija pod nazivom Vršnjačka potpora studentima s invaliditetom. Svrha kolegija je educirati i senzibilizirati studente-asistente za pružanje vršnjačke potpore studentima s invaliditetom čime bi se prevladao niz prepreka koje egzistiraju u sustavu

⁴⁴ Usp. Udruga za mlade i studente s invaliditetom Primorsko-goranske županije ZNAM. URL: http://udruga-znam.hr/pgz/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1 (2013-09-09)

⁴⁵ Usp. Udruga studenata s invaliditetom na Sveučilištu u Zagrebu SIZIF. URL: <http://www.udruga-sizif.hr/index.html> (2013-09-09)

⁴⁶ Usp. Udruga za promicanje prava, interesa i mogućnosti mladih s invaliditetom u Slavoniji i Baranji PREOKRET. URL: <http://www.udruga-preokret.hr/> (2013-09-09)

⁴⁷ Usp. Udruženje za unapređenje obrazovanja slijepih i slabovidnih osoba. URL: <http://uuosso.hr/default.aspx?id=137> (2013-09-09)

⁴⁸ Usp. Sveučilište u Zagrebu. Ured za studente s invaliditetom. Tempus projekt EduQuality. URL: <http://www.unizg.hr/uredssi/index.php/lang-hr/aktivnosti/87-tempus-projekt-eduquality> (2013-09-09)

visokog obrazovanja u Hrvatskoj.⁴⁹ Kolegij je uveden kao izborni na sveučilištima u Zagrebu, Rijeci i Zadru.⁵⁰

Da za izjednačavanje mogućnosti za studente s invaliditetom nisu potrebni veliki financijski izdaci dokazuje praksa na sveučilištima u Zagrebu, Rijeci, Osijeku i Dubrovniku. Navedena sveučilišta osiguravaju individualizirano prilagođen način polaganja ispita u smislu produljenog vremena pisanja ispita, usmene provjere umjesto pismene, uvećanog tiska i tome slično. Na žalost, u Hrvatskoj ne postoji sustavno provođenje individualiziranog načina polaganja ispita za studente s invaliditetom na nacionalnoj razini, zbog čega se ova praksa ne provodi na svim hrvatskim visokim učilištima.⁵¹

Budući da je nedostupnost prilagođene nastavne literature za studente s invaliditetom velik kamen spoticanja u pristupu visokom obrazovanju, kao primjer dobre prakse svakako je potrebno izdvojiti već ranije spomenute udruge i saveze koji slijepim i slabovidnim studentima osiguravaju prilagodbu nastavne literature, pri čemu najznačajniju ulogu imaju Hrvatski savez gluhoslijepih DODIR,⁵² Udruga za promicanje kvalitetnog obrazovanja mladih s invaliditetom ZAMISLI i Hrvatski savez slijepih, ali i pojedini fakulteti hrvatskih sveučilišta koji su inicirali brojne projekte.

Jedan takav projekt nastao je još 2002. godine na Katedri za bibliotekarstvo (Odsjek informacijskih znanosti) na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Cilj projekta bio je napraviti digitalnu knjižnicu ispitne literature jednog kolegija koja bi se onda proširila na sve kolegije Katedre. Cilj je i ostvaren te je na posljetku stvorena digitalna knjižnica Katedre za bibliotekarstvo s dostupnom ispitnom literaturom za gotovo sve kolegije.⁵³

Gotovo najznačajniji projekt prilagodbe literature u digitalni oblik za sve slijepe i slabovidne studente u Hrvatskoj nastao je u suradnji Nacionalne zaklade za potporu učeničkom i studentskom standardu (osnovana pri Ministarstvu Znanosti, obrazovanja i športa) i Udruge ZAMISLI. U sklopu projekta digitalizirano je 230 knjiga, dijelova knjiga ili skripti, ovisno o tome što je student zatražio.⁵⁴ Postoji još nekolicina sličnih projekata prilagodbe literature za

⁴⁹ Usp. Eduquality. Tempus project: education for equal opportunities at croatian universities. URL: <http://www.eduquality-hr.com/> (2013-09-09)

⁵⁰ Usp. Osiguravanje minimalnih standarda pristupačnosti visokog obrazovanja za studente s invaliditetom: prijedlog. Nav. dj.

⁵¹ Usp. Isto.

⁵² Usp. Hrvatski savez gluhoslijepih osoba DODIR. URL: <http://www.dodir.hr/> (2013-09-09)

⁵³ Usp. Ispitna literatura: digitalna zbirka. URL: <http://www.ffzg.unizg.hr/infob/biblio/nastava/dz/zbirka.htm> (2013-09-18)

⁵⁴ Usp. Marijon, Denis. Prilagodba literature za slijepe i slabovidne studente, 5. srpnja 2010. URL: http://www.zamisli.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=60:prilagodba-literature-za-slijepe-i-slabovidne-studente&catid=47:arhiva-2010-godine&Itemid=59 (2013-09-09)

slijepe i slabovidne u Hrvatskoj, ali ni u jednom se ne spominje inicijativa ili sudjelovanje sveučilišnih i visokoškolskih knjižnica.

4. Pristup sveučilišnim i visokoškolskim knjižnicama za slijepu i slabovidnu studente

Prema Zakonu o sveučilištima u Hrvatskoj djeluje sedam javnih sveučilišta: Sveučilište u Dubrovniku, Sveučilište u Osijeku, Sveučilište u Puli, Sveučilište u Rijeci, Sveučilište u Splitu, Sveučilište u Zadru te Sveučilište u Zagrebu.⁵⁵ Zbog velikog broja institucija koje djeluju unutar svakog pojedinog sveučilišta opisat će se samo stanje sveučilišnih knjižnica. Središnja sveučilišna knjižnica u Dubrovniku još uvijek ne postoji, iako se o tome raspravlja još od 2011. godine kada je održan sastanak o budućnosti dubrovačke Znanstvene knjižnice.⁵⁶ Na samom Sveučilištu djeluju Knjižnica za društvene znanosti i Knjižnica za tehničke i biotehničke znanosti,⁵⁷ dok u sklopu Dubrovačkih knjižnica djeluje Znanstvena knjižnica.⁵⁸ U Osijeku zadaću središnje sveučilišne knjižnice obavlja Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek,⁵⁹ u Puli Sveučilišna knjižnica u Puli,⁶⁰ u Rijeci Sveučilišna knjižnica Rijeka,⁶¹ u Splitu Sveučilišna knjižnica u Splitu,⁶² u Zadru Sveučilišna knjižnica Zadar,⁶³ a u Zagrebu Nacionalna i sveučilišna knjižnica Zagreb.⁶⁴

Bez obzira koliku veliku ulogu u sustavu visokog obrazovanja sveučilišne knjižnice igraju, nažalost su još uvijek često na margini zanimanja sveučilišnih uprava. Doduše, neke od njih nastoje pratiti potrebe svoje zajednice, dok druge ostaju zarobljene unutar vlastitih matičnih ustanova s malim izgledima za promjene.⁶⁵

Na sreću, narodne knjižnice su otišle korak ispred i prepoznale potrebe svojih slijepih i slabovidnih korisnika, među kojima su svakako i studenti. Kao najbolji primjer nužno je izdvojiti Knjižnicu i čitaonicu Fran Galović u Koprivnici koja je još 2002. godine u suradnji s Udrugom slijepih Koprivničko-križevačke županije, a zahvaljujući donaciji Europske unije, pokrenula pilot projekt Knjižnična usluga za slijepu i slabovidnu. U sklopu projekta formirana je posebna zbirka

⁵⁵ Usp. Zakon o sveučilištu. // Ministarstvo obrazovanja, znanosti i športa. URL: <http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=16957> (2013-09-09)

⁵⁶ Usp. Dubrovnik.hr. Službene stranice grada Dubrovnika. URL: http://www.dubrovnik.hr/novost_clanak.php?id=6005 (2013-09-09)

⁵⁷ Usp. Sveučilište u Dubrovniku. URL: <http://www.unidu.hr/> (2013-09-09)

⁵⁸ Usp. Dubrovačke knjižnice Dubrovnik. URL: <http://www.dkd.hr/> (2013-09-09)

⁵⁹ Usp. Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek. URL: <http://www.gskos.unios.hr/> (2013-09-09)

⁶⁰ Usp. Sveučilišna knjižnica u Puli. URL: <http://www.skpu.hr/> (2013-09-09)

⁶¹ Usp. Sveučilišna knjižnica Rijeka. URL: <http://www.svkri.uniri.hr/portal/index.php> (2013-09-09)

⁶² Usp. Sveučilišna knjižnica u Splitu. URL: <http://www.svkst.hr/> (2013-09-09)

⁶³ Usp. Sveučilišna knjižnica Zadar. URL: <http://www.unizd.hr/sveucilisnasknjiznica/Po%C4%8Detna/tabid/1096/Default.aspx> (2013-09-09)

⁶⁴ Usp. Nacionalna i sveučilišna knjižnica Zagreb. URL: <http://www.nsk.hr/> (2013-09-09)

⁶⁵ Usp. Petrak, Jelka; Aparac-Jelušić, Tatjana. Knjižnice na hrvatskim sveučilištima: tradicija i promjene. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 48, 1(2005), str. 13-30.

knjižnične građe prilagođene slijepim i slabovidnim korisnicima te je nabavljena specijalna oprema. Projekt je implementiran u ponudu Knjižnice tijekom 2006. godine, a s ciljem ravnopravne uključenosti slijepih i slabovidnih osoba u društvo. Po završetku projekta knjižnica je nastavila s održavanjem i daljnjim razvojem usluga te su se do sada u njoj održale brojne edukacijske radionice za slijepu i slabovidnu, ali i radionice edukacije i senzibilizacije za djecu, odgajatelje, stručnjake i sve zainteresirane iz društvene zajednice.⁶⁶

4.1. Okvir za razvoj knjižničnih usluga

Pružanje knjižničnih usluga svim skupinama osoba s posebnim potrebama uređeno je brojnim smjernicama koje su izradila različita domaća i strana, prvenstveno knjižničarska, udruženja. Njihova je uloga pružiti knjižnicama okvir za rad s osobama s posebnim potrebama na način da im preporučaju potrebnu opremu, zbirke i usluge neophodne za rad s tom skupinom korisnika.

Sekcija knjižnica s uslugama za osobe koje ne mogu čitati standardni tisak (LPD - *Libraries Serving Persons with Print Disabilities Section*), osnovana od strane Međunarodnog saveza knjižničarskih društava i ustanova (IFLA – *Internacional Federation of Library Associations and Institutions*), najvažnija je sekcija toga tipa na međunarodnoj razini, a svrha joj je zalagati se za knjižnične usluge koje su pristupačne osobama s oštećenjem vida.⁶⁷ Do sada je ta sekcija izdala nekoliko smjernica među kojima su najvažnije Smjernice za knjižnične usluge za korisnike brajice⁶⁸ i Knjižnice za slijepu u informacijsko doba: smjernice za razvoj službi i usluga.⁶⁹ U Hrvatskoj centralnu ulogu o brizi za korisnike s posebnim potrebama ima Komisija za knjižnične usluge osoba s posebnim potrebama pri Hrvatskom knjižničarskom društvu. Glavni zadaci i ciljevi Komisije su poticanje knjižnica na poboljšavanje pružanja usluga za osobe s posebnim potrebama, da potiče istraživanja o knjižničnim uslugama za osobe s posebnim potrebama u Hrvatskoj, izrada baza podataka, utvrđivanje korisničkih potreba kroz uspostavljanje suradnje s udrugama osoba s posebnim potrebama, organiziranje radionica namijenjenih educiranju knjižničarskog osoblja za rad s osobama s posebnim potrebama, uspostavljanje suradnje sa stručnim suradnicima i zemljama koje provode slične projekte, promoviranje W3C smjernica za omogućavanje pristupačnosti mrežnim sadržajima, suradnja na

⁶⁶ Usp. Knjižnica i čitaonica Fran Galoviću Koprivnici. Projekt „Knjižnične usluge za slijepu i slabovidnu“. URL: http://www.knjiznica-koprivnica.hr/usluga_za_slijepu_i_slabovidnu.aspx (2013-09-18)

⁶⁷ Usp. Libraries serving persons with print disabilities section. URL: <http://www.ifla.org/lpd> (2013-09-10)

⁶⁸ Usp. IFLA. Guidelines for library service to braille users., 1998.. URL: <http://www.ifla.org/publications/guidelines-for-library-service-to-braille-users> (2013-09-10)

⁶⁹ Usp. Kavanagh, Rosemary; Christensen, Beatrice. Knjižnice za slijepu u informacijsko doba: smjernice za razvoj službi i usluga. Zagreb : HKD, 2006.

izradi zakonskih propisa, prevođenje IFLA-inih smjernica za knjižnične službe i usluge za osobe s posebnim potrebama na hrvatski jezik i brojni drugi.⁷⁰

Slijepi i slabovidni studenti suočeni su s dodatnim poteškoćama pri praćenju nastave i učenju. Literaturu i predavanja je potrebno snimati ili prepisivati na brajicu što oduzima puno vremena i iziskuje puno truda. Na sreću, pojavom i širenjem informacijske tehnologije otvorene su im brojne mogućnosti. Velik broj materijala za ispite (predavanja, knjige, skripte i tako dalje) danas se može naći na internetskim stranicama visokih učilišta, a i same knjižnice trebaju imati vodeću ulogu u prilagođavanju nastavne literature i informacija za studente s invaliditetom (posebice studente s oštećenjem vida) u digitalne i druge formate. Kako bi to ostvarile, mrežne stranice je potrebno izraditi i održavati u skladu s dokumentom W3C konzorcija, Smjernice za osiguravanje pristupačnosti mrežnih sadržaja 1.0. Smjernice su namijenjene svim osobama koje sudjeluju u pripremi mrežnih sadržaja, a temeljni cilj im je promicati pristupačnost mrežnih sadržaja. Sadržaj smjernica obuhvaća općenite podatke o pristupačnom dizajnu stranica, ali i konkretne upute za izradu stranica uz priložene primjere. Primjerice, sadržaji poput grafikona ne bi trebali biti naznačeni samo bojom već i detaljno ali jednostavno objašnjeni, sama struktura stranice mora biti takva da njezin sadržaj ne bude poremećen u slučaju da se pregledava pomoćnim uređajima, kratice i akronimi trebali bi biti dodatno pojašnjeni, trebala bi sadržavati dodatne informacije o kontekstu i orijentaciji same stranice kako bi korisnici lakše razumjeli složene elemente, navigacija bi trebala biti jednostavna. Stranice moraju biti pristupačne svim računalnim sučeljima, odnosno ne bi smjele biti ograničene samo na korisnike novih tehnologija, trebaju biti jednostavne i pregledne s posebnim naglaskom na gramatičku ispravnost. Gramatička ispravnost sadržaja vrlo je bitan element zbog zvučnih čitača pomoću kojih slijepi i slabovidne osobe primaju sadržaj. Ako je riječ krivo napisana, čitač će je tako i pročitati što može rezultirati potpunim nerazumijevanjem sadržaja za korisnika.⁷¹

4.2. Preduvjeti za uspješan pristup knjižnicama

Kako bi se osigurao uspješan pristup sveučilišnim i visokoškolskim knjižnicama za slijepi i slabovidne studente, potrebno je ostvariti niz preduvjeta poput osiguravanja prilagođene knjižnične građe, pristupačne i pomoćne tehnologije, prilagođenih mrežnih stranica, educiranog osoblja i tako dalje, a sve u skladu s ranije opisanim standardima

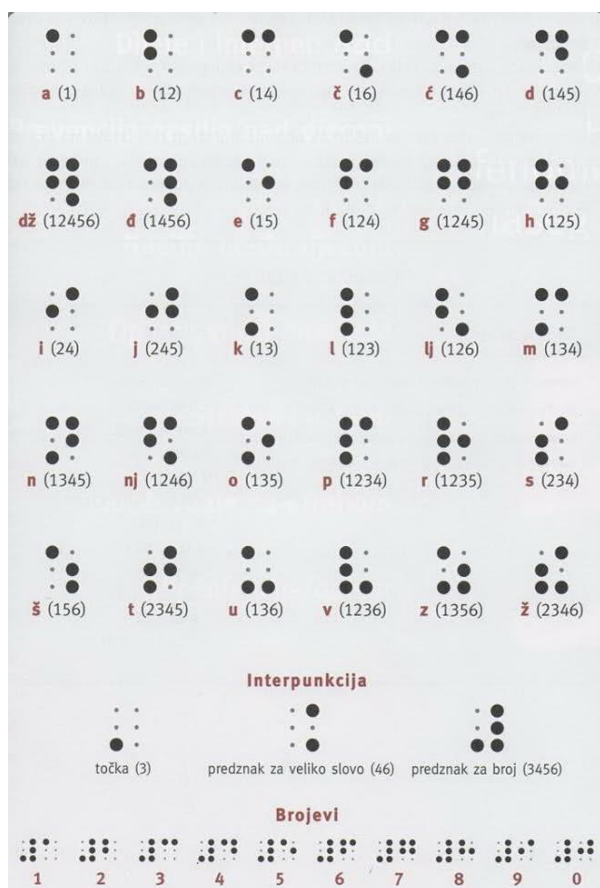
⁷⁰ Usp. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Komisija za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama. URL: http://www.hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/30/ (2013-09-10)

⁷¹ Usp. Smjernice za osiguravanje pristupačnosti mrežnih sadržaja 1.0 URL: <http://www.ffzg.hr/infoz/dzs/smjert/> (2013-09-10)

4.2.1. Knjižnična građa

Prema već spomenutim IFLA-inim Smjernicama, knjižnična građa za slijepce i slabovidne osobe obuhvaća građu uvećanog crnog tiska, knjige na brajici, taktilne i zvučne knjige, knjige dvostrukog formata (uvećani crni tisak i brajica) i prilagođenu digitalnu građu.⁷²

Braiellovo pismo ili brajica (Slika 1.) je standardno i općeprihvaćeno pismo za slijepce i temelj pismenosti i uspješnog obrazovanja slijepih. To je reljefno točkasto pismo koje se čita prstima i njime se služe osobe oštećena vida koje ne mogu čitati crni tisak. Može se pisati ručno, mehaničkim ili pisaćim strojem te pomoću osobnog računala.⁷³

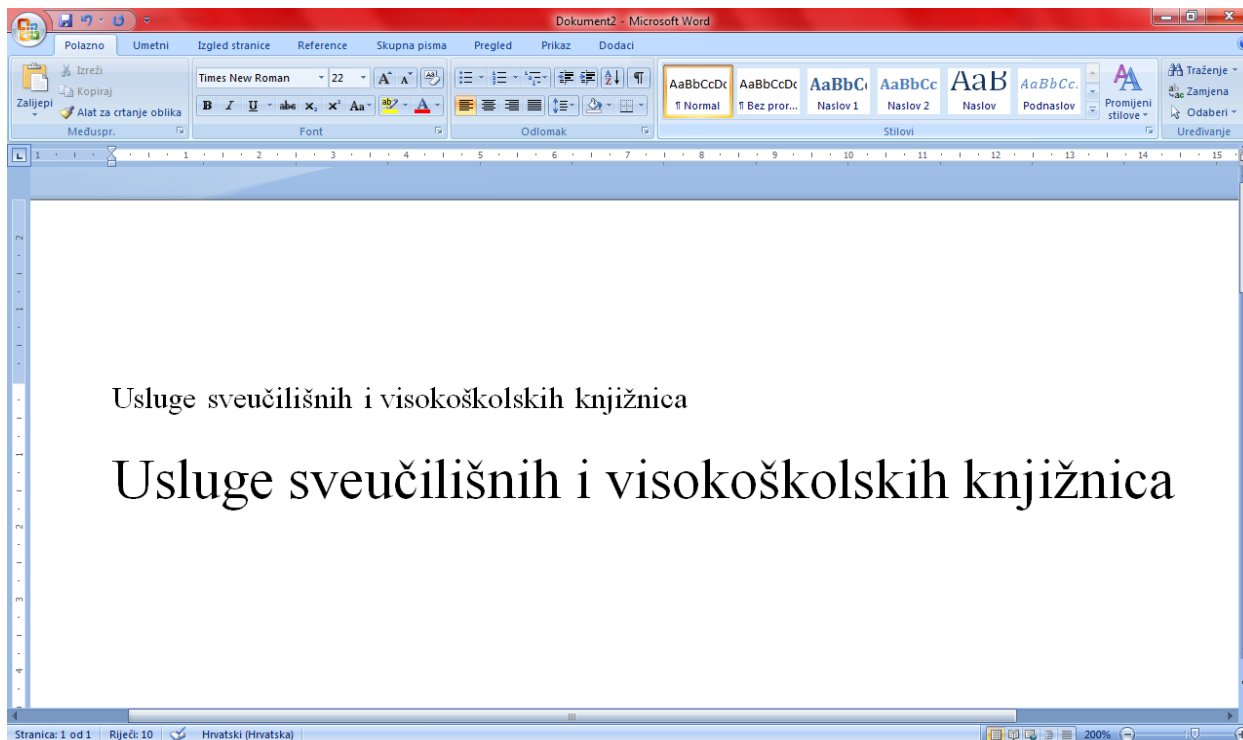

Slika 1. Braiellovo pismo

⁷² Usp. Kavanagh, Rosemary; Christensen, Beatrice. Nav.dj.

⁷³ Usp. Centar za odgoj i obrazovanje „Vinko Bek“. URL: http://www.centar-vinko-bek-zg.skole.hr/nastava/specificni-programi-rehabilitacije?ms_nav=aad (2013-09-09)

Crni tisak (Slika 2.) namijenjen je slabovidnim osobama i uvećava se prema potrebama pojedinca. Najčešća veličina slova je Jaeger 5-8, odnosno Times New Roman 22.⁷⁴

Slika 2. Usporedba veličine slova Times New Roman 12 i Times New Roman 22

Zvučna građa još uvijek je najdraži format građe slijepih i slabovidnih osoba koji je tijekom povijesti mijenjao samo svoj medij. Zastarijevanjem analogne tehnologije nestale su kasete i njihovo mjesto danas je zauzela digitalna tehnologija. S obzirom na nastalu situaciju, knjižnice i ostale zainteresirane ustanove 1996. godine osnovale su DAISY Konzorcij (*Digital Accessible Information System*) kako bi razvile međunarodni standard za digitalnu proizvodnju zvučnih knjiga.⁷⁵

4.2.2. Knjižnične usluge

Usluge namijenjene slijepim i slabovidnim studentima u osnovici se ne razlikuju od tradicionalnih usluga. Potrebno je „jedino“ da knjižnica osigura prilagođenu nastavnu literaturu. Sukladno tome, sveučilišne i visokoškolske knjižnice trebale bi pružati usluge reproduciranja svoje građe na brajici i usluge njezinog zvučnoga snimanja na što imaju pravo i prema čl. 86

⁷⁴ Usp. Matok, Dragica. Integracija učenika s oštećenjem vida. URL: <http://www.savez-slijepih.hr/hr/kategorija/integracija-ucenika-ostecenjem-vida-458/> (2013-09-18)

⁷⁵ Usp. DAISY consortium. URL: http://www.daisy.org/about_us (2013-09-10)

Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima.⁷⁶ Također, bilo bi potrebno organizirati različite seminare i radionice na temu slijepih i slabovidnih, njihova života i njihovih potreba, kao i radionica u kojima mogu sudjelovati same slijepe i slabovidne osobe, ali i osobe iz njihove okoline.

4.2.3. *Pomoćna tehnologija (tiflotehnika)*

Jedan od vodećih zadataka sveučilišnih knjižnica trebao bi biti i osiguravanje određenog broja kompletne opreme koja uključuje pristupačnu i pomoćnu tehnologiju za studente s invaliditetom te im osigurati dostupnost informacija o smještaju takve opreme i uvjetima korištenja. Štoviše, bilo bi potrebno na svakom fakultetu najmanje jedno računalo prilagoditi za korištenje osobama s oštećenjem vida i na njega postaviti govornu sintezu i čitač zaslona.⁷⁷

Drugim riječima, potrebno je osigurati računalni sustav za slijepe. Osnovni dijelovi računalnog sustava za slijepe su računalo, Brailleov redak, čitač ekrana i sintetizator govora. Brailleov redak (Slika 3.) je elektronski uređaj koji se priključuje na osobno računalo, obično ispod tipkovnice. Sadržaj vidljiv na monitoru osobnog računala zahvaljujući softverskom programu koji nazivamo čitač ekrana pretvara se na Brailleovu retku u Brailleove znakove. Slova se oblikuju pomoću iglica koje su izrađene od metala, kristala ili plastike. Kretanje iglica gore i dolje na njegovoj ravnoj površini oblikuje Brailleov tekst ispisan u jednom retku koji se čita dodirom.

Slika 3. Brailleov redak priključen na osobno računalo

⁷⁶ Usp. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. // Narodne novine, 167/03. URL: <http://narodne-novine.mh/clanci/sluzbeni/306987.html> (2013-09-18)

⁷⁷ Usp. Osiguravanje minimalnih standarda pristupačnosti visokog obrazovanja za studente s invaliditetom: prijedlog. Nav.dj.

Čitač ekrana je program koji se instalira u operativni sustav računala. Program raspoznaje sadržaj na ekranu računala i pretvara ga u Brailleovo pismo pomoću Brailleovog retka ili u govor pomoću sintetizatora govora.⁷⁸ Budući da je još uvijek veći dio nastavne literature u tiskanom obliku, najprikladnija pomoćna tehnologija je skener kojim se tekst prenosi u računalo kao digitalna slika. Tada digitalnu sliku preuzima program za prepoznavanje teksta i pretvara ju u digitalni tekst. Još jedan uređaj koji bi trebala posjedovati svaka sveučilišna knjižnica je Brailleov pisac koji tekst s ekrana ispisuje na Brailleovom pismu.

Osim navedenih pomagala koje bi trebala imati svaka sveučilišna, pa i fakultetska knjižnica, postoji još jedan uređaj koji je od velike koristi svakom slijepom i slabovidnom studentu. Riječ je o elektroničkoj bilježnici (Slika 4.) , uređaju koji ujedinjuje zapisivanje, Brailleov redak te dodatne funkcije poput kalendara ili kalkulatora. Na elektroničkoj bilježnici tekst se upisuje brajicom, a sam uređaj se može spojiti s osobnim računalom i na taj način prenositi sadržaj na njega i obrnuto.⁷⁹

Slika 4. Brailleova elektronička bilježnica

4.2.4. Educirano osoblje

Općenito, osoblje sveučilišnih i visokoškolskih knjižnica nedovoljno je educirano za pružanje primjerene potpore studentima s oštećenjem vida. Iz tog razloga, kako se i navodi u Prijedlogu osiguravanja minimalnih standarda pristupačnosti visokog obrazovanja studentima s invaliditetom, bilo bi potrebno uvesti obveznu edukaciju ne samo knjižničara, nego cjelokupnog osoblja, u području rada i pružanja potpore studentima s invaliditetom.⁸⁰ Osoba zaposlena u knjižnici mora posjedovati vještine i znanja vezana za rad sa studentima s invaliditetom kako bi im na najbolji mogući način prezentirala građu i način na koji se ona koristi. Iz tog razloga mora

⁷⁸ Usp. Tiflološki muzej. Ukorak s vremenom. URL:

<http://www.tiflooskimuzej.hr/main.aspx?id=18&pid=24&prId=166&Page=1> (2013-09-10)

⁷⁹ Usp. Virkes, Davor. Multimedijске komunikacije namijenjene slijepim osobama. Magistarski rad. Zagreb: Fakultet elektrotehnike i računarstva, 2004. URL: <http://www.savez-slijepih.hr/hr/kategorija/multimedija-slijepi-448/> (2013-09-10)

⁸⁰ Usp. Osiguravanje minimalnih standarda pristupačnosti visokog obrazovanja za studente s invaliditetom: prijedlog. Nav.dj.

kontinuirano razvijati svoje vještine komuniciranja, pratiti razvoj tehnologije te razvijati svijesti o osobama s invaliditetom kroz različite edukativne radionice, sastanke sa slijepim i slabovidnim korisnicama i suradnju s udrugama. Štoviše, knjižničari bi se još za vrijeme studija trebali osposobljavati za rad sa svim skupinama osoba s posebnim potrebama, uključujući i slijepu i slabovidne osobe. Do tada, bilo bi dovoljno kada bi se takav tip edukacije uveo u sklopu stalnog stručnog osposobljavanja.

4.3. Primjeri dobre prakse

Sveučilišne i visokoškolske knjižnice u Hrvatskoj ne mogu se pohvaliti osobitom praksom ili projektima koji bi pridonijeli pristupačnosti njihove građe i usluga slijepim i slabovidnim studentima. Kao što je ranije spomenuto, svi projekti digitalizacije nastavne literature dogodili su se na inicijativu samih studenata i udruga za osobe s invaliditetom.

Jedna manja akcija održana je ove godine na Dan hrvatske knjige, 22. travnja, u knjižnici Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu koju je organizirala Udruga za promicanje kvalitetnog obrazovanja mladih s invaliditetom ZAMISLI. Radilo se o akciji brisanja podcrtanih knjiga. Naime, digitalizacije knjige moguća je samo ako knjiga nije podcrtana, išarana ili na neki drugi način oštećena.⁸¹

⁸¹ Usp. Dan hrvatske knjige u knjižnici FPZG, 19. travnja 2013. URL: http://www.zamisli.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=319:dan-hrvatske-knjige-u-knjiznici-fpzg&catid=32:dogaaji (2013-09-10)

5. Istraživanje

Prema našim spoznajama, istraživanje na temu uloge sveučilišnih i visokoškolskih knjižnica u informacijskom ponašanju slijepih i slabovidnih studenata prvo je istraživanje toga tipa u Hrvatskoj. Iako se do sada nisu provodila istraživanja koja bi se bavila uslugama (visokoškolskih) knjižnica za ovu vrstu korisnika odnosno njihovim informacijskim potrebama i ponašanjem, postoji čitav niz radova o uslugama narodnih knjižnica za slijepe i slabovidne osobe općenito. Zanimljivo je da ni ti radovi nisu usmjereni na korisnike, nego u pravilu predstavljaju razne projekte i usluge za tu skupinu korisnika koje naše knjižnice provode.⁸²

Prema dostupnim izvorima, možemo reći da se ni u svijetu također nije puno istraživalo na ovu temu. U Indiji je provedeno istraživanje o uslugama narodnih knjižnica za slijepe i slabovidne studente,⁸³ a jedno od rijetkih istraživanja o uslugama sveučilišnih i visokoškolskih knjižnica za slijepe proveli su Michael Eskay i J.N.Chima na sveučilišnoj knjižnici Nsukka u Nigeriji te su svoje rezultate iznijeli u radu *Library and information services delivery for the blind and physically challenged in University of Nigeria Nsukka Library* 2013. godine. Eskay i Chima proveli su istraživanje o evoluciji knjižničnih usluga za slijepe i slabovidne studente na Sveučilištu u Nigeriji i ispunjavanju njihovih potreba kroz pomoćnu tehnologiju. Istraživanjem je zaključeno kako knjižnica ne posjeduje gotovo nikakvu građu prilagođenu slijepim i slabovidnim studentima te samim time ne pružaju im odgovarajuće usluge. Zaključuju kako je neophodno napraviti promjene i zaposliti educirano osoblje koje će ih provoditi.⁸⁴ Još jedno istraživanje provedeno je također u Nigeriji, ali na visokoškolskim knjižnicama 2011. godine. Istraživanje su proveli Yemisi T. Babalola i Yacob Haliso te su svoje rezultate iznijeli u radu

⁸² Neki od radova na temu usluga narodnih knjižnica za slijepe i slabovidne osobe:

Krajina-Sabolović, Dijana; Vugrinec, Ljiljana; Petrić, Danijela. Knjižnična usluga za slijepe i slabovidne u Knjižnici i čitaonici "Fran Galović" Koprivnica : od projekta do implementacije. // Vjesnik bibliotekara hrvatske 53, 2(2010), str. 76-92.

Ujlaki, Kristian; Strmečki, Josipa. Obrazovanje i komunikacija u usluzi za slijepe i slabovidne osobe u Knjižnici i čitaonici "Fran Galović" Koprivnica. // Vjesnik bibliotekara hrvatske 53, 2(2010), str. 93-104.

Tupek, Amelija. Digitalizacija građe za slijepe i slabovidne osobe : potrebe i mogućnosti. // Vjesnik bibliotekara hrvatske 53, 2(2010), str. 105-116.

O informacijskim potrebama i knjižničnim uslugama za slijepe i slabovidne osobe istraživalo se 2010. godine. Istraživanje sam provodila osobno uz kolegicu Andreu Plavšić s Odsjeka za knjižničarstvo i informacijske znanosti u Zadru i asistenticu Snježanu Stanarević s Odsjeka za informacijske znanosti u Osijeku, a rezultati istraživanja prikazani su u radu *Persons with sensory impairments in Eastern Croatia: information needs and library services* te predstavljani na međunarodnoj studentskoj konferenciji Bobcatsss 2011. godine.

⁸³ Rezultati istraživanja prikazani su u radu Singh, D.P.; Moirangthem, Easter. Are Indian libraries VIP-friendly? Information use and information seeking behaviour of visually impaired people in Delhi libraries. // Library philosophy and practice, 1(2010). URL: <http://unllib.unl.edu/LPP/singh-moirangthem.pdf> (2013-09-18)

⁸⁴ Eskay, Michael; Chima, J.N. Library and information services delivery for the blind and physically challenged in University of Nigeria Nsukka Library. // European academic research 1, 5(2013), str. 625-635. URL: <http://www.euacademic.org/UploadArticle/43.pdf> (2013-09-18)

Library and information services to the visually impaired: the role of academic libraries. Tijekom istraživanja proveli su intervju s knjižničarima četrnaest visokoškolskih knjižnica Sveučilišta u Nigeriji, a analiza rezultata pokazala je kako niti jedna od njih nema prilagođenu građu za studente s oštećenjem vida. Zaključuju kako su slijepi i slabovidni studenti marginalizirani u kontekstu dostupnosti građe i kako je neophodno da visokoškolske knjižnice ispune svoju ulogu uključujući i izjednačavajući knjižnične usluge i za studente s oštećenjem vida.⁸⁵

Manjak istraživanja i radova koji općenito govore u knjižničnim uslugama sveučilišnih i visokoškolskih knjižnica vrlo je vjerojatno dokaz kako ova tema još uvijek nije aktualna u teorijskim promišljanjima, kao nažalost niti u praksi.

5.1. Cilj i svrha istraživanja

Svrha istraživanja bila je prikupiti i analizirati podatke o iskustvu visokog obrazovanja slijepih i slabovidnih studenata u Hrvatskoj, njihovim informacijskim potrebama, o načinima na koje traže, pronalaze i koriste informacije za potrebe studija te kakvu ulogu u tome imaju sveučilišne i visokoškolske knjižnice. Istraživanjem se također pokušala dobiti slika o informacijskim potrebama i ponašanju ove korisničke skupine u svakodnevnom životu.

Istraživanje je krenulo od sljedeće dvije hipoteze:

1. Sveučilišne i visokoškolske knjižnice u Hrvatskoj nisu prilagodile svoje zbirke i usluge slijepim i slabovidnim korisnicima
2. Slijepi i slabovidni studenti u vrlo maloj mjeri koriste svoje sveučilišne i visokoškolske knjižnice za potrebe studija.

5.2. Metodologija

U istraživanju se koristila kvalitativna metoda - strukturirani intervju. Metoda intervjuja odabrana je s obzirom na svrhu istraživanja i ograničenu veličinu uzorka, kao i neistraženost problematike. U odnosu na kvalitativne metode istraživanja, intervju daje fleksibilnost pri prikupljanju podataka što je prednost pri istraživanju nedovoljno istražene problematike. Budući da se ovim istraživanjem željelo obuhvatiti iskustvo slijepih i slabovidnih studenata svih hrvatskih sveučilišta, najprije su elektroničkom poštom proslijeđeni upiti Savjetovalištima i Uredima za studente s invaliditetom svih sedam hrvatskih sveučilišta. Uredi su tim putem

⁸⁵ Babalola, Yemisi T.; Haliso, Yacob. Library and information services to the visually impaired: the role of academic libraries. // Canadian social science 7, 1(2011), str. 140-147. URL: <http://www.cscanada.net/index.php/css/article/download/j.css.1923669720110701.015/1243> (2013-09-18)

upoznata s temom ovoga rada te su zamoljeni da daju podatak, ukoliko ga imaju, o broju slijepih i slabovidnih studenata na njihovom Sveučilištu te da im proslijede molbu za sudjelovanje u ovom istraživanju. Uredi koji djeluju pri Sveučilištu u Zagrebu, Sveučilištu u Dubrovniku, Sveučilištu u Osijeku i Sveučilištu u Splitu nisu odgovorili na upit. Sa Sveučilišta u Puli odgovorili su kako prema njihovim podacima na njihovom Sveučilištu ne studira niti jedan student s oštećenjem vida. Iz Studentskog savjetovališta koje djeluje pri Sveučilištu u Zadru odgovorili su da su upit prosljedili jednoj svojoj slabovidnoj studentici koja se naknadno nije javila, a Ured Sveučilišta u Rijeci odgovorio je kako je na njihovom Sveučilištu registrirano sedam studenata s oštećenjem vida te kako im mogu prosljediti moj upit. Nakon duljeg perioda ponovno su se javili uz molbu da im se prosljedi motivacijsko pismo kojim bi potaknuli studente na sudjelovanje u istraživanju. Međutim, u trenutku njihova javljanja intervjui sa slijepim i slabovidnim studentima već su bili odrađeni i započela je faza sadržajne analize istih. Osim spomenutim Savjetovalištim i Uredima, isti upit prosljeđen je i brojnim udrugama, organizacijama i pojedincima koji se bave radom sa slijepim i slabovidnim osobama. Kontaktirani su Hrvatska knjižnica za slijepe, Hrvatski savez slijepih, Hrvatska udruga slabovidnih osoba VID, Hrvatski savez gluhoslijepih osoba Dodir, Udruga slijepih Osječko-baranjske županije, Dijana Sobolović-Krajina, ravnateljica Knjižnice i čitaonice Fran Galović u Koprivnici, Udruga ZAMISLI, Udruga slijepih Istarske županije, Udruga slijepih Zagreb, Županijska udruga slijepih Split, Kazalište slijepih Novi Život, Denis Rudić, slijepi zaposlenik Znanstvene knjižnice u Zadru, Udruženje za unapređivanje obrazovanja slijepih i slabovidnih osoba i Županijska udruga slijepih Dubrovnik. U konačnici došlo se do okvirnog broja slijepih i slabovidnih studenata u Hrvatskoj (oko 30). Nadalje, Hrvatskih savez slijepih prosljedio je listu stipendista svoje Zaklade za školovanje slijepih „Marko Brkić“ za akademsku godinu 2012./2013. s kontakt podacima. Svi su studenti, za koje smo dobili podatke, kontaktirani telefonskim putem, putem elektroničke pošte i/ili putem društvenih mreža. Na taj način došlo se do troje ispitanika koji su nadalje molbu za sudjelovanje u istraživanju prosljedili svojim kolegama, dok se do nekoliko ispitanika došlo posredovanjem poznanika, kolega i nastavnika. S obzirom na navedena ograničenja u istraživanju je sudjelovalo devet studenata s tri hrvatska sveučilišta - Sveučilišta u Zagrebu, Sveučilišta u Splitu i Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

S dvoje ispitanika intervjui su provedeni uživo, a s preostalih sedmero putem Skypea u rujnu 2013. godine. Na početku intervjuja ispitanicima je objašnjen razlog vođenja intervjuja te u koju svrhu će se upotrijebiti dobivene informacije. Svi sudionici pristali su na snimanje intervjuja te im je zajamčena anonimnost. Intervjui sadrže 33 unaprijed definirana pitanja podijeljena u tri

osnovne skupine (Prilog 1.). Prva skupina sadrži demografska pitanja, pitanja o studiju i pitanja o invaliditetu. U prvoj skupini pitanja željelo se saznati u kolikoj mjeri su ispitanici samostalni u svakodnevnom životu te koliko se oslanjaju na pomoć udruga i/ili lokalne narodne knjižnice te koje je njihovo mišljenje o položaju slijepih i slabovidnih osoba u Hrvatskoj. Druga skupina pitanja odnosi se na načine na koje traže, pronalaze i koriste informacije u svakodnevnom životu, dok se posljednja skupina pitanja odnosi na način na koji traže, pronalaze i koriste informacije za potrebe studija pri čemu se poseban naglasak stavio na upotrebu sveučilišnih i visokoškolskih knjižnica. Na kraju intervjua ispitanici su zamoljeni da daju svoje prijedloge i sugestije na koji način bi se mogle poboljšati usluge njihove sveučilišne i visokoškolske knjižnice za slijepe i slabovidne studente.

Intervjui su trajali između 30 i 75 minuta. Nakon obavljenih intervjua napravljena je njihova transkripcija (Prilog 2.) i tablice odgovora (Prilog 3.) te su analizirani dobiveni podaci.

5.3. Analiza rezultata

Od devet ispitanika šest ih je ženskoga spola (I1, I3, I4, I6, I7, I8) dok ih je troje muškoga spola (I2, I5, I9), od toga jedan ispitanik ima 20 godina (I1), jedan 21 godinu (I3), jedan 22 godine (I9), tri 23 godine (I2, I4, I7) te tri 26 godina (I5, I6, I8).

Ispitanici su slijepi i slabovidni studenti sa tri hrvatska sveučilišta. Od toga su dva sa Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (I1, I5), dva sa Sveučilišta u Splitu (I2, I4) te pet sa Sveučilišta u Zagrebu (I3, I6, I7, I8, I9). Svi ispitanici su studenti društvenih i humanističkih znanosti, odnosno čak šest ispitanika studira na Filozofskom fakultetu (I1, I2, I3, I5, I8, I9), dvoje na Pravnom fakultetu (I4, I7) i jedan na Fakultetu političkih znanosti, smjer novinarstvo (I6). Ispitanici koji studiraju na Filozofskom fakultetu studiraju na smjeru hrvatskog jezika i književnosti (I1), povijesti (I9), povijesti i filozofije (I2, I5), psihologije (I3) te bibliotekarstva i muzeologije (I8). Svi ispitanici su na višim godinama studija, od toga ih je dvoje na drugoj godini preddiplomskog studija (I1, I3), jedan je na trećoj godini preddiplomskog studija (I7), troje ih je na prvoj godini diplomskog studija (I2, I4, I9), jedan na drugoj godini diplomskog (I5) i dvoje su absolventi (I6, I8). Na pitanje jesu li više godine studija upisivali redovno svi ispitanici su naveli da jesu, ali je jedan ispitanik naveo kako je iz zdravstvenih razloga morao zamrznuti jedan semestar studija (I5). Ispitanici koji su upisali absolventsku godinu objašnjavaju kako su to napravili zbog zadržavanja studentskih prava i kasno položenog ispita s posljednje godine (I6) te zbog želje da što duže ostane u gradu u kojem studira (I8). Ispitanici su trebali odgovoriti i na pitanje o dosadašnjem studijskom uspjehu (prosjeck ocjena), ali troje ispitanika nije dalo odgovor (I3, I6, I7). Šest ispitanika koji su odgovorili na to pitanje imali su vrlo dobar uspjeh na studiju.

Što se tiče života tijekom studija, troje ispitanika studira u gradu u kojem i inače žive ili u njegovoj neposrednoj blizini (I2, I4, I5), a ostalih šestero ispitanika došlo je na studij iz udaljenijih naselja (I1, I3, I6, I7, I8, I9). Samo jedan ispitanik živi s roditeljima (I4), jedan živi povremeno s roditeljima, a povremeno sam (I2), šest ih žive sami (I3, I5, I6, I7, I8, I9) od čega jedan u vlastitoj kući (I5), a preostalih petero u studentskom domu od čega dvoje s psom vodičem (I6, I8). Samo jedan ispitanik živi s cimerom koji nema oštećenje vida (I1).

Među ispitanicima troje ih je slabovidno (I1, I3, I4), a šestero slijepo (I2, I5, I6, I7, I8, I9). Međutim, jedan ispitanik napominje kako je pri rođenju bio slabovidan, ali je oštećenje bilo progresivno te je s vremenom postao slijep (I6). Od devet ispitanika troje ih se nije rodilo s tim oštećenjem, nego su ga stekli naknadno (I3, I5, I9), ali samo jedan objašnjava kako je slijepoća uslijedila kao posljedica trovanja salmonelom (I5) dok ostali nisu odgovorili na to pitanje.

Ispitanici su potom zamoljeni da odgovore na pitanje u kojoj se mjeri smatraju samostalnim, na skali od 1 do 5 te što im pruža taj osjećaj. Samo je dvoje ispitanika svoju samostalnost ocijenilo ocjenom 3 (I2, I7). Većina ispitanika, njih petero, svoju je samostalnost ocijenilo ocjenom 4 (I1, I3, I4, I5, I9), a dvoje ocjenom 5 (I6, I8). Kao prepreku potpunoj samostalnosti navode samo da još uvijek postoje stvari koje ne mogu napraviti sami, poput u potpunosti samostalnog života, i za koje im je potrebna pomoć (I1, I2, I5). Ono što im pruža osjećaj samostalnosti su pomoćna tehnologija (I2, I4, I5, I6, I8, I9), kućna pomagala poput detektora boja, toplomjera i vage (I6, I9), pomagala za orijentaciju, odnosno bijeli štap (I2, I9) i pas vodič (I6, I8), vlastita upornost, snalažljivost i komunikativnost (I1, I2, I3, I4, I6, I8, I9), ali prije svega podrška prijatelja i obitelji (I2, I3, I4, I6, I7, I8, I9). Jedna od ispitanica (I6) navodi primjer na koji način joj je obitelj pružala podršku kroz život:

„Probaj! Ne možeš, ok, ne možeš. Možeš, super! I to je to. Da je bilo drugačije, ja danas ne bi bila na faksu, ja bi bila doma.“

Samo jedan ispitanik navodi kako mu osjećaj samostalnosti pruža Udruga ZAMISLI, ali ne objašnjava konkretno na koji način (I7). Vezano za članstvo u udrugama, samo je jedan ispitanik naveo kako nije član niti jedne udruge slijepih i slabovidnih osoba (I1). Ostali ispitanici su članovi županijskih udruga slijepih koje im pomažu s administracijom i nabavkom opreme (I2, I4, I6, I7, I8, I9), Hrvatskog saveza slijepih (I3, I5, I8) od kojih su pojedini i stipendisti njihove Zaklade za školovanje slijepih „Marko Brkić“ (I3), Udruge ZAMISLI koja im pomaže u digitalizaciji literature za potrebe studija (I2, I7, I8) s tim da jedan od ispitanika navodi kako zapravo ni ne koristi njihove usluge i da je općenito veliki protivnik udruga i do sada niti s jednom nije bio zadovoljan (I8). Još jedan od ispitanika bio je nezadovoljan radom Udruge ZAMISLI objašnjavajući kako je stekao dojam da dobivaju projekte na osnovu invaliditeta

svojih članova, a ne za njih (I6). Dvoje ispitanika članovi su Hrvatske udruge za školovanje pasa vodiča i mobilitet koja im je pomogla naučiti kretati se pomoću orijentacijskih pomagala (I7, I8). Osim spomenutih udruga, ispitanici su članovi i brojnih drugih, manjih, poput Hrvatske udruge za promicanje i razvoj tiflotehnike (HUPRT) (I2), Udruge tjelesnih invalida Trogir (I3), brojnih vjerskih udruga za koje objašnjava da su dobre za širenje poznanstava i Udruge studenata povijesti Toma Arhiđakon u kojoj je savjetnik za studente s invaliditetom (I2) te Udruge slijepih Zagreb koja provodi brojne aktivnosti kao što su radionica kuhanja, stranih jezika, snalaženja, informatike i druge (I6). Kakvu ulogu udruge za osobe s invaliditetom igraju u životu slijepih i slabovidnih osoba najbolje objašnjava jedan od ispitanika (I5):

„Slijepa osoba u Hrvatskoj ukoliko hoće ostvariti bilo koje pravo koje mu zbog njegove invalidnosti prema zakonu pripada, mora biti član lokalne udruge slijepih i slabovidnih osoba, drugačije ne ide.“

Ispitanicima je potom postavljeno pitanje jesu li članovi lokalne narodne knjižnice na što je šestero ispitanika odgovorilo da jesu (I1, I3, I5, I7, I8, I9), a troje da nisu (I2, I4, I6) pri čemu jedan od ispitanika objašnjava da je bio kratko vrijeme, ali da i ona, kao i svaka druga knjižnica, nema što ponuditi svojim slijepim i slabovidnim korisnicima za što su krive same knjižnice, ali i država, udruge i same slijepe i slabovidne osobe (I2). Također, dva ispitanika napominju kako su članovi Hrvatske knjižnice za slijepe (I2, I9).

Ispitanici su zatim bili zamoljeni da ukratko opišu položaj slijepih i slabovidnih osoba u hrvatskom društvu, kakav je odnos društva prema njima te imaju li osjećaj da ih okolina smatra ravnopravnim članovima zajednice. Većina ih smatra kako položaj slijepih i slabovidnih u društvu ovisi o njima samima (I2, I3, I6, I8, I9). Objašnjavaju pritom kako su oni manjina i kako se zbog toga oni moraju uklopiti u društvo, a ne da njih društvo uklapa u sebe i kako problem nastaje kada se oni sami separiraju, kao primjerice u studentskom domu gdje svi slijepi i slabovidni studenti žive na istom katu (I6).

„Naš položaj u društvu onako je kako si ga zapravo sami mi napravimo i to ti je to. Jer ako si ti komunikativan, ako ti priđeš, ako ja tebi pridem na faksu i pitam te za neku pomoć, pa sutra ćeš me, pozdravit ćeš me i reći ćeš tko si, nastavit ćemo se družiti. Sad da ja tamo stojim sa strane i čekam da meni netko priđe, neće, zašto?! Pogotovo ne na fakultetima gdje smo, gdje smo odrasli.“ (I6)

Jedan od ispitanika objašnjava da se on osobno više nikome ne mora dokazivati, jer je brzo stekao status borca za osobe s invaliditetom zbog čega osobno nije imao negativnih iskustava i nije doživio da ga okolina etiketira. Objašnjava kako je položaj slijepih i slabovidnih osoba u društvu takav jer društvo nije upoznato s njihovim pravima i mogućnostima za što su krive udruge i ostale odgovarajuće institucije i pojedinci. Navodi kako iz takvog stava okoline proizlaze brojni drugi problemi kao što su arhitektonske barijere ili zabrana uvođenja pasa

vodiča u mnoge prostore i javna prijevozna sredstva. Smatra kako bi inicijativu trebali preuzeti sami studenti s invaliditetom (I2)

„Moramo bit svjesni da smo mi ti koji kreiramo našu sudbinu posebno danas u digitalno doba kada je svatko od nas ima svoj digitalni identitet, mi ga moramo prenijeti u ovaj realni i pokušati nešto, pokušati animirati društvo, da se nešto mijenja.“ (I2)

Također, većina ispitanika smatra kako se položaj slijepih i slabovidnih u društvu popravio u odnosu na prethodne godine što pripisuju povećanom senzibilitetu društva (I1, I3, I4, I6, I9). Jedan od ispitanika navodi primjer Saveza slijepih koji u zadnje vrijeme objavljuje video spotove o tome kako ispravno prići i pomoći slijepim i slabovidnim osobama te da je zahvaljujući tome došlo do poboljšanja te da je već doživio da su mu ljudi prišli i da su znali kako treba postupati (I9). Napominju i kako se promjena osobito primijeti na mlađim generacijama koje se više trude educirati o načinu života slijepih i slabovidnih osoba, ali da još uvijek postoje ljudi koji čudno gledaju kada vide osobu sa štapom i odmah pomisle kako oni to mogu i kakve oni to roditelje ili skrbnike imaju koji ih puštaju same van (I4). Pojedini ispitanici smatraju kako položaj slijepih i slabovidnih u društvu ovisi o mogućnostima koje im može pružiti njihova obitelj, odnosno o financijama koje mogu izdvojiti kako bi se uklopili u sredinu te da nedostaju veliki projekti koji bi slijepim i slabovidnim osobama omogućio ulazak na „velika vrata“ u društvo (I1).

„Sve to staje na malim projektima koji obuhvaćaju tek nekoliko ljudi, a šira zajednica od toga ne dobiva neku veliku korist. Ponekad mi se čak čini da društvo takve ljude doživljava samo kao teret. Pa usudila bih se reći možda kao gutače novca poreznih obveznika... Mislim, potrebno je mnogo toga učiniti da se takve osobe osjećaju jednako vrijednima u društvu, jer eto... mnogo takvih ljudi ima osjećaj niže vrijednosti što je velika prepreka u njihovu uklapanju u sredinu“ (I1)

Neki smatraju kako se položaj slijepih i slabovidnih u društvu nije poboljšao (I5, I7, I8) što se najbolje može vidjeti kroz primjer obrazovanja i zapošljavanja pri čemu brojne slijepe i slabovidne osobe usprkos završenom fakultetu ne mogu pronaći posao i prisiljene su prekvalificirati se za zanimanja poput masera, jer će poslodavac gotovo uvijek prije zaposliti videću osobu, nego slijepu ili slabovidnu osobu (I5).

„Sami se zamislite, kao poslodavac kojemu se je javila osoba sa invaliditetom, u ovom slučaju sljepoćom, na natječaj. Biste li dali njoj prednost ili bi razmišljali kako bi izborom osobe bez invaliditeta vaš kolektiv mogao više i lakše napredovati jer... niste vi tamo neki dobrotvori, nek se za njih pobrinu socijalne institucije ove države.“ (I5)

Ispitanici su se s etiketiranjem okoline najčešće susretali tijekom djetinjstva (I4, I7) i u manjim sredinama (I6, I8). Objašnjavaju kako ljudi znaju pristupiti s neugodnim pitanjima poput *kako se ti kupiš?* ili da njihovim prijateljima znaju reći da je lijepo što su ih izveli van. Etiketiranje osjete i u situacijama kada su ljudi oduševljeni nečime što su postigli, kao da su manje sposobni, pa je neobično da su uspjeli ili kada ljudi govore da je nešto preteško za njih,

kada su sumnjičavi da oni to mogu ili kada ih jednostavno čudno gledaju ako zapnu za nešto, što se može dogoditi svakome (I1, I8).

Što se iskustva traženja, pronalaženja i korištenja informacija u svakodnevnom životu tiče, smatraju kako se ono u usporedbi s videćim osobama najviše razlikuje u dostupnosti i prilagođenosti građe koja je primarno u tiskanom obliku što su većinom naveli slabovidni ispitanici (I1, I4, I8). Mišljenja o ravnopravnosti položaja su podijeljena. Jedan dio ispitanika smatra kako su slijepi i/ili slabovidne osobe zahvaljujući tehnologiji ravnopravne ili gotovo ravnopravne s videćim osobama (I1, I2, I3, I6, I8), odnosno da su u potpunosti ravnopravni samo u korištenju informacija, ali ne i u njihovom traženju i pronalasku (I5).

„Slijepa osoba podjednako dobro, katkada i mnogo bolje, može interpretirati prikupljene podatke i služiti se njima.“ (I5)

Jedan od ispitanika navodi da ravnopravnost postoji samo ako slijepa ili slabovidna osoba posjeduje pomoćnu tehnologiju (prijenosno računalo s čitačem zaslona i softverom na hrvatskom jeziku) koja košta 17.000 kuna (I2). Drugi dio ispitanika smatra kako slijepi i/ili slabovidne osobe pri traženju, pronalaženju i korištenju informacija nikako nisu u ravnopravnom položaju s videćim osobama jer još uvijek postoje brojne stranice koje nisu prilagođene govornoj jedinici i zato jer videća osoba potrebnim informacijama može pristupiti u svakom trenutku (I4, I7, I9). Svega nekoliko ispitanika odgovorilo je na pitanje smatraju li da im je pristup informacijama u svakodnevnom životu ograničen i dobivaju li manje informacija nego što im je potrebno pri čemu su mišljenja opet podijeljena. Dio ispitanika smatra kako im pristup je ograničen iz ranije navedenih razloga (I4, I7, I9), a dio kako ipak nije (I3, I5).

Ispitanici su potom zamoljeni da odgovore koje su im informacijama potrebne u svakodnevnom životu, prema učestalosti traženje. Većina ispitanika na prvom mjestu uglavnom navodi informacije o hobijima (I4, I5, I7, I8, I9), o zdravlju i invaliditetu (I1, I3, I7), događanjima u svijetu (I1, I6) i obrazovanju (I2, I3), dok su im na zadnjem mjestu informacije koje ih osobito ne zanimaju poput politike, sporta i crne kronike (I4, I9). Jedan od ispitanika naglašava kako se njihove informacije potrebe po ničemu ne razliku od informacijskih potreba drugih (I1).

Nadalje, ispitanici su zamoljeni da nam objasne na koji način, gdje i koliko uspješno pribavljaju tražene informacije pri čemu su gotovo svi ispitanici naveli kako do informacija dolaze prvenstveno putem interneta (I1, I2, I4, I5, I6, I7, I8, I9). Drugi najčešći način pribavljanja informacija je kroz osobni kontakt (licem u lice) s obitelji, prijateljima i prolaznicima (I1, I2, I6, I7, I8, I9), dok je samo jedan ispitanik naveo kako do informacija dolazi najprije putem radija (I3). Ostali načini koje su naveli su u knjižnici, uz naglasak da je to samo u

slučajevima kada im je informacija hitno potrebna (I1, I2, I7, I8, I9) i putem novina (I4). Po pitanju informacijskih izvora svih devet ispitanika se najviše koristi internetom. Nakon interneta najčešći izvor su im elektroničke knjige (I3, I4, I6, I7, I8, I9), zatim zvučne knjige (I4, I6, I7, I9), novine i časopisi (I1, I4, I7) i televizija (I4, I5). Brailleove knjige kao izvor kojim dolaze do traženih informacija navodi samo jedan ispitanik (I2). Drugi ispitanici navode kako se njima sve rjeđe koriste ili ih uopće više ne koriste zbog njihove nepraktičnosti i slabe ponude (I3, I5, I6, I8, I9), dok se pojedini uopće ne služe brailleovim pismom (I1, I4).

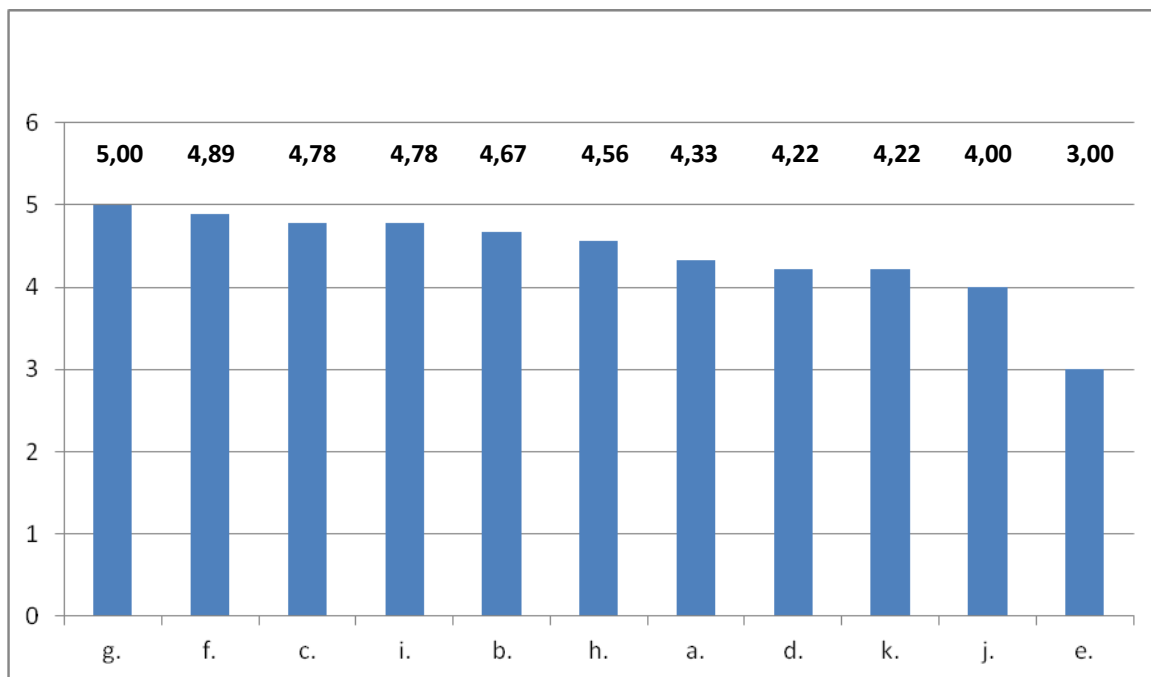
Ono što im olakšava traženje, pronalaženje i korištenje informacija prvenstveno su tehnička oprema i pomagala koja posjeduju. Svi ispitanici posjeduju računalo sa čitačem ekrana i sintetizatorom govora na hrvatskom jeziku, a pojedini posjeduju i skener (I1, I2, I6), povećalo (I1), printer (I2), brailleov pisac (I2), elektroničku bilježnicu (I3) i mobitel s govornom jedinicom (I6). Osim tehničke opreme i pomagala, traženje, pronalaženje i korištenje informacija olakšava im i okolina - obitelji i prijatelji, na način da od njih zatraže potrebnu informaciju ili ih zamole da im pomognu u traženju (I3, I4, I5, I7, I9).

Nadalje, zanimalo nas je koliko su im bitni, na skali od 1 do 5 (1 predstavlja sasvim nevažno, a 5 jako važno), pojedini elementi kod traženja, pronalaženja i korištenja informacija. Bilo je potrebno vrednovati jedanaest elemenata:

- a. jednostavnost i lakoća pronalaženja informacija (od kuće, npr.)
- b. brzina pronalaženja informacija
- c. dostupnost u elektroničkom obliku
- d. prilagođenost za čitanje slijepim i slabovidnim osobama (crni tisak i sl.)
- e. mogućnost reprodukcije u audio formatu
- f. kvaliteta informacija
- g. pouzdanost informacija
- h. iskoristivost informacija
- i. razumljivost informacija
- j. informacije na hrvatskom jeziku
- k. besplatne informacije

Prvi element, *jednostavnost i lakoća pristupa informacijama* ispitanici su uglavnom vrednovali kao jako važno (I1, I3, I5, I7, I8, I9), jedan ispitanik je element vrednovao četvorkom (I6), jedan trojkom (I4) i jedan dvojkom (I2). Drugi element, *brzina pronalaženja informacija*, troje ispitanika vrednovalo je četvorkom (I2, I4, I6) i šest ispitanika peticom (I1, I3, I5, I7, I8, I9). Treći element, *dostupnost u elektroničkom obliku*, dvoje je ispitanika vrednovalo četvorkom (I2, I5) i sedam ispitanika peticom (I1, I3, I4, I6, I7, I8, I9) što se poklapa s prethodnim pitanjima u

kojima su se gotovo svi izrazili da informacijama najčešće pristupaju u elektroničkom obliku. Četvrti element, *prilagođenost za čitanje slijepim i slabovidnim osobama (crni tisak i sl.)*, jedan je ispitanik vrednovao kao sasvim nevažan (I5), jedan ga je vrednovao trojkom (I2), jedan četvorkom (I3) i šestero peticom (I1, I4, I6, I7, I8, I9). Peti element, *moгуćnost reprodukcije u audio formatu*, dva su ispitanika vrednovala kao sasvim nevažan (I2, I5), četiri ispitanika su ga vrednovala trojkom (I1, I3, I8, I9), dva četvorkom (I4, I6) i jedan peticom, odnosno jako važnim (I7). Šesti element, *kvaliteta informacija*, samo je jedan ispitanik vrednovao četvorkom (I2) dok su ostali ovaj element vrednovali kao jako važan i ocijenili ga ocjenom 5. Usporedimo li vrednovanje ovog elementa s prvim i drugim elementom, možemo zaključiti kako im je ipak važnija sama kvaliteta informacija, nego jednostavnost, lakoća i brzina njihova pronalaženja. Sedmi element, *pouzdanost informacija*, svi su ispitanici vrednovali kao jako važan. Sljedeći, osmi element, *iskoristivost informacija*, četiri ispitanika vrednovala su četvorkom (I4, I5, I6, I9), a pet ispitanika peticom (I1, I2, I3, I7, I8). Deveti element, *razumljivost informacija*, dva su ispitanika vrednovala četvorkom (I5, I9), a preostalih sedam ispitanika peticom (I1, I2, I3, I4, I6, I7, I8). Pretposljednji element, *informacije na hrvatskom jeziku*, dva su ispitanika vrednovala dvojkom (I5, I8), jedan trojkom (I2), jedan četvorkom (I3), a pet ih je ovaj element vrednovalo kao jako važan (I1, I4, I6, I7, I9). Posljednji element, *besplatne informacije*, jedan je ispitanik vrednovao kao sasvim nevažan (I5), troje ga je vrednovalo četvorkom (I2, I3, I6), a petero peticom, odnosno kao jako važan (I1, I4, I7, I8, I9). Kako bi se najbolje prikazalo što je ispitanicima jako važno, a što manje važno pri traženju, pronalaženju i korištenju informacija, izračunata je srednja vrijednost dodijeljenih ocjena (Slika 5.). Prema tome, ispitanicima je najvažnija pouzdanost informacija, zatim slijede kvaliteta informacija, dostupnost u elektroničkom obliku i razumljivost informacija, brzina pronalaženja informacija, iskoristivost informacija, jednostavnost i lakoća pronalaženja informacija, prilagođenost za čitanje slijepim i slabovidnim osobama i besplatnost informacija, informacije na hrvatskom jeziku i naposljetku mogućnost reprodukcije u audio format.

Slika 5. Grafički prikaz srednje vrijednosti bitnosti pojedinih elemenata kod traženja, pronalaženja i korištenja informacija

Nakon vrednovanja bitnosti elemenata pri traženju, pronalaženju i korištenju informacija ispitanici su zamoljeni da navedu izazove i prepreke pri korištenju traženih informacija od onih s kojima se najčešće susreću, do onih s kojima se susreću najmanje ili su zanemarive. Pri tome je većina ispitanika navela kako im najveću prepreku predstavlja nedostupnost informacija (I1, I2, I4, I5, I6), zatim previše vremena koje je potrebno uložiti da bi informaciju učinili dostupnom odnosno da bi prilagodili građu (I1, I2, I3, I5), neočuvane, podcrtane, išarane i oštećene knjige (I1, I2, I8), neprilagođena građa u smislu zaštićenih PDF-ova, skeniranih materijala pohranjenih kao slika, internetskih stranica s puno poveznica i slika unutar kojih se nalazi tekst te internetskih stranica kojima se pristupa putem upisivanja koda (I3, I6, I8) i nemogućnost iznošenja knjiga iz knjižnice ili prekratki rokovi u kojima mogu zadržati posuđeni primjerak (I1, I6). Slabovidni ispitanici navode kako njima najveću prepreku predstavlja neodgovarajući font slova, boja slova, boja podloge teksta, odnosno ako su svijetla slova na svijetloj podlozi, slova pisana kurzivom i podebljana slova malog fonta na žutoj podlozi, ako je velik kontrast slova i pozadine te bijela slova na šarenoj podlozi (I1, I3). Jedan ispitanik navodi kako mu najveću prepreku pri korištenju informacija predstavlja to što nije obučan za samostalan rad na internetu te mu je uvijek potrebna pomoć videće osobe (I7), a drugom ispitaniku najveću prepreku predstavlja jezik. Objašnjava kako mu ne idu jezici, a većina potrebnih informacija nije na hrvatskom (I9).

Nakon što su naveli najčešće prepreke i izazove s kojima se susreću pri korištenju informacija, očekivali smo da odgovore dogodili se kada da iz nekog razloga odustanu od traženja potrebne informacije. Sedam ispitanika navelo je da nikada ne odustaje (I2, I3, I5, I6, I7, I8, I9). Objašnjavaju kako se znalo dogoditi da su imali poteškoće pri traženju informacija, ali bi to onda privremeno stavili u drugi plan dok ne razrade bolji plan kako do njih doći. Jedan ispitanik navodi primjer da je skenirao cijelu knjigu i vratio ju natrag u knjižnicu, pa tek onda utvrdio da ništa nije dobro skenirano, ali da čak ni tada nije odustao, nego bi ponovo posudio knjigu i ponovo skenirao.

„Prvo i osnovno, nema te informacije koja je meni važna da je ja neću pronaći u vrlo kratko vrijeme!“ (I2)

„Pa ne, nema šanse! (...) Hoću se ja tri godine mučiti, pa onda odustat? Ma kaki! Mučit ću se onda rađe još pet.“ (I6)

Dva ispitanika koju sa navela da se zna dogoditi da odustanu od traženja informacija koje su im potrebne objašnjavaju kako se do događa samo ako su prisiljeni, odnosno ako je internetska veza nestabilna ili su im potrebne informacije koje se nalaze u knjizi od nekoliko stotina stranica, a ne znaju gdje ih točno mogu pronaći, pa moraju skenirati cijelu knjigu, kao i informacije koje se nalaze u fusnotama (I1, I4).

Nadalje, zanimalo nas je postoje li informacije koje iz nekog razloga namjerno izbjegavaju. Svi ispitanici su naveli kako ne postoje takve informacije i kako zapravo izbjegavaju samo sadržaje koji ih ne zanimaju poput žutog tiska, politike, crne kronike i sličnoga (I3, I4, I5, I6, I8, I9).

Nakon niza pitanja koja se odnose na načine na koje traže, pronalaze i koriste informacije u svakodnevnom životu, uslijedio je posljednji skup pitanja koji se odnosi na načine na koje traže, pronalaze i koriste informacije u svrhu studiranja te koju ulogu u tome imaju sveučilišne i visokoškolske knjižnice. Prvo smo htjeli saznati njihovo mišljenje o tome po čemu se razlikuje iskustvo studiranja videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba te smatraju li da su u ravnopravnom položaju. Svi ispitanici smatraju da nisu u ravnopravnom položaju s videćim studentima i kao glavni faktor neravnopravnosti navode to što slijepi i slabovidni studenti sami moraju dodatno prilagođavati literaturu, što oduzima puno vremena, ali i novaca te da moraju paziti da je primjerak koji skeniraju u potpunosti čist. Jedan od ispitanika naglašava kako je to u današnje vrijeme digitalne tehnologije i *open source* servisa apsurdno i napominje kako bi brigu o tome trebale preuzeti knjižnice (I2). Ispitanici naglašavaju kako za razliku od videćih studenata njima treba više vremena za učenje i pisanje seminara (I1, I3, I5, I7, I9) te dodatna prilagodba predavanja i ispita (I1, I3, I4). Objašnjavaju kako je velika razlika i u tome što slijepi i slabovidni

studenti sve moraju raditi kod kuće i ništa ne mogu raditi u zadnji tren - pisati seminare, učiti, otisnuti nešto, popraviti prezentaciju i slično (I3, I8). Razlika je i u samoj prilagodbi na novi grad i novi prostor. Videći student se s gradom i fakultetom može upoznati u jednom danu, dok slijepi i slabovidni studenti imaju cijeli proces prilagodbe (I7, I9). Navode i manje razlike kao što su otežana razmjena studenata te sudjelovanje na znanstvenim skupovima i seminarima gdje im nije omogućena nikakva prilagodba (I1), nemogućnost hitnog traženja informacija bez pomoći videće osobe (I8) ili promjena predavaonice što videći student može pročitati na vratima (I4).

Na pitanje što im otežava, a što olakšava studiranje svih devet ispitanika navelo je kako im studiranje olakšavaju profesori i kolege. Objasnjavaju kako im profesori maksimalno izlaze u susret. Omogućuju im usmeno polaganje ispita umjesto pismenog (I2, I3, I4, I6, I7, I8), omogućuju im da ispite pišu na vlastitom prijenosnom računalo preko USB sticka odnosno profesori im donesu ispit pohranjen na USB sticku, oni ga rješavaju na svom prijenosnom računalo, pohranjuju odgovore na USB i po završetku ispita USB stick s riješenim ispitom vraćaju profesoru (I2, I5, I6, I9), daju im više vremena za pisanje ispita (I1, I5), pomažu im u nabavci literature na način da im popise šalju putem elektroničke pošte, ustupaju im svoje materijale koji su čisti ili im pošalju digitalni oblik knjige kojoj su oni autori ili koautori (I5, I9), uvećavaju im font teksta kojim su pisani testovi (I1), dozvoljavaju da za vrijeme predavanja sjede za katedrom i prate prezentaciju izravno s računala (I1), omogućuju im da im asistenti pišu odgovore na ispitima (I3), ne zahtijevaju izradu prezentacija (I8). Samo jedan ispitanik navodi kako je imao negativno iskustvo s jednom profesoricom koja mu nije htjela poslati digitalni oblik knjige kojoj je ona autor (I9), a drugi ispitanik navodi primjer svog slabovidnog kolege kojemu pojedini profesori nisu htjeli niti uvećati ispite (I2). Kolege im olakšavaju na način da im pomažu nabaviti prilagođenu literaturu (I2, I4, I8), prosljeđuju im skripte (I6, I7), uključuju ih u aktivnosti vezane za studij, kao što je sastavljanje skripti (I3, I6), pitaju koji font da im postave u dokumentu ili im kopiraju uvećane skripte (I1). Nažalost, samo jedan ispitanik navodi kako mu studij olakšavaju knjižničari na način da mu pomažu nabaviti literaturu (I8). Osim faktora koji im olakšavaju studiranje, postoje i oni koji im otežavaju, pa tako navode da se sa svakim pojedinim profesorom prije samog polaganja ispita moraju dogovoriti o načinu polaganja ispita i da je potrebno uvijek iznova najaviti se (I2, I3).

„Tehnički problemi uvijek se mogu riješiti i oni predstavljaju izazove koje kada jednom naučite svladavati vrlo uspješno rješavate (...) etiketiranje, predrasude, nerazumijevanje... sve su to stvari s kojima se, po mom mišljenju, studenti iz ove populacije teže nose nego s prilagodbom literature.“ (I1)

Po pitanju vrste informacija i građe/literature koja im je potrebna da bi uspješno studirali ispitanici su naveli da su im potrebne informacije usko vezane za kolegij koji polažu (I1, I5),

odnosno da im je potreba elektronička građa (I2, I3, I4, I5, I6, I7, I8), pristup internetu (I1, I2, I5, I6, I8, I9), pomoćna tehnologija i pomagala (I2, I4, I5, I6, I9), tiskane knjige, časopisi i skripte (I1, I4), vlastite bilješke s predavanja i prezentacije koje profesori postavljaju na internet (I3) te zvučne knjige (I4).

Na pitanje kako nabavljaju literaturu za potrebe studiranja većina ispitanika navelo je putem interneta, gdje pronalaze gotovo sve što im je potrebno (I1, I2, I3, I5, I8, I9), zatim preko kolega od kojih nabavljaju recenzije, sažetke i skripte (I2, I3, I6, I8), od profesora kod kojih zatraži digitalnu verziju knjige ako su oni autori (I6, I8, I9), preko Udruge ZAMISLI koja im digitalizira željenu literaturu (I2, I7), kupuju knjige (I2, I4), kontaktiraju samog autora (I2), koriste vlastite skripte s predavanja i profesorske materijale (I3) ili zamole profesore da im posude svoj čisti primjerak knjige (I6). Navode kako u knjižnicu odlaze samo ako ne mogu do literature doći niti na jedan drugi način. Tada ju posuđuju, skeniraju ili kopiraju i vraćaju u knjižnicu (I1, I3, I4, I6, I8, I9). Jedan ispitanik navodi kako mu je knjižnica uvijek prvi izbor (I5) dok drugi navodi kako apsolutno nikada ne ide u knjižnicu (I7).

Govoreći o sveučilišnim i visokoškolskim knjižnicama zanimalo nas je najprije koliko su puta bili u njima u posljednjih godinu dana, odnosno tijekom akademske godine 2012./2013. bilo fizički ili virtualno. Jedan od ispitanika uopće ne koristi knjižnice, ni fizički, ni virtualno (I7), tri ispitanika navode kako uopće ne posjećuje knjižnice virtualno (I4, I6, I9), dok jedan navodi kako ih ne posjećuje fizički, ali virtualno po potrebi (I2). Preostali ispitanici posjetili su knjižnice i fizički i virtualno (I1, I3, I5, I8). Od toga su ju virtualno posjetili četiri do pet puta mjesečno (I1) ili po potrebi (I3, I5, I8). Svi ispitanici koji su posebno naveli koliko su puta bili u sveučilišnoj, a koliko u fakultetskoj knjižnici, sveučilišnu nisu posjetili uopće (I4, I6) ili su je posjetili svega nekoliko puta tijekom cijele godine (I3, I8, I9). Fakultetske knjižnice su ipak posjećivali nešto češće, pa su tako pojedini naveli jednom tijekom cijele godine (I4), nekoliko puta tijekom godine (I6), tridesetak puta tijekom godine (I9), mjesečno jednom ili dvaput (I8) i barem dva puta tjedno (I3). Pojedini ispitanici dali su ukupnu brojku za posjet svojoj sveučilišnoj i fakultetskoj knjižnici, pa tako jedan ispitanik navodi kako ih je posjetio desetak puta (I5), a drugi gotovo svakodnevno (I1). Zanimalo nas je kako su se osjećali u svojoj sveučilišnoj i/ili visokoškolskoj knjižnici pri čemu smo izostavili dva ispitanika koja su naveli da ih nisu uopće posjetili (I2, I7). Jedan ispitanik navodi kako se u knjižnici ne osjeća dobro (I1). Objašnjava kako su knjižnice uvijek pune i onda ima osjećaj da ga svi čudno gledaju kada traži prilagođenu literaturu ili kada izvadi povećalo (I1). Dvoje ispitanika navodi kako se u sveučilišnoj knjižnici ne osjećaju dobro, ali u fakultetskoj da (I8, I9). Objašnjavaju kako takav osjećaj proizlazi iz preduge procedure da se dođe do željene građe. Pet ispitanika navodi kako se u knjižnici osjećaju dobro i prihvaćeno

zahvaljujući ljubaznom osoblju (I3, I5, I6, I8, I9), a jedan ispitanik navodi kako je ravnodušan prema tome (I4).

Ispitanici su zamoljeni da prema učestalosti korištenja navedu kojim su se sve uslugama tih knjižnica koristili u zadnjih godinu dana. Pri tome opet izostavljamo ispitanike koji se nisu koristili knjižnicom (I2, I7). Ispitanici navode kako su se najčešće koristili uslugom posudbe građe (I1, I3, I4, I5, I6, I8, I9), radom u čitaonici (I1, I3), kopiranjem, skeniranjem i digitalizacijom građe (I3, I8), razgovorom s knjižničnim osobljem (I8, I9) i korištenjem računala (I1). Dio ispitanika navodi da se knjižnicom nije koristio za učenje budući da ne posjeduje prilagođenu opremu (I3, I5, I6, I9). Ispitanike smo zamolili da opišu na koji način im sveučilišna i/ili visokoškolska knjižnica olakšava pronalaženje i korištenje ispitne literature te pružaju podršku u studiranju uopće. Četiri ispitanika navode kako svu literaturu pronalaze i prilagođuju sami jer im knjižnica nema što ponuditi (I1, I8) ili nikada nisu ni zatražili podršku (I4, I6,). Ipak, neki od tih ispitanika, ali i nekolicina drugih, navode kako im fakultetska knjižnica pruža podršku i olakšava studiranje na druge načine. Dozvoljavaju im iznošenje građe koja se inače ne smije iznositi iz knjižnice kako bi ju kopirali ili skenirali, pa čak i na posudbu tijekom večeri ili vikendom (I1, I5, I8, I9), pomažu im pronaći građu, pa to ne moraju raditi sami kao ostali studenti (I3, I5, I9), daju im najčišći primjerak iz fonda, nerijetko onaj namijenjen čitaonici (I3), pomažu im kopirati ili skenirati manje dijelove knjige te ih onda šalju putem elektroničke pošte (I8). Na pitanje s kojim su se preprekama susreli pri korištenju svoje sveučilišne i/ili visokoškolske knjižnice, troje ispitanika navodi kako se nisu susreli s preprekama (I3, I5, I6), ali da imaju određene minuse. Kao najveću prepreku ili minus navode nemogućnost posudbe većine knjižničkog fonda (I1, I4, I8), nedostatak prilagođene opreme (I1, I5, I8), predugu proceduru pristupa časopisima u sveučilišnoj knjižnici (I1, I9), velik prostor i gužve (I8, I9), nedostatak prilagođene literature (I5) te oštećene i podcrtane knjige (I6).

Zamolili smo ispitanike da opišu, ukoliko su koristili svoju sveučilišnu i/ili visokoškolsku knjižnicu, kakav je bio odnos knjižničkog osoblja prema njima te kojom bi ih ocjenom ocijenili na skali od 1 do 5 (1 predstavlja najnižu ocjenu, a 5 najvišu). Od sedam ispitanika koji su se koristili svojim sveučilišnim i/ili visokoškolskim knjižnicama u posljednjih godinu dana, troje ih je dalo zajedničku ocjenu sveučilišnim i visokoškolskim knjižnicama (I1, I3, I5), od toga dvoje ocjenu četiri (I1, I3), a jedan ocjenu pet (I5). Troje ispitanika ocijenilo je samo knjižničare svojih fakultetskih knjižnica (I4, I6, I9), od toga jedan ocjenom četiri (I4) i dvoje ocjenom pet (I6, I9). Samo je jedan ispitanik zasebno ocijenio knjižničare svoje fakultetske i svoje sveučilišne knjižnice ocjenama pet i četiri (I8). Ispitanici objašnjavaju kako se knjižničari prema njima odnose kao i prema ostalim studentima te da ih nikada ne diskriminiraju (I1, I4, I5, I9),

pristupačni su, ljubazni i susretljivi (I2, I5, I8, I9), pomažu im pronaći građu koja im je potrebna (I5, I8, I9), dozvoljavaju im da iz knjižnice iznose građu koja nije namijenjena za posudbu ili im dozvoljavaju da posuđene primjerke zadrže duže kod sebe (I1, I9), izdvajaju više vremena kako bi im pomogli (I5, I6), te im šalju materijale elektroničkom poštom (I8). Osim pozitivnih iskustava i dojmova, navode i ona negativna. Navode kako imaju osjećaj da se pojedini knjižničari ne snalaze u vlastitim knjižnicama, ne znaju pronaći građu ili ne znaju tko je napisao neko važno hrvatsko djelo te da komunikacija s njima nerijetko ovisi o njihovom raspoloženju (I1).

„Tražila je Davidijadu i onoooo, gospođa ju je pitala tko je to napisao. Pa mislim, ipak je to Marulić i ipak vi radite u sveučilišnoj knjižnici, hehe! Pa mislim... I tako te neke stvari. Primjerice, kad mi ovdje na fakultetu tražimo rječnik... primjerice, ja sam evo nekidan tražila rječnik staroslavenskog i dala sam točan naziv iiii kolegica, nije ga mogla pronaći dok nije otišla do svoje starije kolegice koja je onda objasnila što je to i kako to zapravo izgleda.“ (I1)

Navode kako se dogodi da samo prođu pored njih iako primijete da čekaju njihovu pomoć te da znaju biti nervozni kada ih se nešto pita (I2), nisu obučeni za rad s prilagođenom opremom (I5) te da ni pod kojim uvjetima ne dozvoljavaju da se građa iznese van iz knjižnice (I8).

Ispitanike smo zamolili da ocijene i fizičku dostupnost svoje sveučilišne i/ili visokoškolske knjižnice, te ponudu građe i opreme koji im nudi, ponovno na skali od 1 do 5, (1 označava najnižu ocjenu, a 5 najvišu). Jedan od ispitanika ponudu građe i opreme prilagođene slijepim i slabovidnim osobama ocjenjuje ocjenom jedan navodeći kako se tu nema što objašnjavati (I5). Troje ispitanika fizičku dostupnost te ponudu građe i opreme knjižnica ocjenjuje ocjenom dva (I3, I4, I9), troje ocjenom tri (I1, I2, I6), jedan ocjenom četiri (I8) te jedan samu fizičku dostupnost knjižnice ocjenjuje ocjenom pet (I5). Svoje niske ocjene opravdavaju time da knjižnice ne osiguravaju prilagođenu građu (I1, I2, I3, I6, I9), loše su u kontekstu arhitekture jer se neke od njih sastoje od dva tornja u kojima lift vozi samo do prvog kata, nalaze se na velikim raskrižjima, prostori je su im prevelike i preširoke (I2, I3), oprema ili ne postoji ili ako postoji, njome se nitko od knjižničnog osoblja ne zna služiti (I2, I3, I8, I9).

„U južnoj zgradi budu često različite radionice, tribine, događanja nekakva akademska, ali projekt je toliko genijalno napravili da lift vozi samo do prvog kata a ti se na drugi kat moraš popet sam, tako da to recimo, mislim da bi to, kod dosta slijepih osoba izazivalo prepreku čak i... ja sam organizirao jednu konferenciju (...) nisam mogao gore ostvariti ta događanja nego sam morao preseliti na drugu lokaciju radi toga. Mislim da je pristupačnost knjižnica jako loša.“ (I2)

Pored brojnih negativnih dojmova, ipak postoje i pozitivni segmenti. Pojedine knjižnice su ipak arhitektonski dobro uređene. Nalaze se u prizemlju, imaju lift s govornom jedinicom i stepenice do njih su označene (I2, I3).

Na posljetku, zamolili smo ispitanike da daju svoje prijedloge na koji način bi se mogle poboljšati usluge njihove sveučilišne i visokoškolske knjižnice za slijepu i slabovidne studente.

Predlažu nabavku prilagođene opreme, odnosno barem jednog računala s govornom jedinicom i sintetizatorom govora te skener (I2, I3, I4, I5, I6, I8, I9), da se u suradnji s nakladnicima i profesorima stvori digitalna zbirka koja bi bila dostupna isključivo slijepim i slabovidnim studentima i zaštićena od kopiranja te koja ne bi trebala sadržavati cjelovite tekstove (I2, I3, I4, I6, I9), nabavku povećala i drugih pomagala (I1, I3, I4), da se prilagodi barem osnovna literatura (I1, I5, I7), veću educiranost knjižničnog osoblja o problemima i potrebama osoba s invaliditetom (I1, I7, I8), veću suradnju s udrugama slijepih i slabovidnih osoba (I2, I7, I8), da počnu više oglašavati svoje usluge (I1, I7), da u čitaonici uvijek bude jedan knjižničar koji im može pomoći i netko tko bi za njih mogao digitalizirati građu i slati ju elektroničkom poštom (I1, I9), prikladno osvjetljenje prostora (I1), da slijepim i slabovidnim studentima dozvole iznošenje knjižnične građe (I8), potraživanje sredstava iz fondova Europske unije kojima bi osuvremenile svoje usluge i građu (I2) te zapošljavanje slijepih i slabovidnih osoba koje su završile fakultet i koje bi svojim primjerom i iskustvom pomagale knjižnicama, fakultetu i sveučilištu u pružanju boljih uvjeta studiranja osobama s invaliditetom (I2). Smatraju kako knjižnice trenutno nemaju što ponuditi slijepim i slabovidnim studentima. Smatraju da su za takav status knjižnica među slijepim i slabovidnim studentima krivi njihovi mentori i profesori koji ih nedovoljno informiraju o prilagođenoj literaturi, ali i sami knjižničari. Smatraju kako bi knjižničari odmah na početku trebali održati informativno predavanje o svojim uslugama. Veliku odgovornost stavljaju i na samu matičnu instituciju (fakultet i/ili sveučilište) objašnjavajući kako knjižnice mogu imati velike ideje i smišljene idealne programe, ali da im to ništa ne znači ukoliko ih njihova matična ustanova ne podržava u tome (I1).

„Mislim da je to kod nas problem, da je puno ljudi, puno pojedinaca koji će završiti taj fakultet i biti motivirani za rad, ali jednostavno, institucija im to neće omogućiti. Mislim da nedostaje ta jedna simbioza između fakulteta i knjižnica, kao da su to tako dvije razdvojene ustanove koje eto, slučajno su se našle pod istim krovom.“ (I1)

Ostali ispitanici također smatraju kako se krivnja ne može svesti samo na jednu stranu, nego da je riječ o začaranom krugu knjižnica, slijepih i slabovidnih studenata i udruga slijepih i slabovidnih osobe. Navode kako su studenti jednim dijelom krivi jer nikada ne traže ono što ima zapravo pripada, udruge jer ne ustupaju svoje materijale knjižnici čime bi oni bili više, lakše i brže dostupni studentima, a knjižnice jer su pune needuciranog osoblja koje je nezainteresirano za manje skupine korisnika (I3, I4).

5.4. Rasprava

Analizom dobivenih rezultata iz intervjua provedenih s devet slijepih i slabovidnih studenata s tri hrvatska sveučilišta utvrđeno je kako niti jedan od njih nije zbog svog invaliditeta

morao ponavljati godinu studija. Štoviše, svi ispitanici koji su dali odgovor na pitanje o dosadašnjem uspjehu na studiju, imali su vrlo dobar uspjeh. Tek je jedan ispitanik iz zdravstvenih razloga morao zamrznuti jedan semestar studija što opet nije utjecalo na njegov konačan uspjeh. Troje od devet ispitanika je slabovidno, dok je preostalih šestoro u potpunosti slijepo. Isto tako, troje ispitanika je oštećenje vida steklo naknadno, a šestoro se s njime rodilo s tim da jedan od ispitanika objašnjava kako je zapravo rođen slabovidan, ali je oštećenje bilo progresivno te je s godinama u potpunosti oslijepio. Samo je jedan od ispitanika koji je oštećenje vida stekao naknadno objasnio i na koji način se to dogodilo. Objasnio je kako se, kao i ostatak obitelji, otrovao jajima i dobio salmonelu. Kao posljedica toga bio je nekoliko dana u komi i imao dva zastoja srca te se nakon svega probudio u potpunosti slijep.

Slijepi i slabovidni studenti obuhvaćeni ovim istraživanjem izrazito su samostalni. Samo jedan ispitanik živi s roditeljima, jedan povremeno živi s roditeljima, a povremeno sam što objašnjava činjenicom kako još uvijek nije toliko samostalan da bi u potpunosti živio sam, jedan živi s cimerom koji nema oštećenje vida, dok preostalih šest ispitanika žive u potpunosti sami. Od njih šest, jedan ispitanik živi u vlastitoj kući, a pet ih živi u studentskom domu budući da studiraju u mjesto udaljenom od svoga mjesta prebivališta. Potrebno je naglasiti kako upravo troje ispitanika koji su svoje oštećenje stekli naknadno žive sami. Iako su osobno vrlo samostalni, ispitanici objašnjavaju kako nisu svi slijepi i slabovidni studenti takvi te kako u domu boravi velik broj slijepih studenata s kojima žive roditelji. Sedam ispitanika je svoju samostalnost ocijenilo s četiri i pet, a preostalih dvoje ocjenom dva. Kontradiktorno je što su upravo ispitanik koji živi sam i ispitanik koji povremeno živi sam svoju samostalnost ocijenili niže od drugih ispitanika. Ispitanici su objasnili kako im toliki osjećaj samostalnosti pruža pomoćna tehnologija i pomagala bez kojih ne mogu zamisliti da uopće žive sami i studiraju. Međutim, kao ključan faktor navode podršku obitelji i objašnjavaju kako sve proizlazi iz odgoja. Svjesni su da bi situacija bila drugačija da su odrasli u okruženju koje ih je sputavalo i držalo „pod staklenim zvonom“. Iako je velik broj ispitanika usputno spomenuo kako im osjećaj samostalnosti omogućuje i vlastita upornost i snalažljivost, smatramo kako je upravo to ključan faktor. Zanimljiva i pomalo začuđujuća činjenica je kako je samo jedan ispitanik spomenuo da njegovoj samostalnosti pridonosi udruga za osobe s invaliditetom. Takva činjenica začuđuje jer je samo jedan ispitanik naveo da nije član niti jedne udruge za osobe s invaliditetom, dok su svi preostali ispitanici članovi nekoliko udruga te su istaknuli da bez njih ne bi ostvarili brojna svoja prava. Isto tako, nekoliko ispitanika izrazilo je nezadovoljstvo udrugama i njihovim aktivnostima zbog čega se stječe dojam da su njihovi članovi iz prijekne potrebe, a ne slobodnog odabira. Najveće razilaženje u mišljenjima primjećuje se kada se govori o Udruzi ZAMISLI. Jedni objašnjavaju

kako imaju dojam da oni dobivaju projekte zbog njih, a ne za njih i kako nisu zadovoljni njihovim principom prilagodbe literature, dok drugi upravo princip prilagodbe literature izdvajaju kao njihovu najbolju aktivnost. Jedan ispitanik je objasnio kako osobno mora posuditi i donijeti im građu koju želi prilagoditi, a drugi ispitanik objašnjava kako im samo pošalje popis literature i oni sve naprave same. Radi li se o nedovoljnoj informiranosti ispitanika ili dvostrukim mjerilima, bilo bi potrebno provjeriti sa samom Udrugom.

Budući da narodne knjižnice za glavni cilj imaju omogućiti jednak pristup informacijama svim svojim članovima i kako su se u posljednje vrijeme više okrenule prema slijepim i slabovidnim korisnicima, pitali smo ispitanike jesu li članovi svojih lokalnih narodnih knjižnica. Šest ispitanika je član knjižnice, a troje nije. Od troje ispitanika koji nisu članovi lokalne narodne knjižnice jedan objašnjava kako je bio njezin član kratko vrijeme, ali da je utvrdio kako mu, kao niti jedna druga knjižnica, nema što ponuditi te je zbog takvog negativnog iskustva prestao koristiti sve knjižnice, osim Hrvatske knjižnice za slijepe. Ispitanici koji jesu članovi lokalne narodne knjižnice na žalost nisu opisali u kojoj su mjeri zadovoljni njome.

Po pitanju položaja slijepih i slabovidnih osoba u hrvatskom društvu većina ispitanika smatra kako on ovisi o njima sama i koliko će se oni truditi uklopiti u društvo. Svjesni su da je društvo još uvijek u strahu i da nije upoznato s potrebama i mogućnostima slijepih i slabovidnih osoba, ali da se situacijama s godinama poboljšava za što zaslugu pripisuju pomoćnoj tehnologiji, jer uz nju više ne ovise toliko u drugima, ali i Hrvatskom savezu slijepih koji aktivno promovira život slijepih i slabovidnih. Međutim, smatraju kako bi i sami trebali poduzeti veću inicijativu. S druge strane, neki od ispitanika smatraju kako položaj slijepog i slabovidnog pojedinca u društvu ovisi o mogućnostima koje im može pružiti njihova obitelj, odnosno o financijama koje mogu izdvojiti kako bi se uklopili u sredinu te da nedostaju veliki projekti koji bi slijepim i slabovidnim osobama omogućio ulazak na „velika vrata“ u društvo. Samim time smatraju da se položaj slijepih i slabovidnih osoba u društvu nije popravio što je najuočljivije pri zapošljavanju pri čemu brojne slijepe i slabovidne osobe usprkos završenom fakultetu ne mogu pronaći posao i prisiljene su prekvalificirati se za zanimanja kao što su maser i druga „prigodna“ zanimanja. Smatramo kako su i jedni i drugi u pravu odnosno da ravnopravnost još uvijek nije potpuna, ali da sami svojim zalaganjem i svojim primjerom mogu uvelike pridonijeti pozitivnom pomaku. Po pitanju predrasuda i diskriminacije objasnili su kako se sada rijetko s tim susreću, ali su uglavnom svi imali teško djetinjstvo u kojem su bili odbacivani i diskriminirani od strane vršnjaka. Objašnjavaju kako se i danas nađu pojedinci, osobito u manjim sredinama, koji će pristupiti s neugodnim pitanjem i pogledom, ali da je to sve rjeđe. Smatramo kako problem leži u tome da ljudi još uvijek strahuju pred nepoznatim pri čemu je najlakši obrambeni mehanizam

odbacivanje i diskriminiranjem toga što je drugačije i da bi se društvo samo trebalo više informirati o načinu života slijepih i slabovidnih te njihovim mogućnostima.

U kontekstu traženja, pronalaženja i korištenja informacijama u svakodnevnom životu mnogo se toga promijenilo razvojem tehnologije. Ukoliko posjeduju pomoćnu tehnologiju i obučeni su za samostalan rad na računalo, gotovo su, prema njihovom mišljenju, ravnopravni videćim osobama. Razlika je jedino u tome što im treba duže kako bi došli do željene informacije. Naime, problem predstavlja građa koja još uvijek postoji samo u tiskanom obliku te ju slijepe i slabovidne osobe moraju same skenirati i na taj način prilagođavati, što zaista oduzima puno vremena. Neosporna razlika je i u tome što su slijepe i slabovidne osobe zakinite za informacije iz okoline koje se dobivaju vizualnim putem i u tom segmentu pristup informacijama im je ipak ograničen. Informacije koje su im potrebne pronalaze prije svega na internetu ili do njih dolaze osobnim kontaktom s okolinom odnosno da nerijetko do potrebnih informacija dolaze tako što pitaju prijatelje i ukućane ili jednostavno zatraže njihovu pomoć pri traženju informacija. Zabrinjavajuća je i žalosna činjenica kako su svi ispitanici knjižnice smjestili na zadnje mjesto na kojem će potražiti potrebnu informaciju, a ispred njih su se našli još i radio, televizija i novine. Informacijski izvori koje koriste opet se svode na elektroničke formate - internet, elektroničke knjige i skenirani materijali. Osim njih, ispitanici se još koriste i zvučnim knjigama, časopisima, novinama, elektroničkom bilježnicom i vrlo rijetko brailleovim knjigama. Brailleove knjige su im prevelike, naporne za čitanje, nedostupne i neatraktivne. Do njih mogu doći samo preko Hrvatske knjižnice za slijepe, ali izbor naslova je zastario. Pojedini ispitanici navode kako se niti ne služe brailleovim pismom ili da ga sve manje koriste budući da gotovo sve što ih zanima mogu pronaći na internetu. To nas opet dovodi do pitanja što će biti u budućnosti s brailleovim pismom i brailleovim knjigama u populaciji slijepih i slabovidnih osoba.

Prema rezultatima vrednovanja elemenata koji su ispitanicima bitni pri traženju, pronalaženju i korištenju informacija od najveće važnosti su im pouzdanost i kvaliteta informacija te njihova razumljivost, dostupnost u elektroničkom obliku, brzina kojom će ju pronaći i njihova iskoristivost. Ovakvo vrednovanje poklapa se s svime što su ranije naveli te još jednom potvrđuje kako je slijepim i slabovidnim osobama najvažnije da do informacija mogu doći brzo i da su one u prilagođenom obliku. Kao manje bitne elemente vrednovali su jednostavnost i lakoću pronalaženja informacija, cijenu informacija, prilagođenost informacija za čitanje slijepim i slabovidnim osobama i to da su informacije na hrvatskom jeziku. Činjenica da element prilagođenost informacija za čitanje slijepim i slabovidnim osobama smatraju manje važnim prema našem mišljenju istovremeno je pozitivna i negativna. Smatramo ju pozitivnom

jer dokazuje ono što su sami ispitanici već ranije naveli, a to je da ih gotovo ništa ne može spriječiti u pronalaženju informacija koje su im potrebne i kako zahvaljujući pomoćnoj tehnologiji gotovo sve mogu prilagoditi i učiniti si dostupnim. S druge strane, ovu činjenicu u jednu ruku smatramo negativnom jer ostavlja dojam da su slijepi i slabovidni već u tolikoj mjeri navikli da im građa nije prilagođena i da se o tome sami moraju pobrinuti, da im je to postalo standardno i pomalo zanemarivo. Element kojeg smatraju najmanje bitnim pri traženju, pronalaženju i korištenju informacija je mogućnost reprodukcije u audio format što potvrđuje prethodne navode kako vrlo rijetko koriste zvučne knjige. Kao najveće prepreke u traženju, pronalaženju i korištenju informacija ispitanici navode nedostupnost i neprilagođenost informacija te vrijeme koje trebaju uložiti kako bi određenu informaciju učinili dostupnom odnosno skenirali ju i na taj način prilagodili za korištenje. Navedene prepreke u potpunosti se poklapaju s prethodnim vrednovanjem elemenata gdje su upravo dostupnost i brzinu pristupa informacijama svrstali među najvažnije. Jedan ispitanik naveo je kako njemu najveću prepreku predstavlja to što nije obučan za samostalan rad na internetu te mu je uvijek potrebna pomoć videće osobe. Iz tog razloga onda ne čudi što je upravo taj ispitanik naveo kako njegovom osjećaju samostalnosti najviše pridonosi Udruga ZAMISLI budući da mu ona prilagođuje svu potrebnu građu za potrebe studija. Govoreći o preprekama pojedini ispitanici su spomenuli knjižnice i nemogućnost iznošenja građe iz njezinih prostora i dužeg zadržavanja posuđene građe. Pri tome se u potpunosti slažemo s ispitanicima i smatramo da je to jedan od najvažnijih segmenata koje knjižnice trebaju promijeniti i prilagoditi svojim slijepim i slabovidnim korisnicima. Slijepi i slabovidni ispitanici naveli su i neke specifične prepreke s kojima se susreću, a to su neodgovarajući font slova, boja slova, boja podloge teksta, odnosno ako su svijetla slova na svijetloj podlozi, slova pisana kurzivom i podebljana slova malog fonta na žutoj podlozi, ako je velik kontrast slova i pozadine te bijela slova na šarenoj podlozi. S obzirom da su ispitanici naveli niz prepreka s kojima se susreću pri traženju, pronalaženju i korištenju potrebnih informacija, zanimalo nas je dogodili se kada da odustanu od njihova traženja. Gotovo svi ispitanici naveli su da nikada ne odustaju od traženja što su i potvrdili ranije vrednovanjem elemenata kada su element jednostavnost i lakoća pronalaženja informacija svrstali među manje važne.

Iako su po pitanju ravnopravnosti slijepih i slabovidnih osoba u društvu ispitanici uglavnom imali pozitivan stav i tvrdili da se situacija mijenja na bolje, po pitanju ravnopravnosti slijepih i slabovidnih u kontekstu studiranja svi ispitanici su se složili kako nisu ravnopravni s videćim studentima. Objašnjavajući svoj stav ponovno se vraćaju na problematiku neprilagođenosti građe. Navode kako gotovo svu literaturu moraju dodatno sami prilagođavati

što im oduzima puno novaca i vremena, a rokovi za pripremanje ispita, pisanje seminara i drugih nastavnih obaveza jednaki su rokovima videćih studenata. Iz tog razloga smatramo kako je potrebno još jednom osvrnuti se na vrlo dobar studentski uspjeh kojeg su ispitanici ostvarili prethodnih godina studija imajući na umu koliko su više vremena i napora morali uložiti u njegovo ostvarenje. Jedan od ispitanika ovdje se ponovno dotaknuo knjižnica navodeći da je njihova zadaća pobrinuti se da je građa namijenjena studiranju dostupna i prilagođena svima te da je ovakva situacija u vrijeme digitalne tehnologije i *open source* servisa apsurdna i sramotna. U ovom slučaju ponovno se slažemo s njegovim mišljenjem i smatramo da bi knjižnice trebale preuzeti vodeću ulogu u prilagodbi građe. Osim po pitanju neprilagođene građe, slijepi i slabovidni studenti nisu ravnopravni s videćim studentima i u mnogim drugim segmentima. Objašnjavaju kako se puno prije početka studija moraju upoznati s gradom i prostorom fakulteta, što jedan videći student može napraviti u jednome danu. Samim time otežana im je i razmjena studenata, ali i sudjelovanje na znanstvenim skupovima i seminarima gdje im nije omogućena nikakva prilagodba. Objašnjavaju i kako su primorani sve raditi kod kuće i ništa ne mogu raditi u zadnji tren - pisati seminare, učiti, otisnuti nešto, popraviti prezentaciju i slično. Govoreći o neravnopravnosti slijepih i slabovidnih studenata i videćih studenata, ispitanici su naveli kako uvijek moraju tražiti ustupke profesora za prilagodbu predavanja, nastavnih materijala i samih ispita, ali da na sreću tu uvijek nailaze na njihovu susretljivost. Objašnjavaju kako im profesori zapravo u velikoj mjeri olakšavaju studiranje na način da im omogućuju usmeno polaganje umjesto pismenog, omogućuju im da ispite rješavaju na način da im na ispit donesu na USB sticku te ga oni tada rješavaju na kao i svi drugi studenti, ali na vlastitom prijenosnom računalu te im po završetku ispita predaju USB stick s riješenim ispitom, slabovidnim studentima uvećavaju font teksta kojim su pisani testovi, omogućuju im da ispite rješavaju duže nego ostali studenti te im nerijetko pomažu nabaviti prilagođenu literaturu na način da im putem elektroničke pošte šalju popis literature kao i digitalne oblike knjiga čiji su autori ili im posuđuju svoje čiste materijale koje mogu bez poteškoća skenirati. Iako im problem predstavlja to što se sa svakim pojedinim profesorom prije samog polaganja ispita moraju dogovoriti o načinu polaganja ispita i što se uvijek iznova moraju najaviti, samo je jedan ispitanik naveo kako je jednom prilikom naišao na odbijanje od strane profesora koji mu nije htio poslati digitalnu verziju knjige čiji je autor. Smatramo kako su ovi pozitivni primjeri hvale vrijedni i dokaz su kako se uz malo truda mogu napraviti velike stvari te da bi primjer profesora mogli pratiti i sami knjižničari. Osim podrške profesora, ispitanici navode kako imaju i veliku podršku kolega koji im također pomažu u nabavljanju prilagođene građe te nerijetko samo za njih prilagođuju skripte. Jedan od ispitanika je naveo, a mi se slažemo s njegovim mišljenjem, kako se tehničke prepreke uvijek

moгу riješiti, ali da je okolina ta koja će u konačnici odlučiti koliko će jednom slijepom ili slabovidnom studentu studiranje biti otežano ili olakšano.

Vrsta informacija, građe i literature koja im je potrebna da bi uspješno studirali jednaka je onoj koja im je potrebna pri traženju, pronalaženju i korištenju informacija u svakodnevnom životu. Dakle, ponovno navode kako im je potreban pristup internetu i elektronička građa, pomoćna tehnologija i pomagala te tiskane knjige, časopisi i skripte te zvučne knjige. Ovdje još pridodaju i vlastite bilješke s predavanja te nastavne materijale koje profesori sami objavljuju na mrežnim stranicama.

Literaturu za potrebe studiranja nabavljaju prvenstveno putem interneta i navode kako tamo mogu pronaći gotovo sve što im je potrebno. Još neke od metoda su da od kolega nabavljaju recenzije, sažetke i skripte, od profesora zatraže digitalnu verziju knjige ukoliko su oni autori ili koautori, preko Udruge ZAMISLI za koju smo ranije spomenuli da digitalizira literaturu na zahtjev, kupuju knjige te ih onda sami skeniraju i tako prilagođuju, kontaktiraju autore knjiga objašnjavajući im svoju situaciju uz molbu da im pošalju digitalnu verziju knjige, koriste vlastite bilješke s predavanja ili zamole profesore da im posude svoj čisti primjerak knjige. Ovdje dolazimo do poražavajuće činjenice da slijepi i slabovidni studenti u svoju sveučilišnu i/ili visokoškolsku knjižnicu odlaze tek u trenutku kada nemaju niti jedan drugi izbor. Objašnjavaju da u trenutku kada su prisiljeni otići u knjižnicu po literaturu, samo na nekoliko sati posude građu, ukoliko je to uopće moguće, kopiraju je ili skeniraju i odmah vraćaju. Doduše, valja spomenuti kako je jedan ispitanik ipak naveo kako mu je odlazak u knjižnicu uvijek prvi izbor kada treba nabaviti literaturu.

Ispitanici su navedeno potvrdili kada smo ih pitali koliko se puta u posljednjih godinu dana bili u svojoj sveučilišnoj i/ili visokoškolskoj knjižnici, bilo fizički ili virtualno. Dva ispitanika su navela kako niti jednom fizički nisu posjetili knjižnice, ali jedan od njih posjećivao je njihove mrežne stranice u potrazi za sažecima i recenzijama knjiga koje su ga zanimale. Ostali ispitanici sveučilišnu knjižnicu uopće ne posjećuju ili su ju posjetili nekoliko puta tijekom godine. Objašnjavaju kako je razlog tome što sveučilišne knjižnice ne dozvoljavaju da se građa iznosi van, a ne posjeduju prilagođenu računalnu opremu pomoću koje bi mogli građu koristiti unutar knjižnice što i mi smatramo vrlo nelogičnim. Također, navode kako je procedura kojom se dolazi do časopisa preduga i puna papirologije. Svoje fakultetske knjižnice ipak su koristili nešto češće. Pojedini ispitanici nekoliko puta godišnje, ali pojedini i po nekoliko puta tjedno. Čak četiri od sedam ispitanika koji su se koristili knjižnicom navodi da im ona nikako ne pruža podršku u prilagodbi literature koja je primarno u tiskanom obliku, ali da im olakšava studiranje na druge načine. Navode kako im dozvoljavaju iznošenje građe koja se inače ne smije iznositi iz

knjižnice kako bi ju kopirali ili skenirali, pa čak i na posudbu tijekom večeri ili vikendom, pomažu im pronaći građu, pa to ne moraju raditi sami kao ostali studenti, daju im najčišći primjerak iz fonda, nerijetko onaj namijenjen čitaonici, dok jednom ispitaniku pomažu kopirati ili skenirati manje dijelove knjige te mu ih onda šalju putem elektroničke pošte. Navode kako se u korištenju knjižnice susreli s određenim manjim preprekama kao što su nemogućnost posudbe većine knjižničkog fonda, nedostatak prilagođene opreme, preduga procedura pristupa časopisima u sveučilišnoj knjižnici, velik prostor i gužve, nedostatak prilagođene literature te oštećene i podcrtane knjige, ali da se u svojim knjižnicama osjećaju dobro i prihvaćeno zahvaljujući ljubaznom knjižničnom osoblju. Samo je jedan ispitanik naveo da se u knjižnici ne osjeća dobro jer je uvijek puna i da ga ljudi čudno gledaju kada pita za prilagođenu literaturu ili kada izvadi povećalo, dok je jedan ispitanik naveo kako je u potpunosti ravnodušan pri korištenju knjižnice. Govoreći o knjižničnom osoblju svih sedam ispitanika koji su u posljednjih godinu dana posjetili svoje knjižnice ocijenili su ih ocjenama četiri i pet. Objašnjavaju kako se osoblje uvijek prema njima ponaša kao i prema ostalim studentima, ne diskriminiraju ih, pristupačni su, ljubazni i susretljivi, pomažu im pronaći građu koja im je potrebna, dozvoljavaju im da iz knjižnice iznose građu koja nije namijenjena za posudbu ili im dozvoljavaju da posuđene primjerke zadrže duže kod sebe, izdvajaju više vremena kako bi im pomogli, a jedan ispitanik navodi kako mu knjižničari čak i šalju materijale elektroničkom poštom. Navode kako ponekad imaju dojam da se knjižničari ne snalaze u vlastitoj knjižnici i da nisu dovoljno educirani o potrebama slijepih i slabovidnih, niti su obučeni za rad s prilagođenom opremom te da se zna dogoditi da budu loše raspoloženi, ali da nikada nisu imali loša iskustva s njima. Smatramo kako su ove ocjene vrlo dobar preduvjet za ostvarivanje dobre suradnje knjižnica i slijepih i slabovidnih studenata, jer studenti imaju izgrađen određeni stupanj povjerenja prema njima što bi svakako bilo poželjno iskoristiti.

Prilikom posjeta knjižnici ispitanici su se najčešće koristili uslugama posudbe građe, zatim radom u čitaonici, otiskivanjem i skeniranjem građe, ali i razgovorom s knjižničnim osobljem. Primjećujemo kako ispitanici imaju veliku želju učiti i pripremati se za nastavu u knjižnici, ali im je to onemogućeno zbog nedostatka prilagođene opreme. Naime, ispitanici naglašavaju kako niti jedna knjižnica, sveučilišna ili fakultetska ne posjeduje prilagođenu opremu. S fizičkom dostupnošću knjižnice su uglavnom zadovoljni jer se nalaze u prizemlju ili do njih vode označene stepenice i liftovi s ugrađenom govornom jedinicom. Jedino što im smeta su velike i široke prostorije ili ako se knjižnica nalazi na velikom raskrižju te se samo jedan ispitanik se žali kako u njegovoj sveučilišnoj knjižnici lift radi samo do prvog kata. Ponudom građe i opreme nisu zadovoljni te ponavljaju kako niti jedna knjižnica ne pruža prilagođenu

građu i ne posjeduje prilagođenu opremu, a ukoliko ju slučajno posjeduje, njome se nitko ne zna služiti, pa stoji neiskorištena. Iz navedenih razloga jedan ispitanik ponudu opreme i građe ocjenjuje ocjenom jedan navodeći kako nema potrebe za dodatnim obrazloženjima, ali fizičku dostupnost ocjenjuje ocjenom pet. Preostali ispitanici dali su ukupnu ocjenu knjižnicama za njihovu fizičku dostupnost i ponudu građe i opreme. Čak šest ispitanika za navedene segmente knjižnice ocjenjuju ocjenama dva i tri, a samo jedan ocjenom četiri. Smatramo kako upravo ove ocjene daju najbolju sliku kako slijepi i slabovidni studenti doživljavaju svoje sveučilišne i visokoškolske knjižnice i njihove usluge.

Za kraj ispitanici su nam dali nekoliko prijedloga na koji način bi se mogle poboljšati usluge njihove sveučilišne i visokoškolske knjižnice za slijepce i slabovidne studente. Predlažu nabavku prilagođene opreme, odnosno barem jednog računala s govornom jedinicom i sintetizatorom govora te skener, da se u suradnji s nakladnicima i profesorima stvori digitalna zbirka koja bi bila dostupna isključivo slijepim i slabovidnim studentima i zaštićena od kopiranja te koja ne bi trebala sadržavati cjelovite tekstove, nabavku povećala i drugih pomagala, da se prilagodi barem osnovna literatura, veću educiranost knjižničnog osoblja o problemima i potrebama osoba s invaliditetom, veću suradnju s udrugama slijepih i slabovidnih osoba, da počnu više oglašavati svoje usluge, da u čitaonici uvijek bude jedan knjižničar koji im može pomoći i netko tko bi za njih mogao digitalizirati građu i slati ju elektroničkom poštom, prikladno osvjetljenje prostora, da slijepim i slabovidnim studentima dozvole iznošenje knjižnične građe, potraživanje sredstava iz fondova Europske unije kojima bi osuvremenile svoje usluge i građu te zapošljavanje slijepih i slabovidnih osoba koje su završile fakultet i koje bi svojim primjerom i iskustvom pomagale knjižnicama, fakultetu i sveučilištu u pružanju boljih uvjeta studiranja osobama s invaliditetom. Smatramo kako su prijedlozi dobrim dijelom vrlo skromni i okviru mogućnosti svake knjižnice. Vidljivo je kako su ispitanici upoznati s autorskim pravima i ograničenjima u tom smislu, kao i s financijskim ograničenjima.

Na poslijetku iznose svoje mišljenje kako knjižnice trenutno nemaju što ponuditi slijepim i slabovidnim studentima, ali ne misli da su za to krive samo knjižnice. Smatraju kako je to začarani krug kojeg čine knjižnice u kojoj radi nemotivirano i nezainteresirano osoblje, matične ustanove (fakultet, sveučilište) koje ih ne potiču na nove ideje i projekte, udruge slijepih i slabovidnih osoba koje ne surađuju s knjižnicama, ali i sami slijepi i slabovidni studenti koji nikada nisu zatražili ono što im pripada.

Analizom dobivenih rezultata istraživanja zaključujemo kako su obje hipoteze postavljene na početku istraživanja, hipoteza *Sveučilišne i visokoškolske knjižnice u Hrvatskoj nisu prilagodile svoje zbirke i usluge slijepim i slabovidnim korisnicima* i hipoteza *Slijepi i*

slabovidni studenti u vrlo maloj mjeri koriste svoje sveučilišne i visokoškolske knjižnice za potrebe studija potvrđene. Potrebno je naglasiti kako su hipoteze potvrđene na ispitanim knjižnicama, ali ih ne možemo generalizirati na sve hrvatske sveučilišne i visokoškolske knjižnice.

6. Zaključak

Sveučilišne i visokoškolske knjižnice temeljne su sastavnice svih hrvatskih sveučilišta koje bi svoju djelatnost i fond, kao i sve ostali tipovi knjižnica, trebale temeljiti na potrebama i zahtjevima svojih korisnika. Kao takve dužne su svim svojim korisnicima omogućiti nesmetano korištenje svojih izvora i usluga te im pružiti podršku u obrazovanju. Naravno, nerealno je očekivati da će knjižnica moći zadovoljiti individualne potrebe svakog svog korisnika, ali kada govorimo o slijepim i slabovidnim korisnicima, a prema rezultatima ovoga istraživanja, možemo zaključiti kako su njihove potrebe uistinu skromne. Riječ je o korisnicima koji su izuzetno samostalni i koji od knjižnica ne očekuju da zadovoljavaju njihove informacijske potrebe u svakodnevnom životu, nego samo da im omoguće da do potrebnih informacija, građe i literature potrebne za studiranje dođu na jednostavniji i brži način.

U vremenu razvoja informacijske tehnologije kada su gotovo svi navikli da su im informacije odmah dostupne, slijepi i slabovidni studenti još uvijek moraju provoditi nebrojene sate skenirajući si literaturu do koje nerijetko vrlo teško dolaze budući da knjižnice posjeduju vrlo malen broj primjeraka ispitne literature te veliki dio svoga fonda nisu niti u mogućnosti dati na posudbu. Upravo iz tog razloga slijepi i slabovidni studenti izgubili su svaku naklonost prema knjižnicama i odabiru ih kao posljednju opciju u potrazi za potrebnim informacijama te one u njihovim životima i studiranju nemaju gotovo nikakvu ulogu. Izuzetno je poražavajuća činjenica da će jedan slijepi ili slabovidni student prije kontaktirati kolegu iz drugoga grada ili samog autora knjige s ciljem nabavka digitalne inačice, nego što će otići u knjižnicu i zatražiti njihovu uslugu.

Ono što bi dodatno potaknulo slijepu i slabovidnu osobu na studiranje bilo bi senzibilnije i educiranije sveučilišno odnosno fakultetsko okruženje, kada ne bi prije svakog ispita trebali moliti profesore da im omoguće alternativan način polaganja ispita i objašnjavati kako im je potrebno znatno duže da napišu jedan seminar, kada bi im se bilo gdje u zgradi fakulteta, ne nužno u knjižnici, osiguralo barem jedno prilagođeno računalo i kada bi se za njih osigurala digitalna zbirka najosnovnije literature.

Budući da ovaj rad sadrži jedinstveno istraživanje o informacijskim potrebama i ponašanju slijepih i slabovidnih studenata pri traženju, pronalaženju i korištenju informacija vjerujemo da će spoznaje dobivene iz njega potaknuti knjižničare da svoje usluge usmjere i prema korisnicima s invaliditetom te da će pridonijeti boljem međusobnom razumijevanju i suradnji.

7. Literatura

1. Barišić, Josipa. Socijalna podrška osobama s oštećenjem vida. // Socijalna politika i socijalni rad 1, 1(2013), str. 38-70. URL: <http://hrcak.srce.hr/file/152292> (2013-09-02)
2. Benjak, Tomislav. Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Hrvatski zavod za javno zdravstvo, 2013. URL: <http://www.hzjz.hr/publikacije/invalidi12.pdf> (2013-09-02)
3. Butorac, Danko. Računalo kao nova pomoć u obrazovanju slijepih studenata. // Časopis Edupoint 2, 6(2002). URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/broj-06/clanak-01/racunalo-slijepi.pdf> (2013-09-18)
4. Centar za odgoj i obrazovanje „Vinko Bek“. URL: http://www.centar-vinko-bek-zg.skole.hr/nastava/specificni-programi-rehabilitacije?ms_nav=aad (2013-09-09)
5. Council of Europe. Committee on the Rehabilitation and Integration of People with Disabilities. Access to social rights for people with disabilities in Europe. Strasbourg : Council of Europe, 2003. URL: http://www.coe.int/t/e/social_cohesion/soc-sp/access%20to%20social%20rights%20%20in%20color.pdf (2013-09-09)
6. DAISY consortium. URL: http://www.daisy.org/about_us (2013-09-10)
7. Dan hrvatske knjige u knjižnici FPZG, 19. travnja 2013. URL: http://www.zamisli.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=319:dan-hrvatske-knjige-u-knjiznici-fpzg&catid=32:dogaaji (2013-09-10)
8. Državni zavod za statistiku. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine. URL: http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_22/H01_01_22_RH.html (2013-09-02)
9. Dubrovačke knjižnice Dubrovnik. URL: <http://www.dkd.hr/> (2013-09-09)
10. Dubrovnik.hr. Službene stranice grada Dubrovnika. URL: http://www.dubrovnik.hr/novost_clanak.php?id=6005 (2013-09-09)
11. Eduquality. Tempus project: education for equal opportunities at Croatian universities. URL: <http://www.eduquality-hr.com/> (2013-09-09)
12. Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek. URL: <http://www.gskos.unios.hr/> (2013-09-09)
13. Guidelines for library service to braille users. URL: <http://www.ifla.org/publications/guidelines-for-library-service-to-braille-users> (2013-09-10)
14. Hrvatska knjižnica za slijepe. Povijesni pregled. URL: <http://www.hkzasl.hr/povijesni%20pregled.html> (2013-09-03)

15. Hrvatska udruga slabovidnih osoba VID. URL: <http://www.udrugavid.hr/index.html> (2013-09-09)
16. Hrvatski savez gluhoslijepih osoba DODIR. URL: <http://www.dodir.hr/> (2013-09-09)
17. Hrvatski savez slijepih. Slijepe osobe. URL: <http://www.savez-slijepih.hr/hr/> (2013-09-02)
18. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Komisija za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama. URL: http://www.hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/30/ (2013-09-10)
19. Hrvoj, Josip. Povijest pod prstima. Zagreb: Hrvatski savez slijepih, 2006.
20. Kavanagh, Rosemary; Christensen, Beatrice. Knjižnice za slijepe u informacijsko doba: smjernice za razvoj službi i usluga. Zagreb : HKD, 2006.
21. Knjižnica i čitaonica Fran Galoviću Koprivnici. Projekt „Knjižnične usluge za slijepe i slabovidne“. URL: http://www.knjiznica-koprivnica.hr/usluga_za_slijepe_i_slabovidne.aspx (2013-09-18)
22. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom . // Ministarstvo socijalne politike i mladih. URL: http://www.mspm.hr/content/download/8270/65125/file/Konvencija_UN.pdf
23. Korkut, Sanja. Osobna poruka (2013-9-13)
24. Kovač, Antun. 60 godina Hrvatskog saveza slijepih. // Godišnjak Hrvatskog saveza slijepih br.8 za 2006. godinu. Zagreb: Hrvatski savez slijepih, 2007., str. 9-12. URL: <http://www.savez-slijepih.hr/data/file/1/32.pdf> (2013-09-08)
25. Libraries serving persons with print disabilities section. URL: <http://www.ifla.org/lpd> (2013-09-10)
26. Marijon, Denis. Prilagodba literature za slijepe i slabovidne studente, 5. srpnja 2010. URL: http://www.zamisli.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=60:prilagodba-literature-za-slijepe-i-slabovidne-studente&catid=47:arhiva-2010-godine&Itemid=59 (2013-09-09)
27. Matok, Dragica. Integracija učenika s oštećenjem vida. URL: <http://www.savez-slijepih.hr/hr/kategorija/integracija-ucenika-ostecenjem-vida-458/> (2013-09-18)
28. Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom 2007. do 2015. godine. // Narodne novine 63/07. URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/298398.html> (2013-09-01)
29. Osiguravanje minimalnih standarda pristupačnosti visokog obrazovanja za studente s invaliditetom: prijedlog. Tempus project education for equal opportunities at croatian universities, Zagreb, 2013. URL: http://www.eduquality-hr.com/images/stories/Zavrсна_Konf_HR/nd.pdf (2013-09-02)

30. Pavišić, Zvonimir; Trajer, Dragan. Povijest brige o slijepim osobama u Hrvatskoj i osnivanje Hrvatskog saveza slijepih. URL: <http://www.savez-slijepih.hr/hr/clanak/povijest-brige-o-slijepim-osobama-u-hrvatskoj-i-osnivanje-hrvatskog-saveza-slijepih-132/> (2013-09-02)
31. Petrak, Jelka; Aparac-Jelušić, Tatjana. Knjižnice na hrvatskim sveučilištima: tradicija i promjene. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 48, 1(2005), str. 13-30.
32. Puzić, Saša; Doolan, Karin; Dolenc, Danijela. Socijalna dimenzija "Bolonjskog procesa" i (ne)jednakost šansi za visoko obrazovanje: neka hrvatska iskustva // Sociologija i prostor 44, 172/173 (2/3) (2006), str. 243-260. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=138143 (2013-09-09)
33. Seksualna edukacija za mlade. Osobe s posebnim potrebama: predrasude prema mladima s oštećenjem vida. URL: <http://www.sezamweb.net/hr/predrasude-prema-mladima-s-ostecenjem-vida/> (2013-09-18)
34. Slijepi na poslu / urednik Philippe Chazal. Zagreb : Hrvatski savez slijepih, 2007.
35. Smjernice za osiguravanje pristupačnosti mrežnih sadržaja 1.0 URL: <http://www.ffzg.hr/infoz/dzs/smjer/> (2013-09-10)
36. Statut Sveučilišta u Zagrebu. // Sveučilište u Zagrebu. URL: <http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/dokumenti/propisi/statut.pdf> (2013-09-18)
37. Sveučilišna knjižnica Rijeka. URL: <http://www.svkri.uniri.hr/portal/index.php> (2013-09-09)
38. Sveučilišna knjižnica u Puli. URL: <http://www.skpu.hr/> (2013-09-09)
39. Sveučilišna knjižnica u Splitu. URL: <http://www.svkst.hr/> (2013-09-09)
40. Sveučilišna knjižnica Zadar. URL: <http://www.unizd.hr/sveucilislknjiznica/Po%C4%8Detna/tabid/1096/Default.aspx> (2013-09-09)
41. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Ured za studente s invaliditetom. URL: <http://www.unios.hr/?g=1&i=21> (2013-09-09)
42. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli. URL: http://www.unipu.hr/index.php?id=77&tx_ttnews%5Btt_news%5D=6599&tx_ttnews%5BbackPid%5D=66&cHash=5746d4af10 (2013-09-09)
43. Sveučilište u Dubrovniku. Studentski savjetovanišni centar. URL: <http://www.unidu.hr/odjeli.php?idizbornik=672> (2013-09-09)
44. Sveučilište u Dubrovniku. URL: <http://www.unidu.hr/> (2013-09-09)
45. Sveučilište u Rijeci. Ured za studente s invaliditetom. URL: <http://www.ssc.uniri.hr/hr/ured-za-studente-s-invaliditetom.html> (2013-09-09)

46. Sveučilište u Splitu. Ured za studente s invaliditetom. URL:
<http://www.unist.hr/Uredzastudentesinvaliditetom/tabid/1276/language/hr-HR/Default.aspx>
(2013-09-09)
47. Sveučilište u Zadru. Studentsko savjetovališće. URL:
<http://www.unizd.hr/Default.aspx?alias=www.unizd.hr/savjetovaliste&> (2013-09-09)
48. Sveučilište u Zagrebu. Ured za studente s invaliditetom. Tempus projekt EduQuality. URL:
<http://www.unizg.hr/uredssi/index.php/lang-hr/aktivnosti/87-tempus-projekt-eduquality>
(2013-09-09)
49. Sveučilište u Zagrebu. Ured za studente s invaliditetom. URL: <http://www.unizg.hr/uredssi/>
(2013-09-09)
50. Tiflološki muzej. URL: <http://www.tiflooskimuzej.hr/page.aspx?id=26> (2013-09-03)
51. U čemu slijepi trebaju pomoć, a u čemu ne: slijepi danas i sutra. URL: <http://www.savez-slijepih.hr/hr/clanak/u-cemu-slijepi-trebaju-pomoc-a-cemu-ne-21/> (2013-09-18)
52. Udruga studenata s invaliditetom na Sveučilištu u Zagrebu SIZIF. URL: <http://www.udrugasizif.hr/index.html> (2013-09-09)
53. Udruga za mlade i studente s invaliditetom Primorsko-goranske županije ZNAM. URL:
http://udruga-znam.hr/pgz/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1 (2013-09-09)
54. Udruga za promicanje kvalitetnog obrazovanja mladih s invaliditetom ZAMISLI. URL:
<http://www.zamisli.hr/> (2013-09-09)
55. Udruga za promicanje prava, interesa i mogućnosti mladih s invaliditetom u Slavoniji i Baranji PREOKRET. URL: <http://www.udruga-preokret.hr/> (2013-09-09)
56. Udruženje za unapređenje obrazovanja slijepih i slabovidnih osoba. URL:
<http://uosso.hr/default.aspx?id=137> (2013-09-09)
57. Ustav Republike Hrvatske (pročišćeni tekst) // Narodne novine, 85/10. URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/232289.html> (2013-09-01)
58. Udruženje za unapređenje obrazovanja slijepih i slabovidnih osoba. URL:
<http://uosso.hr/default.aspx?id=15> (2013-09-02)
59. Veljača, Andreja. Osobna poruka. (2013-9-13)
60. Virkes, Davor. Multimedijske komunikacije namijenjene slijepim osobama. Magistarski rad. Zagreb: Fakultet elektrotehnike i računarstva, 2004. URL: <http://www.savez-slijepih.hr/hr/kategorija/multimedija-slijepi-448/> (2013-09-10)
61. World Health Organization. Visual impairment and blindness URL:
<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs282/en/> (2013-09-02)

62. Zakon o suzbijanju diskriminacije. // Narodne novine, 85/08. URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/340327.html> (2013-09-01)
63. Zakon o sveučilištu. // Ministarstvo obrazovanja, znanosti i športa. URL: <http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=16957> (2013-09-09)
64. Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. // Narodne novine, 123/03., 105/04., 174/04., 2/07. URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/306330.html> (2013-09-01)

8. Prilozi

Popis priloga:

1. Koncept intervjua
2. Transkripti intervjua sa slijepim i slabovidnim studentima
3. Intervju - tablica odgovora na pripremljena pitanja

Prilog 1. Koncept intervjua

1. Kojeg ste spola?
2. Koliko godina imate?
3. Na kojem Sveučilištu studirate i koji studij?
4. Godina studija
 - a. 1. godina
 - b. 2. godina
 - c. 3. godina
 - d. 4. godina (1. godina diplomskog studija)
 - e. 5. godina (2. godina diplomskog studija)
 - f. Apsolvent
5. Jeste li više godine upisivali redovno te koji Vam je uspjeh na studiju (prosjek ocjena)?
6. Živate li sami (tijekom studija!)?
 - a. S roditeljima
 - b. Sam/a
 - c. S cimerom, prijateljem
7. Ako živite sami ili s cimerima, prijateljima, gdje živite te jesu li ti cimeri, prijatelji slabovidni ili slijepi?
 - a. u vlastitom stanu/kući
 - b. u iznajmljenom stanu/kući
 - c. u studentskom domu
8. Vrsta oštećenja te na koji način i kada ste ga stekli?
9. U kojoj mjeri se smatrate neovisnima (u svakodnevnom životu i u kontekstu obrazovanja) i što vam daje taj osjećaj? (prijatelji, obitelj, udruga, pomagala, pomoćna tehnologija) (na skali 1 do 5, pri čemu je 1 - u potpunosti ovisan, 5 - u potpunosti neovisan)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
10. Jeste li član neke od udruga za osobe s invaliditetom? Ako da, navedite koje i opišite kakvu Vam podršku ona pruža?

11. Jeste li član lokalne narodne knjižnice?
12. Molim Vas da ukratko opišete položaj slijepih i slabovidnih osoba u hrvatskom društvu? Kakav je odnos društva općenito prema njima? Imate li osjećaj da Vas okolina etiketira zbog Vašeg invaliditeta?
13. Po čemu se, po Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo traženja, pronalaženja i korištenja informacija videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? (Osjećate li da Vam je pristup informacijama u svakodnevnom životu ograničen, da dobivate manje informacija nego što Vam je potrebno?)
14. U koje su Vam svrhe potrebne informacije u svakodnevnom životu? Molim Vas navedite prema učestalosti njihova traženje - prvo navedite one koje najčešće tražite (npr. zdravlje, informacije vezane uz invalidnost obrazovanje - ispitna literatura, posao - npr. pronalaženje informacija o zaposlenju, hobi, događanja u svijetu, upravljanje financijama i slično...)
15. Na koji način, gdje i koliko uspješno pribavljate tražene informacije?
16. Koje informacijske izvore koristite da bi došli do potrebnih informacija? (Internet, zvučne knjige, brailleove knjige...)
17. Što Vam olakšava traženje, pronalaženje i korištenje informacija (npr. Pomaže li Vam neka osoba u tome?, Posjedujete li određenu tehničku opremu koja Vam olakšava pristup informacijama?)?
18. Ocijenite na skali od 1 do 5 (1- sasvim nevažno, 5 - jako važno) koliko su Vam bitni sljedeći elementi kod traženja, pronalaženja i korištenja informacija:
 - a. jednostavnost i lakoća pronalaženja informacija (od kuće, npr.)
 - b. brzina pronalaženja informacija
 - c. dostupnost u elektroničkom obliku
 - d. prilagođenost za čitanje slijepim i slabovidnim osobama (crni tisak i sl.)
 - e. mogućnost reprodukcije u audio formatu
 - f. kvaliteta informacija
 - g. pouzdanost informacija
 - h. iskoristivost informacija
 - i. razumljivost informacija
 - j. informacije na hrvatskom jeziku
 - k. besplatne informacije
19. S kojim se izazovima i preprekama susrećete pri korištenju traženih informacija? Molim navedite prema njihovoj učestalosti i važnosti - najprije one prepreke i izazove koji su najčešći.
20. Dogodi li se nekada da Vam je potrebna neka informacija, ali odustanete od traženje iz nekog razloga? Pojasnite, dajte primjer konkretnog događaja.

21. Postoje li informacije koje namjerno izbjegavate? (koje, zašto?)

22. Po čemu se, prema Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo studiranja videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? Pojasnite, dajte primjere.
23. Što Vam otežava, a što olakšava studiranje? (npr. Izlaze li Vam profesori u susret pri polaganju ispita? (usmeni ispit umjesto pismenog, testovi na uvećanom tisku, nabavljaju Vam literaturu i slično))
24. Koja vrsta informacija i građe/literature Vam je potrebna da biste uspješno studirali?
25. Kako nabavljate literaturu za potrebe studiranja?
26. Koliko ste puta bili u Vašoj fakultetskoj i sveučilišnoj knjižnici u zadnjih godinu dana tj. akademske godine 2012./2013. fizički (u samom prostoru knjižnice), a koliko virtualno (komunicirali s knjižničarima putem e-maila, posjetili web stranice knjižnice, pretraživali baze podataka i sl.)?
27. Kako se osjećate u svojoj visokoškolskoj i/ili sveučilišnoj knjižnici?
28. Kojim ste se sve uslugama tih knjižnica koristili u zadnjih godinu dana (posudba građe, čitanje/učenje u studijskoj čitaonici, korištenje računala i opreme, pretraživanje baza, međuknjižnična posudba, digitalizacija građe, razgovor s knjižničarima)? Poredajte usluge prema intenzitetu korištenja - prvo one koje najčešće koristite.
29. Na koji Vam način visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica i knjižničari olakšavaju pronalaženje i korištenje ispitne literature i udžbenika (koji su za sada još uvijek primarno tiskana građa) i pružaju podršku u studiranje uopće?
30. S kojim se pretekama susrećete u korištenju svoje visokoškolske i/ili sveučilišne knjižnice?
31. Ako ste koristili svoju visokoškolsku i/ili sveučilišnu knjižnicu, kakav je bio odnos knjižničnog osoblja prema Vama (jesu li Vas razumjeli, jesu li imali dovoljno vremena za Vas, znaju li se služiti opremom koja je namijenjena slijepim i slabovidnim osobama itd., jesu li Vam pomogli/pružili traženu građu ili uslugu? Možete li opisati neke konkretne situacije (pozitivna i negativna iskustva)? Kojom biste ocjenom (1- najniža, 5 - najviša) ocijenili knjižničare u svojoj knjižnici?
32. Kojim biste ocjenama (1- najniža, 5 - najviša) ocijenili fizičku dostupnost knjižnice, te ponudu građe i opreme koju Vam visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica nudi? Pojasnite.
33. Na koji bi se način mogle poboljšati usluge Vaše visokoškolske i sveučilišne knjižnice za slijepe i slabovidne studente? Dajte konkretne prijedloge.

Prilog 2. Transkripti intervjua sa slijepim i slabovidnim studentima

STUDENT 1 (I1)

1. Kojeg ste spola?

Žensko

2. Koliko godina imate?

20

3. Na kojem Sveučilištu studirate i koji studij?

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, jednopredmetni studij hrvatskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu.

4. Godina studija

- a. 1. godina
- b. 2. godina**
- c. 3. godina
- d. 4. godina (1. godina diplomskog studija)
- e. 5. godina (2. godina diplomskog studija)
- f. Apsolvent

5. Jeste li više godine upisivali redovno te koji Vam je uspjeh na studiju (prosjek ocjena)?

Višu godinu studija upisala sam kao redovni student sa 62 ECTS boda s prosjekom 4,0.

6. Živate li sami (tijekom studija!)?

- a. S roditeljima
- b. Sam/a
- c. S cimerom, prijateljem**

7. Ako živite sami ili s cimerima, prijateljima, gdje živite te jesu li ti cimeri, prijatelji slabovidni ili slijepi?

- a. u vlastitom stanu/kući
- b. u iznajmljenom stanu/kući**
- c. u studentskom domu

Živim s cimericom koja nema oštećenje vida.

8. Vrsta oštećenja te na koji način i kada ste ga stekli?

Slabovidnost. Od rođenja.

9. U kojoj mjeri se smatrate neovisnima (u svakodnevnom životu i u kontekstu obrazovanja) i što vam daje taj osjećaj? (prijatelji, obitelj, udruga, pomagala, pomoćna tehnologija)

(na skali 1 do 5, pri čemu je 1 - u potpunosti ovisan, 5 - u potpunosti neovisan)

1 2 3 4 5

Smatram se dosta neovisnom. U zadnje vrijeme više nego prije. Još ne baš toliko... mislim, dosta toga mogu sama, ali ima još stvari gdje mi netko treba pomoći. Ja više volim pokušati sve sama i ne volim da mi baš svatko pristupi pomoći, hehe! Ali u biti nije mi problem ni tražiti pomoć, ako je to nešto što mi je potrebno i ne znam... primjerice kad ispunjavam uplatnice u banci, onda mi je uvijek potrebna pomoć, nije mi se sad problem nekome obratiti. Ali puno mi je draže da prvo nešto pokušam, pa vidim je li mogu, a ne da mi ljudi onako u trenutku „Ti to ne možeš, daj pomoći ću ti“. To ne volim! Hehe!

10. Jeste li član neke od udruga za osobe s invaliditetom? Ako da, navedite koje i opišite kakvu Vam podršku ona pruža?

Nisam.

11. Jeste li član lokalne narodne knjižnice?

Da... član sam gradske knjižnice u svome gradu te Gradske i sveučilišne knjižnice u Osijeku.

12. Molim Vas da ukratko opišete položaj slijepih i slabovidnih osoba u hrvatskom društvu? Kakav je odnos društva općenito prema njima? Imate li osjećaj da Vas okolina etiketira zbog Vašeg invaliditeta?

Smatram da položaj slijepih i slabovidnih, nažalost, u velikoj mjeri ovisi samo o mogućnostima koje im može ponuditi njihova obitelj. Mislim, naš položaj ovisi o financijskim sredstvima koja možemo izdvojiti kako bismo se uklopili u sredinu... Društvo je razvilo veću razinu odgovornosti i osjetljivosti prema slijepim i slabovidnim... ali ne postoji institucionalna podrška. Ne postoje veliki projekti kojima bi se omogućio ulazak na, naaaa... velika vrata u društvo i takvim osobama. Sve to staje na malim projektima koji obuhvaćaju tek nekoliko ljudi, a šira zajednica od toga ne dobiva neku veliku korist. Ponekad mi se čak

čini da društvo takve ljude doživljava samo kao teret. Pa usudila bih se reći možda kao gutače novca poreznih obveznika... Mislim, potrebno je mnogo toga učiniti da se takve osobe osjećaju jednako vrijednima u društvu, jer eto... mnogo takvih ljudi ima osjećaj niže vrijednosti što je velika prepreka u njihovu uklapanju u sredinu. I imam osjećaj da me okolina etiketira. Da! Definitivno! Pa evo najprije kad sam upisivala srednju školu, a potom i fakultet bilo je pa možeš li ti to, pa zašto, pa zašto ne lakše, pa to nije za tebe, to nije dobro za tvoj vid... a onda i u nekim svakodnevnim situacijama. Primjerice, evo prije nekoliko dana sam bila u Konzumu i slučajno, mislim to se može dogoditi svakome, nogom sam nešto pomjerila, neku kutiju, tako nešto. Onda se baš prodavačica lijepo okrenula prema meni i nasmijala mi se u lice, onako od uha do uha. I da, imam definitivno osjećaj da društvo etiketira takve osobe, jer primjerice, ako vam treba pomoć, ne znam... kad šetam noću i ako ulica nije dobro osvijetljena, netko me mora primiti za ruku ili tako nešto, pa bude tisuću tih pogleda. Znae kako to izgleda? Ljudi koji su mi jako bliski, oni su se navikli na mene i njima nije neugodno. Dok pred nepoznatim, aaaaa, ta sama činjenica da imate problema s vidom kad se upoznajete s nekom novom osobom, kad odlazite na neko novo mjesto, vi znate da vas ta osoba, čim to zna, maltene drugačije promatra. I već vam to stvara stres. Ali dobro, ide prema pozitivnom. Prije je to bilo puno teže. Osjeti se, ljudi su ipak senzibilniji nego li prije iiii ipak nekako, sad je to nekako puno opuštenije i mislim da s vremenom to ide sve bolje i bolje.

13. Po čemu se, po Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo traženja, pronalaženja i korištenja informacija videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? (Osjećate li da Vam je pristup informacijama u svakodnevnom životu ograničen, da dobivate manje informacija nego što Vam je potrebno?)

Paaa, kad govorimo o traženju informacija, slijepim i slabovidnim osobama javljaju se prepreke prije svega u vidu neprilagođenih materijala. Mislim, kada su elektronički mediji u pitanju ti problemi nisu toliko prisutni... no tiskani su te... ti koje predstavljaju problem. Dnevne novine, različiti časopisi... predstavljaju građu kojom se slijepi i slabovidni uglavnom ne mogu služiti

14. U koje su Vam svrhe potrebne informacije u svakodnevnom životu? Molim Vas navedite prema učestalosti njihova traženje – prvo navedite one koje najčešće tražite (npr. zdravlje, informacije vezane uz invalidnost obrazovanje - ispitna literatura, posao - npr. pronalaženje informacija o zaposlenju, hobi, događanja u svijetu, upravljanje financijama i slično...)

Obrazovanje, zdravlje, vijesti, opća kultura. U principu sve one stvari koje svima trebaju. Ništa posebno. Najčešće tražim informacije o događanjima u svijetu i vezane za obrazovanje i opću kulturu. Potom vezane za zdravlje i invalidnost i tek onda hobije.

15. Na koji način, gdje i koliko uspješno pribavljate tražene informacije?

U posljednje vrijeme najprije na internetu, tamo skoro sve pronađem. Onda odem do knjižnice. Samo to radim.

16. Koje informacijske izvore koristite da bi došli do potrebnih informacija? (Internet, zvučne knjige, brailleove knjige...)

Internet. Ne koristim brailleovo pismo, ni brailleove knjige. A ni zvučne knjige. Znači knjige, časopisi i tako dalje.

17. Što Vam olakšava traženje, pronalaženje i korištenje informacija? (npr. Pomaže li Vam neka osoba u tome?, Posjedujete li određenu tehničku opremu koja Vam olakšava pristup informacijama?)

Pa računalo. Računalo s govorom, pa onda sekener kojim si povećavam stvari. Da, skener kojim si skeniram stvari... Povećalo. Ništa u principu.

18. Ocijenite na skali od 1 do 5 (1- sasvim nevažno, 5 – jako važno) koliko su Vam bitni sljedeći elementi kod traženja, pronalaženja i korištenja informacija:

- a. jednostavnost i lakoća pronalaženja informacija (od kuće, npr.) - 5
- b. brzina pronalaženja informacija - 5
- c. dostupnost u elektroničkom obliku - 5
- d. prilagođenost za čitanje slijepim i slabovidnim osobama (crni tisak i sl.) - 5
- e. mogućnost reprodukcije u audio formatu - 3
- f. kvaliteta informacija - 5
- g. pouzdanost informacija - 5
- h. iskoristivost informacija - 5
- i. razumljivost informacija - 5
- j. informacije na hrvatskom jeziku - 5
- k. besplatne informacije - 5

19. S kojim se izazovima i preprekama susrećete pri korištenju traženih informacija?

Molim navedite prema njihovoj učestalosti i važnosti – najprije one prepreke i izazove koji su najčešći.

Kad je traženje informacija u pitanu najveći je problem kad shvatite da ta informacija nije dostupna za vas. U prvom redu problem predstavlja veličina slova, pa podloga slova kao i njihova boja... svijetla slova na svijetloj podlozi nikako nisu dobra kombinacija. Primjerice slova pisana kurzivom ne oduzimaju samo mnogo vremena, nego zahtijevaju i veću koncentraciju... Primjerice, tamno crna podebljana slova na žutoj podlozi s fontom od 10 ili 12 mogu biti isto jako zamarajuća. Također i rokovi u kojima smijete zadržati neku knjigu predstavljaju probleme jer je nama slabovidnim potrebno više vremena da obrade neku informaciju. Podcrtani tekstovi čak i kada su podloga, veličina slova i njihov oblik u u redu također predstavljaju velik problem... osvijetljene kopije predstavljaju problem. Ok, s internetom nemam baš problema. Na laptopu si sve lijepo povećam i nema problema. A kad su u pitanju časopisi i kad su u pitanju knjige, puno toga, puno toga moram uvećati. Evo, na prvoj ovoj akademskoj godini sam prikupila dva registratora kopija koje su uglavnom sve uvećane.

20. Dogodi li se nekada da Vam je potrebna neka informacija, ali odustanete od traženje iz nekog razloga? Pojasnite, dajte primjer konkretnog događaja.

Samo ako sam prisiljena. Mislim... katkad sam prisiljena odustati od traženja nekih informacija, a to se događa ako su one sadržane u knjizi od nekoliko stotina stranica i ako ne znam gdje ih točno mogu pronaći... neeeego moram skenirati gotovo čitavu knjigu. Takvi zadaci su mi i vremenski i koncentracijski ponekad prezahtjevni, pa moram odustat. Ali probleme stvaraju i fusnote koje su mi redovito nedostupne ako uz sebe nemam povećalo ili ako sadržaj nije u elektroničkom obliku... i tada sam prisiljena u takvim situacijama odustati.

21. Postoje li informacije koje namjerno izbjegavate? (koje, zašto?)

Ma ne, ne. Zašto bih?!

22. Po čemu se, prema Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo studiranja videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? Pojasnite, dajte primjere.

Iskustva videćih studenata i onih slabovidnih uvelike se razlikuju. Slabovidni studenti imaju puno puno manje slobodnog vremena, jer... potrebno im je više vremena i truda za obradu

informacija. Pa čak su i uuuu financijskom pogledu u težem položaju jer je potrebno više novca za nabavu literature. Na predavanjima često trebaju prilagodbe i ustupke profesora, mislim, kad su u pitanju materijali koji moraju biti uvećani ili kada se radi o praćenju projekcija gdje većina nas mora biti ispred monitora, a na našem fakultetu to znači sjediti za katedrom što je neugodno studentima, posebice na početku studija. E tada se studenti osjećaju etiketirano, a ako se nalaze u većoj studijskoj grupi većina njih zbog srama neće ni pitati profesore za pomoć. Paaa, zna se dogoditi da studenti unatoč tomu što su pripremili ispitnu građu u nedostatku vremena padnu ispit. Recimo, razmjena studenata također je potez na koji se slabovidni studenti teško odlučuju, jer život u novom gradu donosi nove komplikacije. Loša ulična rasvjeta, nedovoljno jasno istaknute cijene u podavaonicama... snalaženje u javnom gradskom prometu... sve su to sitnice koje slabovidim mogu napraviti poprilično velike probleme Također problemi se javljaju i kada takvi studenti sudjeluju na znanstvenim skupovima i seminarima gdje im najčešće nikakva vrsta prilagode nije omogućena. Prikupljanje dodatnih informacija putem filmova također nije jednostavno. Zbog usmjerenosti na titlove često su ostali dijelovi filma zapostavljeni, a onda izostaje i užitak gledanja jer je gledanje takvih filmova u 70 postotnoj mjeri zapravo čitanje titlova... A uz ovo treba i imati na umu da su slabovidni studenti ograničeni već na samom početku, jer ne mogu uvijek izabrati ono što ih zanima. Upravo zato studiramo uglavnom humanističke i društvene studije iako mnogi imaju drugačije interese.

23. Što Vam otežava, a što olakšava studiranje? (npr. Izlaze li Vam profesori u susret pri polaganju ispita? (usmeni ispit umjesto pismenog, testovi na uvećanom tisku, nabavljaju Vam literaturu i slično))

Pa moram priznati da sam se ugodno iznenadila. Meni je jednostavno dovoljno da mi ispit bude uvećan i da eventualno dobijem pet ili deset minuta više vremena nego li ostali studenti, da bi sve stigla napisati. I moram priznati da su profesori više nego li korektni u svemu tom. Ja ih napomenem prije ispita da mi uvećaju i oni kažu kolegice, naravno, nema nikakvih problema, učinit ćemo to, samo nas napomenite da ne zaboravimo. Čak su neki profesori onako, bilo im je baš žao kad bih poslije pismenog dolazila samo na upis ocjene, pa su rekli ajooj kolegice, pa vi ste mogli tražiti da odgovarate usmeno, znamo da vam je to teško... I sad, ja nisam očekivala... tako, toliku razinu razumijevanja. Ja sam iznenađena, al zbilja, moram priznati. Za vrijeme predavanja, budući da ja ne vidim što piše na ploči, ne vidim čitat prezentacije, bez obzira, čak i ako sjedim u prvoj klupi, ja to jednostavno ne vidim. Ja vidim da nešto postoji... da postoje, ne znam, crni redovi na bijeloj podlozi ili bijeli redovi na

zelenoj ploči, ali što piše, ja ne vidim. I profesori su jako korektni, naaa dosta predavanja ja sjedim čak za katedrom pred računalom i pratim prezentacije. Nije nikada bilo profesora koji su to odbili, na sreću. Znam da postoje ljudi koji su se morali i svađati da bi uspjeli... dobiti neka svoja prava, ali ja zbilja nisam nikada imala s tim problema. Jedan profesor u svojim fasciklima ima sve članke koji se ne mogu naći u knjižnicama, koji su nam nedostupni iz ne znam ni ja kojeg razloga, a koje možemo pronaći u njegovom fasciklu. Odemo u knjižnicu i možemo zatražiti fascikl tog profesora, tražiti taj članak, pogledati ga, pročitati ga, vratiti ga... to mi je sasvim u redu. I općenito, naša studijska grupa, mi svi jedni s drugima dijelimo literaturu, informacije. Dobri su, jako su dobri. Znaju čak, ako piše nešto u Wordu pitaju pa koji da ti stavimo font. Onda ja kažem pa nemojte, pa mogu si ja to promijenit. Ili kad prije predavanja moramo nešto kopirat, već svi znaju, pa kažu hoćemo tebi uvećati. Jako su korektni. Nas je dvadeset. To je kao jedan mali razred. Mislim da je to veća skupina... da bi se u tako većim skupinama puno teže snalazila i čak mislim da bih u takvim skupinama puno teže došla i do profesora i do njihova razumijevanja. Dakle, ono što mi olakšava studij je prije svega susretljivost ljudi s kojima surađujem. Tehnički problemi uvijek se mogu riješiti i oni predstavljaju izazove koje kada jednom naučite svladavati vrlo uspješno rješavate... Nakon nekog vremena sve to vam postaje rutina. Stoga... mogu reći da mi studij više otežava nerazumijevanje ljudi oko mene ili... što je još gore, predrasude kojih se ljudi, nažalost, teško rješavaju. Etiketiranje, predrasude, nerazumijevanje... sve su to stvari s kojima se, po mom mišljenju, studenti iz ove populacije teže nose nego s prilagodbom literature. Ipak, smatram da je to dio koji nas ojača i nakon što taj dio studijske priče završi i nakon razdoblja prilagodbe sve postaje mnogo lakše.

24. Koja vrsta informacija i građe/literature Vam je potrebna da biste uspješno studirali?

To je ona vezana za književnost i jezikoslovlje. I to je opet Internet, knjige... časopisi.

25. Kako nabavljate literaturu za potrebe studiranja?

U posljednje vrijeme najprije na internetu. Tamo skoro sve pronađem. Onda odem do knjižnice. Samo to radim. Zapravo... pa uglavnom, to ide ovim redoslijedom: odlazim u knjižnicu, dižem knjige, onda te iste knjige idem uvećati. Aliii... sada dosta toga pronalazim na internetu. Tih znanstvenih članaka, tipa na Hrčku, pa ne moram ni u knjižnicu.

26. Koliko ste puta bili u Vašoj fakultetskoj i sveučilišnoj knjižnici u zadnjih godinu dana tj. akademske godine 2012./2013. fizički (u samom prostoru knjižnice), a koliko

virtualno (komunicirali s knjižničarima putem e-maila, posjetili web stranice knjižnice, pretraživali baze podataka i sl.)?

Paaa... obje podjednako. Zbog prirode svoga studija knjižnicu posjećujem vrlo često, gotovo svakodnevno, a koristeći internet najčešće pregledavam kataloge i to otprilike 4 do 5 puta mjesečno. Više volim otići u knjižnicu osobno, jer tako često mogu pitati i za neku literaturu koja je slična onoj koju ja trebam i dobiti preporuku.

27. Kako se osjećate u svojoj visokoškolskoj i/ili sveučilišnoj knjižnici?

Paaa... moram reći da mi je malo nekad neugodno biti u knjižnici za tihi rad. Tamo bude ono, ljudi... i onda kad tamo nešto čitam, kad tamo nešto ono, pripremam, onako, ako imam povećalo pored sebe ili tako nešto, onda mi zna biti neugodno jer... imam onda taj osjećaj da ljudi gledaju u mene, da se ljudi pitaju što je sad njoj. To zna biti... tako malo neugodnije, taj osjećaj. I bilo mi je neugodno kad sam pitala u našoj knjižnici je li imaju išta prilagođeno za moj studij, pa sam isto dobila taj jedan čudan pogled, kao što? mi? zar bismo mi to trebali imati?

28. Kojim ste se sve uslugama tih knjižnica koristili u zadnjih godinu dana (posudba građe, čitanje/učenje u studijskoj čitaonici, korištenje računala i opreme, pretraživanje baza, međuknjižnična posudba, digitalizacija građe, razgovor s knjižničarima)? Poredajte usluge prema intenzitetu korištenja - prvo one koje najčešće koristite.

Najviše se koristim posuđivanjem knjiga, radom u čitaonicama, a katkad i informatičkom opremom. Na žalost, sad zbog svog fakulteta, ja nemam baš vremena čitati nešto za sebe.

29. Na koji Vam način visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica i knjižničari olakšavaju pronalaženje i korištenje ispitne literature i udžbenika (koji su za sada još uvijek primarno tiskana građa) i pružaju podršku u studiranje uopće?

Paaaa, obratila sam se našoj fakultetskoj knjižnici i oni nemaju ništa prilagođeno za moj studij. Ništa od literature nije prilagođeno za moj studij. Pa iskreno, u gradskoj knjižnici onda nisam ni pokušavala jer mislim da tamo još manje toga ima. Mislim, ako nemaju ovdje gdje bi trebali imati... Tako da u sveučilišnoj knjižnici nisam ni pokušavala. Uglavnom, sav posao oko prilagodbe literature zapravo pada na mene. Ali zapravo, ne znam... ja sam tako navikla, pa onda to više nije ni teško. I čak mi je i jednostavnije da si ja to sama prilagodim, iskreno. Ali dobro, da, omoguće mi, zamolim ih mogu li to iznijeti na kopiranje, na uvećavanje... kažu

da mogu. Znači, knjige koje se inače ne mogu iznijeti. To bi mi dali da ih iznesem. Pa i to je onda valjda nešto, hehe!

30. S kojim se preprekama susrećete u korištenju svoje visokoškolske i/ili sveučilišne knjižnice?

Paaa... puno knjiga ne možemo iznijeti. Iskreno rečeno, ja mislim da je sramota da na Filozofskom fakultetu, gdje se pedeset godina studira hrvatski jezik i književnost, studenti ne mogu podići ni 50% lektira koje im trebaju. Iskreno... pa prema tome mislim da... ne znam. Mislim... ne znam... Meni osobno je strašno to da ne možemo knjige od Marka Marulića iznijeti vani naaa, na posudbu, da mi većinu toga moramo sjedit i čitat u knjižnici. A u GISKO-u je situacija ista. Isto, da. Čak bih rekla da ovdje na fakultetu ćemo naći i neke... na primjer u GISKO-u je jako teško kad su časopisi u pitanju. Čak im se tjedan dana prije treba najaviti da ćeš ti doći pregledat taj članak ili ne znam... Mislim da to... nije u redu. I ta neprilagođenost literature. Mislim, ja sam svjesna da ne može sva literatura biti prilagođena. Ali nekad očekujete bar nešto, a ne dobijete ništa. I oprema. Primjerice povećalo. Ono nije potrebno samo slabovidnim studentima. Primjerice, ono je jako potrebno studentu geografije koji proučava atlase. I njemu je potrebno povećalo. Mislim da bi to trebao biti dio normalnog inventara svake knjižnice, da to uopće ne bi trebala biti neka privilegija, nešto što eto ima samo jedna knjižnica i po čemu je ta knjižnica kao bolja od drugih knjižnica. Mislim da to mora postati nešto normalno. Ok, shvaćam ja da oni ne mogu imat svi elektronske čitače, ali ipak, jedno povećalo, svjetlo koje je dovoljno jako da osoba s invaliditetom može normalno čitat, mislim da je to nešto što svaka knjižnica može sebi priuštiti. Nije to neki velik materijal i trošak. U GISKO-u se nisam ni koristila njihovom opremom jer do evo maloprije nisam ni znala da ju imaju. Evo, iskreno, prvi puta od vas i čujem da to imaju tamo.

31. Ako ste koristili svoju visokoškolsku i/ili sveučilišnu knjižnicu, kakav je bio odnos knjižničnog osoblja prema Vama (jesu li Vas razumjeli, jesu li imali dovoljno vremena za Vas, znaju li se služiti opremom koja je namijenjena slijepim i slabovidnim osobama itd., jesu li Vam pomogli/pružili traženu građu ili uslugu? Možete li opisati neke konkretne situacije (pozitivna i negativna iskustva)? Kojom biste ocjenom (1 - najniža, 5 - najviša) ocijenili knjižničare u svojoj knjižnici?

A moram reći da s tom knjižnicom uvijek ima i pozitivnih i negativnih iskustava, ali ne znam zašto... uvijek nam ostanu ta negativna malo više u sjećanju. Aaaa... same te usluge, kad mi tražimo neku knjigu za koju znaamo da mora postojati tu, kad mi vidimo daaa knjižničari to

ne mogu pronaći, to onako bude malo frustrirajuće. Primjerice, ovo nije moje iskustvo, ali je kolegica bila u GISKO-u i tražila je Davidijadu i onoooo, gospođa ju je pitala tko je to napisao. Pa mislim, ipak je to Marulić i ipak vi radite u sveučilišnoj knjižnici, hehe! Pa mislim... I tako te neke stvari. Primjerice, kad mi ovdje na fakultetu tražimo rječnik... primjerice, ja sam evo nekidan tražila rječnik staroslavenskog i dala sam točan naziv iiii kolegica, nije ga mogla pronaći dok nije otišla do svoje starije kolegice koja je onda objasnila što je to i kako to zapravo izgleda. Nekad imam osjećaj da se ti, ne znam, neki knjižničari uopće ne snalaze u svojoj knjižnici. A dobro, opet... ja ne mogu baš reći ni da sam se ja nešto posebno izdvajala od ostalih studenata. Mislim da su se svi knjižničari jednako ponašali prema meni kao i prema ostalim studentima. I ne znam... oni dopuštaju i ostalim studentima da iznesu knjige van da ih kopiraju, pa i meni su pustili. I nisam se osjećala nikad zapostavljeno eeeem od strane knjižničara ili da su se prema meni drugačije ponašali, da su me diskriminirali, bilo u pozitivnom, bilo u negativnom kontekstu. Mislim da se prema meni ponašaju jednako kako se ponašaju i prema ostalim studentima. Ali opet, knjižničarke izlaze u susret kada zamolim da neka knjiga ostane kod mene malo dulje ili da ju odnesem fotokopirati. Ipak, moje iskustvo govori da komunikacija s knjižničarkama, nažalost, nerijetko ovisi o njihovu raspoloženju, tako da četvorka.

32. Kojom biste ocjenama (1 - najniža, 5 - najviša) ocijenili fizičku dostupnost knjižnice, te ponudu građe i opreme koju Vam visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica nudi? Pojasnite.

Moja ocjena za knjižnice? Tri! Najprije jer ne osiguravaju literaturu videćim studentima, a nama pogotovo.

33. Na koji bi se način mogle poboljšati usluge Vaše visokoškolske i sveučilišne knjižnice za slijepe i slabovidne studente? Dajte konkretne prijedloge.

Pa ja zapravo mislim da su to neke male sitnice koje bi svima nama puno više pomogle. Primjerice, jedan prikladno osvijetljen prostor u kojem sjene ne padaju na kut pod kojim čitamo. Znači, to je jako važno. I to, to nekad zna predstavljati jako velik problem. Iiii mislim da je jako važno povećala. To nije nešto što je teško nabaviti, to nije nešto što je skupo, to si svaka knjižnica može priuštiti, a ovim ljudima koji imaju problema s vidom bi puno značilo. Mislim da bi čak... ja znam da se sva literatura ne može uvećati, ali otprilike, barem te sveučilišne knjižnice mogu se specijalizirati da barem neke od važnijih predmeta, jer nisu ni svi predmeti na fakultetu ni toliko važni, ni toliko zahtjevni, ali barem neki važniji predmeti

mogli bi se, njihova literatura bi se mogla bolje prirediti. Ili primjerice, slijepim i slabovidnim osobama je jako teško koristiti se rječnicima. Meni osobno, ja ne mogu ni jedan rječnik koristiti ako on nije povećan. Jako, jako su sitni. Mislim da bi se moglo početi od tih nekih konkretnih stvari, ne znam, uvećati rječnike, uvećati pravopise, gramatike, neke osnovne stvari, zbilja osnovne. Ne kažem ja sad da oni trebaju povećavati najnoviju literaturu, jer ta najnovija literatura zaista nije dostupna ni u normalnom obliku, kamo li uvećanom. Nego trebaju poraditi na onom što već imaju, da to bude nešto konkretnije. Ili primjerice, možda bi bilo jako dobro da u tim čitaonicama uvijek netko bude od knjižničara, da korisnici nisu sami, jer ponekad, ne znam ni ja, kad nešto čitam, meni možda treba pomoć da vidim jednu brojku, tako nešto. I bilo bi jako zgodno kad bi neka osoba bila tu u blizini da ju upitate jedno pitanje ili... Jako malo radi se na tome da se korisnici obavijeste. Eto, ja prvi puta od vas čujem da GISKO ima ta prilagođena računala. Te informacije kako su slabo zastupljene. Mislim da bi se trebalo poraditi na informiranosti. Mislim da je jako potrebno da se knjižničari više educiraju. Iiii čak ne u sklopu stručnog usavršavanja, nego baš u sklopu studija. Jeer, sve više je i više ljudi kojima je potrebna, je potreban jedan taj drugačiji pristup, jer baš... ja mislim da puno ljudi tih koji imaju problema s vidom upravo neće otići u knjižnicu, jer se boje da će tamo biti netko tko im neće izaći u susret, tko im neće pomoći... I da je jako važno da osoba koja radi u knjižnici može prepoznati probleme kad joj dođe jedna osoba, da može prepoznati da neka osoba ima oštećen vid, da se može, da može raditi s njom, da joj se može prilagoditi. Mislim da je to jako važno. Da joj može izaći u susret kad nešto toj osobi treba, ali opet ne na onaj način da se ta osoba osjeća loše, da se osjeća da ju netko sažalijeva. Mislim da je to velik problem, da se osobe s invaliditetom boje ili da će netko u knjižnici biti neljubazan i da će, ne znam, da im neće uopće htjeti pomoći ili da će ih netko sažalijevati. A kod osoba s invaliditetom vam je to oooogroman problem kad one osjete da ih netko sažalijeva. To im je možda čak i gore, ja barem kažem iz svog iskustva, puno gore je da vas netko sažalijeva, nego da vam netko ne želi pomoći. Ne znam tko je za to sve kriv ili odgovoran. Iskreno rečeno, mislim da udruge na žalost uvijek obavljaju one poslove koje ne obave oni koji bi to trebali i mislim da bi bilo jako dobro, budući da mi svi studenti dobivamo mentore već na prvoj godini, kad bi taj mentorski rad bio malo, malo... aktivniji. I da se mi sa svojim mentorima ne susrećemo baš samo onda kada pišemo diplomske ili ne znam, kada smo samo u nekoj jako velikoj frezi, da mi mentori trebali upoznati svoje studente i susresti se s njihovim problemima, posebno problemima osoba s invaliditetom... i oni im predložiti, informirati ih... da bi u sastavu fakulteta trebao biti neki, ne znam, info kutak u kojem bi se mogle saznati informacije o prilagođenoj literaturi i o pravima takvih osoba. Pa čak puno mogu pridonijeti i profesori.

Kad preporučuju, onda mogu reći e, to imate i u prilagođenoj verziji. Zašto ne? Jednostavno, profesori puno bolje znaju što je od literature prilagođeno. Ipak su oni u tim knjižnicama malo češće, ipak oni imaju veći pristup toj knjižničnoj građi, njima je lakše do toga doći. I što bi bilo jako dobro, kad bi same knjižnice držale nešto, ne znam, kao neki info sat odmah na početku kad studenti ulaze u neku sveučilišnu zajednicu. Mi kad dođemo priča nam se kad je osnovan fakultet, bla bla bla, podaci koji nama možda i nisu tako važni. Što bi bolje bilo da na tim uvodnim predavanjima saznamo ne samo da postoji knjižnica i da u njoj možemo pronaći takvu i takvu literaturu, nego da u toj knjižnici možemo pronaći nešto prilagođeno. Mislim da bi to bila dobra ideja. Mislim da su knjižnice u današnje vrijeme postale jako pasivne i mislim da to nije dobro, jer danas u svijetu, kad internet stvarno nudi sve na dlanu, knjižnica bi se trebala puno više potruditi da sačuva to svoje mjesto. Prije kad nije bilo interneta, bilo je logično da ljudi odlaze u knjižnicu. A danas... čak ni knjižnice se ne trude toliko, ne provode neke kampanje kako bi reklamirale ono što imaju. Ne znam, jednostavno nisu dovoljno prezentirane nama studentima. I da, treba knjižnica sve to, ali opet, ako one nemaju neku potvrdu svoje institucije, ako vas neka institucija ne gura naprijed, vi to sami ne možete učiniti. Ne možete vi sami... Vi možete sami smisliti idealan program koji će privući puno ljudi, ali vi iza sebe uvijek morate imati neku instituciju koja će sve to gurati. Mislim da je to kod nas problem, da je puno ljudi, puno pojedinaca koji će završiti taj fakultet i biti motivirani za rad, ali jednostavno, institucija im to neće omogućiti. Mislim da nedostaje ta jedna simbioza između fakulteta i knjižnica, kao da su to tako dvije razdvojene ustanove koje eto, slučajno su se našle pod istim krovom.

STUDENT 2 (I2)

1. Kojeg ste spola?

Muško

2. Koliko godina imate?

23

3. Na kojem Sveučilištu studirate i koji studij?

Splitsko sveučilište, smjer povijest i filozofija

4. Godina studija

- a. 1. godina
- b. 2. godina
- c. 3. godina
- d. 4. godina (1. godina diplomskog studija)**
- e. 5. godina (2. godina diplomskog studija)
- f. Apsolvent

5. Jeste li više godine upisivali redovno te koji Vam je uspjeh na studiju (prosjek ocjena)?

Da, da , da, sve redovno, ne znann, danas sam baš pogledao kada sam vidio pitanja, u akademskoj godini mi je prosjek 3,81.

6. Živate li sami (tijekom studija!)?

- a. S roditeljima
- b. Sam/a
- c. S cimerom, prijateljem

7. Ako živite sami ili s cimerima, prijateljima, gdje živite te jesu li ti cimeri, prijatelji slabovidni ili slijepi?

- a. u vlastitom stanu/kući
- b. u iznajmljenom stanu/kući
- c. u studentskom domu

Sam, svakako, na selu najčešće, a imamo stan u Splitu pa tu nekad živim sa bakom, nekad sam, svakako.

8. Vrsta oštećenja te na koji način i kada ste ga stekli?

Potpuna sljepoća od rođenja.

9. U kojoj mjeri se smatrate neovisnima (u svakodnevnom životu i u kontekstu obrazovanja) i što vam daje taj osjećaj? (prijatelji, obitelj, udruga, pomagala, pomoćna tehnologija)

(na skali 1 do 5, pri čemu je 1 - u potpunosti ovisan, 5 - u potpunosti neovisan)

1 2 3 4 5

Mislim da sam solidna trojka, jer sam doveo sebe do savršenstva u tom pogledu. A solidna trojka zato što ne mogu reći da sam u potpunosti neovisan jer ne mogu baš sjest kao druge kolege u auto, motor ili neko prevozno sredstvo, iiii negdje se odvesti gdje bi recimo baš

želio u tom trenutku. A opet mislim da nisam ni za jaku četvorku jer opet nisam u toj mjeri neovisan, sad da ću sebi pet dana, sedam dana kuhat ili nešto tako u tome cilju u tom pravcu. Imao sam sreće, jer sam stvarno od obitelji uvijek imao potporu, da sam bio u takvoj sredini, zdravoj sredini koja je, nije ocjenjivala knjigu po koricama, nije sudila mene po mom invaliditetu, nego jeeee, se trudila da me što bolje upozna, i ja sam, sam kao osoba komunikativan, nisam zatvoren, tako mislim da je i to jedan od razloga. A udruge su, udruge su mislim, član jesam udruga, ali one koliko jesu na mojoj samostalnosti, ne bi baš rekao puno. A krećem se sa štapom, naravno stvara jednu dozu sigurnosti, slipa osoba bez neke, drugo pomagalo nisam mogao imati. Imam i računalo s čitačem i govornom jedinicom. I skener i printer u jednom.

10. Jeste li član neke od udruga za osobe s invaliditetom? Ako da, navedite koje i opišite kakvu Vam podršku ona pruža?

Pa zanimljivo, član sam, kod mnogih sam udruga član, recimo počevši od Županijske udruge slijepih Split, koja svakom pomogne u nekim administrativnim problemima, tipa nabavka novih pomagala i znači ta borba sa birokracijom, preko udruge ZAMISLI iz Zagreba koja pomaže u digitalizaciji literature, do recimo sveučilišne udruge studenata povijesti Toma Arhidakon kojim sam možemo reći, savjetnik za studente sa invaliditetom, na tu problematiku, i još nekih vjerskih udruga, koliko su one pomogle, pa one su dobre za širenje poznanstava... širenje mreže kontakata, a za nešto više mislim, za nešto više, mislim daaa...

11. Jeste li član lokalne narodne knjižnice?

Samo Hrvatske knjižnice za slijepe... Bio jesam član, prvu godinu studija, Gradske knjižnice Marko Marulić, jer sam vidio sad je to duža priča, oni su također dobili opremu koja pomaže slijepima ali niko nije znao se s njom koristiti i onda su oni zvali mene... i problem je što knjižnice općenito ništa ne pružaju svojim sadržajima slijepim osobama da bi one u njih mogle odlaziti. Evo jedan tom sam primjer, danas sam bio na jednome sastanku, mama od jednog slijepoga studenta kaže, ja moram svome sinu odlaziti u knjižnicu po knjigu jer on jednostavno ne stigne, a knjižnice ga jednostavno svojim sadržajem ne mogu ničim privući. Da recimo knjižnica ima digitaliziranu građu, na njihovim računalima na koja se može uč samo uz pomoć knjižničkih lozinki, to bi već bila druga priča, onda bi drugi slijepi bili članovi knjižnica. Ovako, ovako sam bio tu godinu dana i kada sam vidi da mi ništa ne mogu pružiti, šta ja kod kuće nemam, odustao sam. A tko je sada kriv zbog toga... Sve je to jedan začarani krug. Ovako na prvu loptu se može reći da je kriva država jer nije to osigurala. S

druge strane znamo da država neće ništa osigurati ako na nju se ne stvara pritisak. Sad bi trebalo stvoriti civilno društvo, udruge. Udruge to nisu radile iz razloga jer nisu imale potrebe za tim, mladi članovi jednostavno sada idu po inerciji, ne žele se gurati u prve redove udruga... i mislim da se vrtimo tu u začarani krug. A ti mladi članovi očekuju od udruge da to riješi jer na tome, vrtimo se u krug iz kojega je teško izići aaaaa i na žalost, mm ne vidim niti nekog potencijala koji bi to za sada gurnuo, ajmo se tako izrazit slikovito.

12. Molim Vas da ukratko opišete položaj slijepih i slabovidnih osoba u hrvatskom društvu? Kakav je odnos društva općenito prema njima? Imate li osjećaj da Vas okolina etiketira zbog Vašeg invaliditeta?

Položaj je onak, položaj je većinom onakav kakvim ga sami sebi izvojimo. Ja recimo, kao ja sam, ja se više u Splitu ne moram nikome dokazivat jer sam stekao, u kratko vrijeme jedno ime i ime borca za prava osoba sa invaliditetom, okolina nije toliko... mmm... upoznata sa našim pravima i mogućnostima, zbog toga nas etiketira. Dosta krive su i udruge i vladajuće strukture koje nisu vodile računa o tome da budu, da se otvaraju prema... koja će danas sutra dovest do toga da, sad ću biti banalan, jedan ministar, jedan ne znan, jedan predsjednik vlade a bude slijepa osoba, ili osoba sa nekim svjesnim invaliditetom... To se baš danas namjeravam, pošto ovako koristim facebook za razbijanje predrasuda i tako nešto. Ima često starije osobe, koje su, koje žele da ih se samosažalijeva, one često prema nama, općenito osobama sa invaliditetom pristupe sažaljevački, ne misleći zapravo time rade više štete nego pomažu, barem meni i osobama s kojima se ja družim. Negativnih nekih primjera nisam imo, da sam sada ono bio mbigiran ili nešto u tom stilu, sve sam uvijek rješavao zdravo, komunikacijski zdravo, razgovorski ništa... ali ako idemo dalje arhitektonska i prometna neprilagođenost u Splitu, eee zadnjih četiri-pet godina nije postavljen niti jedan zvučni semafor novi, oni postojeći često ne rade, do recimo eee neki pri... pješačkim prijelazima, i tom i znači, aaaaaaaaaa a da ne govorim o ljudima koji koriste pse vodiče koje znaju imati neugodnosti. Pa i sa našim dalmatinskim mentalitetom, koji je drugčiji od ostatka Hrvatske, do do do toga da često dožive neugodnost da djelatnik svečane ustanove ne zna da je to pas vodič. Jer misli da mu se ova ruga jer ovajjj, mislin. Pa bilo je i problema, afera da jednog slijepog iz Karlovca nisu htjeli pustiti u vlak HŽ pa je bio, ja mislim, na žalost još svijest kolektivna nije na visokim granam. Mislim da smo u prvome redu, mi studenti s invaliditetom i kasnije budući akademci, ti koji moramo inicijativu preuzeti u svoje ruke, jer ne možemo očekivati da će neki student arhitekture ili sad bukvalno govorin kojega smjera, da će on voditi toliko računa o tome kako, kakav je položaj slijepih studenta ili gluhih studenata osim

ako nema neki u obitelji ili bližoj prijateljskoj bazi neki takav primjer , to moramo bit svjesni da smo mi ti koji kreiramo našu sudbinu posebno danas u digitalno doba kada je svatko od nas ima svoj digitalni identitet, mi ga moramo prenijeti u ovaj realni iiii i pokušati nešto, pokušati animirati društvo, da se nešto mijenja.

13. Po čemu se, po Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo traženja, pronalaženja i korištenja informacija videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? (Osjećate li da Vam je pristup informacijama u svakodnevnom životu ograničen, da dobivate manje informacija nego što Vam je potrebno?)

Po meni bi trebali bit u ravnopravnom položaju, iz jednostavnog razloga. Jer ako osoba koja vidi i slijepa osoba dođe u knjižnicu i pretražuje po policama, sama ova osoba koja ne vidi bi morala čak mislim da po zakonu ima pravo da joj knjižničar pomogne u pretrazi. Ooo opet kažem, druga je stvar, što će slijepi ići, ne bi rekao linijom manjeg otpora, nego nekakvom, a da, a da, da on će radije ako ima knjigu u elektronskom obliku skinit je s neta, nego da je on uzme iz knjižnice, fotokopira, skenira, prepravi skenerske greške i tek onda počne učit. Mislim to, je... ja mislim da će svako sebi proces studija olakšati... A ravnopravne jesu, ako ispune početni korak a to je cijena pomagala za slijepce. Mmmm prijenosno računalo sa čitačem zaslona i softverom za hrvatsko područje košta oko 17.000 kuna. To su cijene ogromne prema tome ako tu početnu točku preskočimo, onda su ravnopravne. Jer danas uz pomoć čitača zaslona, mi jednostavno imamo sve mogućnosti pronalaska informacija na netu, to znači preko portala, različitih društvenih mreža i toga, samo je bitno, da im se osiguraju adekvatna sredstva pa da bi to oni mogli ostvariti.

14. U koje su Vam svrhe potrebne informacije u svakodnevnom životu? Molim Vas navedite prema učestalosti njihova traženje - prvo navedite one koje najčešće tražite (npr. zdravlje, informacije vezane uz invalidnost obrazovanje - ispitna literatura, posao - npr. pronalaženje informacija o zaposlenju, hobi, događanja u svijetu, upravljanje financijama i slično...)

Pa naravno primarne su mi dvi vrste informacija. Informacije vezano za ispitnu literaturu i informacije o ooo, kak da velim, ooo idejnim rješenjima obrazovanja slijepih stranih, izvan hrvatske, ooo informatički noviteti i kako je gdje riješeno povezivanje sa ljudima iz drugih zemalja, znači na taj način, a ostale načine, nakon toga su mi sportski rezultati, dosta pratim sport, dosta pratim sport, ifffff šta ja znam, hauuuu neke glazbene novosti to, al bitnije

informacije , ah ne znam sve su mi informacije jednako bitne ako mi nešto nije bitno onda ih uopće ne volim.

15. Na koji način, gdje i koliko uspješno pribavljate tražene informacije?

Uffff kako dolazim do informacija. Na žalost, slijepi su prisiljeni face to face kontakt ili Internet. Hm m m m m nemam sad... vraćamo se na problem knjižnica aaaaa, nije baš jednostavno uzet neku knjigu skenirati je i to da bi došao do neke informacije a i još plus, neke informacije m m m m dobivamo i ih knjiga koji koje se ne nalaze u fundus knjižnice za slijepu osobu u Zagrebu. Zvao sam knjižnice pa onda sam znači m m m... redovito posuđujem knjige, čitam za razonodu i tako. Iz Hrvatske knjižnice za slijepu, njezin sam član.

16. Koje informacijske izvore koristite da bi došli do potrebnih informacija? (Internet, zvučne knjige, braillove knjige...)

Internet i iii... to su to su, eeee zvučne knjige, nisu, nego knjige na braillovom pismu. To isključivo iz Knjižnice za slijepu, jer na drugom mjestu tih knjiga i nema, u privatnim zbirkama , m m m m ovaj privatnim zbirkama, m m m ovaj kolega studenata i to. Ima katalog knjiga na netu, jednostavno prepisem kod knjige, i pošaljem je u Zagreb, i svakom novom kad jednu knjigu pročitam, na kofer na koji je knjiga spakirana, zaljepim naslov iduće knjige... A mogu ih zadržati... Ovisi oooo, stručnu literaturu pola godine, a u beletristici mjesec dana ali se vrlo lako uuuu nazove se gore u knjižnicu, i vrlo lako se produlji rok.

17. Što Vam olakšava traženje, pronalaženje i korištenje informacija (npr. Pomaže li Vam neka osoba u tome?, Posjedujete li određenu tehničku opremu koja Vam olakšava pristup informacijama?)?

Imam računalo s čitačem zaslona, eeee koje ima to je računalo koje ima u sebi ugrađen govorni software JAWS i sintetizator govora za hrvatsko govorno područje, sve što na ekranu piše on meni čita, ja sad znam, ja sad recimo uprem (*JAWS - sedamnaest četrdesetšest - vrijeme*) i on sad, zna koliko je sati, ne izvodi se bolji, eeee imam, uz to imam i skener, i printer sve u jednom, znači da mogu sebi skenirati literaturu i seminare printati, imam stroj, klasičan braillov stroj za pisanje braillova pisma, braillova pisač... ne to nemam jer bi to za, sss u ovoj fazi studija ni potrebno. A mobitel imam normalni klasični jer, jednostavno mi tako slabi presing u glavi jer ako ovoga razbijen dvista je kuna išla u vitar, a ako razbim ovoga otišle su dvi tisuće kuna u vitar, naravno.

18. Ocijenite na skali od 1 do 5 (1- sasvim nevažno, 5 – jako važno) koliko su Vam bitni sljedeći elementi kod traženja, pronalaženja i korištenja informacija:

- a. jednostavnost i lakoća pronalaženja informacija (od kuće, npr.) - 2**
- b. brzina pronalaženja informacija - 4**
- c. dostupnost u elektroničkom obliku - 4**
- d. prilagođenost za čitanje slijepim i slabovidnim osobama (crni tisak i sl.) - 3**
- e. mogućnost reprodukcije u audio formatu -1**
- f. kvaliteta informacija - 4**
- g. pouzdanost informacija - 5**
- h. iskoristivost informacija - 5**
- i. razumljivost informacija - 5**
- j. informacije na hrvatskom jeziku - 3**
- k. besplatne informacije - 4**

19. S kojim se izazovima i preprekama susrećete pri korištenju traženih informacija?

Molim navedite prema njihovoj učestalosti i važnosti – najprije one prepreke i izazove koji su najčešći.

Mislim da se to ne može sam po sebi reći, to je često nepristupačnost portala, što rješavam sa svojom snalažljivošću, drugo mi je, eee d eee, razumljivost i dostupnost određenih informacija i treće mi je, količina vremena koju imam na raspolaganju da bi neku informaciju mogao apsorbirati. Naravno, podcrtane knjige isto. Udruga ZAMISLI u Zagrebu će, svake godine ima akciju da se briše ta te crte iz knjiga, ja to skener to zbunjuje i to je nažalost problem veliki, ali onda se po kontekstu treba razumjeti to, ne nee znam, to su te obrrr razumljivosti informacije koje dolaze često u skeniranju i tako to, pa dobro kažem većinu knjiga nabavljam sebi u elektronskom obliku, što se mora skenirati nastojim, da je knjiga iz provjerljivih izvora, da da nije podcrtano.

20. Dogodi li se nekada da Vam je potrebna neka informacija, ali odustanete od traženje iz nekog razloga? Pojasnite, dajte primjer konkretnog događaja.

Nema te informacije koja je meni, ajmo reć od krucijalne važnosti da je ja neću pronaći. Ja ću je pronaći u roku od sat vrimenta. Ako nema na netu, onda preko friend liste na feacebook-u , ako ne tako onda preko fakulteta. Prvo i osnovno, nema te informacije koja je meni važna da je ja neću pronaći u vrlo kratko vrijeme! Da sam odustao, da sam privremeno stavio u drugi plan dok ne razradim bolji, bolju, bolji plan kako do nje doći, to da.

21. Postoje li informacije koje namjerno izbjegavate? (koje, zašto?)

Ne. Ne. Ne.

22. Po čemu se, prema Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo studiranja videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? Pojasnite, dajte primjere.

Ne. Ne mogu biti u ravnopravnom položaju, jednostavno iz razloga što, što slijepa osoba mora neku knjigu ako ćemo većić na temu knjižnica, uzet iz knjižnice fotokopirati šta by the way krši zakon, pa je skenirati, prepraviti skenerske greške, i tek onda uzet je učiti, šta je danas u doba digitalne tehnologije, open source servisa apsurdno, sad s evo mi smo u Splitu pokrenuli, EU projekt da se materijali stave na Moodle i... ali mislim da su tu knjižnice u pod dirigentskom palicom NSK propustile veliku priliku da se profiliraju čak bi rekao na europskom tržištu, aaaaa i europskom nebu, ajmo se tako izraziti, da su trebale malo bolje to iskoordinirati. Ne znam, kažem ponovo to je jedan je velik problem ta, te prilagođenosti literature.

23. Što Vam otežava, a što olakšava studiranje? (npr. Izlaze li Vam profesori u susret pri polaganju ispita? (usmeni ispit umjesto pismenog, testovi na uvećanom tisku, nabavljaju Vam literaturu i slično))

Ja sam prava slijepa osoba na Splitskom Fakultetu Filozofskome, to govorim iz razloga jer je 2009. bilo evidentno uočljivo, neiskustvo i strah kada su oni vidjeli da dolazi njima takva osoba. Ja se zezam da ja imam model polaganja Zagrebački model i Splitski model.

Zagrebački je model, ja ne ne moram njemu objasniti ko sam, šta sam, on kad vidi na stolu bijeli štamp, one mene samo pita na kraju prvog predavanja kolega jeli može, eee način polaganja kao u Zagrebu, to znači ispit na sticku, USB sticku. Ja odgovaram, kasnije mu predajem stick. Ispit riješim ovisno o tome da li sam dobro napisao il nije, nisam. U Splitu ja se moram sa svakim novim profesorom dogovoriti, eee prije polaganja ispita, o načinu ispitivanja, oni izlaze u susret, to se ne može reć da nisu, bar na mom odsjeku, mada sam danas čuo jednu šokantnu ispovijest, ne znam da li si njim stupila u kontakt, Goreta Luka... Eee on ima velikih problema sa profesorima iz hrvatskog jezika i baš me danas šokiralo kad sam čuo da njemu pojedini profesori nisu željeli niti test uvećat. Sve je stvar individualnog od profesora do profesora. A oko literature, ehha, kako koji, moram biti iskren. Tu sam doživio svašta, samo ja imam jedan dar da mogu se snać za literaturu ja se, ja mogu reć da jesam pročitao, a zapravo pročitam na Hrčku neku recenziju, skriptiranu verziju te knjige, i ja ću se

prokontat, pokontat, neć dobit pet, al tri ili dva i ispit je položen ja mislim. Na odsjeku za povijest nas je upisano 42, a sad nas je ostalo negdje 20-22, a na odsjeku za filozofiju nas je bilo 32 a sada nas je negdje 10. Načelno sam sa svim kolegama u super odnosima mada, naravno, tu su klanovske igre kao i svugdje. Imam jednoga kolegu za kojega mogu reći da je stvarno ekstra prijatelj, koji mi je nabavio više knjiga u elektronskom formatu nego maltene neka gradska knjižnica posjeduje, mi imamo takav dogovor, šta imam ja imaš i ti i što imaš i ti ima i ja Mislin, stvarno smo se našli i tako da studiramo također i povijest i filozofiju zajedno, mislin. Da. Nisam imao situaciju da nisu me htjeli izać u susret. Bilo je situacija situacije sa jednim profesorom da sam povrijedio njegov ego studentskom šalom, pa me tu godinu rušio, pa iduće godine pustio, hehe! Mislim ali to je sve sastavni dio života.

24. Koja vrsta informacija i grade/literature Vam je potrebna da biste uspješno studirali?

Internet, opremu, skeniranje, da, već sam naveo... mislim, elektronska građa.

25. Kako nabavljate literaturu za potrebe studiranja?

Ovako! Imam četiri vrste nabavljanja. Prva je, ako nema, to govorim, za knjige koje nam u elektronskom obliku. Prvo je znači nabava knjige, da mi pomognu Udruga ZAMISLI iz Zagreba, što digitaliziraju literaturu. Ako mi se ne da čekat to, dopisivat sa njima, onda iden na izvor drugi! To je da li neko od kolega il negdje na internetu ima skriptirana verzija knjige, recenzija, nešto tako. Treći i četvrti način je ili da saznam od nekoga iz Zagreba di tu knjigu mogu nać, od kolega koji studiraju slične studije kao i ja ili četvrto kontakt direktno autora. Kontaktiram autora knjige i objasnim mu situaciju... imam ajmo reć literarnog dara da mogu od lista napraviti pet stranica eseja. Napravim mu mali esej o mom studiju, o mojem radu, znači malo sveee to, tim metaforama iiii onda većinom dobijem odgovor pozitivan u vidu da mi se knjiga prosljedi u aaaa formatu PDF i Words. Knjižnice... prije jesam pretraživao u bazama podataka ima li šta o knjižnicama ili pogledam one kratke opise knjiga, kratke profarance o knjigama. Jednostavno opet kažem, dva tri puta sam ono bio, to sam već i napisao dva tri puta sam bio u knjižnici i pomagao oko te opreme i onda ovako došla tema posudbe knjiga, ja mislin da sam dva puta svega posudio knjigu iz knjižnice, i to oba puta sam aaaaa uzeo posuđenu knjigu da je netko već posudio prije mene pa sam onda tako ja kopirao. Kao što sam već i rekao, knjižnice nam na žalost ništa ne nude. Ne želim ajmo reć pod navodnike, zamarat nikoga, ni roditelje, ni nikoga tako da umjesto mene ide po knjižnicama, da ide sa mnom, mmmm a i mislim da ću knjigu naći u jednoj od ove četiri metode, a ne je skenirati, jer skeniranje mi oduzima mnogo vremena a a a na kraju je rezultat isti. U knjižnici

na fakultetu bio sam jednom, bio sam jednom iiii tu je evidentan također od djelatnika strah, jer ajmo reć ljudi jednostavno nisu nikad vidjeli slijepu osobu u knjižnici i to je sada njima problem. I to sam bio u knjižnici kad smo ja i kolega došli posuditi ovu jednu knjigu , samo ja sam rekao da sam uzeo posuđenu knjigu, ali kod nekih knjižnica ima i zakon neki čudan, recimo da se ne može, da se ne može, da moraš knjigu pronaći sam i sam ju donijet na pult, lijevo desno, ima tu... nisam nikad bio i bbbbbb da bi nešto sam za sebe znači uzimao.

26. Koliko ste puta bili u Vašoj fakultetskoj i sveučilišnoj knjižnici u zadnjih godinu dana tj. akademske godine 2012./2013. fizički (u samom prostoru knjižnice), a koliko virtualno (komunicirali s knjižničarima putem e-maila, posjetili web stranice knjižnice, pretraživali baze podataka i sl.)?

Jesan jesan, na stranicama. Kažem, posjetim i to ne samo knjižnice fakulteta i Splitske knjižnice, ja posjetim knjižnice... neki dan sam pretraživao nešto o nekoj knjizi koju sam namjeravao naručiti iz knjižnice, pa sam vidio da o njoj ima kratak opis na knjižnica neka iz Slavonski Brod, mislim nisam limitiran time da ovaj posjećujem samo internet stranice moje knjižnice, jednostavno idem drugdje gdje mi je informacija jednostavnija.

27. Kako se osjećate u svojoj visokoškolskoj i/ili sveučilišnoj knjižnici?

-

28. Kojim ste se sve uslugama tih knjižnica koristili u zadnjih godinu dana (posudba građe, čitanje/učenje u studijskoj čitaonici, korištenje računala i opreme, pretraživanje baza, međuknjižnična posudba, digitalizacija građe, razgovor s knjižničarima)? Poredajte usluge prema intenzitetu korištenja – prvo one koje najčešće koristite

-

29. Na koji Vam način visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica i knjižničari olakšavaju pronalaženje i korištenje ispitne literature i udžbenika (koji su za sada još uvijek primarno tiskana građa) i pružaju podršku u studiranje uopće?

-

30. S kojim se preprekama susrećete u korištenju svoje visokoškolske i/ili sveučilišne knjižnice?

-

31. Ako ste koristili svoju visokoškolsku i/ili sveučilišnu knjižnicu, kakav je bio odnos knjižničnog osoblja prema Vama (jesu li Vas razumjeli, jesu li imali dovoljno vremena za Vas, znaju li se služiti opremom koja je namijenjena slijepim i slabovidnim osobama itd., jesu li Vam pomogli/pružili traženu građu ili uslugu? Možete li opisati neke konkretne situacije (pozitivna i negativna iskustva)? Kojom biste ocjenom (1- najniža, 5 - najviša) ocijenili knjižničare u svojoj knjižnici?

-

32. Kojim biste ocjenama (1- najniža, 5 - najviša) ocijenili fizičku dostupnost knjižnice, te ponudu građe i opreme koju Vam visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica nudi? Pojasnite.

Mislim da bi se čak tu na nešto i mogao osvrnut. Recimo prostorije naše knjižnice, uuu Splitu, su napravljene na jedan glup način, knjižnica ima sjeverni i južni toranj, sjevernu i južnu zgradu, ajmo se tako izrazit. U južnoj zgradi budu često različite radionice, tribine, događanja nekakva akademska, ali projekt je toliko genijalno napravili da lift vozi samo do prvog kata a ti se na drugi kat moraš popet sam, tako da to recimo, mislim da bi to, kod dosta slijepih osoba izazivalo prepreku čak i... ja sam organizirao jednu konferenciju u svibnju u Splitu, nisam mogao gore ostvarit ta događanja nego sam morao preseliti na drugu lokaciju radi toga. Mislim da je pristupačnost knjižnica jako loša, i arhitektonski, ali i u onom pogledu kojeg sam maloprije spomenuo da oprema postoji ali da se nitko ne zna njome koristiti. Mmm... tri! Iz razloga jer ima tih barijera arhitektonskih. Koliko znam knjižnica je dobila jako modernu opremu, govorim o sveučilišnoj knjižnici, koja stoji maltene zapak, zapakirana u kutije, nitko je ne koristi, fakultetske knjižnice su često izvor, mhmmm izvor znanja a pod navodnike ajmo reć jer imaju knjige koje studentima trebaju, mada sam čuo u svakodnevnom kontaktu sa kolegama i malo sam se raspitivao kad smo se dogovarali već za ovaj sastanak da se često dogodi da knjiga koje oni traže, zapravo nema, zavedene jesu u katalogu da postoje ali ih nema, mmmm mislim. Časopisi su dostupni preko Hrčak baze podataka. U knjižnici na fakultetu drugačija je situacija. Ona je u prizemlju, mada sam kada sam bio zadnji put, čini mi se, čini mi se, ne mora biti tako da nije baš najurednija, ne zao šta su djelatnici nešto neuredna nego zbog malenoga prostora, nemoguće je bolje organizirati.

33. Na koji bi se način mogle poboljšati usluge Vaše visokoškolske i sveučilišne knjižnice za slijepo i slabovidne studente? Dajte konkretne prijedloge.

Ja imam, ja imam tu četiri plana, prema koja bi to uradio. Prvo knjižničarski tim, knjižnice u suradnji sa sveučilišnim profesorima, treba oformiti, fundus digitalne građe, koja će se nalaziti na računalima, prilagođenim slijepima, to su računala sa govornom jedinicom, plus računala, plus brailleovi čitači. B sssatanak sa udrugom slijepih i dogovor na koji će način i kako njihovi članovi koristiti tu njihovu knjižnicu. Ne moraju nužno biti studenti, jer ako ćemo gledati studente, jer onda ta oprema nema toliko smisla, jer u Splitu troje slijepih studenata od toga dvoje ne zna braillovo pismo, da li bi to pod navodnike bio izlete u knjižnice, da udruga organizira prijevoz, ne znam to sad nije, ostvariti sinergiju, ići na EU natječaje i osuvremeniti knjižnice, njihove pristupe, njihove mmm njihovu građu, da bi mogli dalje nastaviti. I pod D osobe koje su završile fakultet staviti kao savjetnike, ili ured za kvalitetu ili neku druga tijela, da svojim primjerom i iskustvima, pomažu i knjižnicama i fakultetima i sveučilištu, u poboljšanju studiranja osoba sa invaliditetom.

STUDENT 3 (I3)

1. Kojeg ste spola?

Žensko

2. Koliko godina imate?

21

3. Na kojem Sveučilištu studirate i koji studij?

Sveučilište u Zagrebu. Filozofski fakultet, studij psihologije.

4. Godina studija

- a. 1. godina
- b. 2. godina**
- c. 3. godina
- d. 4. godina (1. godina diplomskog studija)
- e. 5. godina (2. godina diplomskog studija)
- f. Apsolvent

5. Jeste li više godine upisivali redovno te koji Vam je uspjeh na studiju (prosječna ocjena)?

Da, jesam.

6. Živate li sami (tijekom studija!)?

- a. S roditeljima
- b. Sam/a**
- c. S cimerom, prijateljem

7. Ako živite sami ili s cimerima, prijateljima, gdje živite te jesu li ti cimeri, prijatelji slabovidni ili slijepi?

- a. u vlastitom stanu/kući
- b. u iznajmljenom stanu/kući
- c. u studentskom domu**

8. Vrsta oštećenja te na koji način i kada ste ga stekli?

Slabovidnost, od dvanaeste godine.

9. U kojoj mjeri se smatrate neovisnima (u svakodnevnom životu i u kontekstu obrazovanja) i što vam daje taj osjećaj? (prijatelji, obitelj, udruga, pomagala, pomoćna tehnologija)

(na skali 1 do 5, pri čemu je 1 - u potpunosti ovisan, 5 - u potpunosti neovisan)

1 2 3 4 5

Pa znači... izabrala sam tako visoku ocjenu ustvari zbog toga što sam ja vidjela dobro do kraja 11. godine, i onda sam ustvari naučila puno toga kroz obitelj, interakciju s obitelji, mislim osamostalila sam se puno, i onda kad se desio taj problem zbog kojeg sam znači praktički skoro izgubila vid u potpunosti, u kojem je jako pao, onda su tu roditelji odigrali veliku ulogu i obitelj, jel, mislim u počecima nisam mogla, bila sam po bolnicama i sve, ali poslije, čim sam stala na noge onda smo nastojali, znači nema veze to što mi je bio pad vida, to nije bila prepreka da ja prestanem ići u školu, prestanem se baviti nečim. Nešto što nisam mogla, nisam, ali ovako sam sve odrađivala sama. Malo po malo, malo po malo iii ne znam... u srednjoj školi takva sam, nisam, nisam dala da mi neko drugi odrađuje ako ja mogu i sve što mogu sam sama napravila tako da, mislim osjećam se potpuno, ne baš u potpunosti samostalno iz razloga što ne znam, ako sam negdje u gradu, moram možda nekog pitat gdje je nešto ako ne vidim, aaali ovaj ili ne znam da mi neko od kolega nešto pročita na faksu ako ne mogu, znači te dijelove ne mogu sama, ali ovako ostalo sve što mogu, mogu, znači odskenirat knjige, doći do neke relacije, kupiti nešto, napraviti nešto, mislim sve, sve što rade ovako kako bi rekla videći ljudi tako mogu i ja napraviti, samo, ovaj u tim nekim segmentima,

pročitat nešto ako sam u trgovini pa je sitno, a ne znam, nemam povećalo uz sebe, onda mi to neko drugi.

10. Jeste li član neke od udruga za osobe s invaliditetom? Ako da, navedite koje i opišite kakvu Vam podršku ona pruža?

Ja sam član udruge, prvo udruge Saveza slijepih, to je ustvari hrvatski savez slijepih, član sam zaklade Marko Brkić, to je udruga, i član sam aaa zaklade, odnosno udruge HUPRT (tiflotehnologija). Pa pružaju dobru podršku, samo recimo s HUPRT-om nisam toliko u kontaktu zbog toga što, ustvari učlanila sam se u njihovu udrugu kad su nekada nudili onaj tečaj lcd, aa lcdl-ov tečaj za računala, ali su bili jako nezgodni termini pa nisam na kraju išla, mislim sad ne znam, primam obavijesti od HUPRT-a ako su nekakve aktivnosti u koje se mogu uključiti, ubacim se da dođem, al kad je to sve skupa budu nekakva druženja ili nešto u neko doba dana kad smo mi na fakultetu ili tako dok sam još bila srednja škola to je bilo dosta nezgodni period ovaj za uključivanje u nekakve aktivnosti aa ali sam prisutna, tu sam. Što se tiče hrvatskog saveza slijepih, am u kojem je ujedno znači zaklada Marko Brkić je dio hrvatskog saveza slijepih, za zakladu sam kada je trebalo odrađivati, njihov sam stipendist, znači primam stipendiju njihovu, i kada je trebalo odrađivati za nekakve humanitarne akcije, kada je trebalo snimati nešto za televiziju, prilog o zakladi, osmisliti nešto za zakladu, i tako, tu sam bila dosta aktivna. I u hrvatskom savezu slijepih, naravno ako nešto, netko pozove, kaže da treba ili tako, onda sam prisutna i tako.

11. Jeste li član lokalne narodne knjižnice?

U Brodu nisam više, jer ja sam u srednju školu bila u Zagrebu tako da mi se to onda nije isplatilo, ali u Zagrebu sam član Knjižnica grada Zagreba i Nacionalne sveučilišne knjižnice, znači osim fakulteta.

12. Molim Vas da ukratko opišete položaj slijepih i slabovidnih osoba u hrvatskom društvu? Kakav je odnos društva općenito prema njima? Imate li osjećaj da Vas okolina etiketira zbog Vašeg invaliditeta?

Pa trenutnim položaj za razliku od prije par godina, rekla bih da je malo ipak bolji, zato što postoji ipak malo veća svijest o tome, ali nismo u potpunosti znači svjesni i ravnopravni u svemu, ipak postoji to, to jedna vrsta etiketiranja, znači po gradu kad idete kad vas ljudi još po Zagrebu je ok kada prolaziš pa kada ti ne znam, netko te pita radi jel ti treba pomoć. Ljudi, ljudi ne znaju kako je i šta bi pomogli, pa možda i iz neznanja nešto naprave, ovaj, ali ali

recimo dosta okolni gradovi i slično kada se pojaviš sa bijelim štapom i sa nečim, automatski te ne znam jooj slijepi gle, nemoj to, bježi i tako slično tako. Nismo još ovaj toliko, ali, ali ja bih rekla da tu veliku ulogu igraju i slijepi i slabovidne osobe koje se onako dosta povlače u sebe koje nisu prisutne u svim segmentima i koje same sebe ograđuju i ograničavaju. Mislim ja sam sad na moru bila pa sam pokazivala i prijateljima i tamo ko god te pita odgovoriš, mislim objasniš im iz kojeg razloga ko je šta je gdje je , mislim ako ćeš ljudima nećeš pokazat, neće ni imat spoznaju o tome tko i šta je, na koji način trebaju pomoći. Tako da, nismo još u potpunosti znači ravnopravni u svim segmentima naspram ostalih, ali mogu reći da je ne znam, s obzirom na osobe u kolicima i sve dosta se toga radi na tom području da puno toga bude pristupačno za slijepi i slabovidne osobe. Evo, mislim moglo bi se još puno toga doraditi ali došli smo do neke granice kada ipak evo liftovi u zgradama pa budu sa govornim, pa budu na brajici, i tako, ipak ipak se nešto kreće, ovaj one staze po podu i zvučni semafori koji su počeli, evo u Brodu imamo par semafora sa zvučnim, nemo's vjerovat, ali ovaj, ali se javlja se onako u svim gradovima malo po malo se evo javlja.

13. Po čemu se, po Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo traženja, pronalaženja i korištenja informacija videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? (Osjećate li da Vam je pristup informacijama u svakodnevnom životu ograničen, da dobivate manje informacija nego što Vam je potrebno?)

Paa sss obzirom, s obzirom da je današnji sustav, znači modernizacije i tehnologije pristupačan, mogu tako reći dosta velikom i širokom krugu da slijepi i slabovidne osobe koje su informirane, koje su naučene raditi preko računala da su im ustvari informacije puno dostupnije jer su sad sve informacije što se tiče knjižnice i svega stavljene na web stranice tih knjižnica i slično. Tako da što se tiče toga tu je dosta olakšano kod slijepih i slabovidnih osoba koje se koriste računalima sjednu i isto tako mogu odraditi sporije, zato što ne znam, videćim osobama je puno lakše što se tiče recimo konkretno interneta, puno lakše se snaći po nekim stranicama u kojima ima puno prozora, kojoj bježe stranice i tako, recimo slijepim i slabovidnim je ipak nekako jednostavnije prikaz bude lakši jer sve radimo preko tastature, evo recimo meni je novi prikaz gmaila koji sad više ne da da se vrati na osnovni prikaz onako dosta teško se snalaziti sa govornom jedinicom, nego onaj jednostavni prikaz koji se mogao prebaciti, znači bez obzira koju verziju trenutno videći koriste može podesiti na najjednostavniju verziju, pa je eto ipak bilo ne znam lakše za snalaženje, ali ovako što se tiče informacija fakulteta ili nečeg jednako je odstupno, samo što je možda otežaniji put do nekih informacija, jel ja ne mogu proć pa vidjet na vratima da piše to nego moram pokucat

i pitat nekog da li je to to ili ne znam da li piše to ili slično, ovako što se tiče telefona i dobivanja informacija preko telefona, to je ok. Još sam nešto mislila posebno ovaj. Ammmm, pa što se tiče trenutno informacija koje su mi potrebne, mogu reći da dobijem, ajmo tako 90% informacija za koje smatram, znači za onih desetak posto ne da sam zakinuta nego jednostavno možda zbog ograničenja vida ih ne primjetim ili ne mogu doći do njih ili semoram jako puno vremena uložiti da bih došla, otišla, vidjela i predvidjela to, tako da ovaj, ali većinu toga, znači dobijem informacije, s tim sam zadovoljna.

14. U koje su Vam svrhe potrebne informacije u svakodnevnom životu? Molim Vas navedite prema učestalosti njihova traženje - prvo navedite one koje najčešće tražite. (npr. zdravlje, informacije vezane uz invalidnost obrazovanje – ispitna literatura, posao - npr. pronalaženje informacija o zaposlenju, hobi, događanja u svijetu, upravljanje financijama i slično...)

Am, pa najčešće pretražujem normalno sad kad sam u eri fakulteta i toga, najčešće vezano za obrazovanje, ovaj od samog stranice fakulteta koju moramo proći ono bar jedno tri, četiri strane da bi skupili sve informacije do ne znam, preko facebook-a, ali i to odem na grupu isto tako zbog fakulteta jel radi prijatelja inače nisam uopće na tom fejsbuku amm, ne zam, u vezi glazbe možda, u vezi plesa, volim plesati, plešem, tako da i tu skupljam informacije sa svih strana malo, u vezi zdravlja i prehrane, zato što se zdravo hranim, i tako pa ona uvijek odem na neke stranice vidjet neke nešto dal ima neka akcija, nešto novo i tako, i vijesti same, znači to bi isto moglo bit u početku, jel jednostavno pratim informacije nekad preko novina, nekad preko nečega, ali tu mi najčešće radio pa onda preko toga saznam sve aktualne informacije.

15. Na koji način, gdje i koliko uspješno pribavljate tražene informacije?

Am pa najčešće informacije ovako što se događa nešto po gradu, ili, ili ove informacije o svakodnevnim događanjima bilo politika, bilo informacije, ono opće informacije, najčešće skupim preko int amm preko radija, zato što mi konstantno gori dok nešto radim u sobi osim kad učim, onda se tu informiram ovaj što se događa po gradu i sve jer mislim kad bi išla za to sve na internet izgubila bi jedno sat i pol da vidim gdje šta ima, mislim da tim stranicama, tako da mi je tu radio spas, ovaaj, a onda ovo preko fejsbuka dobijem informacije najčešće grupa sa faksa pa onda tu ono vidim šta se događa, gdje se događa jer najčešće ljudi stavljaju sa svih stranica za koje izgubiš puno vremena dok nađeš oni dignu, jedan primjeti ovo, drugi primjeti ono, pa dignu gore i pa onda to najčešće koristim.

16. Koje informacijske izvore koristite da bi došli do potrebnih informacija? (Internet, zvučne knjige, brailleove knjige...)

Internet, računalo... a naravno i preko toga, više ustvari preko elektroničkih knjiga nego preko brajovih knjiga. Evo recimo konkretno za faks od brailleovih knjiga nemam ništa, tako da onda ovaj si to sve skupa skeniram, pa pretvaram u elektronički oblik da bi mogla doć do nekih infromacija koje su mi potrebne, također nekakve druge papire, skripte ili nešto što dovijem vezano, nevezano za faks, nego ovako kad se dobiju papiri, tako da ustvari najčešće preko tog elektroničkog oblika, preko kompa ili elektroničke bilježnice jedno vrijeme jesam pisala sve na fakultetu pa sam tako i učila, ali imam mali laptop pa mi onda ustvari jednostavnije to ponjeti, ide brže i puno više mogu toga odraditi. Više računalo neko elektronička bilježnica. Zvučne knjige dosta slabo, prije sam slušala puno više, kad sam bila recimo osnovna škola pa sam imala više vremena, sad i nemam baš toliko vremena a i zvučne knjige su dosta onako starije izdanje, recimo konkretno u hrvatskom savezu slijepih malo je toga nečeg što je modernije, što bi možda aktualnije, sve ono što me zanimalo, ajmo tako reć da sam poslušala prije, tako da ili sam već pročitala dok sam vidjela dobro, nemaju ništa ovako novije, zanimljivije, tako da to..ne znam i obratila sam se nacionalnoj sveučilišnoj biblioteci, pa sam gledala isto nekakve za faks knjige da ne moram stalno sve knjige skenirat, jer to mislim stvarno dugo vremena, ovaj potroši, onda sam ih pitala da li možda imaju nešto, pa su rekli da nemaju, da imaju nešto u elektroničkim oblicima, u PDF-u i starijih časopisa, ali ovako nemaju ništa, tako da, to mi je eto izvor informacija najčešće.

17. Što Vam olakšava traženje, pronalaženje i korištenje informacija? (npr. Pomaže li Vam neka osoba u tome?, Posjedujete li određenu tehničku opremu koja Vam olakšava pristup informacijama?)

Pa za informacije, znači radio amm računalo sa govornom jedinicom. U nešto manjoj mjeri elektronička bilježnica... A i obratim se, naravno, naravno tu su mi i roditelji, tu su mi i kolege i prijatelji znači za nekakve informacije koje eventualno ne mogu naći, ili znam da bi ih kod nekog našla, onda se prije obratim osobi, nego, nego preko računala. Tako da tu od referade na faksu vezano uz fakultet do prijatelja, kolega, i svega vezanog za ples, ili nekakve druge informacije koje su potrebne prvo u gradu čak se nekad ne znam, prije ću se obratit prijateljici, kolegi, pitat gdje je nešto nego sad ukucavat preko interneta i tražit sat vremena da izbacim neku lokaciju koju trebam i tako da ono, pitam ljude oko sebe ili najčešće kažem prijatelju ili kolegi.

18. Ocijenite na skali od 1 do 5 (1- sasvim nevažno, 5 – jako važno) koliko su Vam bitni sljedeći elementi kod traženja, pronalaženja i korištenja informacija:

- a. jednostavnost i lakoća pronalaženja informacija (od kuće, npr.) - 5**
- b. brzina pronalaženja informacija - 5**
- c. dostupnost u elektroničkom obliku - 5**
- d. prilagođenost za čitanje slijepim i slabovidnim osobama (crni tisak i sl.) - 4**
- e. mogućnost reprodukcije u audio formatu - 3**
- f. kvaliteta informacija - 5**
- g. pouzdanost informacija - 5**
- h. iskoristivost informacija - 5**
- i. razumljivost informacija - 5**
- j. informacije na hrvatskom jeziku - 4**
- k. besplatne informacije - 4**

19. S kojim se izazovima i preprekama susrećete pri korištenju traženih informacija? Molim navedite prema njihovoj učestalosti i važnosti – najprije one prepreke i izazove koji su najčešći.

Pa recimo prepreke kod toga da recimo informacije koje tražim preko interneta, bilo to nekakvo mjesto gdje se nalazi neka ustanova ili nešto što mi treba jeee to da s govornom jedinicom kažem dosta slabo mogu nekad po nekoj stranici se kretati, pa me baci na jedan link, pa se moram vratiti na stranicu prije, pa me onda baci na drugi link, pa moram tražiti stranicu prije. Znači to je nekakva možda prepreka. Što netko vidi odmah gdje se nešto nalazi, a ja moram pregledati cijelu tu stranicu. Znači ustvari to potrošeno vrijeme koje moram naći da skupim neku informaciju. Ne znam, idete po gradu pa niste sigurni gdje va, gdje je to točno, neka adresa, pa pitate jednu osobu koja vas pogleda i prođe, pa pitate drugu koja vam ne želi reći, pa pitate treću koja prođe pored vas ili ne znam vam govori u nekom drugom smjeru, tako da ovaj jer ja sam dosta ovako interaktivan tip pa tražim, mislim nije da ću čekati da me netko dovede do toga, ovaj, to je recimo onako dosta veća prepreka ako ne vidite sami gdje idete ili ne znam nije dostupno vidljiv natpis trgovine, nije dosta velik, ili je nešto iza ili tako, aali prepreke ne znam nešto tražim informacije eventualno kad sam u trgovini, to je isto velika prepreka kada pitate neku od prodavačica gdje je nešto ili je dosta sitno ne znam, trebala sam soda bikarbonu, onu onak malu i to je bilo ne znam u nekom redu skroz dolje i to nisam vidjela stvarno di je, onda sam pitala prodavačicu, onak pa tamo vam je negdje, neki red iza, i sad ja onak al oprostite, i onda kad tek ustvari vide da ne vidite dobro, onda joj oprostite, sad ću ja vama i tako, ali morate inzistirati na tome, tako da a ne znam, ovako neke

nevažne, nebitne problemčice na koje nailazim, to ono, može se čak i svrstati i to preko interneta kada se traži da te baci na nešto i onda se susrećem svakodnevno, tako da evo ili to u trgovini ili nešto, to zanemariš, onak naučiš se, godinu dana kad se susrećeš s tim, onda već onako oguglaš na te stvari, pa samo prijedeš i pitaš lijepo ponovo i tako... Dosta veliki je problem ako imate tako recimo slova isto dosta u kurzivu, znači nama je lakše čitati ajmo računaj ova normalna slova, normalan oblik ili boldano ili normalno, meni osobno, isto tako u kurzivu malo je teže, normalno ako imate pola teksta tako, više ćeš se napatiti nego ako mi normalno piše, i ako je znači tako kontrast nekakve pozadine, čak i ne mora biti ni podcrtano, nego ne znam na nekakvom proizvodu ako je natpis na šarenoj podlozi iza toga koji će neko možda dobro vidjeti to pročitati, ali ne znam bijela slova na ultra šarenoj pozadini, pa se ne ističu uopće dobro, to mi je recimo malo problem, pa onda tu ili puno više vremena potrošim, ili ono, moram pitati nekog da mi to pročita, jel stvarno ne mogu sama.

20. Dogodi li se nekada da Vam je potrebna neka informacija, ali odustanete od traženje iz nekog razloga? Pojasnite, dajte primjer konkretnog događaja.

Pa za sve ono što jošš što trebam, znači potrebnu informaciju, ako znam da mi treba, onda ću naći način da dođem do nje. Nikad nisam odustala, osim ako to s stvarno, ne znam, bilo... nebitno al u ovom trenutku se stvarno ne mogu sjetiti koja bi to bila nebitna informacija, mislim sve ono što trebam stvarno nastojim doći do toga i nikad ne odustanem, a ono, pusti sad to, to ćemo sutra, ne, meni to treba sad, tako da onda ono... na neki način pričekam dan ili dva, ali dođem do toga, trudim se doći.

21. Postoje li informacije koje namjerno izbjegavate? (koje, zašto?)

Pa nekad neke informacije koje, ne znam, nemam dovoljno vremena, a sad ima... emm... ne znam... emm... na cijeloj stranici čitam vijesti pa sad piše nek pedeset stranica o politici, proletim onako brzo naslove ili nešto, ali onda ako vidim da me ne zanima, onda preskočim cijeli članak ili jednostavno trenutno nemam vremena za to i ne zanima me, pa onda... et, to su take informacije.

22. Po čemu se, prema Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo studiranja videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? Pojasnite, dajte primjere.

Pa emm... mogu reći daa... opet sad mislim ja ne volim isticati toliko daa, da osoba sa invaliditetom... aaaa... stalno nešto nemaju ili ne mogu, alii... ali je tako, nažalost je tako i

onda evo gledam i sama na faksu, koliko god se trudio ponekad čovjek sam doći do nekakih informacija i do svega tu...tu je dosta teže. Znači, krenuvši od samih prezentacija koji profesor pokazuje studentima, onda kaže vidite ovo il ovo, al ne kaže što pokazuje ili ne znam, ne objasni too... do toga daaa...ne da te informacije, nekakve prezentacije ukoliko dostupne svima, rijetko kad možete doći do toga il ne znam...stavi u pdf-u pa ga vi molite daa vam prebaci u neki drugi format jer jednostavno to ne možete pročitati... emmm... do nekakvih samih knjiga koje, znači, moje videći kolege studenti tu knjigu uzmu pod nekakvom pauzom ili ne znam u tramvaju i čitaju paralelno skriptuu... no, a ja moram tu knjigu, prvo što moram naći knjigu u knjižnici koja nije podcrtana i nijeee, makar je to olovka, ali nije podcrtana jee, jer kad je skeniram ako je nešto podcrtano meni ne odskenira dobro i ne dobijem kvalitetan tekst... tako daa moram uzet nekakvu knjigu, naći najčešće onda i za čitaonicu, ako je dostupna onda čak i dozvola tete da iznesemo van, onda moram izgubit jedno tri i pol, četiri sata, ovisi o debljini knjige da ju skeniram, onda ako neš nije dobro, moraš ponovo...kao što se ne znam, skenirala tristo pedeset stranica ii nešto se dogodilo sa kompjuterom i sve mi je propalo pa smo onda opet sjedit tri i pol sata i skenirat to... tako daa... odd... krenuvši od tako nekih informacija do toga, kažem daa...kolege mogu bacit oko na skriptu kad god, ja moram, ne znam...i sve znat, normalno štoo too ne smatram kao neki nedostatak nego samo može biti dobitak da u krajnosti znam toliko koliko znam za ocjenu i ne koristim se s ničim drugim... alii ovaj... ali eto, kod samih informacija, znači na fakultetu od predavanja do tako nekakvih skripti ili profesori ne razmišljaju pa daju nešto saa...sa puno slika, s puno svega, pa kad zamoliš je l' ima drugačijih, joj neemaa i tako, al, al nađe se poneka dobra duša, ovaj, nađe se poneki koji razmišlja,pa onda ipak dobijete nekaku možda knjigu ilii... ne znam, evo ja sam kolegice sa starije godine, koja isto ne vidi dobro, ona je sebi nešto iskenirala, normalno, povezale smo se, dala mi je nekaku literaturu tako da ne moram sve sama, samo štoo ovaaj... svake godine čak nekaku drugačiju knjigu izbaci ili se opredijeli za nešto drugo pa onda morate to sami skenirat, morate sami pogledat, a kad ga pitate da li ima nee, neešto drugo moožda da nema toliko slika, nečeg, onda onako odgovori neee, pa se onda moraš snalazit saam i eet... to je onak najčešće... Pa emm... recimo da je to bilo dosta, dosta onako, ja sam bila još u srednjoj školi u Zagrebu pa sam... bila u centru zaa slijepe i slabovidne osobe gdje sam naučila dosta relacija po Zagrebu, prošla s nekim i upoznala di je što... ali opet recimo razlika je velika je sad što ja koja dođem iz izzz ne znam, Broda, ne vidim dobro i neko ih mojih kolegica, one će doć iii ne znam bacit će oko na veliko križanje, pogotovo Zagreb koji je znači pun križanja, tramvaja ili nečega i vidjet će da je nakon 500m ili kilometar stanicaaaa, a ja ću morat proći pješke, doć do tamo, vidit je l' tamo... ono pitat nekog ili nešto i onda se

okrenut i vratit nazad ako nije to to ili ne znam...bacit oko je l' radi neka trgovina gdje je too, puno puno ću vremena više izgubit dok ja to nađem nego neko ko ćee... ne znam... pogledat na van i vidjet da je to to. To je recimo što se tiče samog kretanja, ne znam...uočite da je neki rad, da su nekaki radovi, ja moram doć pa onda primijetit da ne može se tu, pa onda idem okolo skroz... iii... eto... što se tiče samog kretanja, allii... s obzirom da sam neke stvari upoznala... ja sam osobno tako, onda najčešće ja vodim svoje kolege koji su upravo došli iz Broda ako i vide dobro tako da to bude onda smiješno malo po gradu, al...eto, hehe. Ja navodim gdje treba, ovaaj, gdje idemooo, onda samo treba pročitati samo naziv trgovine ili nešto, to se obavi i tako.

23. Što Vam otežava, a što olakšava studiranje? (npr. Izlaze li Vam profesori u susret pri polaganju ispita? (usmeni ispit umjesto pismenog, testovi na uvećanom tisku, nabavljaju Vam literaturu i slično))

Paa recimo dostaa... aaaa... najčešće onako dane kako se provodi tim mojim mojim studentskim nekako danima i susretima s kolegama i sa profesorima... emm... kolege su najčešće u redu ako ih vi zamolite, ako im kažete, u početku je bilo ono, ne znaju kako bi pristupili pa ništa, sad se već znamo dosta dugo, pa onda već automatski nekad nešt neko pročita nešto, kad zna da ne vidim ilii, tako odemo zajedno nešto napraviti...ali bilo je i toga da ono...i zaborave, zamoliš ih pa kažu ono... budem budem, pa ne pročita pola ili zanemari i tako... a što se tiče profesora...emmm... izlazak u susret saa, sa ispitima mogu reći da se stvarno ovi sad na filozofskom trenutno moji naa psihologiji su svi ok... ne znam ili odradimo usmeno ili odradimo daa odem s nekim asistentom ili nekakvim demonstratorom koji sjedne, pročita mi ispit, pa ustvari bude kao pismeno jer ono pišemo odgovore... samo što... dok dođeš do te procedure da ti to netko odradi ee tuu... tu zna bit dosta onako maltretiranje kad ti se svaki put moraš javit tom profesoru kojeg već imaš četiri mjeseca, za ne znam, neki kolokvij ili nešto...znate profesore pa eto joj kolegice pošaljite mail, onda pošalješ mail pa te nitko ne doživi, pa onda opet moraš se obratit profesoru, pa joj profesore pa znate, il u kojem periodu mogu doć evo odgovarat, joj kolegice dođite sad pa te onda prozove za tri sata. Eto... to su nekakve onako sitnice kojima...s kojima se onako svakodnevno susrećemo ili ne znam... sad sam se javila profesoru koji nije u Hrvatskoj, koji dolazi iz vana za ispit da ovaaj samo ga upozorim, znači... postojim jaaa, koja znači ne vidim tako pisat ispit i nisam znala hoće on doć il će nas neko čuvati, ali ono...da li ću ponjet računalo pa ću pisat na laptopu pa će mi stavit na usb ili ću razgovarat s njim usmeno, samo da mi odgovori. On nije ništa odgovorio, ja sam došla na ispit, oonda se ispostavilo da on uopće nije dolazio u Hrvatsku nego nas je

čuvala profesorica i nitko nije ni prilagodio ispit i nit je sjetio se daa i ja to rješavam... tako daa oovaaj... a vidjelo se lijepo da je upisano u normalno, samo što eto, dođe do takvih situacija gdje onda moraš...ili poduzet ili molit, ustvari puno, puno ti bit aktivna u vezi toga daa odeš do profesora, pokucaš, kažeš da trebaš, da bi trebala daa...isto upozoriš ih dan, dva, tri ranije, al najčešće uvijek kažu pa javite se kolegice mailom dva, tri dana ranije pa čisto da znamo računat na to da l' ćemo usmeni il pismeno... iii... u 80% slučajeva recimo daaa, da prođe sve dobro na kraju.

24. Koja vrsta informacija i grade/literature Vam je potrebna da biste uspješno studirali?

Emm pa najčešće se koristim znači nekakvim... aaaa... da li postojećim što već kolege ranije su napravile nekakve skripte ili bilješke ili ne znam, neko je možda skenirao nekaku knjigu... ovo je kolegica koja je slabovidna prije mene godinu ili znači sama uu... u 99% slučajeva sama skeniram knjigu i tako učim. Emm, preko svojih bilješki koje hvatam na predavanjima, to mi je izvor informacija. Preko nekakvih prezentacija u PowePointu koji profesori stave naa... na site... eeeemm... faksa ili katedre ili negdje onda znači to moram pronaći, skinem to pa preko toga učim. Emmm, koristim se još nekakvim informacijama koje smo dobili na stranicama fakulteta ili knjižnica samih... al kažem dosta je ssslabo to organizirano po knjižnicama osim toga da odem podić knjigu i vratim se i skeniram ju...tako da tu baš i nekakve velike koristi osim podizanja klasičnih knjiga nemam, ali korištenje interneta za pisanje nekakvih seminara i informacija razno raznih, da li znanstvenih stranica, da li ovako nekakvih stranica gdje mogu naći informaciju ii skenirane knjige.

25. Kako nabavljate literaturu za potrebe studiranja?

Ma online malo bude toga, nego više ovaaj u knjižnici fakulteta samog, tamo su nam dostupne, imaju skoro sve knjige koje su nam potrebne za studiranje tako da onda tamo odem posudit... samo moram se strpit nekad dan, dva, tri dok kažem, dobijem nekaki primjerak koji nije išaran, pa onda tamo najčešće posuđujem, ako nema ondaa odem do NSB-a ili knjižnice grada Zagreba i tamo posudim knjigu, dođem doma i skeniram.

26. Koliko ste puta bili u Vašoj fakultetskoj i sveučilišnoj knjižnici u zadnjih godinu dana tj. akademske godine 2012./2013. fizički (u samom prostoru knjižnice), a koliko virtualno (komunicirali s knjižničarima putem e-maila, posjetili web stranice knjižnice, pretraživali baze podataka i sl.)?

U samom NSB-u sam bila možda...četiri puta... aaa... uuuu... svojoj fakultetskoj knjižnici, pa sad što se tiče samog posuđivanja knjiga to je najčešće sam odrađivala na početku semestra pa onda da skeniram za cijeli semestar... ili ako nešto zafali tako da sad neki okviran broj, ali kad bi se sve sumiralo bilo bi barem dva put tjedno, sigurno. Da li zbog nekog seminara, da li zbog učenja s kolegama, da li zbog slaganja nekakve prezentacije, znači dva do tri put sigurno tjedno budem. A njihove internetske stranice... posjećujem zbog toga da vidim znači da li ima nešto, ako me zanima, da li ima neka knjiga, da li postoji kao građa tamo... Dosta sam gledala na stranicama fakultetske knjižnice da li postoji možda neka knjiga koja je skenirana... pa sam tu dosta puta išla gore, da li su digli nešto novo, ali ništa od toga, tako da... Ne toliko često koliko budem tamo, ali odem.

27. Kako se osjećate u svojoj visokoškolskoj i/ili sveučilišnoj knjižnici?

Paa mmm... meni je to skroz ok jer ja smatram da sam podjednak student kao i svi tako da...ovaj...jedino ono, dok ulovim mjesto, isto nekad bude malo problema, ali polako, ipak nešto vidim, nisam skroz slijepa pa mi je ipak lakše...ovaj smjestim se... i onda... ali ne učim toliko često u knjižnici koliko učim više u domu jer sam sama u sobi pa onda imam mir... ovaaj... tako da u domu najčešće učim, ali nije mi uglavnom ni na fakultetu ni u našoj... imamo jednu malu kao sobicu na faksu koja je samo naša, psihologa, ovaj... pa onda smo tu, nekakav naš stup kao udruženje psihologa... uvijek bude netko pa mož uvijek nekog neš pitat ako te zanima, nas par radi...ili u knjižnici, niiiije mi problem, ono, imam svoje slušalice, sjednem i svak radi svoje i lijepo onda se uči.

28. Kojim ste se sve uslugama tih knjižnica koristili u zadnjih godinu dana (posudba građe, čitanje/učenje u studijskoj čitaonici, korištenje računala i opreme, pretraživanje baza, međuknjižnična posudba, digitalizacija građe, razgovor s knjižničarima)? Poredajte usluge prema intenzitetu korištenja - prvo one koje najčešće koristite.

Paa najčešće je bilo too daaa... hmmm... dođem u knjižnicu i učim, znači za korištenje za potrebu učenja, bilo to između predavanja i bilo to prije ili poslije u pauzama, znači dođem gore i učim. Drugo bi bilo za posudbu knjiga... eeemmmm... recimo za printanje nečega na našoj knjižnici fakultetskoj, slabo je bilo toga da je koristim za internet ustvari ili sve jer... eeemmm... njihovo... njihova oprema nije, nije dostupna osobama koje koriste govornu jedinicu, tako da imam svoj laptop i onda se spojim na internet i tako za pretraživanje nečega, ali mislim... to je prek interneta, to mogu iii u kući iii tamo... emmmm...pa za razgovor s knjižnice... eemm... s knjižničarima slabo jer ono... ustvari potrebno je samo onoliko koliko

treba za, za nekaku... pitanje za knjige iii tako, pa onda nismo ništa puno više od toga radili. Imali smo nekakav projekt koji smo možda mislim radili pa sam tu ustvari nekakvih dva tjedna imala dost razgovora sa knjižničarkom, alii na kraju ništa od toga nije bilo, pa et onda nismo... dalje više.

29. Na koji Vam način visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica i knjižničari olakšavaju pronalaženje i korištenje ispitne literature i udžbenika (koji su za sada još uvijek primarno tiskana građa) i pružaju podršku u studiranje uopće?

Paa što se tiče naše fakulst... fakultetske knjižnice daaa, zato što mogu doći kod knjižničarke, znači ostali studenti moraju sami obilaziti redove i tražiti knjige dok ja dođem kod nje, kažem koju trebam knjigu, onda mi ona potraži i onda najčešće izlazi u susret ako ne znam...postoje dva primjerka samo na crnom tisku, jedan zaa... ili dva za čitanje u knjižnici, najčešće jedan, a ovi ostali se onda mogu posuditi van... onda recimo kolege studenti razgrabe onda ove koji su za posudbu van, oстане samo ovaj emm primjerak... ili nebitno, da imaju pet primjeraka, onda mi najčešće da onaj koji su najmanje išarani, a to najčešće budu ovi koji su za čitanje uuu, u knjižnici, znači u čitaonici, tako da eto izađu u susret s tim što nam to daju, al to nam daju recimo na jedan dan, to ne bi više... al mogu reći izađu u susret je l' koju god bi drugu uzela jako su išarane pa onda ipak, stare su, sve su stare knjige, pa onda ovaj ne, ne mogu to skenirati, ne mogu toliko učiti iz njih.

30. S kojim se pretekama susrećete u korištenju svoje visokoškolske i/ili sveučilišne knjižnice?

Pa što se tiče samih fizičkih nee u kontaktu...pa mogu isto reći ne, onako na lijep način kad im dođeš i kad ih pitaš, stvarno su ovi na fakultetu s kojima sam češće u komunikaciji su skroz ok. Ovi u NSB-u, kažem bila sam dva ili tri puta, dva puta sam išla samo učiti gore s kolegicama tako da nisam toliko bila u kontaktu, aaa zvala sam bila dva puta i bila tamo da vidim u vezi knjiga pa su rekli da nemaju ništa... aliii ovaj, ovo na fakultetu su stvarno, stvarno su u redu, mislim...nikakvih prepreka jer sam samostalnija pa onda nekako sjednem, odradim, pitam ih eventualno za knjige ako treba i tako, tako da u redu su skroz.

31. Ako ste koristili svoju visokoškolsku i/ili sveučilišnu knjižnicu, kakav je bio odnos knjižničnog osoblja prema Vama (jesu li Vas razumjeli, jesu li imali dovoljno vremena za Vas, znaju li se služiti opremom koja je namijenjena slijepim i slabovidnim osobama itd., jesu li Vam pomogli/pružili traženu građu ili uslugu? Možete li opisati neke

konkretne situacije (pozitivna i negativna iskustva)? Kojom biste ocjenom (1 - najniža, 5 - najviša) ocijenili knjižničare u svojoj knjižnici?

Pa kad bi onako općenito pogledala onda bi ta ocjena bila 4. Pa pozitivna iskustva su mi svakodnevna da su pristupačni da su, stvarno su ono izašli u susret kad god... negativna iskustva, ne znam... daaa... stvarno prođu pored vas, ne primijete da čekate, a vidite, vide da ne vidite dobro i pitate ih ili ne znam nervozno odgovore onda vi kažete da ne vidite dobro i onda dva puta tako, onda tek dođete do neke informacije, tako da ali... ali ostalo se stvarno sve pozitivna iskustva... tako da ne može bit čista petica, ponekad se nađe nekad nešto, ali ali recimo četvorka.

32. Kojim biste ocjenama (1 - najniža, 5 - najviša) ocijenili fizičku dostupnost knjižnice, te ponudu građe i opreme koju Vam visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica nudi? Pojasnite.

Ha joj... to sve skupa pod jednu ocjenu? Hehe! Onda recimo dva ćemo dati fakultetskoj zato što recimo što se tiče dostupnosti knjižnice konkretno za slijepce i slabovidne osobe tu mogu reći da je stvarno izvrsno, mislim naš fakultet jedino što je sve u staklu i što sve blješti pa ponekad nas koji ne vidimo dobro malo, malo zezne, ali ovaaj... dok uđete u knjižnicu. A knjižnica, knjižnica je ok što se tiče ovak dostupnosti, nekakve fizičke prepreke, stvarno imaju lift sa govornom jedinicom i sve, stepenice su oke, označene su, to je sve super, alii ovo što se tiče nekake... građe za slijepce i slabovidne, prilagođeno, to nemaju niiišta, ni jedna ni druga knjižnica. Naša knjižnica fakultetska ima nešto u tim pdf formatima što u stvari... opet je vrlo teško koristiti slijepim i slabovidnim osobama, tako da to nemaju ništa, a što se tiče opreme za slijepce i slabovidne... također sad... nisam sigurna za NSB, ali... emmm... isto koliko znam, nema ništaaa, osim eto lifta sa govornom jedinicom, mislim al što se tiče same opreme nemaju apsolutno ništ. Nemaju povećala, nemaju ni ni... barem jedan kompjuter s govornom jedinicom, nemaju tako. NSB-eeem... Malo je da nezgodno zato što onako dosta veliko križanje za nekog tko ne vidi dobro... ovaaj... izvana dok dođete... dođete unutra, znači popnete se stepenicama i onda u samom NSB-u imate puno onih onako... široki prostori i onda recimo, ja vidim di je nešto i gdje su vrata, ali znam da kad sam išla s jednom kolegicom, ona će kao sama, ustvari se dosta onako pogubila jer širok je prostor, ne može ništa slijediti i onda dok potrefi neka vrata, neki pult koji treba, onda su tu malo ljudi nervozni i tako da...to je malo recimo nedostupnije, aali, al nije opet toliki problem ako ste tamo, ako se naučite na to, ako imate volje, ali je, to je recimo malo u tom pogledu ne... ne.

33. Na koji bi se način mogle poboljšati usluge Vaše visokoškolske i sveučilišne knjižnice za slijepi i slabovidne studente? Dajte konkretne prijedloge.

Pa moji prijedlozi što se tiče konkretno slijepih i slabovidnih osoba, ja sam to već rekla, bez obzira za to se ne mora imati sav novac svijeta je daaa... od samih nakladnika ako krenemo, ja znam da je ne...da je nedostupno i nedozvoljeno da oni ostave u elektroničkom obliku knjigu je l' onda to može kopirat svatko, ali da se zna tko je slijep, tko je slabovidan i ne mora bit knjige sa svim slikama, sa svim marginama, sa svim, nego nek bude čisti tekst, ne mora čak biti ni do kraja dovršen, ali nek, nek dobijemo tekst nekakav koji će bit u knjižnici, koji će se moći, ne znam, napraviti neki sustav ako već ne daju da se kopira, da se koristi samo tamo na njihovim računalima ili nešto...da li osposobiti možda jedno barem računalo u knjižnici, ako ne i dva na koji će staviti govornu jedinicu na koju danas... mmm... mislim, trebala bi se kupiti, ali se može i kreirati tako da ovaj, da osposobe ipak računalo ili dva tamo dostupna jel, mislim, nas nema toliko puno da će sad biti najezda slijepih i slabovidnih tamo, mislim koliko i uče, tako da...al dobro... ovaaaj i dd...do nekih možda eventualno jedno povećalo ako bi se moglo iskoristit koje bi moglo olakšat slabovidnim osobama ne samo...nama kolegama studentima koji smo ustvari visoko slabovidni, koji imamo jako mal ostatak vida, nego i znači za neke osobe koje nose veliku dioptriju i tako kojima može dosta olakšati. Tako da, a kažem, da možda nekake knjige, kad možda već skeniraju za nekake druge potrebe da ih se prebaci u nekakv word ili... neke radove koji se pišu, koji se objavljuju da se ne stavljaju u pdf oblicima znači da mogu bit dostupnima, danas je, dosta zna se na kojim fakultetima slijepih i slabovidnih osoba da ipak bude u nekakvom formatu koji je dostupan i nama. A tko je odgovoran za to... Paa mogu reć daa... čak i jedan mali začarani krug, nisu knjižnice same krive, jer mislim, ako ne ukažete nekad na to, to neće nikad napraviti. Iz nekog iskustva, poznanstava ljudi koji su prije studirali, ako i imaju nekakvo oštećenje vida ili potpunu sljepoću znam da su se vrlo malo aktivirali oko toga, a što imamo, imamo, to nam je dovoljno, proći ćemo nekako s dva i to je to i onda mi koji dolazimo i koji želimo nešto više i koji želiš da ti bude dostupno ustvari nemaš ništa i ne možeš napraviti nekakvu bum revoluciju trenutno, aliii... ali tu bi trebalo biti nekakav sklop, da l' nekakvih udruga, krenuvši od samog Saveza slijepih Hrvatske, znači koji je glavna institucija, pa do manjih udruga koje bi trebale eventualno ako već se nešto zna, da se skeniralo, poslat u udrugu, udruga knjižnici, da bude dostupno svima. Znači a... jednako... u jednakoj smo situaciji i ne radim to samo za sebe, radim i za druge... ii jednostavno da se spoji taj krug i da bbi... to bi moglo biti odlično, samo kad bi se evo... ne... netko još pokrenuo ovaaaj da to omogući.

STUDENT 4 (I4)

1. Kojeg ste spola?

Žensko

2. Koliko godina imate?

23

3. Na kojem Sveučilištu studirate i koji studij?

Splitsko sveučilište, stručni upravni studij.

4. Godina studija

- a. 1. godina
- b. 2. godina
- c. 3. godina
- d. 4. godina (1. godina diplomskog studija) specijalistički diplomski**
- e. 5. godina (2. godina diplomskog studija)
- f. Apsolvent

5. Jeste li više godine upisivali redovno te koji Vam je uspjeh na studiju (prosjek ocjena)?

Redovno. Ammm, sve skupa u tri godine je bio 3.7

6. Živate li sami (tijekom studija!)?

- a. S roditeljima**
- b. Sam/a
- c. S cimerom, prijateljem

7. Ako živite sami ili s cimerima, prijateljima, gdje živite te jesu li ti cimeri, prijatelji slabovidni ili slijepi?

- a. u vlastitom stanu/kući**
- b. u iznajmljenom stanu/kući
- c. u studentskom domu

8. Vrsta oštećenja te na koji način i kada ste ga stekli?

Eem... slabovidnost, od rođenja.

9. U kojoj mjeri se smatrate neovisnima (u svakodnevnom životu i u kontekstu obrazovanja) i što vam daje taj osjećaj? (prijatelji, obitelj, udruga, pomagala, pomoćna tehnologija)

(na skali 1 do 5, pri čemu je 1 - u potpunosti ovisan, 5 - u potpunosti neovisan)

1 2 3 4 5

Evo ja bi prvo počela s učenjem. Imam ručno povećalo koje povećava desetak puta, mogu sama namjestiti koliko mi treba. Koristim laptop s govornom jedinicom, imam program JAWS, čitač ekrana tako da s učenjem nemam problema. Hmm... onda... oduvijek sam sama htjela biti što više samostalnija i ja sam inzistirala na tome, ali ima nekih stvari koje moram zamoliti roditelje. Recimo, otac u... u neku ustanovu centra za socijalnu skrb, rješavati papirologiju, to ne mogu... aaaa, krećem se... na mjesta koja poznajem samostalno, a tamo gdje ne poznajem, uvijek idem u pratnji ili prijatelja ili roditelja i treba mi neko vrijeme da ja to naučim, savladam, onda idem sama. Sama se koristim javnim prijevozom i to dosta dobro, recimo, napamet gdje koje stajalište, iako ne mogu pročitati broj, ne mogu dobro vidjeti bus, ali znam koji je i do sad mi se nikad nije dogodilo da sam pogriješila i otišla u krivom smjeru.

10. Jeste li član neke od udruga za osobe s invaliditetom? Ako da, navedite koje i opišite kakvu Vam podršku ona pruža?

Ja sam članica dviju udruga. Znači Županijske udruge slijepih i slabovidnih Split, te udruge tjelesnih invalida kod nas u Trogiru. Pa recimo konkretno za udruhu slijepih ja sam dvi i devete recimo, kada sam htjela upisati fakultet, još tad nisan koristila nikakva pomagala, redovito sam se školovala i na fakultet su trebale promjene, trebalo mi je nešto čime ću ja... upravljati, kako ću učiti, kako ću se snalaziti, organizirati i ja tad nisam poznavala baš nikakva pomagala i ja sam, sasvim slučajno, prijateljica zapravo još nisam se koristila internetom jer nisam imala govornu jedinicu, naišla je na tu udruhu. Ona me obavjestila, ja sam njih kontaktirala i rekla da želim studirati, ali da ne znam kako, pošto, naravno, ne vidim. Oni su me odmah pozvali da dođem. Bila je prezentacija tih pomagala. Tad sam upoznala elektronsko povećalo, također ručno povećalo, govornu jedinicu i usput sam dobila jedno povećalo pa sam ehm i govornu jedinicu dobila, tako da su mi stvarno tu puno pomogli, ajmo reći... jedan teži period u životu kada bi silno nešto, a smatraš da ne možeš jer... nisi u mogućnosti jer ne znaš da postoje ta pomagala. Tako da su mi tu stvarno puno pomogli.

11. Jeste li član lokalne narodne knjižnice?

Nisam. Nema potrebe za tim pošto dobivan knjige i skeniram u tom obliku.

12. Molim Vas da ukratko opišete položaj slijepih i slabovidnih osoba u hrvatskom društvu? Kakav je odnos društva općenito prema njima? Imate li osjećaj da Vas okolina etiketira zbog Vašeg invaliditeta?

Paaa, kad mene čovjek pogleda nikad ne bi rekao da imam problema sa vidom, jer ja normalno hodam, komuniciram kad razgovaram sa osobom, izgleda kao da ih gledam u oči jer sam naučila i onda kad i recimo saznaju ili ja kažem, oni su dosta iznenađeni. Ali nikad nisam imala neko neugodno iskustvo, u odrasloj dobi i tinejdžerskoj dobi i nikad nisam bila odbacivana zbog toga. Ali sjećam se djetinstvo kad bi svi igrali, ne znam, kukala i takve igre gdje se moraš sakrivati, trčati, dosta bi oni bili zabrinuti za mene iiii nikad nisu se htjeli igrati sa mnom, uvijek su se onak, šta ako ti padneš, mi smo odgovorni i tako... Ali, ali u odrasloj dobi nikad nisam imala nekih predrasuda. Eto, imam sreće što sam okružena divnim ljudima, punim razumjevanja, imam super prijatelje, a ako i neko možda čudno pogleda ili nešto, mene nije briga i takve stvari jednostavno ne primjećujem. Aaa... poznam čak i ljude koji imaju negativna iskustva. Jer kad neki čovjek sa strane ugleda osobu sa štapom, prvo ti zapita kako on to može, pa onda se ono... misli na roditelje ili skrbnike, kako takvu osobu mogu puštati samu van sa štapom, hoće se nešto dogoditi, paaa, često, danas sam baš upoznala jednoga momka koji je na prvoj godini studija i ja sam ga baš pitala pa kako se kolege odnose prema tebi? Eeem, nije zadovoljan. Kaže da se uglavnom više uklapa s curama, cure imaju više razumjevanja nego momci iii, i također znam isto jednog momka iz Zagreba koji također se uglavnom druži sa slijepim i slabovidnim osobama jer se ne može uklopiti u tu sredinu jer... aaa... ajmo reći, osobe bez hendikepa ne razumiju to... iii ne biraju previše pozornosti... neće, kad se ne poznaje baš dobro kaže aje izađi sa mnom van, van, odma će misliti, aha ja njega ču noć moram čuvati, na moju odgovornost, ja ne želim taj teret, idem van sa svojom ekipom bez njega, na primjer. Ja mislim da ide bolje i to pogotovo... u mlađim generacijama, studentima... i tako... mislim ja to... mislim, evo baš ja radim sad na jednom projektu koji se radi, ono o slijepim i slabovidnim... s drugim studentima i oni su stvarno odlični, sve se više educiraju, sve više znaju koju... koja tehnološka pomagala koristimo tako da ide prema boljem, smatram da da.

13. Po čemu se, po Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo traženja, pronalaženja i korištenja informacija videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom

položaju? (Osjećate li da Vam je pristup informacijama u svakodnevnom životu ograničen, da dobivate manje informacija nego što Vam je potrebno?)

Paaa... smatram da nismo još uvijek u ravnopravnom položaju, jer iako ja imam tu govornu jedinicu još postoje brojne stranice i forumi koji nisu prilagođeni za JAWS, pa ja ne mogu takve stranice pročitati. A inače, sve stranice koju su dostupne, bez problema mogu sve pročitati, istražiti iiii normalno novine u tiskanom obliku uz pomoć povećala, ali vrlo ograničeno pošto se brzo umaram. Povremeno da, mislim da mi je pristup informacijama ograničen i da ih dobivam manje.

14. U koje su Vam svrhe potrebne informacije u svakodnevnom životu? Molim Vas navedite prema učestalosti njihova traženje - prvo navedite one koje najčešće tražite (npr. zdravlje, informacije vezane uz invalidnost obrazovanje - ispitna literatura, posao - npr. pronalaženje informacija o zaposlenju, hobi, događanja u svijetu, upravljanje financijama i slično...)

A najčešće sam, recimo na stranici knjiga Moderna vremena, Profilovoj stranici, jer me jako zanima koje su nove knjige izdane. Volim proučavati psihologiju, socijalne probleme, pa takve knjige uglavnom tražim. Svaki dan pročitam 24sata, Jutarnji, Večernji i to na internetu, jer volim znati što se događa u svijetu. A najmanje, ono, što me ne zanima, što izbjegavam su sportske informacije, hehe! I da, volim ove magazine za odjeću što i... rasonoda, ništa posebno.

15. Na koji način, gdje i koliko uspješno pribavljate tražene informacije?

Putem interneta, istražujem stvari koje volim... Nedavno sam recimo počela svirati gitaru pa puno tražim po internetu tome. Aaaa, slušam radio povremeno, gledam televiziju... čitam novine ukoliko je potrebno. Ponekad televizija, ali ne toliko često i to su ono... dvije najbitnije stvari. Dakle, internet, ponekad televizija, ali ne toliko često. Novine jedino ako mi dođu pod ruku, ali nemam običaj kupiti novine. Kupiti ću novine najčešće kad znam da je netko od mojih poznanika ili prijatelja u njima onda ću ih uzeti, hehe! Knjižnica samo za obrazovanje.

16. Koje informacijske izvore koristite da bi došli do potrebnih informacija? (Internet, zvučne knjige, braillove knjige...)

Internet, televizija, novine. Ne koristim se braillovim pismom već zvučne knjige i čitam knjige uz pomoć čitača ekrana.

17. Što Vam olakšava traženje, pronalaženje i korištenje informacija? (npr. Pomaže li Vam neka osoba u tome?, Posjedujete li određenu tehničku opremu koja Vam olakšava pristup informacijama?)

Aa, a recimo kad s prijateljima dijelim iste interese, kada oni pročitaju nešto prije mene, paaa me upute na takav način najčešće. Osim interneta i računala sa čitačem ekrana.

18. Ocijenite na skali od 1 do 5 (1 - sasvim nevažno, 5 - jako važno) koliko su Vam bitni sljedeći elementi kod traženja, pronalaženja i korištenja informacija:

- a. jednostavnost i lakoća pronalaženja informacija (od kuće, npr.) - 3
- b. brzina pronalaženja informacija - 4
- c. dostupnost u elektroničkom obliku - 5
- d. prilagođenost za čitanje slijepim i slabovidnim osobama (crni tisak i sl.) - 5
- e. mogućnost reprodukcije u audio formatu - 4
- f. kvaliteta informacija - 5
- g. pouzdanost informacija - 5
- h. iskoristivost informacija - 4
- i. razumljivost informacija - 5
- j. informacije na hrvatskom jeziku - 5
- k. besplatne informacije - 5

19. S kojim se izazovima i preprekama susrećete pri korištenju traženih informacija? Molim navedite prema njihovoj učestalosti i važnosti – najprije one prepreke i izazove koji su najčešći.

Paa.. najveća prepreka je kada mi... kada su mi potrebne informacije, aa ne mogu, nedostupne su, na primjer nešto za faks, nekog autora, neka knjiga koja mi je izdana baš... Ma koja je izdana daavno, onda, jer ne mogu ih naći, a koristim tehnologiju tako da mogu nać gotovo sve što mi je potrebno. Neodgovarajuća boja pozadine slova... nađe se takvi problemi. Ali ako recimo nije čitljivo... aaa... govornoj jedinici, ja uzmem povećalo i lipo ga, hehe, prislonim na laptop i tako, hehe!

20. Dogodi li se nekada da Vam je potrebna neka informacija, ali odustanete od traženje iz nekog razloga? Pojasnite, dajte primjer konkretnog događaja.

A to najčešće kada je konekcija loša... Ili kad je preopterećena mreža, poludim! Pa ja kažem bolje da ne lupim po laptopu, zatvorim ga.

21. Postoje li informacije koje namjerno izbjegavate? (koje, zašto?)

Žuta štampa. To ne volim, to je dosadno. Čim, aaa, naidem na naslov, bježi dole. Iii sportske novosti me ne zanimaju.

22. Po čemu se, prema Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo studiranja videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? Pojasnite, dajte primjere.

Nisu nikako u ravnopravnom položaju, prva stvar, nedostupna literatura. Nemamo literature koja bi bila nama dostupna, ako je sami, recimo, ne digitaliziramo ili pronađemo preko interneta ili razmijenimo s nekim drugim kolegom koji već ima. A dok je studentima bez oštećenja vida to čas posla, odu do skriptarnice ili kupe knjigu, otvore je i čitamo, a kod nas je to kompliciranije, mi moramo tu knjigu uzet, odnjat kući, skenirati je, aaa, provući kroz program kako bi sva slova dobro se uhvatila i onda je slušati i tako učiti. Aaaa, druga stvar je... kada se recimo mijenjaju, aaa, broj predavaonice, paa nismo u mogućnosti pročitati koje su, pa to se... najviše odnosi na studente koji se još nisu sprijateljili ili...često se i srame pitati, paa bude iii... baš nelagodnih situacija kada zalutaju tamo gdje ne trebaju. I... idući problem jee... kod profesora dogovor i često studenti... nem, naravno, ne mogu pisati...običan test...već se moraju dogovoriti s sa profesorom da usmeno oni to odrade ili da profesor test stavi na stick i onda ga mi provučemo na svoj kompjuter i pišemo na laptop. Znači, dogovor je potreban... Ja, recimo nisam imala nikad loše iskustvo. Svi su mi ulazili u susret, eem, međutim upoznala sam nekoliko ljudi k ko... profesorima ili nisu imali vremena ili nisu vjerovali ilii... ne znam... da ti pola stranice da pročitaš, što je recimo slabovidnom studentu potrebno sat vremena, a toliko traje ispit. Ne dobije duže vrijeme i tako. I ja recimo nemam tih problema, ali mnogi imaju.

23. Što Vam otežava, a što olakšava studiranje? (npr. Izlaze li Vam profesori u susret pri polaganju ispita? (usmeni ispit umjesto pismenog, testovi na uvećanom tisku, nabavljaju Vam literaturu i slično))

Da, tjedan dana prije samog ispita došla bi na konzultacije i upozorila bi profesora i objasnila kakva je situacija, te bi, oni bi odmah rekli nema problema kolegice, to je najmanje što možemo učiniti, dođite mi taj i taj dan u određenu uru iii to bi se riješilo bez ikakvih problema. Ispite rješavam usmeno, ja sam to tražila. Tako da meni jednostavnije, a i njima. Uvećani tisak ne. Puno me umara. Mogu, ali jako puno vremena mi je potrebno i jako puno napora. Ja sam imala sreće što je moja najbolja prijateljica na istom studiju kao i ja, to se nismo

dogovorile, to je sasvim slučajno ispalo. Ona je to stavila kao B opciju, s tim smo smatrali, rješana stvar, upisat će ona faks koji poželi, ali se dogodilo i tako završila sa mnom, pa ja i ona zajedno bii... pa ono, učile, razmjenjivale literaturu. Ona bi mi nešto pročitala šta ja recimo nisam mogla i tu sam upoznala još jednu prijateljicu koja je stvarno isto super ii aaa... nemam što reći loše. Suradujemo, ne znam... ako ne damo ispite u istom terminu...onda ja njoj dajem svoju knjigu, ona moju pa skeniram i tako... i šaljem skenirane ako je potrebno.

24. Koja vrsta informacija i građe/literature Vam je potrebna da biste uspješno studirali?

Pa meni je najlakše kada u skriptarnici kupim kopirane knjige. Onda njih mogu...ono izvadit iz uveza... tako da... i tako mi je najlakše skenirat... Ja njih skeniram, pohranim u jedan dokument tee slušam, a dijelove koje su malo teži zapamtit slušanjem. Uzmem povećalo iii pročitam nekoliko puta, ali ne radim to toliko često jer me jako... ono, umara me. Ne znam, pročitam dvi stranice, moram se odmorit sat vremena i tako dalje iii baš to puno ne prakticiram jer moram see... čuvat... pa najviše slušanjem. Pogotovo one opsežne, to mi nije problem. Slušam ih ko knjigice, samo malo višeeee... sa više pozornosti.

25. Kako nabavljate literaturu za potrebe studiranja?

Kupim knjigu, skeniram je i to je to. A knjižnicu sam koristila nekoliko puta.

26. Koliko ste puta bili u Vašoj fakultetskoj i sveučilišnoj knjižnici u zadnjih godinu dana tj. akademske godine 2012./2013. fizički (u samom prostoru knjižnice), a koliko virtualno (komunicirali s knjižničarima putem e-maila, posjetili web stranice knjižnice, pretraživali baze podataka i sl.)?

Emm... sveučilišnoj ne, aa na fakultetu jesam kada mi je bila potrebna literatura za pisanje diplomskog rada. Virtualno... ne, samo fizički. Ja i prijateljica smo otišle u knjižnicu i pronašle smo, znači, moramo signaturu, podatke o knjizi, na papir dat i onda knjižničarka to nađe ii da nam... tako... nikad nisam sama išla niti sam ikad posebno pitala s obzirom na svoju situaciju, nego sam uvijek otišla s nekim drugim. Rijetko odem... pa lakše mi je... ići u skriptarnicu ili... jer se mi najčešće koristimo knjigama koje suuu... za nastavu, kao nastavni materijali, tako daa i nemam potrebu toliko ići u knjižnicu. A izbjegavam je zbog toga što emm... nisam samostalna tamoo... i et, nisam nikad sama iskreno ni pokušala na stranicu pravnog fakulteta u arhivu knjiga koje sve ima, što sam uglavnom s prijateljicom radila... smo mi... često u duetu radile i seminareee iii... ostale stvari.

27. Kako se osjećate u svojoj visokoškolskoj i/ili sveučilišnoj knjižnici?

Paaa... ravnodušna sam bila prema svemu tome. Prvenstveno jer ja ne mogu očekivat... ja sam jedina slabovidna i slijepa osoba na Pravnom fakultetu koliko mi je poznato... i... ne poznajem nikoga da je prije bio. Rekli bi mi sigurno u referadi ili nešto. I ja nisam nikad ništa zaht... zahtjevala da bude poseban program prema meni iii ja smatram kad sam ja manjina u svemu tome, ja se moram prilagodit njima, a ne oni meni. Jeer... bilo bi stvarno...previše za očekivat da će samo radi mene raditi promjene i sam način rada.

28. Kojim ste se sve uslugama tih knjižnica koristili u zadnjih godinu dana (posudba građe, čitanje/učenje u studijskoj čitaonici, korištenje računala i opreme, pretraživanje baza, međuknjižnična posudba, digitalizacija građe, razgovor s knjižničarima)? Poredajte usluge prema intenzitetu korištenja - prvo one koje najčešće koristite

Ne, ništa nisam. Ja sam najviše voljela to sama, jer ako moraš njih molit, tražit, a i nisam čula uopće da imaju ikakvu prilagođenu opremu, kao skenere i ostale stvari, već je to sve bilo na meni. Išla sam samo po literaturu za rad. Bila sam iiii mislim 2010., ali mislim da to i nije baš, hehe!

29. Na koji Vam način visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica i knjižničari olakšavaju pronalaženje i korištenje ispitne literature i udžbenika (koji su za sada još uvijek primarno tiskana građa) i pružaju podršku u studiranje uopće?

Uspijem sve napraviti mimo knjižnice, to mi je uvijek zadnja opcija.

30. S kojim se preprekama susrećete u korištenju svoje visokoškolske i/ili sveučilišne knjižnice?

Pa bilo je, recimo, postoje knjige koje se ne smiju iznositi van iz knjižnice. I onda je meni to problem što ja njih ne mogu kopirati, ne mogu ih ni uopće skenirati, pa sam od njih odustala.

31. Ako ste koristili svoju visokoškolsku i/ili sveučilišnu knjižnicu, kakav je bio odnos knjižničnog osoblja prema Vama (jesu li Vas razumjeli, jesu li imali dovoljno vremena za Vas, znaju li se služiti opremom koja je namijenjena slijepim i slabovidnim osobama itd., jesu li Vam pomogli/pružili traženu građu ili uslugu? Možete li opisati neke konkretne situacije (pozitivna i negativna iskustva)? Kojom biste ocjenom (1 - najniža, 5 - najviša) ocijenili knjižničare u svojoj knjižnici?

Paa, prema meni su bili kao prema sssvakom drugom studentu, jer ja njih nisam upozorila na svoju situaciju, tako da ni oni nisu trebali imat neko posebno razumjevanje nit išta slično. A dajem im četvorku.

32. Kojim biste ocjenama (1 - najniža, 5 - najviša) ocijenili fizičku dostupnost knjižnice, te ponudu građe i opreme koju Vam visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica nudi? Pojasnite.

Aaaaa... Dvojka. Fizički mogu doći do nje jer je na samom fakultetu i nije problem, alii aaa... nije prilagođena slijepim i slabovidnim osobama. Upravo zbog toga ja izbjegavam što je više mogu... knjižnicu. Nabavljam knjige i literaturu na bilo koje druge načine, a sad baš kad sam stjerana u kut... Jer je to komplikacija, ja moram ići do Splita, moram posudit knjigu, moram je skenirati, ili kopirati pa onda skenirati, pa je vratiti natrag, tako da je tuu mnogo posla.

33. Na koji bi se način mogle poboljšati usluge Vaše visokoškolske i sveučilišne knjižnice za slijepu i slabovidne studente? Dajte konkretne prijedloge

A da imaju sav novac ovoga svijeta, aaaa, predložila bi da se sve knjige digitaliziraju te da se ugradi govorna jedinica ili program za povećavanje slova. Ne znam koji je naziv, zaboravila sam, hehe, ali laički tako rečeno. Usput, slabovidne osobe mogle koristiti knjižnicu koliko god žele, aa... još tristo godina se to neće ostvariti, hehe! A krivac je... Paa, studenti su krivi, recimo primjer ja. Da sam se ja bunila, da sam tražila, da sam slala dopise ministarstvu i ne znam što, možda bi se nešto promijenilo, ali nisam, jer da bi se nešto promijenilo potrebno je više ljudi, potreban je kolektiv, aaa sama osoba nikad neće uspjeti u tome, krivi smo mi. Udruga se trude, rade koliko god mogu, a one su vrlo financijski ograničene, tak da je i tu problem, aaa knjižničari i sama knjižnica nisu educirani jer rijetko se susreću, pa gotovo i nikad s osobama koje nisu u mogućnosti čitati... Educiranost knjižničara bi bila dobra, da, ako su sami knjižničari zainteresirani, ali oni često nisu zainteresirani za to jeer... nas je tolko mali broj takoo daa... oni se više baziraju na neke veće skupine nego na nas.

STUDENT 5 (I5)

1. Kojeg ste spola?

Muško

2. Koliko godina imate?

3. Na kojem Sveučilištu studirate i koji studij?

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, studij povijesti i filozofije na Filozofskom fakultetu

4. Godina studija

- a. 1. godina
- b. 2. godina
- c. 3. godina
- d. 4. godina (1. godina diplomskog studija)
- e. **5. godina (2. godina diplomskog studija)**
- f. Apsolvent

5. Jeste li više godine upisivali redovno te koji Vam je uspjeh na studiju (prosjeck ocjena)?

Sve sam više godine upisivao redovito, jedino što mi se omaklo... zbog zdravstvenih problema morao sam na drugom semestru prve godine diplomskog zamrznuti godinu. A prosjek ocjena na diplomskom studiju mi je 4,2. U prve tri godine studija održavao sam prosjek ocjena na 4,5. Ali više mi prosjek ocjena nije toliko važan. Važnije mi je ono što sam kroz ovih pet godina faksa naučio što će mi, jednoga dana, biti dobra podloga za mjesto profesora, bilo to u srednjim ili osnovnim školama.

6. Živate li sami (tijekom studija!)?

- a. S roditeljima
- b. **Sam/a**
- c. S cimerom, prijateljem

7. Ako živate sami ili s cimerima, prijateljima, gdje živate te jesu li ti cimeri, prijatelji slabovidni ili slijepi?

- a. **u vlastitom stanu/kući**
- b. u iznajmljenom stanu/kući
- c. u studentskom domu

Pošto studiram u gradu u kojemu živim, do prije godinu dana živio sam sa majkom. No eto, prije godinu dana odlučio sam se za samostalan život... Jedan korak naprijed... te sada živim samostalno. Sam obavljam sve kućanske poslove, od kupovine do kuhanja i tako dalje.

8. Vrsta oštećenja te na koji način i kada ste ga stekli?

Vodim se kao stopostotni invalid. Stopostotna sljepoća... hendikep koji sam stekao u šestoj godini života. Uzrok sljepoći bilo je trovanje salmonelom, jajima tadašnje tvrtke Koka Varaždin... Bio sam više mjeseci u bolnici, a doktori u Hrvatskoj i inozemstvu nikada nisu mogli objasniti zašto se... zašto je trovanje salmonelom ostavilo takove posljedice samo kod mene, jer je cijela obitelj bila zaražena, ja, moja majka, teta i tetak, njihovo dvoje djece te tetkovi roditelji... Nakon dva zastoja srca i više dana kome probudio sam se u svijetu tame.

9. U kojoj mjeri se smatrate neovisnima (u svakodnevnom životu i u kontekstu obrazovanja) i što vam daje taj osjećaj? (prijatelji, obitelj, udruga, pomagala, pomoćna tehnologija)

(na skali 1 do 5, pri čemu je 1 - u potpunosti ovisan, 5 - u potpunosti neovisan)

1 2 3 4 5

Zapravo, smatram se u velikoj mjeri neovisnom osobom u svakodnevnom životu. Obavljam sve kućanske poslove... naravno, osim glačanja, hehe! Samostalno odlazim u kupnju, banke, knjižnice i tako. Ako imam nekih poteškoća prilikom obavljanja kupnje ili pronalaska točne lokacije zgrade do koje sam se uputio, nikada ne dobijem negativan odgovor ukoliko bi prolaznika upitao za pomoć. A što se tiče obrazovanja, mogu reći kako se ne osjećam baš toliko samostalno kao u svakodnevnom životu. Naime, ne mogu sam doći u knjižnicu, pronaći knjigu koja mi treba i na licu mjesta je prelistati kako bih shvatio o čemu se piše... već trebam uzeti knjigu kako bi je skenirao i tek onda je na neki način prelistati putem čitača ekrana nakon što bi skenirani dokument prebacio u neki od programa za obradu teksta. Za razliku od osnovnoškolskog obrazovanja, koje se odvijalo još u vrijeme dok su informatička pomagala za slijepce bila u začetku, skupa i nedostupna, a udžbenike za učenje bi mi neko od prijatelja ili članova obitelji morao čitati i zvučno snimiti na diktafon. Danas uz čitače ekrana, skeniranje teksta, brajeve bilježnice i brajeve retke koji tekst sa zaslona računala prikazuju kao brajlični ispis, pristup pisanoj riječi slijepim osobama je uvelike olakšan. Sada sam u mogućnosti sam si skenirati knjigu, preko računala prebaciti je u program za obradu teksta i to najčešće Word... te zatim isprintati putem brailleovog printera... ili čitati putem brailleovog retka, a njega prethodno spojim na računalo. Ipak... Ocijenio bi svoju samostalnost sa dva... iz razloga što uz sav trud i želju pojedinca, uvijek se može naići na prepreku koju samostalno slijepa osoba, pa tako ni ja, nije u stanju prevladati.

10. Jeste li član neke od udruga za osobe s invaliditetom? Ako da, navedite koje i opišite kakvu Vam podršku ona pruža?

Da. Član sam Udruge slijepih i slabovidnih Osječko-baranjske županije te krovne organizacije, Hrvatskog saveza slijepih i slabovidnih u Zagrebu. Što se tiče potpore koju mi Udruga slijepih i slabovidnih pruža je nevezana uz moje školovanje. Udruga jest tu da mi olakša ostvarivanje prava i mogućnosti koja mi po zakonu pripadaju... od pomagala, zdravstvene skrbi i tako dalje. Ali ono u čemu mi je dosada osječka Udruga pomagala bila je u nabavci laptopa koji su mi bili neophodni za školovanje u srednjoj školi a i na fakultetu. To je kroz donacije sredstava namijenjenih za kupnju računala doniranih najčešće od strane grada, županije ili neke od humanitarnih organizacija u Hrvatskoj... Slijepa osoba u Hrvatskoj ukoliko hoće ostvariti bilo koje pravo koje mu zbog njegove invalidnosti prema zakonu pripada, mora biti član lokalne udruge slijepih i slabovidnih osoba, drugačije ne ide.

11. Jeste li član lokalne narodne knjižnice?

Ako pod lokalnom narodnom knjižnicom smatraš Gradsku i sveučilišnu knjižnicu u Osijeku, onda da.

12. Molim Vas da ukratko opišete položaj slijepih i slabovidnih osoba u hrvatskom društvu? Kakav je odnos društva općenito prema njima? Imate li osjećaj da Vas okolina etiketira zbog Vašeg invaliditeta?

Smatram kako su općenito osobe sa invaliditetom u društvu etiketirane, pa tako i mi slijepi i slabovidni. Iako društvo govori kako mu je cilj integrirati osobe sa invaliditetom te im omogućiti društveno prihvatljiviji način života, smatram kako se to, usprkos svim pokušajima u Hrvatskoj nije uspjelo... Mogu ti samo spomenuti dva primjera. Na primjer, u koliko bi se isti natječaj, recimo za profesora povijesti, javili jedan slijepi kandidat i nasuprot njemu kandidat bez invaliditeta, a koji bi imali jednaku stručnu spremu i kvalifikacije... na natječaju bi uvijek osoba sa invaliditetom u startu bila označena i tek u iznimnim slučajevima bi bila izabrana. Upravo iz tog razloga mnogi slijepi i slabovidni, usprkos završenim fakultetima ne uspijevaju pronaći posao u svojoj struci te završavaju kao socijalni slučajevi... ili se, uz pomoć lokalnih udruga, prekvalificiraju za zanimanja tipaaaa... tečaj za masažu, kako bi mogli samostalno zarađivati a ne biti teret ovome društvu. Još jedan primjer o tome kako prolaze diplomirane slijepice i slabovidne osobe jest primjer jednog od stipendista zaklade Marko Brkić koji je u nemogućnosti pronalaska posla uz potporu zaklade morao upisati doktorski studij kako ne bi ostao bez primanja. I na kraju... ono što ja svakoga pitam prilikom

razgovora o ovoj tematici... Sami se zamislite, kao poslodavac kojemu se je javila osoba sa invaliditetom, u ovom slučaju sljepoćom, na natječaj. Biste li dali njoj prednost ili bi razmišljali kako bi izborom osobe bez invaliditeta vaš kolektiv mogao više i lakše napredovati jer... niste vi tamo neki dobrotvori, nek se za njih pobrinu socijalne institucije ove države.

13. Po čemu se, po Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo traženja, pronalaženja i korištenja informacija videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? (Osjećate li da Vam je pristup informacijama u svakodnevnom životu ograničen, da dobivate manje informacija nego što Vam je potrebno?)

Jedinu razliku koju mogu staviti između sebe i videće osobe jest poteškoća u traženju i pronalasku podataka, jer mi je ta strana pomalo otežana. No prilikom uporabe prikupljenih podataka do kojih sam samostalno ili uz nečiju pomoć došao, smatram se prilično ravnopravnim. Smatram kako sljepoća ne može biti kamen smutnje u načinu analiziranja... predstavljanja, obrade ili tumačenja prikupljene građe jer je na tom stupnju razlika videće ili slijepe osobe uvelike smanjena. Naglasio bi. Slijepa osoba podjednako dobro, katkada i mnogo bolje, može interpretirati prikupljene podatke i služiti se njima. Iskreno, u svakodnevnom životu pristup informacijama ne smatram otežanim... Uz TV, internet, gomilu skeniranih knjiga, društvenih mreža, radija, digitaliziranim bazama podataka i tehnologijom prilagođenom slijepim i slabovidnim osobama, informacija nam je tu negdje uvijek na dohvat ruke.

14. U koje su Vam svrhe potrebne informacije u svakodnevnom životu? Molim Vas navedite prema učestalosti njihova traženje – prvo navedite one koje najčešće tražite (npr. zdravlje, informacije vezane uz invalidnost obrazovanje - ispitna literatura, posao - npr. pronalaženje informacija o zaposlenju, hobi, događanja u svijetu, upravljanje financijama i slično...)

Paaa... najviše informacija prikupljam vezano za hobi. Čitanje knjiga, lakšeg štiva za opuštanje ili težeg za promišljanje... događanja u svijetu, ispitna građa. Dok za informacije vezane za invalidnost pretražujem prilikom ostvarivanja određenih prava po članku. Dakle, informacije u svakodnevnom životu najviše su mi potrebne vezano za zabavu, faks ili praćenje stanja u državi i svijetu, a dok ostale podatke pretražujem prema potrebi.

15. Na koji način, gdje i koliko uspješno pribavljate tražene informacije?

Tražene informacije prikupljam relativno lako i to putem interneta ili nekog od medija... i to najčešće u vlastitom domu.

16. Koje informacijske izvore koristite da bi došli do potrebnih informacija? (Internet, zvučne knjige, brailleove knjige...)

Najčešće internet i TV, kao što već rekoh. Audio knjige ili ti zvučne knjige ne koristim prosto iz razloga što su mi nepraktične. Kod njih ovisim o brzini i intonaciji osobe koja čita, dok pri radu na računalu sam sebi mogu mijenjati brzinu čitanja, intonaciju i vrstu glasa koji mi u tom trenutku, za takovu vrst teksta odgovara. Evo, na primjer, razlika u čitanju stručne ili zabavne literature. Kod knjiga pisanih brailleovim pismom, mogu ti reći da ih ne koristim. Njihovo tiskanje i prilagodba je izrazito skupa. Recimo, Udžbenik tiskan brailleovim pismom može dosezati i do nekoliko tisuća kuna! Ono što poželim ponekad pročitati na brailleovom pismu isprintam si sam kod kuće na vlastitom printeru koji sam donacijom dobio još prije desetak godina ili prosto priključim brailleov redak na računalo te putem njega čitam tekst.

17. Što Vam olakšava traženje, pronalaženje i korištenje informacija (npr. Pomaže li Vam neka osoba u tome?, Posjedujete li određenu tehničku opremu koja Vam olakšava pristup informacijama?)?

A to mi, olakšava mi računalo opremljeno internetskom vezom i čitačem ekrana... Ukoliko je podatak koji mi treba digitaliziran. U protivnom za početak mi je potrebna pomoć, bilo to knjižničara ili nekog od prijatelja kako bih započeo samostalno sa digitalizacijom podataka, a onda mogu sam.

18. Ocijenite na skali od 1 do 5 (1- sasvim nevažno, 5 – jako važno) koliko su Vam bitni sljedeći elementi kod traženja, pronalaženja i korištenja informacija:

- a. jednostavnost i lakoća pronalaženja informacija (od kuće, npr.) - 5
- b. brzina pronalaženja informacija - 5
- c. dostupnost u elektroničkom obliku - 4
- d. prilagođenost za čitanje slijepim i slabovidnim osobama (crni tisak i sl.) - 1
- e. mogućnost reprodukcije u audio formatu - 1
- f. kvaliteta informacija - 5
- g. pouzdanost informacija - 5
- h. iskoristivost informacija - 4
- i. razumljivost informacija - 4
- j. informacije na hrvatskom jeziku - 2

k. besplatne informacije - 1

19. S kojim se izazovima i preprekama susrećete pri korištenju traženih informacija?

Molim navedite prema njihovoj učestalosti i važnosti – najprije one prepreke i izazove koji su najčešći.

Pa prepreka je samo jedna! Dostupnost materijala... kao i izazov, na što lakši, brži i jednostavniji način učiniti svijet informacija dostupniji slijepim osobama, pa ih stoga ne mogu klasificirati po učestalosti. Značiiii, jedino je problem dostupnost informacija... Još je uvijek premalo materijala prilagođenih za korištenje slijepim i slabovidnim osobama. Znači, prvo što mora slijepa osoba učiniti jest, nakon što bi došla do nekog podatka, učiniti ga dostupnom sebi. Dakle, skenirati ga, prebaciti u zvučni format ili isprintati na brailleovom pismu, a tek onda je spremno njihovo korištenje. Ovo slijepoj osobi oduzima dosta vremena. A sad, ono što bi se moglo promijeniti sa strane izdavačke scene, a što bi nam olakšalo položaj, jest distribuiranje digitaliziranih knjiga od strane izdavača ili dopuštanje javne razmjene skeniranih materijala među slijepim osobama. Izdavači dopuštaju skeniranje knjiga samo za potrebe jedne osobe. Dakle, ja bih prvo morao kupiti knjigu, skenirati ju, a i pročitati pri čemu ne smijem prosljeđivati skenirani materijal drugoj osobi jer time činim kažnjivo djelo. Eto, to bi trebalo promijeniti.

20. Dogodi li se nekada da Vam je potrebna neka informacija, ali odustanete od traženje iz nekog razloga? Pojasnite, dajte primjer konkretnog događaja.

Aaaaa, ne mogu reći da mi se to dešava. Jer bez obzira na informaciju koja mi treba, bilo za faks ili razbibrigu, putem interneta uspijevam uvijek pronaći što mi je potrebno... ili se barem mogu uputiti na pravi put. Na primjer, ukoliko bi čuo kako je izašla neka nova knjiga meni dragog pisca, lako ću pronaći podatak na internetu koja je to knjiga, o čemu se u njoj radi te gdje ju i po kojoj cijeni mogu nabaviti kako bi ju skenirao i mogao pročitati.

21. Postoje li informacije koje namjerno izbjegavate? (koje, zašto?)

Informacije koje namjerno izbjegavam?... Mislim da ne... osim možda one religijskog karaktera. Smatram se ateistom, na sramotu cijele obitelji, hehe!.. No čak i za takovim podacima posežem katkada u pokušajima tumačenja nekog filozofskog spisa, ipak sam ja studij filozofije.

22. Po čemu se, prema Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo studiranja videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? Pojasnite, dajte primjere.

A po toj nabavi literature, kao što sam već objasnio. Možda nam i treba malo više vremena da se pripremimo za ispit... jer priprema je duža... Ali... zapravo smo si tu negdje.

23. Što Vam otežava, a što olakšava studiranje? (npr. Izlaze li Vam profesori u susret pri polaganju ispita? (usmeni ispit umjesto pismenog, testovi na uvećanom tisku, nabavljaju Vam literaturu i slično))

Paaaa, kako već rekoh, jedini problem pri studiranju mi jest prvi korak, nabava literature i njeno skeniranje. Tu mi dosta pomažu knjižničari u našoj studijskoj knjižnici te prijatelji na faksu. Što se tiče ispita... zapravo... od početka studiranja smatram kako ne bih trebao imati nikakvih privilegija. Ispite polažem na isti način kao i svi ostali studenti na mojoj godini. Ukoliko je pismeni ispit, profesor mi ga jednostavno nakon što podijeli testove ostalim studentima da stick na kojemu se u Wordu nalazi pisani test koji onda riješim, spremim i vratim profesoru... Ono što sam jedino tražio, a na što nitko nije imao primjedbu, prilikom pisanja testova... jest to da test pišem dvadeset posto duže vremena nego ostali studenti, jer mi je potrebno više vremena dok mi govorni program pročita pitanje, ja napišem odgovor, provjerim što sam napisao i da li sam sve riješio. A što se tiče literature, neki od profesora mi osobno mailom šalju popise literature potrebne za njihov kolegij te mi katkada nakon sata profesori ostavljaju literaturu... kod kuće skeniram i na sljedećem predavanju vratim. Ukoliko je problem sa traženjem literature ili su nam možda potrebna tek po neka poglavlja iz različitih knjiga, po nekoliko stranica iz svake, jedan bi profesor sa filozofije znao i nekome od studenata da mi, nakon što sebi kopira literaturu, da meni da ju skeniram kako ne bi morao uzimati knjigu po knjigu i mučiti se tražeć određenu stranicu.

24. Koja vrsta informacija i grade/literature Vam je potrebna da biste uspješno studirali?

Vrsta informacija... pa može biti jedino ona vezana za kolegi koji polažem, hehe! A literatura ona koju je profesor zadao, naravno. Ili ona koju bih ja sam pronašao, druge izvore za istu temu, na primjer neki drugi autor koji piše o istoj filozofskoj tematici ili povijesnom razdoblju... A opet je tu Internet i skenirana literatura... preko čitača.

25. Kako nabavljate literaturu za potrebe studiranja?

Prije svega u sveučilišnoj knjižnici... koju sam skeniram. Ili putem interneta. Da, često se na internetu pronalaze već ranije skenirane knjige u PDF formatu.

26. Koliko ste puta bili u Vašoj fakultetskoj i sveučilišnoj knjižnici u zadnjih godinu dana tj. akademske godine 2012./2013. fizički (u samom prostoru knjižnice), a koliko virtualno (komunicirali s knjižničarima putem e-maila, posjetili web stranice knjižnice, pretraživali baze podataka i sl.)?

Uuuu knjižnici u proteklih godinu dana... nisam bio niti jednom u svrhu prikupljanja ispitne literature, ali samo iz razloga što su kolegiji na drugoj godini diplomskog studija bili pomalo specifični. Ispitnu bismo građu dobivali od profesora. Jedino što sam odlazio u knjižnicu, najviše desetak puta, prilikom podizanja određene knjige potrebne za pisanje seminarskog rada. A virtualnim putem... samo sam pretraživao baze podataka, bez kontakta sa knjižničarima. U komunikaciji mi je draže ono face to face gdje dobijem puno više od same informacije.

27. Kako se osjećate u svojoj visokoškolskoj i/ili sveučilišnoj knjižnici?

Ono što je najvažnije, osjećam se prihvaćenim! Zaposlenici knjižnice mi sa smiješkom pomažu u stvarima koje ne mogu sam učiniti.

28. Kojim ste se sve uslugama tih knjižnica koristili u zadnjih godinu dana (posudba građe, čitanje/učenje u studijskoj čitaonici, korištenje računala i opreme, pretraživanje baza, međuknjižnična posudba, digitalizacija građe, razgovor s knjižničarima)? Poredajte usluge prema intenzitetu korištenja - prvo one koje najčešće koristite.

Pa u proteklih godinu dana u knjižnicu sam dolazio samo posuđivati knjige. Nisam još nikada ostajao i čitao knjige u knjižnici jer bi morao nositi skener sa sobom što bi možda ometalo druge studente. U našoj studijskoj čitaonici, za razliku od one gradske u Europske avenije, nema računalo sa čitačem ekrana pa mi je stoga lakše učiti, čitati, skenirati kod kuće... ne smetajući nikome.

29. Na koji Vam način visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica i knjižničari olakšavaju pronalaženje i korištenje ispitne literature i udžbenika (koji su za sada još uvijek primarno tiskana građa) i pružaju podršku u studiranje uopće?

Olakšavaju mi, da... Olakšavaju mi time što mi, u nekim slučajevima, sami pronalaze građu vezano za određeno područje te time što mi knjige daju da ponesem kući i skeniram, iako se

ne nalaze na posudbenom odjelu. Ukoliko bi mi trebala neka od knjiga koja se ne smije iznositi van, dobivao sam je navečer, prilikom zatvaranja knjižnice te bi je sutradan ujutro vraćao. A ako bi mi trebalo više knjiga, dobivao sam ih vikendom, ono, od zatvaranja u subotu do otvaranja knjižnica u ponedjeljak. Mogu ti samo reći kako sam imao ugodna iskustva sa svim zaposlenicima knjižnica u gradu Osijeku.

30. S kojim se pretekama susrećete u korištenju svoje visokoškolske i/ili sveučilišne knjižnice?

Smatram kako nemam nikakvih prepreka prilikom korištenja knjižnice na faksu, osim onoga što već ranije rekoh. Prilagođenost građe... i oprema na faksu.

31. Ako ste koristili svoju visokoškolsku i/ili sveučilišnu knjižnicu, kakav je bio odnos knjižničnog osoblja prema Vama (jesu li Vas razumjeli, jesu li imali dovoljno vremena za Vas, znaju li se služiti opremom koja je namijenjena slijepim i slabovidnim osobama itd., jesu li Vam pomogli/pružili traženu građu ili uslugu? Možete li opisati neke konkretne situacije (pozitivna i negativna iskustva)? Kojom biste ocjenom (1 - najniža, 5 - najviša) ocijenili knjižničare u svojoj knjižnici?

Djelatnici knjižnice uvijek su mi bili naklonjeni. Izlazili su mi u susret na svim poljima njihove djelatnosti... onoliko koliko su mogli, naravno. Nikada nisam bio odbijen. Trudili bi se katkada i po više sati pronaći materijale koji su mi bili potrebni... iz razloga što zbog nekorištenja, neke su knjige bile spremljene u podrum knjižnice. Doduše, osoblje knjižnice nije obučeno za rad na računalu s čitačem ekrana, ali bi ih ipak ocijenio sa pet!

32. Kojim biste ocjenama (1 - najniža, 5 - najviša) ocijenili fizičku dostupnost knjižnice, te ponudu građe i opreme koju Vam visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica nudi? Pojasnite.

Hmmm... dostupnost knjižnice 5, ponuda građe i opreme prilagođene slijepim i slabovidnim 1. Mislim da se tu nema što dodatno objašnjavati.

33. Na koji bi se način mogle poboljšati usluge Vaše visokoškolske i sveučilišne knjižnice za slijepu i slabovidne studente? Dajte konkretne prijedloge.

Vjerojatno bi se uvjeti korištenja slijepima i slabovidnima moglo poboljšati nabavkom računala i čitača ekrana, skenera teeee... a ne toliko obukom, već uputiti knjižničare na to kako bi mogli olakšati prilagodbu knjižnične građe slijepim studentima. Smatram kako nije

potrebno posebno educirati knjižničare za rad sa slijepim osobama, niti ih slati na tečaj na kojemu bi se osposobili za rad sa čitačima ekrana iz razloga što je student taj koji bi trebao biti sposoban moći sam sjesti za računalo i služiti se njime uz pomoć govornog programa. Na primjeru moje knjižnice, takova edukacija bi, smatram, bila suvišna jer ja sam prvi slijepi student na našem fakultetu... a ukoliko bi se za koju godinu pojavio neki novi slijepi student, trebao bi si sam organizirati način rada u knjižnici sa nedigitaliziranim podacima i bazama podataka na način koji će njemu najbolje odgovarati, a koji neće ometati ustaljeni rad knjižnice.

STUDENT 6 (I6)

1. Kojeg ste spola?

Žensko

2. Koliko godina imate?

26

3. Na kojem Sveučilištu studirate i koji studij?

Sveučilište u Zagrebu. Znači Fakultet političkih znanosti, smjer novinarstvo.

4. Godina studija

- a. 1. godina
- b. 2. godina
- c. 3. godina
- d. 4. godina (1. godina diplomskog studija)
- e. 5. godina (2. godina diplomskog studija)
- f. **Apsolvent**

5. Jeste li više godine upisivali redovno te koji Vam je uspjeh na studiju (prosjek ocjena)?

Više godine upisivala sam redovno. Pa u biti, uzela sam si tu apsolventsku samo zato šta sam tek nakon kraja pete godine jedva jedvice dala kolegij sa četvrte. I tu mi je bilo, ono, kritično izgubit studij i psihički... ja sam ga u devetom dala. Ja sam praktički mogla upisat to u desetom mjesecu, ono, diplomski, ali mislila sam nema šaaanse, a i zbog studentskih prava. A ono, imaš pravo šest godina. Šest godina bolonje... bolonja je super, stvarno, završiš u roku i sve, ali ako imaš gratis godinu, uzmi ju i uživaj.

6. Živate li sami (tijekom studija)?

- a. S roditeljima
- b. Sam/a**
- c. S cimerom, prijateljem

7. Ako živite sami ili s cimerima, prijateljima, gdje živite te jesu li ti cimeri, prijatelji slabovidni ili slijepi?

- a. u vlastitom stanu/kući
- b. u iznajmljenom stanu/kući
- c. u studentskom domu**

S obzirom da imam psa vodiča, onda sam imala pravo na samostalnu sobu. A zapravo je to napravljeno na način da većinom slijepe osobe imaju pravo na samostalnu sobu, a zbog tih govornih jedinica i toga. Meni se ne da učiti dvanaest sati sa slušalicama na ušima, aaaa ako si mi cimerica, ti moraš učiti... sorry, ono, dajte nam jednokrevetnu sobu. Tako da smo ti mi smješteni u jednom paviljonu. Sad ih je malo previše, pa ih sad šaltaju okolo. I zapravo sam šest godina bila u jednoj sobi. Svake godine sam je rezervirala, plaćala.

8. Vrsta oštećenja te na koji način i kada ste ga stekli?

A sad, to ti je malo onako... nategnuto. Al ovako, u grubo, sam ti ja slabovidna od rođenja. A moji su to primijetili kad sam ja imala dvije godine, da nešto ne štima... promakne mi nešto, ovo-ono. Onda se ustanovilo da imam neke probleme sa vidom. Onda sam nosila odmah naočale do osmog razreda, crni tisak sam pisala do sedmog s tim da sam ga ja vidjela pisat, vidjela čitat do petog. Znači ono, nisam baš prihvaćala brajicu. Iiii to je onda progresivno sve padalo s tim mojim korištenjem zapravo tog mog vida. A onda dvije-tri operacije su bile u Moskvi i zapravo su napravili pa... zaustavili su to padanje vida, tako da ja sad imam neki odraz svjetla, sjene, al ne samo intenzivno, nego i lampu i bilo šta vidim od svjetla. Ajmo reć da je to sljepoća. Jer nije to neki korisni vid. Nije, nije puno koristan vid nešto. Eventualno, meni je nešto... ali ne. I u prometu se krećem i sa, rijetko, sa štapom, ali sa psom se krećem.

9. U kojoj mjeri se smatrate neovisnima (u svakodnevnom životu i u kontekstu obrazovanja) i što vam daje taj osjećaj? (prijatelji, obitelj, udruga, pomagala, pomoćna tehnologija)

(na skali 1 do 5, pri čemu je 1 - u potpunosti ovisan, 5 - u potpunosti neovisan)

Aaaaa, nije da se hvalim, ali sam maksimalno samostalna. Pogotovo sa psom. Sa štapom nisam htjela! Šta ću se ja sad tamo teglit i svađat s onim kantama po cesti, mrzim to iz dna duše. Ono, sad mi je super. Sad bar znam di su sve te kante, pa mogu drek bacit u smeće, od psa, hehe! Ali smatram da sam dosta samostalna, pogotovo kad gledam neke, neke, neke svoje kolege, prijatelje... samo bi ćopili priliku da negdje s nekim idu. Meni nije. A ja, ja ako ću već s nekim u nekim šoping ili ću ić kupit majicu ili nešto, ok, pitat ću te. Gle, to ne mogu sama i ne znam šta se nosi. Al brate mili, po kaladont ili toaletni papir ili paštu ili ulje ili cigarete, otići ću u dućan sama, neću svakog žicat. I odem i u poštu i u banku i... rješavam šta trebam, ono, baš ako negdje moram ić, ne znam, presjedat puno, ovo-ono, to tražim po novom sad asistenta. A to više-manje tražim zato što mi tu radi frendica i onda se ja i ona još... obavimo po poslu i ono u pet minuta obavimo posao i onda još sat vremena imamo zafrkancije. Ovo ti je jedna udruga, HUPRT se zove. Oni su dobili projekt, stavili su asistenta kojeg ti možeš tražit , naglasit za šta ti treba, na kolko vremena, na koji dan. Presavršeno je to, stvarno. Moji roditelji su napravili stvarno onu stvar... odnosno nisu napravili onu stvar zbog koje sam ja danas samostalna. Da su me stavili pod stakleno zvono. Ja sam htjela ić uuuu... i navečer van i gdje god sam htjela, i na izlete. Samo su uvijek imali onu malo veću dozu brige. Mislim, odem s djecom, odem sa vršnjacima i sa jednom učiteljicom ili jednom profesoricom... Treba mene netko vodit... ne znam... ili nešto. Ok, to sam bila doza brige. Al nikad nije bilo nikakvo provjeravanje. Ja sam uvijek bila i vani i sad ja sam sa četrnaest godina otišla u Zagreb. Znači ono, iz mjesta od dvije tisuće ljudi u Zagreb. Je, čula sam se ja sa mom i tatom. Svaki dan po šest puta. Išla sam svaka dva tjedna doma. Polako sam shvaćala da to ne treba, nije bilo potrebno, išla sam jedanput mjesečno kada mi je bila plaćena karta, kad sam mogla ić. A onda već na fakultetu, štaaa ću, pa imam život, doma nemam šta. Odem preko vikenda ono ipak vidjet svoje i to to znači... oni su doprinijeli samo zato što su mi sve dopuštali. Ono... i vidiš da to možeš. Oni su meni rekli je l' ti misliš da ti to možeš? Probaj. Ne možeš, ok, ne možeš. Možeš, super. I to je to. Da je bilo drugačije, ja danas ne bi bila na faksu, ja bi bila doma. Od pomagala sad već, sad trenutno koristim dosta toga jer dosta toga je dostupno. Ne znam, i mobiteli i sve mi je to super. Kompjuter naravno sve priča, bla bla bla. Ono što ja jako volim, ja što sebi koristim, to su mi ona pomagala za kućanstvo. Imam... šta ja znam... kad kuham kavu, ne da mi se svaki put stavit prst u šalicu i čekat dok natočim da se spržim. Ma daj! E onda ima jedna spravica... Znači sve te sprave su super... Koju ja stavim i koja mi da signal da je natočeno. Onda... sad više ne gledam boje, evo već dvije godine. Ne pratim boje više. Onda sam si kupila taj detektor boje i tako. Koristim maksimum ono što

mogu. Šta god sebi mogu olakšat... označit ću si na brajici. Znači ono, zašto bi ja pamtila?! Čemu?! Šta se imam opterećivat? Il da netko dođe, kužiš, i poremeti mi. Ono, bezveze, stavio sam ti to tu. Zašto?

10. Jeste li član neke od udruga za osobe s invaliditetom? Ako da, navedite koje i opišite kakvu Vam podršku ona pruža?

A udruge... što se tiče Udruge ZAMISLI, bila sam ti član prve dvije godine. Onda sam shvatila da je to... opća katastrofa, žalost i jad i izišla sam van. Tako da sam odustala od toga... Ja neću biti... znači... meni treba neka pomoć, meni treba neka usluga. Ja ne želim da on mene traži... Kao udruga, udruga, za mene... ne bi trebala tražit protuuslugu. Ne bi me trebala tolko tlačit. Znači, ja ću ti, ok, reći ću ti ja sve, al maaa... ko mi može pomoć, neka mi pomogne. Ja ću pomoć ako mogu, ali nemoj me nadzirat. Eto, to je ono što ja ne volim. Zato sam, zapravo sam ja odustala od svih tih udruga. Jedino sam član sad trenutno u riječkoj udruzi, ono, od Saveza slijepih kao... al pošto sam se preselila u Zagreb, sad sam u zagrebačkoj udruzi. I to je super, zato šta imaju aktivnosti, normalne. Znači... u Udruzi ZAMISLI rade... dobivaju projekte na... na naš invaliditet što meni smeta. To je ono što meni smeta, to je ono zašto sam ja otišla. A ovdje, traže usluge... traže mogućnosti za nas, a ne zbog nas. I ono, radionica ovoga, radionica onoga, kuhanja, snalaženja, strani jezici, informatika, izleti. Zagrebačka udruga je jako, jako, jako, jako aktivna. Samo što je tu problem što nas mladih puno nema, odnosno... ne možemo bit članovi zagrebačke udruge dok nemamo prebivalište. A sve moje kolege ne mogu imati prebivalište jer jednostavno ne bi mogli dobit dom. Tako da mislim, aaaa, to ću se bar ja založit, ono, kad uđemo u udrugu, da se bar omogući... studentima. Znači, redovnim studentima da budu... kako da kažem... priključeni članovi, neki takav đir. Jer šta oni imaju od svoje udruge doma? Ništa! Kužiš, ništa, jer im ne treba više.

11. Jeste li član lokalne narodne knjižnice?

Ne. Samo na fakultetu, zato što sam na fakultetu uvijek našla sve knjige.

12. Molim Vas da ukratko opišete položaj slijepih i slabovidnih osoba u hrvatskom društvu? Kakav je odnos društva općenito prema njima? Imate li osjećaj da Vas okolina etiketira zbog Vašeg invaliditeta?

Pa ono što ću ti ja reć, što je moje razmišljanje, ono čega se ja držim u zadnjih tri-četiri godine, kako sam shvatila neke stvari, je to da smo mi u manjini. Znači, nas je malo naspram

svih ostalih. I mi smo ti koji se mi moramo uklopiti u društvo, a ne da nas društvo uklapa u sebe. I tu je jedina greška šta mi nećemo... Mi smo opet u jednu ruku, po meni, problematična skupina zato šta, govorim sada konkretno o slijepima, zato što se mi separiramo. Eto. Sad u domu smo ti na jednom katu svi slijepi i svi se međusobno družimo iiii izvana neće nitko doć, kužiš... šta će mi?! Ne družu se, ne znam. A opet s druge strane, znači... znači sva naša komunikacija, sva naša druženja ovisi o pojedincu. I to ti je to. Znači... ja se družim, ja izlazim, ja treniram, svašta radim, kužiš, nije problem. Dok na primjer, ne znam, ono... neki moji kolege isto studiraju, n-n-n-n, ali ne izlaze, ne družu se. Ako ga netko pozove, to ti je to, tako da ono... Položaj nam je takav kakvog smo ga sami napravili. A sad ako hoćeš da govorimo o nekim stvarima tipa pomagalicama, pomoći, novčano ili nešto, a to je sada opet druga stvar. To je... nešto kompliciranije. To ljudi zapravo ne shvaćaju šta nama treba. Oni od nas rade totalno debile, ne, ne invalide, nego baš debile. Oni bi nas ono, stavili u kuću i to ti je to. Mislim, do prije petnaest godina, dvadeset, nije bilo uopće smisla studirati, osim povijesti, hrvatskog iiii eventualno kojeg jezika. To ti je bilo ono, znaš. I tako da što ideš naprijed, ideš naprijed. Ali uglavnom, ono što ja razmišljam i što se ja trudim, znači, naš položaj u društvu onako je kako si ga zapravo sami mi napravimo i to ti je to. Jer ako si ti komunikativan, ako ti prideš, ako ja tebi priđem na faksu i pitam te za neku pomoć, pa sutra ćeš me, pozdravit ćeš me i reći ćeš tko si, nastaviti ćemo se družiti. Sad da ja tamo stojim sa strane i čekam da meni netko pride, neće, zašto?! Pogotovo ne na fakultetima gdje smooo, gdje smo odrasli. Znači, nismo više balavci. Sad, u srednjoj i osnovnoj školi drugo, kužiš. Znači... ne znaju djeca... A ovak na faksu... neće ni profesor pitati za tebe... Kužiš... Profesor kad pita zašto nisi na predavanju, pa boli njega briga. Društvo se malo pokrenulo. Ali znaš di? Samo u većim gradovima. E... di nas ima, tu će nam bit ok. Aaaaa, prije petnaest godina pas u tramvaju je bio užas! Katastrofa! Nema veze što je to službeni pas. To je džukela, to nema što tražiti u... Sad... pas je svukud. Znači... šta ja znam. Gledajući sebe u nazad i sad djecu u nazad, ne mogu, ne mogu reći kako nam je u društvu zbog ove glupave informatike, kompjuterizacije. Znači, to ti ne mogu reći. Zato šta sad slijepa djeca mislim da su tupavija nego mi. Evo, iskreno. Ozbiljno ti kažem. Jedino što nam je bolja komunikacija. Tim kompjuterima, računalima, govornim jedinicama, u u u koraku smo. To ne mogu reći, kužiš, možemo pratiti sve, to je super. Ali... društvo onako nešto naprednije... meni to više ide u nazad. Samo zbog toga. Toliko o mom mišljenju. Odnos okoline prema slijepima... to ti je isto stvar mentaliteta. Isto. U manjem mjestu, tamo je mentalitet, onooo... ne podnose ništa različito. Aaaa, što se tiče mene osobno, ja sam iz malog mjesta. Nas ima dvije tisuće ukupno. Znači, ono... malo mjesto. I sad... ono što sam ja naučila, ono što sam ja pisala u svom diplomskom i čega se

drži, držim se do toga da djeca ne znaju. Znači, jedno dijete ne razumije. Ja ne razumijem zašto se ono meni rugalo, ja ne razumijem zašto ja ne smijem ići na role, bicikle, ja ne razumijem zašto ja... ne razumijem. Zašto svi mogu, a ja ne mogu. A onda oni ne razumiju zašto ja to ne vidim. I tu je bilo ono... dosta teško djetinjstvo sam imala, jer sam puno toga htjela, jer sam živa i... da sam imala drugačije, da sam drugdje živjela, mislim da bi se sportom počela baviti od pete godine, a ne od četrnaeste... Po meni je to isto stvar mentaliteta. A kažem ti, to što se tiče mene, ja sam imala baš teško djetinjstvo, dok ljudi nisu odrasli. Znači dok, dok nismo zapravo shvatili, dok... Meni moji nikad nisu mogli objasniti. Znaš ono, roditelji... ne možeš ti djetetu objasniti i ono... i rugalo mi se i nije me se zvalo, a sad smo si ono... ok, super i di si, šta si, jave mi se, predstave mi se iiii ni ne pita kako možeš, da li možeš, znaš li, ma... ideš s nama i to. Jesam, imala sam dok nisam otišla u srednju školu, dok nisam upoznala slijepe i slabovidne. Tek u srednjoj školi sam ja upoznala slijepe i slabovidne. To mi je onda bio još veći šok... To ti je meni bio onda još veći šok. Tooo onako... huh. To je znači mali krug ljudi i tu bi svako trebao biti sa svakim ok. Ma kaaaaaki! Tu svako svakog kolje samo da bude njemu dobro. Tako da i to. Ali sve, sve, sve ti je to stvar godina i i i i, mislim ono, razdoblja života i mentaliteta. Ono, dođeš na faks, imaš svoj život, imaš svoj dom, imaš svoj stan, kako god živiš, kako si god napraviš i to je to. Drugo ništa. Ne daš da te netko zeza, odrastao si, znaš mu se odbrusiti. Možeš me pitati kako šta radim, ali sorry, ne možeš me pitati kako se okupam. Mislim, najnormalnije se kupam. Znači, daj malo imaj zrna u glavi, ono. Pitaj me kako se obučem, kako uskladim boje, oook, to ću ti objasniti. Znam ti to reći. Ali nemoj me pitati kako se okupam, kak perem kosu. A neeee znam, ono! Mislim, šta ono, ti imaš ogledalo u tušu i kadi?! Kužiš... znaš ono, hehe! Ali to kad smo bili djeca, to me vrijeđalo, znaš. Takvih pitanja nije bilo. Opalim mu se smijati i kažem aaaajde, ja sam osoba s invaliditetom, ali ti si invalid kako god okreneš. Glup si, znaš, hehe! Ajmeeeee, vidiiiiii jeeee, tako lijeepa, a ne vidiiii. A maaaa... issss... dođe mi da ga ubijem, kužiš, hehe! Zašto, čemu ono?! Ajooooooj, jedna ti! Ma da, ti si jedna paaa... meni je super u životu! Ja ti to otpilim! Neš mi tu tak doći! Znači, nema ti toga. Ja sam ja! Ja sam čovjek! I družim se i treniram iiii radim sve šta hoću... Meni moj brat rođeni kaže pa ti nisi normalna! Šta ti još hoćeš probati?! Koji sport?! Oćeš streličarstvo? Ja kažem paaa, ja igram pikado. E to ti je to! Vlastiti brat ne zna kako ja skijam, eto. Mene vlastiti brat pita kako ti to radiš. Vlastiti brat koji je sa mnom 26 godina. Kaže, što ćeš sad probati? Oš letiti?!

13. Po čemu se, po Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo traženja, pronalaženja i korištenja informacija videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom

položaju? (Osjećate li da Vam je pristup informacijama u svakodnevnom životu ograničen, da dobivate manje informacija nego što Vam je potrebno?)

Pa gle, normalno da sam... dobivala sam puno puno manje. Puno manje informacija, puno rjeđe informacije i puno duže mi je trebalo doć do informacija. Sad trenutno smo si tu negdje. Kažem ti, zbog tog Interneta, zbog te govorne jedinice. Prije je to bilo preteško, aaaa, ti možeš doć... tebe ako nešto zanima, ti možeš u bilo koju knjižnicu doć, posudit bilo koje stare novine ili isječak ili nešto, neke, neke, neke izreske i to. Ja to mogu, da, ok, al ja moram nać onda ko će mi to pročitati ili tko će mi to odskenirati, ko će mi to prilagoditi. Znači puno, puno... Mogu doć do informacija, al na puno spor, puno težak, odnosno teži način... Ono, vremenski, tebi treba da nađeš i obradiš jednu knjigu sat vremena, meni treba jedno minimalno šest sati. Kako napreduje tehnologija, tako napredujemo i mi evo s tim dobivanjem informacija.

14. U koje su Vam svrhe potrebne informacije u svakodnevnom životu? Molim Vas navedite prema učestalosti njihova traženje - prvo navedite one koje najčešće tražite (npr. zdravlje, informacije vezane uz invalidnost obrazovanje - ispitna literatura, posao - npr. pronalaženje informacija o zaposlenju, hobi, događanja u svijetu, upravljanje financijama i slično...)

Paaa... pff... paaa... pročitam vijesti uvijek. Index ili neke novine pročitam, ne znam... zanimljivosti. Znači, nešto, nešto što je pronađeno i nešto tako. Ne znam... životinje, sport... ne znam, ono. A u biti sve po malo. Nije sad da nešto da za nečim jako ludim. Jedino za čime ono baš ludim, to opet... nema veze baš s tim... to su same knjige. Znači, čitam knjige. Ali ovako, da me nešto pretjerano interesira, da nešto pratim... volim čuti neku priču, neku temu ili nešto, ono, to mi je ok. Ali ne, nemam sad nešto pretjerano.

15. Na koji način, gdje i koliko uspješno pribavljate tražene informacije?

A gle, to sve preko interneta. Ako ne preko interneta, pitam neku od prijateljica ili nešto. Kakvo je, je li to valja, je li to radi, kako se s time koristi, pa onda... ako hoću saznati na primjer to, ako hoću saznati kako nešto radi, kako nešto izgleda, nikad neću potražiti savjet na forumu. Bez obzira šta ima dobrih savjeta i sve, al ja to volim u živo. Znaš, neku frendicu, svoje doma, nekako u živo to nešto napraviti, nego da ja to nađem po internetu.

16. Koje informacijske izvore koristite da bi došli do potrebnih informacija? (Internet, zvučne knjige, braillove knjige...)

Internet. Brailleove knjige, to ne postoji. Mislim, postoje, ali knjiga iz barajeve... da ćeš ti nać knjigu Harry Pottera na brajici, nema šanse. Da l' ćeš nać Dostojevskog Zločina i kaznu, možda i hoćeš, tako da ono... Brailleove knjige, to je preglomazno, to je preveliko, to je preteško i prerijetko. Zvučne knjige volim. Aaaaa zvučne knjige, jedino šta je minus kod naših zvučnih knjiga je to šta su spori u snimanju. Znači, nisu u korak s vremenom, ajmo to tako reć. A opet s druge strane, znači, druga strana te priče je to da ja na primjer ne koristim... knjige iz hrvatske knjižnice. Ima srpsku, slovensku... ne slovensku... srpsku, iz Crne Gore, bosansku, nije problem. Znači, one su malo brže što se toga tiče.

17. Što Vam olakšava traženje, pronalaženje i korištenje informacija (npr. Pomaže li Vam neka osoba u tome?, Posjedujete li određenu tehničku opremu koja Vam olakšava pristup informacijama?)?

Ono šta, ono šta je sad najnovije, to ti je skener. Znači, nama ti je skener bogom dan! Znači, koristim računalo, skener, znači mobitel, isto govorna jedinica. Eventualno printer, ono ako nekom nešto trebam isprintat, neki diplomski, bla bla bla ili tako nešto. Ali skener i kompjutor, to ti je to. Znači, ništa posebno. Znači, kompjuter kao kompjuter, laptop ko laptop, to je normalna stvar. Samo na njemu dodatni program. Znači, čitać ekrana koji se instalira, podesi se za nas. Meni na primjer ne čita svaku točku, ne čita mi, ne znam... to se sve lijepo podesi... To ti jeee, ništa zapravo. To ti je znači kompjutor, normalno imam tipkovnicu iiii imam miš.

18. Ocijenite na skali od 1 do 5 (1 - sasvim nevažno, 5 - jako važno) koliko su Vam bitni sljedeći elementi kod traženja, pronalaženja i korištenja informacija:

- a. jednostavnost i lakoća pronalaženja informacija (od kuće, npr.) - 4
- b. brzina pronalaženja informacija - 4
- c. dostupnost u elektroničkom obliku - 5
- d. prilagođenost za čitanje slijepim i slabovidnim osobama (crni tisak i sl.) - 5
- e. mogućnost reprodukcije u audio formatu - 4
- f. kvaliteta informacija - 5
- g. pouzdanost informacija - 5
- h. iskoristivost informacija - 4
- i. razumljivost informacija - 5
- j. informacije na hrvatskom jeziku - 5
- k. besplatne informacije - 4

19. S kojim se izazovima i preprekama susrećete pri korištenju traženih informacija?

Molim navedite prema njihovoj učestalosti i važnosti - najprije one prepreke i izazove koji su najčešći.

Paaa... ono što mi ne predstavlja toliki problem, to je dostupnost beletristike na primjer. Znači, tu mi je ok. Ako ima, ima. Ako ne, dobro, nema veze, bit će. A sad ono, što se tiče baš literature il nešto što me zanima, to je jedino to, da je ta knjiga dostupna, da mogu knjigu zadržat malo duže nego svatko, da si mogu odskenirat i ono najvažnije, da ju mogu iznijet iz knjižnice. Ne, nisam se susretala s problemima da mi nisu dali da iznesem iz knjižnice. Ja sam uvijek bila član samo te knjižnice na fakultetu. Jedino, jedino to neodržavanje knjiga. Znači, te podcrtane knjige. To mi je naporno. A Internet... problem su sada sve više i više kodovi koje moraš prepisat da bi u nešto ušlo. Eto, to je onak malo teže. Iako i to možemo sa, ne sa Internet Explorerom, nego sa Mozillom... ali... nepotrebno mi je to sad... to mi je malo tlaka, eto. Kad vidim prepiši kod sa slike, aaaa, idem naći drugu stranicu.

20. Dogodi li se nekada da Vam je potrebna neka informacija, ali odustanete od traženje iz nekog razloga? Pojasnite, dajte primjer konkretnog događaja.

Pa ne, nema šanse, jaaa, ne, a-a. Ja to moram nać, da. Hoću se ja tri godine mućit, pa onda odustat? Ma kaki! Mućit ću se onda rađe još pet. Nema šanse! A-a!

21. Postoje li informacije koje namjerno izbjegavate? (koje, zašto?)

Paaa ja jedino ono, to mi je etika neka. Znači, jedino ne volim ćitat o djeci. I toćka. Ono loše, naravno. To izbjegavam ćitat i to ne volim.

22. Po ćemu se, prema Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo studiranja videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom poloćaju? Pojasnite, dajte primjere

Pa eto, mislim... najjednostavniji, najopćenitiji primjer ti je to dakle, literature i spremanje ispita. To ti je ona razlika. Mi možemo skupa ućit i sve je to super, ali kad ti na margini imaš sve podcrtano i pošarano sa flomasterima i sve super, sve pet... ja to tako ne mogu. Ja moram cijelu knjigu proćitat iii upisat si uuu Word ili negdje, da bi... jedino to, ono. Ne u ućenju koliko u ono, spremanju, prilagoćavanju, u traćenju knjiga i toga svega.

23. Što Vam otežava, a što olakšava studiranje? (npr. Izlaze li Vam profesori u susret pri polaganju ispita? (usmeni ispit umjesto pismenog, testovi na uvećanom tisku, nabavljaju Vam literaturu i slično))

Naravno da da. Dok nisam imala laptop, uvijek je bilo po dogovoru, kako meni odgovara, kako je meni lakše. A kolege su stvarno, pogotovo pri kraju, su bili korektni iiii ko i svima, davali su i meni pitanja koja su bila u grupi, sa mnom su tražili odgovore... i uključivali su me u traženje odgovora i tako. Onda kad radimo skripte, odgovaramo na pitanja... Mislim, kolege i profesori i ostali djelatnici su meni na faksu jako pomogli. Ono, mislim, pomagali su mi zapravo onoliko koliko sam ja tražila. Eto, na taj način.

24. Koja vrsta informacija i građe/literature Vam je potrebna da biste uspješno studirali?

Pomoćna tehnologija, više-manje sve preko interneta. I skenirala sam što mi je bilo potrebno.

25. Kako nabavljate literaturu za potrebe studiranja?

U biti, znači ono. Prvo bi pitala profesora. Znači ako on, ako profesor ima tu knjigu, ako je on autor te knjige, prvo bi njega pitala, ako bi mi ustupio digitalnu verziju. A ako ne, ako nema ili, ili, ili ako nema, onda bi mi dao svoju tu knjigu, znači. I ona bi bila čista, nova, najčešće bi mi i ostavljali te knjige. Super, to mi je bilo ok. I ostalo bi tražila u knjižnici. Ili bi nekog pitala, ajde ako ti posudiš, daj mi, ali najčešće bi si sama tražila zato što bi ja ovu tetu tražila da mi nađe neku čistu knjigu.

26. Koliko ste puta bili u Vašoj fakultetskoj i sveučilišnoj knjižnici u zadnjih godinu dana tj. akademske godine 2012./2013. fizički (u samom prostoru knjižnice), a koliko virtualno (komunicirali s knjižničarima putem e-maila, posjetili web stranice knjižnice, pretraživali baze podataka i sl.)?

Sveučilišnu ne koristim, ne. A ovu na fakultetu, da. Ona mi je bila dovoljna. U NSB ne moram ić, zato jer volim učit u sobi, ne moram tamo ić učit. A i u NSB ne smiju se iznositi knjige. To mi je nepotrebno i to mi je tlaka. A ovo na fakultetu mi je ok. Mislim, koristila sam ju koliko mi je trebalo i kad mi je trebalo. Na stranicama nisam nikako bila... odem tamo, pitam, tražim. Aaaa, paaa, jako rijetko s obzirom da sam na apsolventskoj godini. Nema, nije bilo literature za moju temu, dosta sam slobodno radila, tako da skoro i nisam bila, eto.

27. Kako se osjećate u svojoj visokoškolskoj i/ili sveučilišnoj knjižnici?

A to ne znam. Ja ti knjižnicu kao čitaonicu nisam nikada koristila. No, ono, došla bi tamo do pulta, gospođa koja radi je odlična, stvarno ono, oduševljena, pre, presuper. Stvarno će ti ono sve pomoć, dat, predat, zabilježiti, tako da.

28. Kojim ste se sve uslugama tih knjižnica koristili u zadnjih godinu dana (posudba građe, čitanje/učenje u studijskoj čitaonici, korištenje računala i opreme, pretraživanje baza, međuknjižnična posudba, digitalizacija građe, razgovor s knjižničarima)? Poredajte usluge prema intenzitetu korištenja - prvo one koje najčešće koristite.

Koristila sam ju samo za posudbu. Za učenje nisam. Aaaa oprema, to ni ne postoji.

29. Na koji Vam način visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica i knjižničari olakšavaju pronalaženje i korištenje ispitne literature i udžbenika (koji su za sada još uvijek primarno tiskana građa) i pružaju podršku u studiranje uopće?

Paaa, ja bi u knjižnicu svaki puta otišla pred ispit, ono, zbog literature i to je to. Nisam od njih ništa tražila... nisu mi oni ni ponudili.

30. S kojim se preprekama susrećete u korištenju svoje visokoškolske i/ili sveučilišne knjižnice?

Nisam imala neugodnih situacija u knjižnici, samo problem sa oštećenim, podcrtanim knjigama.

31. Ako ste koristili svoju visokoškolsku i/ili sveučilišnu knjižnicu, kakav je bio odnos knjižničnog osoblja prema Vama (jesu li Vas razumjeli, jesu li imali dovoljno vremena za Vas, znaju li se služiti opremom koja je namijenjena slijepim i slabovidnim osobama itd., jesu li Vam pomogli/pružili traženu građu ili uslugu? Možete li opisati neke konkretne situacije (pozitivna i negativna iskustva)? Kojom biste ocjenom (1 - najniža, 5 - najviša) ocijenili knjižničare u svojoj knjižnici?

Odličan, kažem, tamo je ta jedna gospođa radila iiii uvijek je imala vremena. A ako je bila gužva, onda je mene stavila sa strane, pa će onda sa mnom sa strane kasnije, duže, ako je trebalo. Pa pet bi joj dala.

32. Kojim biste ocjenama (1 - najniža, 5 - najviša) ocijenili fizičku dostupnost knjižnice, te ponudu građe i opreme koju Vam visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica nudi? Pojasnite .

A neka ooooo... a trojku. Trojku! Pa zato što je malo, malo je čistih primjeraka, malo je ono... nema tolikog pravila nepodcrtavanja, nema strogog pravila. Nema, znači, može se šarati po knjigama i to, to je jedino šta mi je otežavalo. Aaaa... ja sam bila, kad sam ja počela studirati sam bila jedina slijepa osoba. Znači... ne znam, ono... skripte, ništa to meni nije značilo, jer to je sve rukom pisano ili je sve iscrtano. A fizički je dostupno, to nemam ništa.

33. Na koji bi se način mogle poboljšati usluge Vaše visokoškolske i sveučilišne knjižnice za slijepu i slabovidne studente? Dajte konkretne prijedloge.

Paaa, prvo i osnovno, bar na mom faksu, bar jedno računalo s govornom jedinicom. Jer trenutno na mom faksu je ostala još jedna slijepa studentica. Mislim, tako da je nama jedno takvo računalo sasvim dovoljno. Aaaa, i to je to. Iiii da je taj kompjuter, znači da to računalo sadrži i svu literaturu koju profesori imaju. Znači, naravno s dogovorom izdavača i samog profesora. I da se to tamo može, ono, imati i to je to. Ne mora se moć kopirati, eto. Možeš napraviti ko NSB. A možeš kopirati dijelove knjiga i tako. Znači, ne moraš, na primjer, evo tako, ali sad, ono.

STUDENT 7 (I7)

1. Kojeg ste spola?

Žensko

2. Koliko godina imate?

23

3. Na kojem Sveučilištu studirate i koji studij?

Znači Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu

4. Godina studija

- a. 1. godina
- b. 2. godina
- c. 3. godina**
- d. 4. godina (1. godina diplomskog studija)
- e. 5. godina (2. godina diplomskog studija)
- f. Apsolvent

5. Jeste li više godine upisivali redovno te koji Vam je uspjeh na studiju (prosjek ocjena)?

Da, ostale su mi ono dva ispita, ovaj jedan mi je jako težak, pa nikak da ga položim.

6. Živate li sami (tijekom studija!)?

- a. S roditeljima
- b. Sam/a**
- c. S cimerom, prijateljem

7. Ako živite sami ili s cimerima, prijateljima, gdje živite te jesu li ti cimeri, prijatelji slabovidni ili slijepi?

- a. u vlastitom stanu/kući
- b. u iznajmljenom stanu/kući
- c. u studentskom domu**

8. Vrsta oštećenja te na koji način i kada ste ga stekli?

Ja sam slijepa potpuno. Od rođenja.

9. U kojoj mjeri se smatrate neovisnima (u svakodnevnom životu i u kontekstu obrazovanja) i što vam daje taj osjećaj? (prijatelji, obitelj, udruga, pomagala, pomoćna tehnologija)

(na skali 1 do 5, pri čemu je 1 - u potpunosti ovisan, 5 - u potpunosti neovisan)

1 2 3 4 5

Obitelj me poticala na samostalnost. Ono, poticali su iii... kolko su mogli... iii... tak. Pokazivali mi stvari radit sama i tak. I u Udruzi ZAMISLI sam u Zagrebu, oni mi pomažu.

10. Jeste li član neke od udruga za osobe s invaliditetom? Ako da, navedite koje i opišite kakvu Vam podršku ona pruža?

Pa znači... rekla sam, ja sam u udruzi ZAMISLI u Zagrebu. Oni mi skeniraju literaturu. Pomoću bijelog štapa se krećem, to je sa mnom radila ova udruga za pse vodiče. Od pomoćne tehnologije znači koristim laptop s govornom jedinicom. Čitač ekrana. Član sam i u Koprivnici Udruge slijepih, oni su ovako, znači, za administrativne stvari.

11. Jeste li član lokalne narodne knjižnice?

Jesam... jesam, u Koprivnici. A u Zagrebu ne.

12. Molim Vas da ukratko opišete položaj slijepih i slabovidnih osoba u hrvatskom društvu? Kakav je odnos društva općenito prema njima? Imate li osjećaj da Vas okolina etiketira zbog Vašeg invaliditeta?

Pa da, bilo jeee.. bilo je znači ono dosta toga iii... u društvu ii u školi... ajde na faksu je to već bolje, al još uvijek nismo ravnopravni kod zapošljavanja. A i ljudi imaju... je, još uvijek je... ljudi još uvijek imaju predrasuda i boje se. A najčešće predrasude... Pa ne znam... emmm... ne znaju kak pristupit i ono iii... i misle da slijepe osobe, ne znam, ne mogu kvalitetno odradit neke stvari.

13. Po čemu se, po Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo traženja, pronalaženja i korištenja informacija videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? (Osjećate li da Vam je pristup informacijama u svakodnevnom životu ograničen, da dobivate manje informacija nego što Vam je potrebno?)

Pa dobro, ne znam, osoba koja vidi može svaki čas, ono nešto guglati... ono uuu mobitel, oni iphonei.. onooo... mi nismo baš, nama treba pomoć... Pa možda malo da, osjećam da mi je pristup informacijama malo ograničen. Al dobro, ja imam prijatelje koji mi pomažu, tak da ono.

14. U koje su Vam svrhe potrebne informacije u svakodnevnom životu? Molim Vas navedite prema učestalosti njihova traženje - prvo navedite one koje najčešće tražite (npr. zdravlje, informacije vezane uz invalidnost obrazovanje - ispitna literatura, posao - npr. pronalaženje informacija o zaposlenju, hobi, događanja u svijetu, upravljanje financijama i slično...)

Paa najčešće skidam pjesme s interneta... najčešće sikadam pjesme, a oveee... ne znam, ako trebam guglat... ne znam... neki pojam ono... ako ne znam iliii nešto tako. Uglavnom najčešće skidam pjesme, a ovo sve putem... TV-aa... aaaa, radia ono... prijatelja i tak. I nije baš, nije baš... nisam u toj fazi da tražim informacije o zdravlju, hobijima i tak.

15. Na koji način, gdje i koliko uspješno pribavljate tražene informacije?

Pa znači preko prijatelja, interneta i tak. A u knjižnicu odem posudit knjigu i to.

16. Koje informacijske izvore koristite da bi došli do potrebnih informacija? (Internet, zvučne knjige, brailleove knjige...)

Pa znači... zvučne knjige, novine... to je to uglavnom. Ali većinu toga prek interneta.

17. Što Vam olakšava traženje, pronalaženje i korištenje informacija (npr. Pomaže li Vam neka osoba u tome?, Posjedujete li određenu tehničku opremu koja Vam olakšava pristup informacijama?)?

Pa znači, nazovem prijateljicu... pa ona ode ili na internet ili na moj mail pa mi pomogne.... Od opreme laptop, znači govorna jedinica iii... to to iii... na njoj su moje knjige skenirane i pomoću toga učim.

18. Ocijenite na skali od 1 do 5 (1- sasvim nevažno, 5 – jako važno) koliko su Vam bitni sljedeći elementi kod traženja, pronalaženja i korištenja informacija:

- a. jednostavnost i lakoća pronalaženja informacija (od kuće, npr.) -5
- b. brzina pronalaženja informacija -5
- c. dostupnost u elektroničkom obliku -5
- d. prilagođenost za čitanje slijepim i slabovidnim osobama (crni tisak i sl.) -5
- e. mogućnost reprodukcije u audio formatu -5
- f. kvaliteta informacija -5
- g. pouzdanost informacija -5
- h. iskoristivost informacija -5
- i. razumljivost informacija -5
- j. informacije na hrvatskom jeziku -5
- k. besplatne informacije -5

19. S kojim se izazovima i preprekama susrećete pri korištenju traženih informacija? Molim navedite prema njihovoj učestalosti i važnosti – najprije one prepreke i izazove koji su najčešći.

Em, pa znači nisam obučena sama da idem na internet, ono...iii to mi je onak... Recimo ak trebam hitno neku informaciju pa mi nema ko...ono to naći, onda mi je malo onak...to problem predstavlja. Potrebna mi je pomoć videće osobe.

20. Dogodi li se nekada da Vam je potrebna neka informacija, ali odustanete od traženje iz nekog razloga? Pojasnite, dajte primjer konkretnog događaja.

Paa ne.

21. Postoje li informacije koje namjerno izbjegavate? (koje, zašto?)

Pa onak, malo me politika ne zanima i te stvari.

22. Po čemu se, prema Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo studiranja videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? Pojasnite, dajte primjere.

Pa je malo je onooo... huuhh... emm... nama je teže ovoga učiti, pogotovo meni na pravu. Ne mogu recimo imat neke onak svoje skriptice jer ne vodim bilješke na faksu i to je onak... malo... problem. Kada sam došla na faks trebala sam znači naučit se kretati, naučit, ono prostor upoznatiiii... i tak. Nismo ravnopravni, ne.

23. Što Vam otežava, a što olakšava studiranje? (npr. Izlaze li Vam profesori u susret pri polaganju ispita? (usmeni ispit umjesto pismenog, testovi na uvećanom tisku, nabavljaju Vam literaturu i slično))

Jesu, je je je, znači idem na usmene samo ispite i to. Kolege su isto korektni okooo... hmmm... pomognu uvijek dok treba i ono. Profesori mi ne pomažu doći do literature... ne baš... jedino naaa... jedino je postojao već u knjižnici ovoga materijal koji je profesor nekad dao... A meni osobno nije niko. A kolege da. Da da da, skripte i to. I nije bilo negativnih iskustava. Nije, nije bilo toga.

24. Koja vrsta informacija i građe/literature Vam je potrebna da biste uspješno studirali?

Skenirani primjerci. Samo to.

25. Kako nabavljate literaturu za potrebe studiranja?

Znači udruga ZAMISLI to nabavlja u knjižnici. Paa samo ja njima pošaljem na mail popis i oni sve nabave i to je to. Osobno ne idem u knjižnicu. To mi je problem.

26. Koliko ste puta bili u Vašoj fakultetskoj i sveučilišnoj knjižnici u zadnjih godinu dana tj. akademske godine 2012./2013. fizički (u samom prostoru knjižnice), a koliko virtualno (komunicirali s knjižničarima putem e-maila, posjetili web stranice knjižnice, pretraživali baze podataka i sl.)?

Paa ne idem uopće tamo. Ne. Pa nemam po što ići, mislim nemam pošto ići tam jer mi Udruga sve nabavlja i stvarno nemam ono. A učim kod kuće.

27. Kako se osjećate u svojoj visokoškolskoj i/ili sveučilišnoj knjižnici?

-

28. Kojim ste se sve uslugama tih knjižnica koristili u zadnjih godinu dana (posudba građe, čitanje/učenje u studijskoj čitaonici, korištenje računala i opreme, pretraživanje baza, međuknjižnična posudba, digitalizacija građe, razgovor s knjižničarima)? Poredajte usluge prema intenzitetu korištenja – prvo one koje najčešće koristite

-

29. Na koji Vam način visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica i knjižničari olakšavaju pronalaženje i korištenje ispitne literature i udžbenika (koji su za sada još uvijek primarno tiskana građa) i pružaju podršku u studiranje uopće?

-

30. S kojim se preprekama susrećete u korištenju svoje visokoškolske i/ili sveučilišne knjižnice?

-

31. Ako ste koristili svoju visokoškolsku i/ili sveučilišnu knjižnicu, kakav je bio odnos knjižničnog osoblja prema Vama (jesu li Vas razumjeli, jesu li imali dovoljno vremena za Vas, znaju li se služiti opremom koja je namijenjena slijepim i slabovidnim osobama itd., jesu li Vam pomogli/pružili traženu građu ili uslugu? Možete li opisati neke konkretne situacije (pozitivna i negativna iskustva)? Kojom biste ocjenom (1 - najniža, 5 - najviša) ocijenili knjižničare u svojoj knjižnici?

-

32. Kojim biste ocjenama (1- najniža, 5 - najviša) ocijenili fizičku dostupnost knjižnice, te ponudu građe i opreme koju Vam visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica nudi? Pojasnite .

-

33. Na koji bi se način mogle poboljšati usluge Vaše visokoškolske i sveučilišne knjižnice za slijepo i slabovidne studente? Dajte konkretne prijedloge.

Pa ne znam da seee senzibiliziraju... ono... i daaa ne znam, stave neki ne znam neku ploču daa... ne znam da ponude ovogaa... tu literaturu da počnu skenirat i surađivat s udrugama.

STUDENT 8 (I8)

1. Kojeg ste spola?

Žensko

2. Koliko godina imate?

26

3. Na kojem Sveučilištu studirate i koji studij?

Na Sveučilištu u Zagrebu, studij bibliotekarstvo i muzeologija na Filozofskom fakultetu.

4. Godina studija

- a. 1. godina
- b. 2. godina
- c. 3. godina
- d. 4. godina (1. godina diplomskog studija)
- e. 5. godina (2. godina diplomskog studija)
- f. Apsolvent**

5. Jeste li više godine upisivali redovno te koji Vam je uspjeh na studiju (prosjeck ocjena)?

Sada sam apsolventska. Htjela sam ostati u Zagrebu, ne da mi se ići doma, hehe! A prosjeck ocjena mi je nekih 3,7.

6. Živate li sami (tijekom studija!)?

- a. S roditeljima
- b. Sam/a**
- c. S cimerom, prijateljem

7. Ako živate sami ili s cimerima, prijateljima, gdje živate te jesu li ti cimeri, prijatelji slabovidni ili slijepi?

- a. u vlastitom stanu/kući
- b. u iznajmljenom stanu/kući
- c. u studentskom domu**

Živim sama u sobi. Mislim, ja imam psa vodiča, pa ono, onda su nas stavili same da ne bi nekom možda smetalo. To je moja cimerica, hehe!

8. Vrsta oštećenja te na koji način i kada ste ga stekli?

Oštećenje vida, sljepoća i od rođenja.

9. U kojoj mjeri se smatrate neovisnima (u svakodnevnom životu i u kontekstu obrazovanja) i što vam daje taj osjećaj? (prijatelji, obitelj, udruga, pomagala, pomoćna tehnologija)

(na skali 1 do 5, pri čemu je 1 - u potpunosti ovisan, 5 - u potpunosti neovisan)

1 2 3 4 5

Smatram da sam potpuno neovisna. Imam psa vodiča. Mene su uvijek obitelj i rodbina, svi, ono, doživljavali... Mislim, nije sad to bilo nikad joj ona je slijepa, ona ne vidi. To se nikad nije ni spominjalo. Ja sve što sam mogla ili ono, nisam mogla, a moji su mislili da mogu, sam radila. I u školi i ovako i normalno sve. Ovaj... nisu me nikad ništa joj ti to ne možeš, joj kako ćeš ti, osim mame i tate, naravno, hehe! Nije nikad bilo. I ono kad sam došla u Zagreb isto, prvu godinu sam bila na odjelu za odrasle. To je u Vinko Beku. Tamo sam imala tečajeve orijentacije i kretanja po Zagrebu nekih mjesec dana i onda sam to tako, neke osnovne trase, ono, do fakulteta i doma i tako. I onda sam još kasnije ono, dodavala, tako da sam se... Prvo je mojima bilo onako malo kako ću ja, pa je mama mislila bit tu sa mnom. Pa reko ne, ako mama bude sa mnom, onda će ostati sa mnom. To jednostavno nema smisla. Ima tu par, evo baš tu kod nas u domu, par cura kojima su mame tu cijelo vrijeme. To je... uopće... mislim da nisu baš ni samostalne i onako, to je... ja to jednostavno nisam htjela. Na kraju je i mama skužila da to zapravo ne bi bilo dobro, jer ono, ja sam se tu snašla, tu mi je potpuno drugačiji život. A ja volim sve sama. Imam i taj kompjuter sa govornom podrškom. To je ovaj, JAWS se zove govor. I sada on meni sve što mi piše na ekranu, sve on to čita i govori. I imam i skener. Tako da ako mi baš treba... jedino ne mogu čitati nešto što je pisano rukom ili što je podcrtano ili tako nešto. Ali za ostalo, evo ja si recimo novac, kad ne znam koliko imam novaca, ja si to skeniram. To s kunama još ide, ali s eurima ne ide. Ne znam, euri valjda ne daju, imaju neku zaštitu, ali s kunama sam to sada uspjela i sad ne moram nikog pitati koliko mi je ovo, koliko mi je ono, tako da mi i to isto pomaže.

10. Jeste li član neke od udruga za osobe s invaliditetom? Ako da, navedite koje i opišite kakvu Vam podršku ona pruža?

Jesam član Udruge ZAMISLI, ali ja sam jaaako veliki protivnik svih tih udruga, jer u kojoj god sam... mislim u udruzi za pse vodiče sam isto, jer ono, moram bit... i ova moja udruga iz Međimurja, baš udruga slijepih i Savez slijepih i tako... ali u kojoj god sam bila, ja jednostavno nisam zadovoljna i... ne, ZAMISLI imaju to skeniranje literature i tako, ali ja to ne koristim, jer ovaj... par puta jesam i onda to, dok ja njima nađem knjigu, dok ja njima to dostavim, dok... ja recimo, ne znam kako drugi, ali ja nisam zadovoljna. Ja si lijepo uzmem knjigu, donesem, odskeniram, ta dva sata uzmem si vremena, ako ništa drugo da vidim, skeniram, slušam muziku uz to i ono, stvarno. Mislim, to uopće nije neki problem, sada meni, drugima možda. Ali kažem, ako je knjiga podcrtana ili nešto, ni oni ne mogu skenirat. Tako da, kad bi oni recimo to i radili, a ja baš nađem knjigu koja je u lošem stanju, onda bi koristila. Meni stvarno nije problem to skenirati sama i još mogu nešto i popraviti, imam knjigu duže, a kod njih... ne znam, nisam, nisam baš ni zadovoljna, a ne volim baš ni te udruge.

11. Jeste li član lokalne narodne knjižnice?

Nisam član knjižnice u Međimurju, jer to sam rijetko doma. Ono, kad dođe, dođem za vikend. Mama je član, pa onda ako nešto baš trebam... makar ta naša tamo knjižnica je jako mala i katastrofa. Mislim, to nema nikakvog ni rasporeda. Mislim, moja mama koja nema pojma o nekakvom rasporedu, nešto, kaže kako mogu *Mrtve duše* i ne znam, nešto od Zorana Ferića bit na istoj polici. Zamisli, onda ti je jasno kakva je situacija, hehe. Tako da, mama je član, ako meni baš nešto zatreba. Kad sam bila u srednjoj, a onda sam bila član u Čakovcu gradske knjižnice, jer mi je isto trebala literatura i tako. A sad ne. Tu sam član i ove gradske i ove naše... fakultetske, baš od Filozofskog. NSK nisam, jer s njima isto nekako dosta nas na godini nije zadovoljna, zato jer se neke knjige ne daju van, a meni treba, ja si trebam uzet knjigu da skeniram. Ono, dosta su procedure kod njih, tako da... nisam. A za sad, sve što mi je trebalo, u fakultetskoj sam našla. Ili u nekoj od gradskih, tako da... Ono, stvarno, nemam ni potrebu za NSK.

12. Molim Vas da ukratko opišete položaj slijepih i slabovidnih osoba u hrvatskom društvu? Kakav je odnos društva općenito prema njima? Imate li osjećaj da Vas okolina etiketira zbog Vašeg invaliditeta?

Pa ja mislim, nekako... ne znam. Moje mišljenje je da to ovisi od osobe do osobe, jer kako se ti postaviš prema društvu, evo imam baš par onako slučajeva kad sam doživjela kad ti ljudi dođu joooooooooj, ja ne vidim, mene nitko ne želi vodit van, joooooj, ja bi tako nekud išla ili išao ili ne znam šta. I onda ljudima to dosadi, ja mislim, hehe. Mislim ono, ne možeš tako. Ja recimo ne, nisam imala problema sad nekakvih. Nikad to nije bio neki problem, ne znam. Ili ja doma kad dođem, javim se bilo kome, sestrični ili nekom, idemo na kavu i onda sam par puta doživjela kad su znali ljudi reć sestrični *joj, kako je lijepo što ti nju izvodiš van*. I ona, ona je poludila na to, ne ja, nego ona. Kao pa zašto, mislim, kao izvodi van, ono. Kaže, ja idem na kavu zato što mi se ide na kavu, da mi se ne ide, ne bi išla. Kao, nema sad tu joj ja sada to moram zato što ona ne vidi ili nešto. U Zagrebu je još to možda... navikli su ljudi. I pomažu i tako. I na fakultetu isto nije bilo problema. Jedino što se meni recimo ne sviđa, što su u studentskom domu nas, kao sve slijepe... Ja kad sam bila na prvoj godini sam bila posebno baš u paviljonu, onako na aktu s ljudima koji vide. I sad su stavili od druge godine na isti kat sve slijepe i u isti paviljon, a to je taj paviljon za ove osobe u kolicima zato što ima ova vrata koja se sama otvaraju, ali mislim, njima to treba, a nama ne treba. Oni su nas baš sve stavili na isti kat i onda smo nekako odvojeni. Dosta je to onako... ne znam... ja se baš osjećam nekako bezveze i izolirano, makar opet, to je... mislim, mi se ne moramo svi tu zajedno družiti stalno, nego ono, možeš izaći i sve. Ali nekako ljudi gledaju a da, to je taj kat gdje su slijepi. Mislim da se u Hrvatskoj to još nije popravilo. Ja sam bila i vani i tamo je totalno drugačija situacija. Tamo su općenito osobe s invaliditetom skroz ravnopravne. Tu kod nas nekako se još gleda ono, kao da mi nešto ili ne možemo ili da možda ne bi trebali ili da recimo... nekako sve... ne znam... što god postigneš možda malo bolje, općenito, ko da si nekakvo čudo svjetsko ili ne znam šta, onako vauuuuuu, haha! To se nije nešto pretjerano pomaknulo.

13. Po čemu se, po Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo traženja, pronalaženja i korištenja informacija videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? (Osjećate li da Vam je pristup informacijama u svakodnevnom životu ograničen, da dobivate manje informacija nego što Vam je potrebno?)

Pa sad kako tehnologija napreduje mislim da je sve to nekako postalo ravnopravnije, ali opet, sad recimo ja ne mogu sjest u kafić i uzeti novine i pročitati, nego tako moram ili sad preko mobitela na Internet... uglavnom, preko interneta informacije ili usmeno. Ali to je opet nekako... mislim da nije baš, nismo baš toliko okruženi tim informacijama ko ljudi koji vide, ali nije to sad... mislim opet. Jedina je razlika, ja mislim da to što ja moram doći doma i sjest

za kompjuter i na Internet, pa si pročitati vijesti ili radio ili šta već, dok netko drugi može ono odmah u novinama pročitati nešto i tako.

14. U koje su Vam svrhe potrebne informacije u svakodnevnom životu? Molim Vas navedite prema učestalosti njihova traženje - prvo navedite one koje najčešće tražite (npr. zdravlje, informacije vezane uz invalidnost obrazovanje - ispitna literatura, posao - npr. pronalaženje informacija o zaposlenju, hobi, događanja u svijetu, upravljanje financijama i slično...)

Paaa recimo, prvo mi je neki onako interes neki hobi, slobodno vrijeme i to. A sada obrazovanje, ovisi. Ako je pred ispit ili neki seminar, onda mi je to prvo. Paaa... pa ne znam. Zdravlje baš i ne, to mi je nekako na zadnjem mjestu. Mislim nije da se nešto opterećujem time. Jedino ako imam neki sad onako problem, pa me zanima. Ali nije, nije da to baš nešto.

15. Na koji način, gdje i koliko uspješno pribavljate tražene informacije?

Meni ono, kad mi treba neka informacija, prvo što napravim, odem na Internet. Naravno, ako sam u mogućnosti. Ili pitam nekoga. Sad... knjižnica... to baš ako mi je nekako hitno potrebna neka informacija, al opet... sad ja bi opet trebala da meni tamo netko pročita. Ja opet moram sama uzeti knjigu, odskenirati to, vratiti knjigu. To mi dugo traje pa nekako i ne.

16. Koje informacijske izvore koristite da bi došli do potrebnih informacija? (Internet, zvučne knjige, brailleove knjige...)

Internet. Brailleove knjige sve rjeđe zato što ih nekako ima sve manje i uglavnom su... zvučne knjige ja baš isto ne volim koristiti zato što mi nekako to kad mi neko drugi čita, onda mi to odvlači pažnju. Ja sam najviše navikla na ove skenirane knjige koje meni čita moj ovaj govor, tako da ja mogu si pročitati ili odlomak po odlomak ili red po red ili riječ po riječ, ako mi se tako čita. Jer to kad netko drugi čita, kad ja ne mogu, ono, neki CD zaustaviti da on meni pročita, ne znam, sad ću bezveze bubnuti, ne znam, jel tu zarez na tom mjestu ili točka, to ja nekako... ne znam. Možda, možda je to razlog tome zato što sam od osnovne škole čitala brajicu i onda ti kad čitaš brajicu, ti naravno vidiš kako je što pisano i tako. Ja sam onako dosta osjetljiva na jezik i to, hehe. To kažem, kad mi netko čita, onda mi je recimo mama za osnovnu školu i knjige nasnimala na kazete, ali meni onda sve to odvlači pažnju. Tako da zvučnih knjiga sam mooožda do sada jedno četiri-pet preslušala. Baš ako me neka knjiga užasno zanima, a ne mogu je nabaviti u nekom Wordu ili nekom drugom obliku, onda ću si preslušati.

17. Što Vam olakšava traženje, pronalaženje i korištenje informacija (npr. Pomaže li Vam neka osoba u tome?, Posjedujete li određenu tehničku opremu koja Vam olakšava pristup informacijama?)?

Pomoćna tehnologija. Znači čitač ekrana, on je inače na engleskom, ali mislim, ima on više jezika koji se mogu... samo što je taj glas dosta robotiziran, taj, JAWS se zove... i onda on još ima svoj dodatak WinTalker koji je govorna jedinica na hrvatskom. Mislim, ima ih i više, ima i AnReader, on je srpski i tako, raznih tih programa. I taj WinTalker kad se instalira, to je neki kao... ženski glas i to malo robotiziran, al ne zna, ja sam se stvarno već navikla, meni to uopće ne smeta. Sad netko tko prvi put čuje, jednostavno, možda je onako malo čudno i sve, ali meni je recimo to nekako normalno.

18. Ocijenite na skali od 1 do 5 (1 - sasvim nevažno, 5 - jako važno) koliko su Vam bitni sljedeći elementi kod traženja, pronalaženja i korištenja informacija:

- a. jednostavnost i lakoća pronalaženja informacija (od kuće, npr.) - 5
- b. brzina pronalaženja informacija - 5
- c. dostupnost u elektroničkom obliku - 5
- d. prilagođenost za čitanje slijepim i slabovidnim osobama (crni tisak i sl.) - 5
- e. mogućnost reprodukcije u audio formatu - 3
- f. kvaliteta informacija - 5
- g. pouzdanost informacija - 5
- h. iskoristivost informacija - 5
- i. razumljivost informacija - 5
- j. informacije na hrvatskom jeziku - 2
- k. besplatne informacije - 5

19. S kojim se izazovima i preprekama susrećete pri korištenju traženih informacija? Molim navedite prema njihovoj učestalosti i važnosti – najprije one prepreke i izazove koji su najčešći.

Hmmm... pa... aaaa... podcrtane knjige, ali s tim da se to, bar ova naša fakultetska knjižnica, dobili su sve nove knjige i ono, stvarno je bilo tih preko medija i raznih apela da nek ljudi ne podcrtavaju i ne zaokružuju i nešto tako, da se to sad stvarno smanjilo. Možda još tu i tamo koja knjiga je podcrtana. Pa onda recimo kad je nešto fotokopirano, ali sada to opet ovisi ako se to nekako slabo vidi, onda to opet skener baš ne prepoznaje tako kako bi trebao. Ali toga isto ima dosta malo i sad neke knjige koje recimo imaju neki malo slabiji uvez, onako

nekvalitetniji, njih dosta, pogotovo one sa mekim uvezom, ja kad skeniram, ja moram to malo onako stisnut knjigu tako da uhvati ta sva slova. Ili isto ako se knjiga onako sama zatvara, onda moram malo stisnut da on to sve prepozna i to je isto malo mene onda strah, ako uzmem iz knjižnice da je ne bi oštetila i sve. PDF funkcioniра, jedino... a sad, ja se baš ne kužim u te PDF-ove, neki, većinu dokumenata on hoće otvarat, a neki valjda imaju neku, piše bar meni tako, da ima neku zaštitu i onda on meni to ne prepoznaje i ne mogu ga otvorit. I ima nekih koji... recimo ljudi kad skeniraju, kad meni recimo netko tko vidi nešto skenira, onda to treba spremić u tekst, a obično ljudi to sprema kao sliku i to isto ne prepoznaje. A to jednostavno si mi moramo, ja to jednostavno još nisam skužila, kako se pretvara ta slika u tekst, jer on, mislim ono, sad ti recimo na ekranu vidiš da je to tekst, ali meni ga recimo govorni program ne može prepoznati, jer nije kao njemu dostupno i tako da to. PowerPoint... što mi je onako ok, osim isto nekad isto kad stave sliku, pa je unutar slike tekst, to isto ne mogu čitati, a onda taj tekst, to bi znala profesorica onda taj tekst izvaditi, pa je morala meni prilagođavati prezentacije. Baš ta jedna koja je imala taj običaj, stavljat te slike, onda je rekla da odustaje, jer joj je tako lakše, ne mora onda dodatno prilagođavati. Onda je molila kolege, jer ona kao nije imala vremena, pa su svi to radili. To je onda i njoj problem i meni na kraju, hehe.

20. Dogodi li se nekada da Vam je potrebna neka informacija, ali odustanete od traženje iz nekog razloga? Pojasnite, dajte primjer konkretnog događaja.

Ne, ne... nikada ne odustajem!.. Pa najgore mi je to recimo, to skeniranje kad je knjiga ono ili oštećena ili nešto. Ili zna se, dobro, ajde, to mi se rijetko dogodilo, hvala Bogu, hehe, ali zna se dogoditi da odskeniram cijelu knjigu i onda ju vratim već i onda idem čitati i skužim da je valjda to bilo podcrtano, naravno da ja to nisam ono, mogla skužiti i skužim da mi je više od pola knjige nečitljivo i onda moram ići ponovo po drugu knjigu ili nešto, nekako, ne znam. Ili da sam nešto napravila, ne znam, ono, nisam dovoljno valjda dobro namjestila knjigu, pa to isto bude svašta. Ono, nekad zna stvarno bit tako dosta nečitljivo, ali to je sada sve rjeđe. Ali ne odustajem. Sad nemam toliko problema s tim. Sad si ja uzmem više vremena i kad skeniram knjigu, onda si ono, kako skeniram tako i čitam, pa si radim bilješke. Je da malo duže traje, ali ono, to ovisi sad o veličini knjige, ali... nekako mi je to jednostavnije i bar onda vidim aha, ova stranica mi je katastrofa, moram ju ponovo skenirati.

21. Postoje li informacije koje namjerno izbjegavate? (koje, zašto?)

Žuti tisak. Paaaa ne znam sad... politika, to me isto ono baš ne zanima. Ono ako je baš nešto o čemu svi viču, onda si ja to idem malo pročitati. A sad ak me netko pita šta je taj leks

Perković, nemoj me pitat, jer ja to nemam pojma. Mene to uopće ne zanima, hehe! I tako ono, šta čujem nešto, ali jednostavno to mi uopće nije neko moje područje. Ne da mi se uopće s tim zamarat. Tako da to... A ostalo onako. Ne znam, ako vidim neki naslov, ako me zanima si pročitam, ako ne, onda ne.

22. Po čemu se, prema Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo studiranja videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? Pojasnite, dajte primjere.

Paaaa, recimo, ove... osobe koje vide, to recimo što bi ja, što se meni sviđa, što bi ja zapravo htjela, a ne mogu. Ne znam, možda doć u knjižnicu iii uzeti tamo knjigu i tamo pisat seminar, ne moraš to sve teglit doma. Ili već informaciju neku ak te baš zanima, eee, čekaj, idem u knjižnicu. Ono, ja to baš ne mogu, jer nema tamo prilagođenog nekakvog kompjutera. Ili recimo ako mi baš hitno treba kompjuter, ima ih u knjižnici, al nijedan nije prilagođen i ja ili moram nekog zamolit da mi pomogne to što je ne znam pogledat mail hitno zbog faksa ili nešto ili nać nešto na internetu ili ne znam, isprintat nešto, ja si sve to moram doma prije. Ono, znali su kolege seminar printat tamo ili ne znam šta je već trebalo u zadnji čas. Ja to sve moram doma prije sebi isplanirat, napisat kad ću, šta ću, kako. A prezentaciju, ne mogu ja sad tamo taj na faks doći i popraviti ili... nego sve mora bit gotovo prije. To je sad, i ne znam, neke kolege idu učit u knjižnicu, ja bi mogla ić uzet si laptop, slušalice iii to ide. Ali opet, meni je recimo glupo sad zauzimat tamo nekom mjesto, kad ja imam tu svoju sobu i tako. Al opet, htjela bi učit u knjižnici, jer ono, samo što si ja ne mogu uzet tamo... to bi ja trebala s nekim tamo bit, da si uzmem knjigu s police, pa da odmah tamo na licu mjesta... ono što mi treba. Tako da ja moram točno doma pregledat u katalogu ono, koje knjige mi trebaju, šta i ne mogu, ako nešto mi promakne u katalogu, ne nađem... ono, ne znam, netko može ko vidi otić tamo i aaaa, gle, to bi mi moglo koristit. Ja to opet ne mogu.

23. Što Vam otežava, a što olakšava studiranje? (npr. Izlaze li Vam profesori u susret pri polaganju ispita? (usmeni ispit umjesto pismenog, testovi na uvećanom tisku, nabavljaju Vam literaturu i slično))

Možda sam onako... se trebala prilagoditi. Recimo... hmm... kod tih nekakvih literatura, ono, nabavke literature, načina kako ću. Ne znam, za nešto sam morala ić pitat profesore, za nešto sam morala ne znam, nije bilo u toj knjižnici, pa onda traži neku drugu, pa treba opet, ne zna, doć do te neke druge knjižnice, pa opet nekog moram tražit. Trebalo je tražit tako pomoć od kolega i stvarno... Evo, neki profesori... uglavnom, većina njih mi je stvarno, mislim, gotovo

svi, izlazili u susret. Ja recimo kad smo pisali seminare nisam morala imat PowerPoint prezentaciju, jer ja nju ne mogu. Ja mogu napraviti čisti tekst, ali sad ako je trebalo neke slike ili boje da to izgleda ili da ja tamo sebi klikam. Ono, ja mogu kliknut, a možda se taj slajd ne poklapa s onim što ja pričam. Od tog su me onda oslobodili. A bilo je par profesora koji su baš zahtijevali da ja imam prezentaciju i mislim, naravno, meni je tu prezentaciju neko drugi napravio, jer opet, profesor je baš zahtijevao da ovaj, to bude onako sve lijepo, uredno. Baš sam imala nešto o šibenskoj katedrali, trebalo je ono i slika. Brat mi je radio to, poskidao slike, stavio, onda sam ja još to poslala kolegama da vide jer, brat mi je tada bio osmi razred, ono, pa da vide jel to... Iiii, ono, dosta su mi stvarno pomagali, pogotovo one prve možda dvije godine, možda najviše. Kasnije već nekako se snađem. Ali i sada, ako šta treba, oni su uvijek. A profesori... pa ja mogu reći da mi maksimalno izlaze u susret. Ja uglavnom sve ispite do sad sam odgovarala usmeno i onda dođem ili tjedan prije roka ovog ko što imaju kolege ili tjedan poslije, ovisi kako se dogovorimo, na konzultacije, jer ono, ja se njima uvijek javim mailom, pa se to dogovorimo. I uvijek sam, osmi možda u dva-tri eseja koja je baš trebalo pismeno. I profesori, ja sam rekla da je meni svejedno. Ja si mogu donijet laptop i pisati pismeno, al onda je to njima joooj, pa sad moraju oni to na stick, pa u Word, pa onda netko nešto krivo i onda to isprintat kasnije. To se njima isto baš nekako ne da, bar su tako rekli, hehe! I onda je njima lakše da odgovaram usmeno i meni isto. Ja sam se, ne znam sad, ono, navikla sam se već. Bilo mi je uuuu, kad sam išla u srednju školu pismeno. To je bilo ok, ali sad sam se navikla već na usmeno tako da... Neki me baš pitaju, recimo, čitaju mi baš pitanja koja su imali kolege, pa ono, ja odgovaram, a oni zapisuju. A neki pitaju totalno drugo nešto. Pa onda nekad znam bit ljuta, jer mi bude teže nego su oni imali, nekad bude lakše i tako. Ovisi.

24. Koja vrsta informacija i grade/literature Vam je potrebna da biste uspješno studirali?

Pa meni je najviše pomoglo Internet, zato što mi tu imamo to učenje na daljinu. Iiii sva ova, mislim, većina predavanja je tamo i onda uglavnom su profesori za ispite sve od tih pitanja. Nije bilo nečeg. I prezentacije su bile gore i sve, tako sam ja stvarno Internet ono maksimalno koristila. Onda ta neka literatura koja mi treba ovako, to si odskeniram. Iiii sad ono... to onda ja obično znam na početku si pogledat ono kad kažu profesori koja je literatura, pa si uzmem knjige, pa si onda skeniram da ne bi kasnije bila u gužvi. Ali Internet najviše.

25. Kako nabavljate literaturu za potrebe studiranja?

Primaran je Internet... Znali su mi dati profesori ako imaju baš nešto u elektronskom obliku te uglavnom sad njihove knjige il nešto, ali to, dosta rijetko sam ja to koristila. Još sam prve tri godine sociologiju studirala tako da, to je bilo da tamo, ovaj, tih nekih, te literature koju su mi dali profesori. A ovako u knjižnicama... Sad, dok se nije otvorila ova fakultetska, onda sam tako, gradska, neka od gradskih, tamo sam isto znala baš sam onako, našla sam sve što mi je trebalo. Ako ne u jednoj, onda u drugoj, pa zamolim nekog, pa ode sa mnom, jer ne znam baš do svih knjižnica kada mi je trebalo. A kolege. Paaa mi ono imamo tako neko ima nekakve skripte il nekakva pitanja, to naravno kruži, hehe! Pogotovo ako je to meni super ako je to u Wordu ili u nečemu tako čitljivom, meni ono stvarno. A i bilo je i kolega koji su mi dali skripte ovako, ono, ne znam, uvezane ili kako već, pa bih ja onda to skenirala i to isto. Ono, mislim isto, ko šta ima, dajemo. Imamo i taj mail od bibliotekara gdje ljudi šalju i skripte i pitanja i sve, tako da stvarno, ono, komunikacija s kolegama je super.

26. Koliko ste puta bili u Vašoj fakultetskoj i sveučilišnoj knjižnici u zadnjih godinu dana tj. akademske godine 2012./2013. fizički (u samom prostoru knjižnice), a koliko virtualno (komunicirali s knjižničarima putem e-maila, posjetili web stranice knjižnice, pretraživali baze podataka i sl.)?

Paaaa... hmm... bila sam baš ono tamo... pa ne znam... U sveučilišnoj ne. To sam bila jedanput ili dvaput možda, ne znam, koliko mi je već trebalo za taj jedan članak. Ali u fakultetskoj, pa ne znam sad. Dosta ja često idem tamo, jer uvijek mi nešto treba. Ili zaaa, ovaj... nekad si znam uzet kad sam tu sociologiju prije, pa si uzmem tako knjige za čitat, ono, neke koje su mi, koje mislim da bi me zanimale i to. A ovako kad mi treba baš literatura, pa sad ne znam, idem recimo možda svaki mjesec jedanput ili dvaput. Sad ovisi koje je doba godine. Po zimi malo manje, hehe! A mislim oni imaju i taj, tu ovaj, kao digitalni neki arhiv, tako daa to znam isto ić, pa neki radovi su ono, ak mi se čita ili ako mi je baš trebalo za neki seminar, pa su zaštićeni i ono, išla sam tamo, oni meni to lijepo dali sve, poslali mailom, tako da i to isto. Komuniciram s knjižničarima i putem maila. Postoji i zbirka literature za bibliotekarstvo. Ali tu zbirku... to su oni radili davno, pa ono, dosta ima neke literature koja se više ne koristi za ispit, al nešto, nešto mi je koristila. Ali baš i sama knjižnica ima neki arhiv diplomskih radova i tako, dosta. S tim da za to treba lozinka. To sam, to sam ja nešto istraživala, pa sam skužila, hehe! Onda sam išla pitat, pa da da da, može se to koristit, samo što to kao nije, ne znam, dosta ljudi ne zna. Sad su ljudi na petoj godini uglavnom skužili, hehe! Tamo su većina tih diplomskih radova i tako da i u PDF-u, a meni to čita, tako da je to ok. A ova, ta, što su radili profesori i to, to je dosta već, ne koristi se. Kažem, najčešće je meni

trebalo par možda članaka iz tog. To je staro i mislim da se ne obnavlja. Ono, što je tamo gore. Na stranicama NSK sam prije par dana bila, jer mi je nešto trebalo i dosta sam zadovoljna. Mislim, bila sam i prije, ali sad su oni to nešto obnavljali i tako. I stvarno ja sve što mi je trebalo sam i lijepo mogla koristiti, katalog i sve, tako da, to sam zadovoljna. A i našom od fakulteta sam isto zadovoljna. Isto se sve lijepo može pretraživat i sve je normalno.

27. Kako se osjećate u svojoj visokoškolskoj i/ili sveučilišnoj knjižnici?

Recimo u NSK, to nisam bila sama jer do nje još nisam znala ni doći. Bila je prijateljica sa mnom i mislim, bili su oni ljubazni, ne kažem ja sad. Ali mene njihove te procedure živciraju. Mislim, ja sam članak od dvije-tri stranice trebala dva sata čekat. Onda, poludila sam. Nisu oni meni mislim neljubazni bili, mislim, ništa onako, sve je to bilo ok, al sam morala čekat tu gospođu da ona odobri, pa neku drugu gospođu da ona to isprinta. Mislim, onako, katastrofa! I baš ono kažu kolege da nisu zadovoljni, i oni koji vide, da baš ne vole tamo ić. A fakultetska, budući da sam tamo i češće, sad ne znam, možda se u NSK nešto promijenilo. Ići ću ja sada tamo na praksu, pa ću vidjet, hehe! Dok fakultetska, tamo se snalazim. Imali smo, kad se otvorila, došla je jedna... e sad ja ne znam šta je ona tamo, knjižničarka, ne znam. Uglavnom, jedna gospođa i pitala je nas par tako slijepih koji studiramo da li bi mi imali malo, onako, šetnju po knjižnici da upoznamo gdje se šta nalazi i tako. Još je ona rekla da ono, znamo di su kompjuteri. Reko da, al to opet nama neće nešto pomoć. Ali imali smo i tako da recimo ima na svakom katu ono, svoj odsjek i to. Tamo gdje je odsjek za informacijske znanosti, već se snalazim tamo. Dobro, sad oko kopiranja, printanja i to, uvijek mi netko to pomogne. Ono, nisam nikad imala. I neki moji kolege rade tamo i tako da stvarno nisam imala nikakvih problema. Uvijek mi pomognu. Ja dođem tamo na pult, oni mi daju, donesu knjigu sa police i sve što treba. Stvarno nisam imala nikakvih problema. Ja sam rekla, ja bih tamo htjela radit, hehe! Meni je tamo baš super.

28. Kojim ste se sve uslugama tih knjižnica koristili u zadnjih godinu dana (posudba građe, čitanje/učenje u studijskoj čitaonici, korištenje računala i opreme, pretraživanje baza, međuknjižnična posudba, digitalizacija građe, razgovor s knjižničarima)? Poredajte usluge prema intenzitetu korištenja - prvo one koje najčešće koristite.

Aaaaaa... paaaa... aaaaaa... hmm... ovaj, ne znam. Najviše sam posudbu koristila. Aaaaaa... paaaa... digitalizaciju, to oni tamo imaju oni skeneri. S tim da oni to meni onda. Baš ono ako mi je nešto trebalo kraće, odskenirali bi. S tim da meni bi stvarno bilo super da ima tamo govorna podrška, da si mogu sama nešto. Al dobro, to je sad... Pa ono i razgovor neki. Ja

znam nać u katalogu knjigu, pa onda pitat tamo njih, je l' ima možda nešto da je slično na tu temu ili nešto. Aaaaa... što sam još koristila... hmm... kad je vruće, klima tamo lijepo radi, hehe!

29. Na koji Vam način visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica i knjižničari olakšavaju pronalaženje i korištenje ispitne literature i udžbenika (koji su za sada još uvijek primarno tiskana građa) i pružaju podršku u studiranje uopće?

Ja si najviše nekako volim to sama. Mislim, oni sad već znaju, ono, da ne mogu mi prebacit recimo samo sliku i to, ali opet, nekako... ja... meni... ja si znam ono isplanirat koliko mi vremena treba za odskenirat neku knjigu, tako da ja si dođem tamo, odnesem, odskeniram i vratim, uzmem drugu i tako da to... I to meni ide dosta brzo. Sad kažem, te su knjige uglavnom nove, pa nemam ni s tim problema. Ako je baš neki manji dio ili si kopiram, to mi isto oni tamo pomognu ili odskeniraju. Ako možda imaju već negdje od nekud u digitalnom, pa mi pošalju mailom. Oni su stvarno susretljivi i uvijek mi kažu e, to vam već imamo, pa kao poslat ćemo vam. Znali su mi nekad čak dat i knjigu iz čitaonice i onda bi se dogovorili recimo evo baš se sjećam, jedanput sam trebala neki časopis, a ono, časopisi se ne smiju iznositi i sad, meni je trebalo možda par stranica iz tog časopisa. I onda je kao rekla mi tamo knjižničarka da mogu ga uzeti na koliko će meni trebati da to odsekniram. Trebalo mi je onako, ne znam, par stranica, ali na više mjesta, tako da je meni netko trebao i pregledati to. I onda sam rekla da to, dok ja dođem doma, odskeniram, nekih dva sata, je l' da mogu... kao da da, može, nema problema! Na dva sata je ona meni njega dala, skinula je onu zaštitu i sve. I dobro... malo je zvonilo za mnom kad sam izašla van, hehe! Ali onda sam se sjetila da ima tamo da fotokopiraona, pa sam si išla to kopirati. Ali kažem, nekad su znali tako na par sati mi dati iz čitaonice knjigu. Ja bi došla ujutro, pa ono, na večer vratim. Dobro, osim NSK. Oni baš ne daju.

30. S kojim se preprekama susrećete u korištenju svoje visokoškolske i/ili sveučilišne knjižnice?

U početku mi je bio problem, jer je to onako dosta velika knjižnica i nekako sve ide u krug i nisam se baš snalazila. Pa uvijek trebam doći do pulta, pa završim tamo negdje gdje se kopira ili nešto. Ali dobro, to sam sada već naučila, pa znam. I dođem do pulta i uvijek je tamo netko. Sad me već i znaju, pa ono. Il dođe netko po mene ako baš zalutam, hehe! I gužva je. Zato što nama dolaze... meni je to isto problem. Ja dođem tamo i ono, treba nać mjesto... ovaaaaj... za sjest. Jer dođu sa strojarstva i sa FER-a i naši i opet... premalo je mjesta za sve i

tako da ja onda ne volim baš ići tamo. Sad opet treba nekog pitat je l' ima slobodno, a uglavnom nema. Pa sad, problem je recimo ako ja hoću nešto printat, kopirat, bilo šta, to meni mora netko opet tko vidi, jer ja ne mogu. To se mora, mislim, moramo to sami tamo namjestiti i ne znam šta sve. I onda to opet meni mora netko tko vidi, jer jednostavno, ne znam... nije to prilagođeno. Paaaa... ne znam. A te knjige koje se ne mogu iznositi van s tim da oni meni izlaze u susret, tako da i to je isto. Sad recimo u NSK to je problem. Zato što, koliko su meni kolege pričali, većina knjiga se ne može iznijeti van i to su procedure dok ti uspiješ i ako uspiješ dobit neku knjigu. A mislim, mi moramo. Nećemo mi njima ukrast ili nešto. Njih treba moliti doslovno na koljenima da ti... S njima sam jedanput imala takvo... aaa... jedanput, jer više nisam ni išla. I jednostavno, oni nisu dali i ono, frendica mi je isto išla tako po neku literaturu, ali i njoj isto nisu dali. Tako da to baš ono i ne idem.

31. Ako ste koristili svoju visokoškolsku i/ili sveučilišnu knjižnicu, kakav je bio odnos knjižničnog osoblja prema Vama (jesu li Vas razumjeli, jesu li imali dovoljno vremena za Vas, znaju li se služiti opremom koja je namijenjena slijepim i slabovidnim osobama itd., jesu li Vam pomogli/pružili traženu građu ili uslugu? Možete li opisati neke konkretne situacije (pozitivna i negativna iskustva)? Kojom biste ocjenom (1 - najniža, 5 - najviša) ocijenili knjižničare u svojoj knjižnici?

Paaaa, evo recimo, fakultetska stvarno, ja to kad sam trebala neke radove i sad to je bilo ne znam, isto, u tom digitalnom arhivu njihovom, ali je bilo zaštićeno, i onooo, joj, pa kao, oni su rekli da je to kao još valjda noviji rad, pa se nije još... ne znam sad što je točno bilo s tim. Uglavnom, ok, ono, pa dobro, snaći ću se, već mislila ić, onda mi je kao rekao tamo knjižničar da će on to meni poslat. E sad, da li je to zato što sam bibliotekarstvo ili zato što sam slijepa, pa mi je onako izašao u susret. To ne znam, hehe! Ali stvarno, što god mi je trebalo. Još uvijek kad dođem, ono, rijetko kad baš bude za pultom gužva, jer u glavnom svi ljudi sami uzimaju knjige i već šta trebaju. I tamo ima ta nekakva sad, ja ne znam isto, ta procedura vraćanja knjiga kad ljudi to sami se razdužuju ili šta već, nešto na kompjuteru, ne znam. Ali ja dođem tamo na pult, donesem knjigu, oni to meni sve tamo obave, tako da stvarno nema problema. I kod posudbe isto. Kažem, i odu, potraže mi na polici, di god već je knjiga ili u spremištu. To onda treba malo čekat, al to onda kažu hoćete danas pričekat dva sata ili sutra. Ocjena baš za ove na fakultetskoj knjižnici... paaa... pet! A NSK... paaa... evo recimo ja tamo protiv knjižničara nemam apsolutno ništa. Oni su stvarno bili ljubazni i tako. Samo što je to, taj njihov... ta procedura, to je meni recimo ono što me, što većinu ljudi živcira. Mislim, ako oni ne smiju knjigu dat van, oni ne smiju i tu ne možeš sada ništa. Sad, to

bi mogla bit možda njihova dobra volja da daju. E sad, ja baš sad ne znam kako je tamo, kakva su pravila, je l' to oni smiju, pa ne žele ili baš ne smiju, to stvarno ne znam. Kažem, nije da su bili neljubazni, pa neka ono... možda četvorka, hehe!

32. Kojim biste ocjenama (1 - najniža, 5 - najviša) ocijenili fizičku dostupnost knjižnice, te ponudu građe i opreme koju Vam visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica nudi? Pojasnite.

Paaa... hmm... možda... četiri. Evo, recimo kad bi oni imali taj govorni kompjuter, mislim da bi bilo u toj knjižnici sve. Jer kažem, oni imaju taj digitalni arhiv, imaju sekener, ono, može se nešto skenirati. Sve ima, samo to računalo ne i to je, mislim, jedini onako nedostatak da bude potpuno dostupna. A ovako je sve kažem... A dobro, sada police, to oni pomognu, tako da to isto nema nikakvih problema... Iii... tako neka četvorka, hehe! A sveučilišna. A ono... mislim da to možemo preskočiti. Mislim da im baš dostupnost onako nije nešto, ali, kažem, malo sam imala iskustva. Više ono što čujem i od drugih koji su kasnije išli i ono, od mojih kolega s godine. Isto nisu zadovoljni. Mislim, ako oni nisu zadovoljni, kojima je zapravo puno dostupnija, onda ja isto baš nisam.

33. Na koji bi se način mogle poboljšati usluge Vaše visokoškolske i sveučilišne knjižnice za slijepe i slabovidne studente? Dajte konkretne prijedloge.

Pa ja bi općenito u knjižnicama, pogotovo ovim nekakvim, znači, visokoškolskim koje nisu nešto... Bar ne znam, da se jedan, jedno računalo negdje možda, pa makar i u drugoj prostoriji ili ne znam, sa govornom podrškom ili ono, nekakve slušalice da se to nikom onda ne bi smetalo, a mi bi se isto mogli koristiti. Pa možda ono neki... skener da se... dobro, sad ne znam baš da l' bi... i printer i sve to vjerojatno... to ipak... nam treba pomoć zato što ja isto ako printam, može mi, ne znam, papir bit malo u krivo, pa je to u koso ili nešto. To... mislim da se to baš i ne bi moglo prilagoditi potpuno. Evo, mislim da je najpotrebnije taaa... ta govorna podrška na nekom računalu, jer tamo ima puno kompjutera. A i kaže, to nikom ne bi smetalo. To se može isključiti, pa bilo tko može raditi na tom računalu. Samo se ne smije nešto brisati, al dobro, to je... neće sad baš nitko govor izbrisati. I ovaaaj, tooo... pa možda to recimo u sveučilišnoj da bi se bar slijepima dozvolilo iznošenje knjiga i literature, jer neko baš... evo recimo meni je super ta fakultetska gdje ljudi koji nisu studenti ne mogu iznositi knjige van tako da netko, recimo moji prijatelji koji nisu s Filozofskog, a slijepi su, ne mogu tamo posuđivati knjige. Mislim, mogu ako posude iskaznicu od nekog, al to je opet... Tako da bi možda NSK trebala bar slijepima dozvoliti to iznošenje knjiga da mogu ih... koristiti se

literaturom. Pa možda ako je baš njima to tolko, ne znam, da se posudi knjiga na tjedan dana ili na neki manji rok. Ne znam. Ja mislim da bi to trebala bit nekakva suradnja između knjižnica i udruga, zato što knjižnice same... opet ako znači... ako knjižničari nisu imali iskustva, ne znaju koje su potrebe sad bilo slijepih, bilo nekih drugih osoba s invaliditetom i tako iiii... mislim da, bar kod nas na... aaaa... na predavanju... dosta se malo radilo općenito o tim nekim drugim, ono, posebnim potrebama. Nismo mi to baš neku pažnju tome posvećivali. Sad ono, ako nekog to zanima će se tim baviti, a neko kog ne zanima i doći će mu neki takav korisnik i ono, neće znati šta i to je dosta premalo. Ja sad to uspoređujem s muzeologijom gdje mi imamo jednu profesoricu koja se baš jako puno bavi s tim kako osobama s invaliditetom prilagoditi muzej, izložbe i tako, pa mislim da bi trebalo bit ovaj... mislim, ja sam išla na par izložbi s kolegama i oni su sami joj gle, vidi šta bi vama trebalo ovako. Znači da već imaju nekog iskustva, makar se netko možda nikad u životu neće baviti, a možda i hoće. Tako bi mislim trebalo i za knjižnice, jer... i te udruge možda malo ono... da se... recimo za udruga ZAMISLI je baš imala akciju brisanja podcrtanih knjiga, jer oni do tad nisu, mislim nitko ne može ako mu mi ne kažemo znate da nama to smeta, da mi ne možemo skenirati knjigu ako je podcrтана. A onda kad su... sada i knjižničari sami ono, ako je podcrтана knjiga, ono, joj, pa nemojte, ne znam, ili se briše ili šta već. Ali treba upoznat sa problemima i onda je to to.

STUDENT 9 (I9)

1. Kojeg ste spola?

Muško

2. Koliko godina imate?

22

3. Na kojem Sveučilištu studirate i koji studij?

Filozofski fakultet tu u Zagrebu, povijest.

4. Godina studija

- a. 1. godina
- b. 2. godina
- c. 3. godina
- d. 4. godina (1. godina diplomskog studija)**
- e. 5. godina (2. godina diplomskog studija)

f. Apsolvent

5. Jeste li više godine upisivali redovno te koji Vam je uspjeh na studiju (prosjeak ocjena)?

Da. A prosjek... pa to je nekakvih 3,9.

6. Živate li sami (tijekom studija!)?

- a. S roditeljima
- b. Sam/a**
- c. S cimerom, prijateljem

7. Ako živate sami ili s cimerima, prijateljima, gdje živate te jesu li ti cimeri, prijatelji slabovidni ili slijepi?

- a. u vlastitom stanu/kući
- b. u iznajmljenom stanu/kući
- c. u studentskom domu**

8. Vrsta oštećenja te na koji način i kada ste ga stekli?

Sljepoća, od desete godine.

9. U kojoj mjeri se smatrate neovisnima (u svakodnevnom životu i u kontekstu obrazovanja) i što vam daje taj osjećaj? (prijatelji, obitelj, udruga, pomagala, pomoćna tehnologija)

(na skali 1 do 5, pri čemu je 1 - u potpunosti ovisan, 5 - u potpunosti neovisan)

1 2 3 4 5

Pa obitelj. Obitelj mi pomaže u stvarima kad sam doma i po Zagrebu kad treba obaviti neke stvari, jer... Znači, oni mi pomažu u stvarima koje ja ne mogu sam. Primjerice, kad treba otići na neku lokaciju koju ja ne znam baš, lijevo-desno. A sve ostale stvari koje ja sam mogu, znači, odlazak na faks, nazad, po gradu, bilo koja lokacija koju znam, jel, to sve obavljam sam. I nastojim čim, čim više stvari obavljati sam. Znači, ne ovisiti o nikome, do mjere do koje to ide. Moji... jednostavno... mislim... huuuh... ima tu nekakvih kočnica, ajmo reć. Znači ipak se i oni isto oko nekih stvari boje, ali svejedno mi dozvole da, da, da ovoooga... Za kretanje koristim štap. A od pomagala... šta ja imam? Paaa... hmm... pokušavam se sjetiti što imam baš od tih, hehe! Imam toplomjer iiii imam vagu za vaganje. Tjelesnu vagu znači, govornu. I šta ja

znam. Ručni sat, to ne spada u kućanska pomagala, hehe! Računalo sa čitačem i mobitel sa čitačem.

10. Jeste li član neke od udruga za osobe s invaliditetom? Ako da, navedite koje i opišite kakvu Vam podršku ona pruža?

Nisam niti jedne. Zapravo član sam Udruge slijepih Varaždina... znači zapravo ogranak s Saveza... znači oni rade više-manje sve ko i centralni taj Savez. Pa recimo oni dakle... eem pokušavaju, evo sad su recimo eem... zaposlili dakle jednu ovoga... zaposlenicu koja, čija je zadaća dakle da sa nama korisnicima, dakle, Saveza u Varaždinu, samo, znači samo nas iz Varaždina, recimo da sa nama obavlja poslove koje trebamo, znači, neovisno o o... kupovina ili plaćanje računa, nije bitno, tipa nekakve asistencije. Onda ne znam aaa, šta još ima, po gradu organiziraju aaa... tečaj orijentacije po gradu pa se, pa pokušavaju lobirat kod grada da se ozvuče mal grad, semafori, pa ne znam, svake godine na tamo oko Božića organiziraju okupljanje studenata i učenika pa onda pokušavaju uvijek, iako to dosta teško u zadnje vrijeme ide, nekakva novčana sredstva dat poklončiče neke i to. Mislim trude se koliko ovoga, koliko im to ovlasti. Sa Udrugom ZAMISLI nisam... znam da oni imaju dosta tih, ovoga, stvari eem.. sa kojim mogu pomoć, ali nisam s njima u kontaktu.

11. Jeste li član lokalne narodne knjižnice?

U Varaždinu i kod sebe doma u Marofu, i jednu i drugu. A u Knjižnice grada Zagreba nisam, NSB jedino, sad. I Hrvatska knjižnica za slijepe.

12. Molim Vas da ukratko opišete položaj slijepih i slabovidnih osoba u hrvatskom društvu? Kakav je odnos društva općenito prema njima? Imate li osjećaj da Vas okolina etiketira zbog Vašeg invaliditeta?

Ma ne, ima toga uvijek. Znači, toga je i bilo uvijek i bude uvijek. Znači, uvijek će se nać neko uuu društvu ko će... imat predrasude. A sad, to je više-manje njegov problem, njegovog ovogaaa... krivih nekakvih stavova prema, prema osobama koje su malo drugačije od njega i to. Ali uuu... ha, pa zna biti i pozitivnih primjera. Znači, jednostavno, ne mogu nekak generalnu sliku stvorit. Sve je to stvar više-manje pojedinaca. Znači, ima ljudi i grupa čak koje, koje etiketiraju, a dok ima opet i onih koji jednostavno se ponašaju skroz normalno, bez ikakvih, ovoga, predrasuda. Mislim da i same slijepe i slabovidne osobe imaju utjecaja na to kako će ljudi gledati na njih. Pa ima, ovoga... pa ima... jer Savez slijepih, ovoga, promovira kroz, u zadnje vrijeme, kroz nekakve video materijale, video spotove, znači, kako treba...

slijepim osobama prić, mislim, prić u smislu kako ih treba ono, voditi pravilno, pomoći im... aaaa, kod nekih stvari, ne znam. I definitivno da to može. Definitivno da. Jer imam već par tako situacija da su mi ljudi prišli i da su već znali kako treba prić. Tako da, sigurno je to utjecalo na poboljšanje... stanja u društvu.

13. Po čemu se, po Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo traženja, pronalaženja i korištenja informacija videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? (Osjećate li da Vam je pristup informacijama u svakodnevnom životu ograničen, da dobivate manje informacija nego što Vam je potrebno?)

Paa.. mislim da šta se tiče dakle informacija, većina informacija danas se na internetu pronalazi, dakle s te strane nekakve tekstualne informacije tu smo potpuno jednaki, dakle šta može već netko vidjet, mogu i ja samo što eto možda meni malo više treba dok ja sa govornom jedinicom to izvrtim, ali u principu na kraju mogu doć do njih. Ali istina da dosta puno informacija, mislim vizualno preko kojekakvih videa, slika, ovo ono, koje jel sasvim razumljivo da se ne može, tako da s te strane recimo smo svi mi nekako ograničeni a ovoogaa, ali kao što sam rekao sa strane ne znam pronać nekakav podatak to ne, to je jednako. Fali mi jedino eem.. čitanje novina, puno je veću gušt uzet novine i sjest negdje van i listat i čitat, nego preko interneta listat i sve to tražit, tako da to, fali mi to.

14. U koje su Vam svrhe potrebne informacije u svakodnevnom životu? Molim Vas navedite prema učestalosti njihova traženje - prvo navedite one koje najčešće tražite (npr. zdravlje, informacije vezane uz invalidnost obrazovanje - ispitna literatura, posao - npr. pronalaženje informacija o zaposlenju, hobi, događanja u svijetu, upravljanje financijama i slično...)

Pa najviše sport je pratim, dakle, sport kao vrste sportova, dakle, nogomet, košarka, nije bitno, jel. Općenito čitav sport me zanima, nemam tu nekakve favorite i sport u smislu eem to kažem.. sportske pripreme, kondicijski treninzi, prehrana sportska, znači to dvoje mi je apsolutno na vrhu. Nakon toga mi ide recimo nekakva zabava, znači opuštanje nekakvo ili ne znam... aaam... šta ja znam, više manje to se može na youtubu naći, to doduše nije informacija, nego jednostavno vrste, ono, raznoraznih videa, pjesama i tako dalje i onda iza toga ide recimo kultura me interesira dosta, aaam, šta uopće još ima, obrazovanje i to je to na dnu. I onda ovo ostalo politika, kronike crne, bijele, ovakve onakve.

15. Na koji način, gdje i koliko uspješno pribavljate tražene informacije?

Prvenstveno internet jer jedno jednostavno zato jer mi je internet dostupan kad god hoću, nisam ovisan o nikome, sad recimo ako ja hoću nekuuuu informaciju saznat iz neke knjige to je već kompliciranije, znači, prvo treba otići po knjigu, pa onda to odskenirati knjigu i onda tek čitanje, znači tri koraka, zapravo. Nekad pitam doma svoje, pitam prijatelje, pitam nekoga, u stvari nekoga za koga smatram da bi moglo znati informaciju, ovisi već iz kojeg je područja, ako je iz sporta onda pitam nekog prijatelja za koga znam da prati sport neću pitati sad ono nekoga koga ono sport uopće ne zanima. U knjižnicu u Varaždinu i Marofu odem isključivo kad je riječ o faksu, znači ove stvari koje sam prvo nabrojio, znači internet, to ne.

16. Koje informacijske izvore koristite da bi došli do potrebnih informacija? (Internet, zvučne knjige, brailleove knjige...)

Zvučne knjige, na brailleovom ne, nemam živaca čitati... šta još tu ima... i i obične knjige znači tekstualne knjige koje odskeniram pa onda ostanu elektronske pa onda sa govornom jedinicom čitam. Zvučne knjige nabavljam u Savezu, Knjižnici za slijepe.

17. Što Vam olakšava traženje, pronalaženje i korištenje informacija (npr. Pomaže li Vam neka osoba u tome?, Posjedujete li određenu tehničku opremu koja Vam olakšava pristup informacijama?)?

Paaa ako tražim na internetu, imam računalo s govornom jedinicom... znači uvijek pokušavam sam, ali recimo ako je neka informacija koja se ne može baš lako pronaći, znači neka možda malo malo di se treba malo više potruditi i malo više kopat onda brata unajmim jer on to puno brže vidi, jednostavno jednim pogledom skenira ekran i vidi da na toj stranici nema toga, i idemo na sljedeću, a dok bi ja čitavu stranicu preletio sa govorom već bi tu izgubio neko vrijeme.

18. Ocijenite na skali od 1 do 5 (1- sasvim nevažno, 5 – jako važno) koliko su Vam bitni sljedeći elementi kod traženja, pronalaženja i korištenja informacija:

- a. jednostavnost i lakoća pronalaženja informacija (od kuće, npr.) - 5
- b. brzina pronalaženja informacija - 5
- c. dostupnost u elektroničkom obliku - 5
- d. prilagođenost za čitanje slijepim i slabovidnim osobama (crni tisak i sl.) - 5
- e. mogućnost reprodukcije u audio formatu - 3
- f. kvaliteta informacija - 5
- g. pouzdanost informacija - 5

- h. iskoristivost informacija - 4**
- i. razumljivost informacija - 4**
- j. informacije na hrvatskom jeziku - 5**
- k. besplatne informacije - 5**

19. S kojim se izazovima i preprekama susrećete pri korištenju traženih informacija?

Molim navedite prema njihovoj učestalosti i važnosti – najprije one prepreke i izazove koji su najčešći.

Na prvom mjestu definitivno jezik, znači jer sa stranim jezicima sam onako dosta klimav, a većinu informacija puno je lakše naći na jezicima stranim nego na hrvatskom, dakle to na prvom mjestu. Na drugo mjesto, znači tekstualni izvor informacija, znači, knjige, časopisi, šta ja znam šta još tu spada, enciklopedije. Tu mi problem predstavlja jednostavno da ne mogu do informacije doći odmah, nego u više koraka, dakle, prvo ono šta smo pričali, posuditi, skenirati i tek onda. Ne moram ja uvijek knjigu posuditi, mogu ja knjigu i doma imati, u kući, ali svejedno ja ne mogu ja nju otvoriti i prelistati i odmah naći, nego ja trebam odskenirati ili pitati nekoga od svojih doma da mi pročita, ali ako recimo ta informacija koja mi treba je na pola knjige neću ni pola knjige čitati.

20. Dogodi li se nekada da Vam je potrebna neka informacija, ali odustanete od traženje iz nekog razloga? Pojasnite, dajte primjer konkretnog događaja.

Paaa ne, jer jednostavno ako neke informacije ima onda sam uporan dok ne dođem do nje, nije, nije mi se to dogodilo.

21. Postoje li informacije koje namjerno izbjegavate? (koje, zašto?)

Pa informacije koje me ne interesiraju, recimo, znači, njih.

22. Po čemu se, prema Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo studiranja videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? Pojasnite, dajte primjere.

Ja bi reko da oni jesu, mislim, zapravo, ravnopravni jesu i trebaju biti, ali u smislu da... kak bi reko.... kada su u pitanju zadaci, nekakve obaveze na faksu, pisanje seminara, ovog onog, aa smo jednaki jednaki ko i videći. Znači ja ne kažem da ja ne bi trebao pisati seminar, normalno da ga trebam pisati, čak ja ne bi htio da ga ja ne pišem, znači da me na taj način odvajaju od drugih, ali većinu profesora, neću reći svi, ali velika većina profesora, aaa ne razmišlja da nama svima slijepima treba više vremena da napišemo jedan seminar nego videćima, evo što

sam ti reko tri sata prije. Znači ja to ne mogu ni da hoću, meni samo tri sata treba da ja odskeniram knjige, a onda još šest, deset sati da to sve pročitam i onda još ne znam ni ja koliko sati da napišem to u nekakav smisleni seminar. Znači jednostavno mi treba eto četiri puta više, pet puta više nego, haa, većini, neću reć, većini videćih. Što se tiće mjesta studiranja, mislim da je videćim bilo lakše studirati u mjestu izvan mjesta svoga boravišta čisto zato, haa, mislim jednostavno zato jer videća osoba koja prvi put dođe u bilo koji grad, da dođu prvi puta u, ne znam, New York, snašla bi se vrlo brzo, znači, jedno prijepodne po gradu i već pohvata glavne nekakve ulice, glavne di je šta u gradu, trgovine, lijevo, desno, a i po faksu, znači, di je koja prostorija, di je knjižnica, di je, ne znam, di su kabineti, di su predavaone, znači, sve to, ja sam sve to morao prije, znači ja sam prije nego što je akademska godina počela to jest u četvrtoj godini gimnazije ja sam učio, znači, put do faksa, po faksu, tako da znači s te strane meni nije toliko to stresno bilo, jer sam ja već znao, ali recimo netko tko nije to prošao, njemu je.

23. Što Vam otežava, a što olakšava studiranje? (npr. Izlaze li Vam profesori u susret pri polaganju ispita? (usmeni ispit umjesto pismenog, testovi na uvećanom tisku, nabavljaju Vam literaturu i slično))

Profesori su mi izlazili u susret u pitanju ispita da se jednostavno predlagao, prihvaćali ideju koju sam ja predložio kako bi ja mogao polagati ispite. I to su stvarno svi do sada prihvatili bez iznimke. A znači na koji način sam ja polagao ispite, znači oni bi meni donjeli ispit na sticku u wordu, jel i ovako i onako u wordu sastavljaju ispit i onda jednostavno oni meni taj ispit donesu, ja uzmem sa sobom laptop,aa i slušalice tako da kolegama ne smetam, oni meni znači daju taj stick, ja ukopčam, uz pomoć tog programa govornog rješavam i poslje kad mi word dal hoću spremit promjene, naravno, spremim, vratim njima stick i oni si otvore i isprave ili isprintaju pa isprave, štogod. Znači vrlo, ono, jednostavno rješenje i funkcionalno. Nekakvog prepisivanja naravno nema kad oni gledaju u ekran i to je to. Ali nisu mi izlazili u susret na način da su mi,aaa, umjesto pismenog omogućili usmeni ispit. Oko literature su mi aaa pomagali tako da bi mi davali knjige u onim slučajevima kad bi, kad su oni bili autori te knjige i koautori, jednostavno ima doma negdje spremljeno i pošalju mi, to da, to su radili, ali to je bilo rijeto jer nije baš često se dogodilo da mi je profesor bio autor knjige iz koje sam trebao učiti i pisati seminar, ali kad je bilo, dali su bez problema. Negativna iskustva su bila sa jednom profesoricom koja je aa bila autorica knjige al mi nije htjela dati iz samo njoj znanih razloga.

24. Koja vrsta informacija i građe/literature Vam je potrebna da biste uspješno studirali?

Internet i računalo. Zapravo računalo je osnova, jer bez računala ne bi mogao, mislim, mogao bi ali to bi bilo jednostavno toliko teško da bi se, neizvedivo praktički bi bilo jer ja učim preko računala, znači preko te govorne jedinice, da toga nema, a ne znam kak bi učio, valjda bi mi moji morali čitati knjigu na glas ja bih valjda snimao na kazetofon pa bi to poslije vrtio, slušao, al kažem to je...

25. Kako nabavljate literaturu za potrebe studiranja?

Skripte koje postoje, znači knjige su, znači ono šta sam ti ispričao maloprije, profesori, znači to mi šalju to, al to je bilo malo. Onda skripte koje postoje u elektronskom formatu njih je bilo dosta, to si međusobno mi razmjenjujemo na godini. To je drugi način, a treći jeee aa znači odlazak u knjižnicu, posudba knjige, skeniranje i onda učenje. U knjižnici postoji postoji aaa postoji ti aaa samo malo kak se to zove... uglavnom jedna internetska stranica, ne mogu se sjetiti, Hrčak, tako nešto, e Hrčak na kojoj su digitalizirani časopisi od raznoraznih disciplina prirodnih i društvenih pa onda povijesni časopisi pa mi se tu znalo nekad dogoditi da na toj stranici skinem neki članak. A knjige ovoga, to sam uvijek, gotovo uvijek sam, ima na faksu našem kao na papiru neka informatička služba kojoj se mi možemo javiti i onda oni odskeniraju za nas knjigu i pošalju nam besplatno, ali to je samo u teoriji, u praksi to nije funkcioniralo, a drugi način je naša kopiraona na fakultetu koja ima, znači, mogućnost kopiranja i skeniranja pa onda oni znaju odskenirati i poslat, ali to se plaća, naravno i to dosta skupo. To sam koristio stvarno kad mi je skroz bilo hitno, možda svega dva puta u ove četiri godine.

26. Koliko ste puta bili u Vašoj fakultetskoj i sveučilišnoj knjižnici u zadnjih godinu dana tj. akademske godine 2012./2013. fizički (u samom prostoru knjižnice), a koliko virtualno (komunicirali s knjižničarima putem e-maila, posjetili web stranice knjižnice, pretraživali baze podataka i sl.)?

U NSB-u sam možda dva puta... a u svojoj fakultetskoj, ha barem jedno tridesetak, hehe! Mailom se nisam javljao knjižničarima, a baze podataka nisam se htio ja zamarat.

27. Kako se osjećate u svojoj visokoškolskoj i/ili sveučilišnoj knjižnici?

Znači nikad nisam išao sam, uvijek idem s nekim u knjižnicu jer sam, jednostavno stvar je, ne želim sam, jer puno, puno je elegantnije i praktičnije s nekim otić. Mislim probit se tamo između polica, kad dođeš do pulta, pa ne znam ponovo izać van. Sve je to, kad bi sam išao

dosta komplicirano s obzirom da je u knjižnici tišina jel pa onda je nezgodno da nekakvu buku ja stvaram, onda uvijek s nekim odem. A sam osjećaj nekakav, pa ne znam, ugodnije mi je bilo kod nas na faksu jer, čisto jednostavno zato jer puno, puno brže dođem na pult, zatražim knjigu, oni mi donesu tamo sa police da ja ne moram tražiti i to je to. Kod NSK ima ta procedura, prvo se ispuni neka molba, pa onda se to preda, pa se čeka, pa onda često, najčešće to zapne nešto, pa onda opet. Znači jednostavno bezveze bezveze nekakva birokracija, znači, čisto samo s te strane. Učiti u knjižnicu sam išao možda dva puta i bilo je oke, ugodno sam se osjećao jer svaka druga osoba ima tamo laptop i nisam ničim iskako osim po tim slušalicama

28. Kojim ste se sve uslugama tih knjižnica koristili u zadnjih godinu dana (posudba građe, čitanje/učenje u studijskoj čitaonici, korištenje računala i opreme, pretraživanje baza, međuknjižnična posudba, digitalizacija građe, razgovor s knjižničarima)? Poredajte usluge prema intenzitetu korištenja - prvo one koje najčešće koristite.

Pa recimo, šta ja znam... na vrhu, recimo, posudba i pretraga jer ono da bi posudio moram pretražiti. Onda razgovor sa knjižničarima, znači, kad dođem posudit to s njima, onaamm recimo učenje i kompjuter to nisam nikad. Što se tiče opreme u NSK iskreno ne znam kakva je situacija, ali ja mislim da nema, zapravo, jedina knjižnica od ovakvih ajmo reć, kak da ja to kažem, sveučilišnih, mislim nije to sveučilišna al ono nekakva di se ne može posuditi neki roman, HAZU, knjižnica ove hrvatske akademije, oni imaju, to baš znam da imaju, ali nisam nikad bio pa ne znam kako to funkcionira u praksi, ali znam da oni imaju opremu.

29. Na koji Vam način visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica i knjižničari olakšavaju pronalaženje i korištenje ispitne literature i udžbenika (koji su za sada još uvijek primarno tiskana građa) i pružaju podršku u studiranje uopće?

Znači, a čuj, ovoga, imam čisto taa, kak bi to reko, znaačii, ovi koji rade tamo za pultom, znači njihova nekakva uslužnost, znači oni do sad su uvijek mi, tražili umjesto mene po policama čak i kad bi s nekim došao, znači, bez obzira na to što ja imam videću pratnju nisu oni rekli ajde ono imaš videću pa si sam nađi. Uvijek su mi ovoga, uvijek su mi oni pronašli, donjeli i znali su mi nekoliko puta izaći u susret recimo kad je neka knjiga bila samo za korištenje u knjižnici, znači nije za van, ali bi oni meni ipak dali s obzirom da ja nju ne mogu koristiti nego moram skenirati, onda bi mi dozvolili da ja nju ipak na dan dva iznesem van, odskeniram i vratim ju, za to svaka čast.

30. S kojim se preprekama susrećete u korištenju svoje visokoškolske i/ili sveučilišne knjižnice?

Kod NSK je bila ona prepreka, znači, dolazak, prvo ne znam doći, a kad bih znao opet sam, NSK samostalno je nemoguće to je toliko ogromno unutra prostori, ovoga i ti katovi, odjeli kojekakvi, znači jednostavno je to nemoguće. S druge strane na fakultetskoj znam doć, ali kažem, nisam nikad išao sam, opet zbog, to je više stvar osobne nekakve moje, moja stvar nekako osobna, znači ja jednostavno ne volim ići na mjesta di ono, di bi mogo bit, di bi se mogo istaknut, a u knjižnici bi se itekako mogo istaknut. Kažem, ono šta sam pričao, tišina je pa, a nema šanse da ja dođem bez štapa, ja bi uvijek morao negdje kucnut sa štapom a to automatski znači da bi valjda sve glave koje su u knjižnici gledale u mom smjeru, a ja nisam jednostavno takva osoba koja, aaa, voli privlačiti pažnju, ja to.. što anonimnije to bolje. U NSK je prepreka silna birokracija.

31. Ako ste koristili svoju visokoškolsku i/ili sveučilišnu knjižnicu, kakav je bio odnos knjižničnog osoblja prema Vama (jesu li Vas razumjeli, jesu li imali dovoljno vremena za Vas, znaju li se služiti opremom koja je namijenjena slijepim i slabovidnim osobama itd., jesu li Vam pomogli/pružili traženu građu ili uslugu? Možete li opisati neke konkretne situacije (pozitivna i negativna iskustva)? Kojom biste ocjenom (1 - najniža, 5 - najviša) ocijenili knjižničare u svojoj knjižnici?

U NSK nemam neki dojam, znači jednostavno su mene proveli kroz sustav kao i sve ostale, znači, naručio bih knjigu, kad bi došla, odradio s njom, šta mi treba, kopirao i sve to, znači, tak da oko NSK nemam nikakve drugačiji tretman od drugih. A kažem, kod sebe na faksu to je čak već više stvar, mislim mi sad pričamo samo o toj prošloj godini, ali treba uzet u obzir da su to četiri godine zapravo, znači koji tamo rade u knjižnici me već znaju koliko sam puta već gore bio i sve to. Iii znači susretljivi su, ono što sam rekao, znači da mi daju knjige za van paaa; kak to zapravo izgleda.. dođem za pult kad sam na redu, kažem koju knjigu hoću,aaa, on si tamo utipka da vidi koja je signatura i digne se s pulta i ode tamo do polica potražiti, donese mi i često puta zna već on kliknut tamo kao da sam posudio jer mi imamo poseban nekakav ko aparatić na koji se nasloni knjiga i onda on kao pribilježi tamo da si ti nju posudio. Al kažem često puta oni već tamo kliknu na kompjuter tak da ja ne moram ić na taj aparat. Negativna iskustva nisam imao sa knjižničarima. Ocijenio bi ih peticom jer aaa nemam im šta zamjerit, ima nekih sitnih stvari, ajde, to je zanemarivo tako da mogu, mogu im stvarno dati odličan.

32. Kojim biste ocjenama (1 - najniža, 5 - najviša) ocijenili fizičku dostupnost knjižnice, te ponudu građe i opreme koju Vam visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica nudi? Pojasnite.

A, tu moram dati dvojku jer nema ništa, znači, od nekakve dostupne digitalizirane, nema ništa osim tih časopisa, u knjižnici nema kompjutera opremljenih govornom jedinicom, skeneri postoje ali ko da i meni, kao da i ne postoje kad opet ja s njima se ne mogu služiti jer nemam, jer nemam ovoga, govorni program i to je to znači.

33. Na koji bi se način mogle poboljšati usluge Vaše visokoškolske i sveučilišne knjižnice za slijepo i slabovidne studente? Dajte konkretne prijedloge.

Jednostavno naj naj nekako jednostavnije rješenje bi bilo... em... da... ili da uvedu tako nekaka... mislim najjednostavnije bi bilo dogigitalizirat knjige, al to je nemoguće pa to neću ni reći jer to, to je neostvarivo. Znači bilo bi nekako rješenje jednostavno znači da nekakav kompjuter i skener osposobe sa govornom jedinicom tako da ja već u knjižnici mogu sjest i odskenirat knjigu, da ne moram prvo nosit doma pa onda ponovo u knjižnicu da knjigu vratim, nego jednostavno sve tamo obavim i to je to. Ili drugi način, s obzirom da aaa nema toliko slijepih koji koriste i NSK, pa čak i fakultetsku nema toliko koji koriste, znači, jednostavno zaposlit jednog, dvojicu ljudi koji bi kad dođe neka slijepa osoba po knjigu oni odrade skeniranje i samo onda odskeniranu knjigu poslali na mail ili šta ja znam na nešto već. To su nekako najjednostavnija rješenja...

Prilog 3. Intervju - tablica odgovora na pripremljena pitanja

	P1 - Kojeg ste spola?
I1	Žensko
I2	Muško
I3	Žensko
I4	Žensko
I5	Muško
I6	Žensko

I7	Žensko
I8	Žensko
I9	Muško

P2 - Koliko godina imate?

I1	20
I2	23
I3	21
I4	23
I5	26
I6	26
I7	23
I8	26
I9	22

P3 - Na kojem Sveučilištu studirate i koji studij?

I1	Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet - jednopredmetni studij hrvatskog jezika i književnosti
I2	Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet - studij povijesti i filozofije
I3	Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet - studij psihologije
I4	Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet - stručni upravni studij
I5	Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet - studij povijesti i filozofije

I6	Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti - studij novinarstva
I7	Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet
I8	Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet - studij bibliotekarstva i muzeologije
I9	Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet - studij povijesti

P4 - Godina studija

I1	2. godina preddiplomskog
I2	1. godina diplomskog
I3	2. godina preddiplomskog
I4	1. godina specijalističkog diplomskog
I5	2. godina diplomskog
I6	Apsolvent
I7	3. godina preddiplomskog
I8	Apsolvent
I9	1. godina diplomskog

P5 - Jeste li više godine upisivali redovno te koji Vam je uspjeh na studiju (prosjek ocjena)?

I1	Navodi kako je više godine upisivala redovno i da je dosadašnji uspjeh na studiju bio 4.0
I2	Navodi kako je više godine upisivao redovno i da je dosadašnji uspjeh na studiju bio 3.8
I3	Navodi kako je više godine upisivala redovno, ali ne navodi dosadašnji uspjeh na

	studiju
I4	Navodi kako je više godine upisivala redovno i da je dosadašnji uspjeh na studiju bio 3.7
I5	Navodi kako je više godine upisivao redovno, ali da je iz zdravstvenih razloga morao zamrznuti drugi semestar 1. godine diplomskog studija te da mu je prosjek na preddiplomskom studiju iznosio 4.5, a na diplomskom 4.2
I6	Navodi kako je više godine upisivala redovno, a da je absolventsku godinu upisala zbog kasno položenog ispita na posljednjoj redovnoj godini studija te zbog zadržavanja studentskih prava. Ne navodi dosadašnji uspjeh na studiju
I7	Navodi kako je više godine upisivala redovno, ali ne navodi dosadašnji uspjeh na studiju
I8	Navodi kako je više godine upisivala redovno, a da je absolventsku godinu upisala jer je htjela ostati u Zagrebu i da je dosadašnji uspjeh na studiju bio 3.7
I9	Navodi kako je više godine upisivao redovno i da je dosadašnji uspjeh na studiju bio 3.9

P6 - Živate li sami (tijekom studija)?

I1	Navodi kako živi s cimericom
I2	Navodi kako živi povremeno sam, a povremeno s roditeljima
I3	Navodi da živi sama
I4	Navodi da živi s roditeljima
I5	Navodi da živi sam
I6	Navodi da živi sama
I7	Navodi da živi sama
I8	Navodi da živi sama

I9	Navodi da živi sam
P7 - Ako živite sami ili s cimerima, prijateljima, gdje živite te jesu li ti cimeri, prijatelji slabovidni ili slijepi?	
I1	Navodi da živi u iznajmljenom stanu s cimericom koja nema oštećenje vida
I2	Navodi da kada živi sam, živi u vlastitoj kući
I3	Navodi da živi u studentskom domu
I4	NA
I5	Navodi da živi u vlastitoj kući
I6	Navodi da živi u studentskom domu s psom vodičem
I7	Navodi da živi u studentskom domu
I8	Navodi da živi u studentskom domu s psom vodičem
I9	Navodi da živi u studentskom domu

P8 - Vrsta oštećenja te na koji način i kada ste ga stekli?	
I1	Navodi da je slabovidna od rođenja
I2	Navodi da je potpuno slijep od rođenja
I3	Navodi da je slabovidna od 12. godine, ali ne navodi na koji način je stekla oštećenje
I4	Navodi da je slabovidna od rođenja
I5	Navodi da je slijep od 6. godine, a oštećenje je nastalo kao posljedica trovanja salmonelom
I6	Navodi da je od rođenja slabovidna, ali je s godinama postala slijepa
I7	Navodi da je slijepa od rođenja

I8	Navodi da je slijepa od rođenja
I9	Navodi da je slijep od 10. godine, ali ne navodi na koji način je stekao oštećenje
	<p>P9 - U kojoj mjeri se smatrate neovisnima (u svakodnevnom životu i u kontekstu obrazovanja) i što vam daje taj osjećaj? (prijatelji, obitelj, udruga, pomagala, pomoćna tehnologija)</p> <p>(na skali 1 do 5, pri čemu je 1 - u potpunosti ovisan, 5 - u potpunosti neovisan)</p>
I1	Svoju samostalnost ocjenjuje ocjenom 4 i objašnjava kako se smatra dosta neovisnom, osobito u posljednje vrijeme, ali da još uvijek postoje stvari pri kojima joj je potrebna pomoć. Ne navodi što joj daje taj osjećaj, već samo da sve voli pokušati sama.
I2	Svoju samostalnost ocjenjuje ocjenom 3 jer još uvijek postoje stvari koje ne može napraviti sam, poput u potpunosti samostalnog života. Objašnjava kako mu taj osjećaj pruža obitelj koja mu je velika potpora, vlastita komunikativnost, štap pomoću kojega se kreće te pomoćna tehnologija.
I3	Svoju samostalnost ocjenjuje ocjenom 4 i objašnjava kako je razlog tome što je imala vid do kraja 11. godine. Objašnjava kako joj osjećaj samostalnosti pruža obitelj i vlastita upornost.
I4	Svoju samostalnost ocjenjuje ocjenom 4. Objašnjava kako joj taj osjećaj pruža pomoćna tehnologija, vlastita volja i upornost te podrška obitelji i prijatelja.
I5	Svoju samostalnost ocjenjuje ocjenom 4 i objašnjava kako se u velikoj mjeri smatra neovisnim, ali da još uvijek postoje stvari pri kojima mu je potrebna pomoć. Objašnjava kako mu taj osjećaj prvenstveno pruža pomoćna tehnologija
I6	Svoju samostalnost ocjenjuje ocjenom 5 pri čemu prije svega ističe obiteljsku podršku navodeći primjer njihovog odnosa - „Probaj! Ne možeš, ok, ne možeš. Možeš, super! I to je to. Da je bilo drugačije, ja danas ne bi bila na faksu, ja bi bila doma.“ Osim podrške obitelji, objašnjava kako joj osjećaj samostalnosti pruža njezin pas vodič, pomoćna tehnologija i pomagala poput detektora boja, ali i vlastita snalažljivost.

I7	Svoju samostalnost ocjenjuje ocjenom 3 i objašnjava da je tome najviše pridonijela obitelj, ali i Udruga ZAMISLI, ali ne navodi konkretno na koji način.
I8	Svoju samostalnost ocjenjuje ocjenom 5. Objašnjava kako je tu najveću ulogu odigrala obitelj koja joj nikada nije rekla da nešto ne može, ali i vlastita želja za što većom samostalnošću. Objašnjava da joj taj osjećaj pruža i pas vodič te pomoćna tehnologija koju primjenjuje u svakodnevnom životu navodeći primjer skeniranja novca.
I9	Svoju samostalnost ocjenjuje ocjenom 4 i objašnjava kako taj osjećaj proizlazi iz vlastite želje za samostalnošću, ali i zbog podrške obitelji, štapa kojim se kreće, kućnih pomagala tipa toplomjera i vage te zbog pomoćne tehnologije kojom se koristi.

P10 - Jeste li član neke od udruga za osobe s invaliditetom? Ako da, navedite koje i opišite kakvu Vam podršku ona pruža?

I1	Navodi da nije članica udruga za osobe s invaliditetom
I2	Navodi da je član više udruga pri čemu izdvaja Županijsku udrugu slijepih Split koja mu pomaže u administrativnim problemima te nabavkom pomagala i Udrugu ZAMISLI koja mu pomaže u digitalizaciji literature. Osim udruga za osobe s invaliditetom navodi kako je član i brojnih vjerskih udruga za koje objašnjava da su dobre za širenje poznanstava i Udruge studenata povijesti Toma Arhiđakon u kojoj je savjetnik za studente s invaliditetom.
I3	Navodi da je članica Hrvatskog saveza slijepih i njihove zaklade Marko Brkić čiji je i stipendist te Udruge HUPRT na čijim radionicama sudjeluje, ali vrlo rijetko zbog njihovih termina koje ne može uskladiti sa svojim fakultetskim obavezama.
I4	Navodi da je članica Županijske udruge slijepih Split i Udruge tjelesnih invalida Trogir. Objašnjava kako joj je Županijska udruga jako pomogla jer su ju naučili kako koristiti pomagala i pomoćnu tehnologiju te ju istom i opskrbili.
I5	Navodi da je član Hrvatskog saveza slijepih i Udruge slijepih Osječko-baranjske županije koje su mu pomogle u nabavi pomoćne tehnologije, ostvarivanju prava i zdravstvene skrbi pri čemu objašnjava „Slijepa osoba u Hrvatskoj ukoliko hoće ostvariti bilo koje pravo koje mu zbog

	njegove invalidnosti prema zakonu pripada, mora biti član lokalne udruge slijepih i slabovidnih osoba, drugačije ne ide.“
I6	Navodi da je članica Udruge slijepih Zagreb koja provodi brojne aktivnosti kao što su radionica kuhanja, stranih jezika, snalaženja, informatike i druge, te je njome jako zadovoljna. Navodi da je kratko vrijeme bila članica Udruge ZAMISLI, ali da je istupila iz nje zbog dojma da dobivaju projekte na osnovu invaliditeta svojih članova, a ne za njih.
I7	Navodi da je članica Hrvatske udruge za školovanje pasa vodiča i mobilitet koja joj je pomogla naučiti se kretati pomoću štapa, zatim Udruge ZAMISLI koja joj skenira literaturu i Udruge slijepih Koprivničko-križevačke županije koja joj pomaže s administracijom.
I8	Navodi da je članica Hrvatske udruge za školovanje pasa vodiča i mobilitet koja joj je pomogla naučiti se kretati pomoću psa vodiča, Hrvatskog saveza slijepih i Udruge slijepih Međimurske županije te Udruge ZAMISLI čije usluge zapravo ni ne koristi. Objašnjava kako je veliki protivnik udruge i da do sada niti s jednom nije bila zadovoljna.
I9	Navodi da je član Udruge slijepih Varaždinske županije te opisuje njezin rad, ali ne objašnjava kakvu podršku konkretno njemu pruža.

P11 - Jeste li član lokalne narodne knjižnice?

I1	Navodi da je.
I2	Navodi da nije i objašnjava da je bio kratko vrijeme, ali da, kao i svaka druga knjižnica, nema što ponuditi svojim slijepim i slabovidnim korisnicima za što su krive same knjižnice, ali i država, udruge i same slijepe i slabovidne osobe. Navodi da je član samo Hrvatske knjižnice za slijepe.
I3	Navodi da je.
I4	Navodi da nije.
I5	Navodi da je.

I6	Navodi da nije.
I7	Navodi da je.
I8	Navodi da je.
I9	Navodi da je i navodi da je član Hrvatske knjižnice za slijepe.

	P12 - Molim Vas da ukratko opišete položaj slijepih i slabovidnih osoba u hrvatskom društvu? Kakav je odnos društva općenito prema njima? Imate li osjećaj da Vas okolina etiketira zbog Vašeg invaliditeta?
I1	<p>Smatra da položaj slijepih i slabovidnih u društvu u velikoj mjeri ovisi o mogućnostima koje im može pružiti njihova obitelj. Objašnjava kako njihov položaj ovisi o financijama koje mogu izdvojiti kako bi se uklopili u sredinu, jer iako je sredina razvila veću razinu senzibiliteta prema njima, još uvijek ne postoji institucionalna podrška. Objašnjava kako ne postoje veliki projekti koji bi slijepim i slabovidnim osobama omogućio ulazak na „velika vrata“ u društvo.</p> <p>„Sve to staje na malim projektima koji obuhvaćaju tek nekoliko ljudi, a šira zajednica od toga ne dobiva neku veliku korist. Ponekad mi se čak čini da društvo takve ljude doživljava samo kao teret. Pa usudila bih se reći možda kao gutače novca poreznih obveznika... Mislim, potrebno je mnogo toga učiniti da se takve osobe osjećaju jednako vrijednima u društvu, jer eto... mnogo takvih ljudi ima osjećaj niže vrijednosti što je velika prepreka u njihovu uklapanju u sredinu“</p> <p>Navodi kako ima osjećaj da ju okolina etiketira. Objašnjava kako joj često govore kako je nešto preteško za nju, da ju čudno gledaju ako za nešto zapne, iako se to može dogoditi svakome te da ju često pitaju može li ona to. Zaključuje kako je prije bilo teže te da su ljudi sada senzibilniji i da je puno lakše.</p>
I2	<p>Smatra da je položaj slijepih i slabovidnih u društvu onakav kakvog si ga sami naprave i da se on osobno više nikome ne mora dokazivati, jer je brzo stekao status borca za osobe s invaliditetom zbog čega osobno nije imao negativnih iskustava i nije doživio da ga okolina etiketira. Objašnjava kako je položaj slijepih i slabovidnih osoba u društvu takav jer društvo nije upoznato s njihovim pravima i mogućnostima za što su krive udruge i ostale odgovarajuće institucije i pojedinci. Navodi kako iz takvog stava</p>

	<p>okoline proizlaze brojni drugi problemi kao što su arhitektonske barijere ili zabrana uvođenja pasa vodiča u mnoge prostore i javna prijevozna sredstva. Smatra kako bi inicijativu trebali preuzeti sami studenti s invaliditetom.</p> <p>„Moramo bit svjesni da smo mi ti koji kreiramo našu sudbinu posebno danas u digitalno doba kada je svatko od nas ima svoj digitalni identitet, mi ga moramo prenijeti u ovaj realni iiii i pokušati nešto, pokušati animirati društvo, da se nešto mijenja.“</p>
<p>I3</p>	<p>Smatra da je položaj slijepih i slabovidnih u društvu bolji nego prije par godina, jer se razvila veća svijest. Objašnjava kako osjeća da ju okolina etiketira jer još uvijek nije dovoljno upoznata s načinom kako pristupiti i pomoći slijepoj i slabovidnoj osobi te kako se još uvijek kod ljudi osjeti prisutan strah. Smatra kako su za to odgovorne same slijepe i slabovidne osobe, osobito one koje su povučene u sebe i koje se ne trude uključiti u sve segmente društva. Smatra da slijepe i slabovidne osobe još uvijek nisu u svim segmentima ravnopravne s videćim osobama, ali da se puno toga promijenilo na pozitivno; postavljaju se zvučni semafori i liftovi s govornom jedinicom, označuju se staze i dosta toga se označuje na brajici što je pokazatelj pozitivnog pomaka.</p>
<p>I4</p>	<p>Smatra da se položaj slijepih i slabovidnih u društvu popravlja i da ide prema boljem. Naglašava kako se promjene osobito primijete kod mlađih generacija koje se više trude educirati o načinu života slijepih i slabovidnih osoba, ali da još uvijek postoje ljudi koji čudno gledaju kada vide osobu sa štapom i odmah pomisle kako oni to mogu i kakve oni to roditelje ili skrbnike imaju koji ih puštaju same van. Navodi kako se mladi znaju susresti s odbacivanjem jer okolina smatra da ih treba posebno čuvati i paziti ako izađu s njima van. Objašnjava kako osobno nije imala negativnih iskustava, niti je osjetila da je okolina etiketira, osim u djetinjstvu kada se druga djeca nisu htjela igrati s njom u strahu da će oni biti odgovorni ako padne ili joj se nešto dogodi. Objašnjava kako sada normalno hoda i normalno komunicira s ljudima „gledajući“ ih u oči, pa okolina često niti ne primijeti da ima poteškoće s vidom. Navodi kako poznaje ljude koji su doživjeli odbacivanje od okoline i koji se druže samo s drugim slijepim i slabovidnim osobama ili sa ženskim društvom jer ono ima više razumijevanja.</p>
<p>I5</p>	<p>Smatra da je položaj slijepih i slabovidnih u društvu još uvijek loš i da ih društvo još uvijek etiketira. Objašnjava to kroz primjer obrazovanja i zapošljavanja navodeći kako brojne slijepe i slabovidne osobe usprkos završenom fakultetu ne mogu pronaći posao i prisiljene su prekvalificirati se za zanimanja poput masera, jer će poslodavac gotovo</p>

	<p>uvijek prije zaposliti videću osobu, nego slijepu ili slabovidnu osobu.</p> <p>„Sami se zamislite, kao poslodavac kojemu se je javila osoba sa invaliditetom, u ovom slučaju sljepoćom, na natječaj. Biste li dali njoj prednost ili bi razmišljali kako bi izborom osobe bez invaliditeta vaš kolektiv mogao više i lakše napredovati jer... niste vi tamo neki dobrotvori, nek se za njih pobrinu socijalne institucije ove države.“</p>
	<p>Smatra da je položaj slijepih i slabovidnih osoba u društvu onakav kakvim si ga sami naprave. Objašnjava kako su oni manjina i kako se zbog toga oni moraju uklopiti u društvo, a ne da njih društvo uklapa u sebe. Napominje kako tu postoji problem jer se oni sami separiraju te navodi primjer kako u studentskom domu svi slijepi i slabovidni žive na istom katu i međusobno se družte te rijetko komuniciraju s drugima.</p> <p>„Naš položaj u društvu onako je kako si ga zapravo sami mi napravimo i to ti je to. Jer ako si ti komunikativan, ako ti priđeš, ako ja tebi pridem na faksu i pitam te za neku pomoć, pa sutra ćeš me, pozdravit ćeš me i reći ćeš tko si, nastavit ćemo se družiti. Sad da ja tamo stojim sa strane i čekam da meni netko priđe, neće, zašto?! Pogotovo ne na fakultetima gdje smooo, gdje smo odrasli.“</p>
16	<p>Naglašava i utjecaj tehnologije. Objašnjava kako je ona pridonijela lakšoj komunikaciji i pristupu informacijama, ali da zatupljuje slijepu i slabovidnu djecu. Smatra da se društvo ipak malo pokrenulo, ali samo u većim gradovima, jer mentalitet u manjim sredinama teško tolerira nešto što je drugačije. Navodi kako je ona iz manje sredine i kako je zbog toga imala teško djetinjstvo. Objašnjava kako su ju druga djeca ismijavala i izbjegavala te kako nisu shvaćala zašto ona ne vidi i zašto ne može raditi sve što rade i oni, ali da je s godina postalo drugačije. Navodi kako svakome rado objasni kako uskladi boje i slično, ali ju iz takta izbace pitanja poput <i>kako se kupaš</i> te ih obično ignorira. Objašnjava kako vodi normalan život i voli sve probati te se aktivno bavi sportom.</p>
17	<p>Smatra da položaj slijepih i slabovidnih u društvu još uvijek nije ravnopravan. Smatra kako se ljudi još uvijek boje pristupiti slijepim i slabovidnim osobama i imaju puno predrasuda, osobito pri zapošljavanju, u smislu da slijepi i slabovidne osobe ne mogu kvalitetno obavljati zadatke. Objašnjava kako je tijekom djetinjstva, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja imala loših iskustava i da ju je okolina etiketirala, ali da je na fakultetu puno bolje.</p>
18	<p>Smatra da položaj slijepih i slabovidnih u društvu još uvijek nije ravnopravan i da se na</p>

	<p>njih još uvijek gleda na način da oni nešto ne mogu ili ne bi trebali.</p> <p>„Što god postigneš možda malo bolje, općenito, ko da si nekakvo čudo svjetsko ili ne znam šta, onako vauuuuuu, haha!“</p> <p>Objašnjava kako položaj zapravo ovisi o njima samima, kako se oni postave prema društvu. Navodi primjere gdje slijepe i slabovidne osobe same sebe sažalijevaju i smatra da to okolini smeta. Objasnjava kako nije imala osobito negativnih iskustava ili da ju je okolina etiketirala, ali da se znalo dogoditi da ljudi pristupe njezinoj prijateljici na kavi i kažu da je lijepo od nje što ju je izvela van. Smatra da je to problem mentaliteta i manje sredine, jer u velikim gradovima nije imala takvih iskustava. Navodi kako joj se ne sviđa što su ih u studentskom domu separirali na jedan kat i da se zbog toga osjeća izolirano.</p>
<p>I9</p>	<p>Smatra da je položaj slijepih i slabovidnih u društvu bolji nego prije, ali da će uvijek biti onih koji etiketiraju i koji imaju predrasude, ali da je to stvar pojedinca, a ne društva. Smatra kako same slijepe i slabovidne osobe imaju velik utjecaj na to kako će ih okolina doživljavati. Navodi primjer Saveza slijepih koji u zadnje vrijeme objavljuje video spotove o tome kako ispravno pričati i pomoći slijepim i slabovidnim osobama te da je zahvaljujući tome došlo do poboljšanja te da je već doživio da su mu ljudi prišli i da su znali kako treba postupati.</p>
	<p>P13 - Po čemu se, po Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo traženja, pronalaženja i korištenja informacija videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? (Osjećate li da Vam je pristup informacijama u svakodnevnom životu ograničen, da dobivate manje informacija nego što Vam je potrebno?)</p>
<p>I1</p>	<p>Smatra kako se iskustvo razlikuje ponajprije u dostupnosti i prilagođenosti informacija. Objasnjava kako tiskana građa predstavlja veliku prepreku jer se u neprilagođenom obliku ne može koristiti, ali naglašava kako u korištenju elektroničkih izvora nema osobite razlike.</p>
<p>I2</p>	<p>Smatra da su slijepe ili slabovidne i videće osobe u ravnopravnom položaju pri traženju, pronalaženju i korištenju informacija ukoliko slijepa i slabovidna osoba</p>

	<p>posjeduje potrebnu pomoćnu tehnologiju. Naglašava kako jedno prijenosno računalo s čitačem zaslona i softverom na hrvatskom jeziku košta 17.000 kuna i ukoliko ga slijepa ili slabovidna osoba posjeduje, u potpunosti je ravnopravna s videćom osobom. Smatra kako bi se slijepim i slabovidnim osobama uvijek trebala pružiti dodatna pomoć u traženju informacija u tiskanom obliku, ali da je činjenica da im je lakše pronaći i koristiti informacije koje su već u elektronskom obliku, pa rijetko uopće posežu za tiskanim materijalima.</p>
I3	<p>Smatra kako su u gotovo ravnopravnom položaju zahvaljujući tehnologiji koja im olakšava pristup informacijama, ali da slijepim i slabovidnim osobama ipak treba puno više vremena kako bi došli do željene informacije. Navodi primjer moderniziranih stranica kao što su stranice s puno poveznica ili gmail, koje su izgubile svoj jednostavan prikaz kojeg je slijepim i slabovidnim osobama bilo lakše koristiti. Navodi i razliku u tome što videća osoba može jednostavno pročitati obavijesti na vratima učionica, dok slijepa ili slabovidna osoba to ne može. Smatra da joj pristup informacijama u svakodnevnom životu nije osobito ograničen i da uspijeva doći do 90% koje su joj potrebne, a za preostalih 10% ne smatra da joj je ograničeno, nego da ih jednostavno previdi ili treba uložiti više truda da bi došla do njih.</p>
I4	<p>Smatra kako nisu u ravnopravnom položaju jer još uvijek postoje brojne stranice koje nisu prilagođene govornoj jedinici, a tiskanu građu mora čitati pomoću povećala što ju brzo umara. Smatra kako joj je iz tog razloga pristup informacijama ograničen i kako ih dobiva manje nego li joj je potrebno.</p>
I5	<p>Smatra kako nisu ravnopravni samo u traženju i pronalaženju informacija, dok su u njihovom korištenju u potpunosti ravnopravni. Objašnjava kako sljepoća ne može biti spoticaj u analiziranju, predstavljanju, obradi ili tumačenju prikupljenih informacija.</p> <p>„Slijepa osoba podjednako dobro, katkada i mnogo bolje, može interpretirati prikupljene podatke i služiti se njima.“</p> <p>Smatra kako mu pristup informacijama u svakodnevnom životu nije otežan zahvaljujući televiziji, internetu, skeniranim knjigama, društvenim mrežama, radiju, digitaliziranim bazama podataka i pomoćnoj tehnologiji.</p>
I6	<p>Smatra kako su u gotovo ravnopravnom položaju. Objašnjava kako je prije dobivala puno manje informacija, puno rjeđe i da joj je trebalo znatno duže da dođe do njih, ali</p>

	da se to promijenilo zahvaljujući internetu i pomoćnoj tehnologiji. Zaključuje da kako napreduje tehnologija, pristup informacijama postaje lakši.
I7	Smatra da nisu u ravnopravnom položaju jer videća osoba u svakom trenutku može putem interneta ili mobitela doći do informacija koje ju zanimaju, dok slijepa ili slabovidna osoba treba tuđu pomoć. Smatra kako joj je pristup informacijama ipak malo ograničen, ali da ima prijatelje koji joj pomažu u tome.
I8	Smatra da su u gotovo ravnopravnom položaju zahvaljujući razvoju tehnologija, ali da je još uvijek bitna razlika u tome što videća osoba primjerice može sjesti u kafić i pročitati novine, dok slijepa ili slabovidna osoba do informacija može doći ili usmenim putem ili putem interneta, najčešće iz vlastitog doma.
I9	Smatra da su u gotovo ravnopravnom položaju zahvaljujući razvoju tehnologije, samo što slijepoj ili slabovidnoj osobi treba više vremena kako bi došla do željene informacije. Smatra kako mu je pristup informacijama u svakodnevnom životu jednim dijelom ograničen, jer se velik broj informacija može dobiti vizualnim putem. Navodi kako mu nedostaje čitanje tiskanih novina, jer bi mu bilo draže sjesti vani i listati ih, nego ih listati preko interneta.

	P14 - U koje su Vam svrhe potrebne informacije u svakodnevnom životu? Molim Vas navedite prema učestalosti njihova traženje - prvo navedite one koje najčešće tražite (npr. zdravlje, informacije vezane uz invalidnost obrazovanje - ispitna literatura, posao - npr. pronalaženje informacija o zaposlenju, hobi, događanja u svijetu, upravljanje financijama i slično...)
I1	Navodi da su kronološki to informacije o događanjima u svijetu, informacije vezane za obrazovanje i opću kulturu te informacije vezane za zdravlje i invaliditet te hobije. Objašnjava kako se njezine informacijske potrebe ne razlikuju od informacijskih potreba drugih.
I2	Navodi da su na prvom mjestu informacije vezane za obrazovanje (ispitna literatura i idejna rješenja obrazovanja slijepih u svijetu), a zatim informacije o sportu i glazbi.
I3	Navodi da su joj najviše potrebne informacije vezane za obrazovanje, a zatim

	informacije o glazbi, plesu, zdravlju i prehrani.
I4	Navodi da su to najčešće informacije o novim izdanjima knjiga, jer voli puno čitati, te informacije o psihologiji i socijalnim problemima, događanjima u svijetu i modi, dok su joj na zadnjem mjestu informacije o sportu koji ju uopće ne zanima.
I5	Navodi da su mu na prvom mjestu informacije o hobijima, zatim knjige, informacije o događanjima u svijetu i ispitna građa te da ostale informacije traži po potrebi.
I6	Navodi da su to informacije o događanjima u svijetu, knjige, informacije o životinjama i sportu, ali da ipak ne može ništa izdvojiti kao najpotrebnije.
I7	Navodi da joj je na prvom mjestu glazba te da još nije u fazi kada su joj potrebne informacije o zdravlju, hobijima i sličnome.
I8	Navodi da su joj na prvom mjestu informacije o hobijima, ali ako je vrijeme ispitnih rokova, da su to onda informacije vezane za obrazovanje.
I9	Navodi da su mu na prvom mjestu informacije o sportu, nakon toga informacije o zabavi i kulturi, dok su mu na dnu liste informacije o obrazovanju, politika i crna kronika.

P15 - Na koji način, gdje i koliko uspješno pribavljate tražene informacije?

I1	Objašnjava kako informacije pribavlja prvenstveno putem interneta, a zatim u knjižnici.
I2	Objašnjava kako informacije pribavlja prvenstveno putem interneta i osobnim kontaktom, ali ponekad i iz knjiga koje nabavlja preko Hrvatske knjižnice za slijepe.
I3	Objašnjava kako informacije pribavlja prvenstveno putem radija, a zatim preko interneta. Objasnjava kako joj internet oduzima više vremena zbog previše poveznica koja ju onda „bacaju“ s jedne stranice na drugu, ali da joj puno pomažu Facebook grupe.
I4	Objašnjava kako informacije pribavlja prvenstveno putem interneta i nešto rjeđe televizije. Objasnjava kako povremeno u tu svrhu koristi radio i novine, ali vrlo rijetko.

I5	Objašnjava kako informacije pribavlja vrlo lako putem interneta i drugih medija.
I6	Objašnjava kako do svih informacija uspješno dolazi putem interneta i osobnim kontaktom.
I7	Objašnjava kako informacije najčešće pribavlja osobnim kontaktom s prijateljima i putem interneta, te putem knjižnice ukoliko je riječ o čitanju knjiga.
I8	Objašnjava kako informacije pribavlja prvenstveno putem interneta ili osobnim kontaktom. Napominje kako knjižnicu koristi samo ako joj je neka informacija hitno potrebna.
I9	Objašnjava kako informacije pribavlja prvenstveno putem interneta jer mu je uvijek dostupan i onda ne ovisi o nikome. Osim internetom, informacije pribavlja i osobnim kontaktom s obitelji i prijateljima. Napominje kako knjižnicu koristi isključivo kada su mu potrebne informacije vezane za fakultet.

P16 - Koje informacijske izvore koristite da bi došli do potrebnih informacija? (Internet, zvučne knjige, brailleove knjige...)

I1	Navodi internet, knjige i časopise te naglašava kako se ne služi brailleovim pismom niti zvučnim knjigama.
I2	Navodi internet i brailleove knjige te objašnjava kako do njih dolazi. Navodi kako zvučne knjige ne koristi.
I3	Navodi internet i elektroničke knjige te radio. Objasnjava kako je prije češće koristila elektroničku bilježnicu, ali da sada većinu stvari obavlja preko računala. Objasnjava kako brailleove knjige i zvučne knjige vrlo rijetko koristi jer je ponuda slaba, a za potrebe fakulteta nikakva.
I4	Navodi internet, elektroničke knjige, zvučne knjige, televiziju i novine te napominje kako se ne koristi brailleovim pismom.
I5	Navodi internet i televiziju. Objasnjava kako zvučne knjige ne koristi zbog njihove nepraktičnosti zbog brzine čitanja koju si ne može sam regulirati. Brailleove knjige

	također ne koristi, ali ima brailleov redak, pa po potrebi tako čita.
I6	Navodi internet i zvučne knjige. Objašnjava kako više koristi zvučne knjige na srpskom, crnogorskom i bosanskom jeziku jer su brže od onih na hrvatskom jeziku. Objašnjava i kako ne koristi brailleove knjige jer su prevelike, preteške i prerijetke.
I7	Navodi internet, zvučne knjige i novine.
I8	Navodi internet i skenirane knjige. Objašnjava kako brailleove knjige koristi sve rjeđe, jer ih je sve manje, kao i zvučne knjige jer joj čitanje drugih odvlači pažnju.
I9	Navodi zvučne knjige koje nabavlja u Hrvatskoj knjižnici za slijepe i elektroničke knjige. Objašnjava da brailleove knjige ne koristi jer nema živaca to čitati.

	P17 - Što Vam olakšava traženje, pronalaženje i korištenje informacija (npr. Pomaže li Vam neka osoba u tome?, Posjedujete li određenu tehničku opremu koja Vam olakšava pristup informacijama?)?
I1	Objašnjava da joj olakšava tehnička oprema i pomagala- računalo s čitačem ekrana, skener i povećalo
I2	Objašnjava da mu olakšava tehnička oprema i pomagala - računalo s čitačem ekrana, sintetizator govora JAWS, skener, printer i brailleov pisač.
I3	Objašnjava da joj olakšava tehnička oprema i pomagala - računalo s čitačem ekrana i sintetizatorom govora i elektronička bilježnica, ali i okolina - obitelj, prijatelji, kolege i referada.
I4	Objašnjava da joj olakšava tehnička oprema i pomagala - računalo s čitačem ekrana, ali i okolina, osobito prijatelji s kojima dijeli iste interese.
I5	Objašnjava da mu olakšava tehnička oprema i pomagala - računalo s internetskom vezom i čitačem ekrana, ali i prijatelji.
I6	Objašnjava da joj olakšava tehnička oprema i pomagala - računalo s čitačem ekrana i sintetizatorom govora, mobitel s govornom jedinicom i skener za koji navodi da je „bogom dan.“

I7	Objašnjava da joj olakšava tehnička oprema i pomagala - računalo s čitačem ekrana i sintetizatorom govora, ali i prijatelji.
I8	Objašnjava da joj olakšava tehnička oprema i pomagala - računalo s čitačem ekrana i sintetizatorom govora JAWS. Objasnjava kako je riječ o robotiziranom ženskom glasu na koji se već navikla te kako svaki jezik ima svoj softver za sintezu govora.
I9	Objašnjava da mu olakšava tehnička oprema i pomagala - računalo s čitačem ekrana i sintetizatorom govora, ali i brat koji mu pomaže ako nešto ne može sam pronaći.

P18 - Ocijenite na skali od 1 do 5 (1- sasvim nevažno, 5 – jako važno) koliko su Vam bitni sljedeći elementi kod traženja, pronalaženja i korištenja informacija:

- a. jednostavnost i lakoća pronalaženja informacija (od kuće, npr.)**
- b. brzina pronalaženja informacija**
- c. dostupnost u elektroničkom obliku**
- d. prilagođenost za čitanje slijepim i slabovidnim osobama (crni tisak i sl.)**
- e. mogućnost reprodukcije u audio formatu**
- f. kvaliteta informacija**
- g. pouzdanost informacija**
- h. iskoristivost informacija**
- i. razumljivost informacija**
- j. informacije na hrvatskom jeziku**
- k. besplatne informacije**

I1	a. 5, b. 5, c. 5, d. 5, e. 3, f. 5, g. 5, h. 5, i. 5, j. 5, k. 5
I2	a. 2, b. 4, c. 4, d. 3, e. 1, f. 4, g. 5, h. 5, i. 5, j. 3, k. 4
I3	a. 5, b. 5, c. 5, d. 4, e. 3, f. 5, g. 5, h. 5, i. 5, j. 4, k. 4

I4	a. 3, b. 4, c. 5, d. 5, e. 4, f. 5, g. 5, h. 4, i. 5, j. 5, k. 5
I5	a. 5, b. 5, c. 4, d. 1, e. 1, f. 5, g. 5, h. 4, i. 4, j. 2, k. 1
I6	a. 4, b. 4, c. 5, d. 5, e. 4, f. 5, g. 5, h. 4, i. 5, j. 5, k. 4
I7	a. 5, b. 5, c. 5, d. 5, e. 5, f. 5, g. 5, h. 5, i. 5, j. 5, k. 5
I8	a. 5, b. 5, c. 5, d. 5, e. 3, f. 5, g. 5, h. 5, i. 5, j. 2, k. 5
I9	a. 5, b. 5, c. 5, d. 5, e. 3, f. 5, g. 5, h. 4, i. 4, j. 5, k. 5

	P19 - S kojim se izazovima i preprekama susrećete pri korištenju traženih informacija? Molim navedite prema njihovoj učestalosti i važnosti - najprije one prepreke i izazove koji su najčešći.
I1	Objašnjava da se najčešće susreće s problemom nedostupnosti informacija, kada je neodgovarajuća veličina slova, boja slova i boja podloge teksta, odnosno ako su svijetla slova na svijetloj podlozi, slova pisana kurzivom i podebljana slova malog fonta na žutoj podlozi. Objasnjava kako su to prepreke koje joj oduzimaju puno vremena i zahtijevaju veliku koncentraciju. Nadalje, veliku prepreku predstavljaju joj podcrtani tekstovi, jer ih ne može skenirati te prekratki rokovi u kojima smije zadržati knjigu budući da joj je potrebno više vremena za čitanje.
I2	Objašnjava kako mu najveću prepreku predstavlja nepristupačnost internetskih stranica, zatim razumljivost i dostupnost određenih informacija, podcrtane knjige i vrijeme potrebno da se određena informacija apsorbira.
I3	Objašnjava kako joj najveću prepreku predstavlja nepregledan tekst, kada su slova pisana kurzivom, ako je velik kontrast slova i pozadine te bijela slova na šarenoj podlozi. Objasnjava da joj problem predstavljaju i nepregledne internetske stranice koje „bune“ govorni čitač što joj onda oduzima previše vremena pri traženju potrebne informacije. Prepreka je i kada mora pronaći određeno mjesto, trgovinu ili pogledati cijenu na artiklu, jer mora pitati druge što opet rezultira oduzimanjem vremena. Objasnjava kako su to ipak zanemarive prepreke koje se događaju svakodnevno, pa je na njih već navikla.

14	Objašnjava kako joj najveću prepreku predstavlja nedostupnost informacija i neodgovarajuća pozadina slova.
15	Objašnjava kako mu najveću prepreku predstavlja nedostupnost informacija, jer ih je još uvijek premalo prilagođeno slijepim i slabovidnim osobama te previše vremena koje je potrebno uložiti u to da bi neka informacija postala prilagođena i samim time dostupna. Ukazuje i na rješenje koje bi uključivalo distribuiranje digitaliziranih knjiga ili barem dopuštanje javne razmjene skeniranih materijala među slijepim i slabovidnim osobama.
16	Objašnjava kako joj najveću prepreku predstavlja nedostupnost informacija i nemogućnost iznošenja većine knjiga iz knjižnice i dužeg zadržavanja posuđenog primjerka. Na internetu joj najveću prepreku predstavljaju kodovi koje je potrebno prepisati s ekrana da bi se moglo ući na samu stranicu.
17	Objašnjava kako joj je najveća prepreka to što nije obučena za samostalan rad na internetu te joj je uvijek potrebna pomoć videće osobe.
18	Objašnjava kako joj najveću prepreku predstavljaju neočuvane i nekvalitetne knjige ili kopije, odnosno kada su podcrtane, išarane, loše kopirane ili kada su lošeg uveza. Kao veliku poteškoću navodi i zaštićene PDF-ove, skenirane materijale koji su pohranjeni kao slika, a ne kao tekst i slike unutar kojih se nalazi tekst, jer sve navedeno govorna jedinica ne može prepoznati.
19	Objašnjava da mu je na prvom mjestu jezik, jer je dosta loš s jezicima, a većina potrebnih informacije nije dostupno na hrvatskom. Na drugom mjestu navodi nedostupnost informacija, odnosno informacije do kojih može doći tek nakon što knjigu posudi i skenira.
	P20 - Dogodi li se nekada da Vam je potrebna neka informacija, ali odustanete od traženje iz nekog razloga? Pojasnite, dajte primjer konkretnog događaja.
II	Navodi da se dogodi samo ako je prisiljena, odnosno ako se potrebne informacije nalaze u knjizi od nekoliko stotina stranica, a ne zna gdje ih točno može pronaći. Objasnjava da u tom slučaju mora skenirati cijelu knjigu što joj oduzima puno vremena

	i umara ju. Navodi kako odustaje od traženja informacija i ako su one u fusnotama, jer ih ne može vidjeti bez pomagala.
I2	Navodi da nikada ne odustaje od traženja informacija koja su mu potrebne. „Prvo i osnovno, nema te informacije koja je meni važna da je ja neću pronaći u vrlo kratko vrijeme!“ Objašnjava kako se znalo dogoditi da je imao poteškoće pri traženju informacija, ali onda bi traženje stavio u drugi plan dok ne bi razradio bolji plan kako do nje doći.
I3	Navodi da nikada ne odustaje od traženja informacija koje su joj potrebne, bez obzira koliko joj trebalo da uspije u traženju.
I4	Navodi da odustaje od traženja informacija samo ako joj je loža internetska veza.
I5	Navodi da nikada ne odustaje od traženja informacija koje su mu potrebne te da uvijek nađe način kako do njih doći.
I6	Navodi da nikada ne odustaje od traženja informacija koje su joj potrebne. „Pa ne, nema šanse! (...) Hoću se ja tri godine mučit, pa onda odustat? Ma kaki! Mučit ću se onda rađe još pet.“
I7	Navodi da nikada ne odustaje od traženja informacija koje su joj potrebne.
I8	Navodi da nikada ne odustaje od traženja informacija koje su joj potrebne. Objašnjava da se znalo dogoditi da skenira cijelu knjigu i da tek kada vrati knjigu primijeti da sken nije dobar, ali ni tada nije odustajala, nego je ponovno posuđivala knjigu i ponovno skenirala.
I9	Navodi da nikada ne odustaje od traženja informacija koje su mu potrebne.

P21 - Postoje li informacije koje namjerno izbjegavate? (koje, zašto?)

I1	Navodi da ne postoje informacije koje namjerno izbjegava. „Ma ne, ne. Zašto bih?!“
I2	Navodi da ne postoje informacije koje namjerno izbjegava.
I3	Navodi da namjerno izbjegava samo one informacije koje ju ne zanimaju, poput

	politike.
I4	Navodi da namjerno izbjegava samo one informacije koje ju ne zanimaju, poput žutog tiska i sporta.
I5	Navodi da ne postoje informacije koje namjerno izbjegava, osim eventualno informacija religijskog sadržaja, ali da čak i za njima posegne u svrhu filozofskog tumačenja.
I6	Navodi da namjerno izbjegava samo informacije lošim stvarima koje su se dogodile djeci.
I7	Navodi da ne postoje informacije koje namjerno izbjegava.
I8	Navodi da namjerno izbjegava samo one informacije koje ju ne zanimaju, poput žutog tiska i politike.
I9	Navodi da namjerno izbjegava samo one informacije koje ga ne zanimaju, ali ne navodi koje su to.

	P22 - Po čemu se, prema Vašem mišljenju, razlikuje iskustvo studiranja videćih osoba i slijepih i slabovidnih osoba? Jesu li one u ravnopravnom položaju? Pojasnite, dajte primjere.
I1	Smatra kako slijepi slabovidni studenti imaju puno manje slobodnog vremena jer im je potrebno više vremena za obradu informacija i da im je potrebno više novaca za nabavu literature. Smatra kako im je potrebna veća prilagodba i ustupci profesora na predavanjima i ispitima, jer im treba prilagoditi ispite, predavanja i nastavne materijale te da im je potrebno više vremena za učenje. Smatra da im je otežana razmjena studenata, jer to bi značilo novu prilagodbu u novom gradu te sudjelovanje na znanstvenim skupovima i seminarima gdje im nije omogućena nikakva prilagodba. Ističe i kako zbog svog invaliditeta ne mogu uvijek odabrati studij koji ih najviše zanima.
I2	Smatra da nisu u ravnopravnom položaju prvenstveno zbog toga jer slijepi i slabovidni studenti moraju sami prilagođavati literaturu što u današnje vrijeme digitalne

	tehnologije i open source servisa smatra apsurdnim i napominje kako bi brigu o tome trebale preuzeti knjižnice.
I3	Smatra da nisu u ravnopravnom položaju jer im je potrebna dodatna prilagođenost predavanja i literature i objašnjava primjerom kako profesori nerijetko za vrijeme predavanja govore <i>vidite ovo</i> , ali ne objašnjavaju što pokazuju. Smatra da teže dolaze do literature, jer ju moraju naći čistu knjigu i sami ju prilagoditi na što odlazi puno vremena. Kao veliku razliku izdvaja učenje. Objašnjava kako slijepi i slabovidni studenti mogu učiti samo kod kuće, dok ostali studenti mogu uvijek i u svakoj prilici ako im je skripta pri ruci.
I4	Smatra da nisu u ravnopravnom položaju prvenstveno zbog nedostupnosti literature za slijepi i slabovidne studente. Objašnjava kako oni moraju nabaviti literaturu i sami si ju prilagoditi, dok videći studenti jednostavno odu do skriptarnice ili kupe knjigu. Problem predstavljaju i sitnice kao što je promjena predavaonice. Objašnjava kako videći student samo pročita na vratima da je predavaonica promijenjena, dok slijepi ili slabovidni student to ne može znati ukoliko mu netko ne kaže. Navodi kako se iskustvo studiranja razlikuje i u samom polaganju ispita pri čemu slijepi i slabovidni studenti trebaju dodatnu prilagodbu, duži vremenski rok i dogovor s profesorima.
I5	Smatra da nisu u ravnopravnom položaju, ali i da se ne razlikuju osobito. Kao razliku navodi potrebu za dodatnom prilagodbom literature i duži pripremu za ispit.
I6	Smatra da nisu u ravnopravnom položaju jer slijepi i slabovidni studenti moraju dodatno prilagođavati literaturu i učiti iz „čiste“ skripte dok videći studenti nerijetko imaju skripte s već označenim bitnim dijelovima.
I7	Smatra da nisu u ravnopravnom položaju. Objašnjava kako se po dolasku na fakultet morala naučiti na prostor i kretanje njime, što videća osoba ne mora. Objašnjava kako je slijepim i slabovidnim studentima teže učiti i kako si primjerice ona ne može voditi bilješke na predavanjima ili si sama sastaviti skriptu.
I8	Smatra da nisu u ravnopravnom položaju. Objašnjava kako videći studenti mogu učiti i pisati seminare u knjižnici, a ona to može samo kod kuće budući da u fakultetskoj knjižnici nema prilagođene opreme. Isto tako, ne može sama pogledati mail ili nešto pogledati na internetu ako joj je hitno, nego mora nekoga zamoliti za pomoć. Navodi

	kako ništa ne može raditi u zadnji trenutak - isprintati nešto, popraviti seminar ili prezentaciju, nego da sve to mora napraviti ranije kod kuće.
19	Smatra da su u ravnopravnom položaju, ali u kontekstu fakultetskih obaveza kao što je pisanje seminara i da je to u redu. Naglašava kako je problem samo u tome što brojni profesori ne razmišljaju o tome da je slijepim i slabovidnim osobama potrebno nešto više vremena za to. Objašnjava kako videći student seminar može napisat u posljednji tren, da ga možete početi pisati tri sata prije roka za predaju, dok slijepom i slabovidnom studentu toliko vremena treba samo da skenira jednu knjigu. Objašnjava i kako je videćim studentima lakše doći studirati u mjesto izvan mjesta svoga boravišta nego slijepom ili slabovidnom studentu, jer mu je dovoljno jedno prijepodne da upozna grad i sam fakultet, dok je on morao puno prije doći i učiti put do fakulteta i po fakultetu.
	P23 - Što Vam otežava, a što olakšava studiranje? (npr. Izlaze li Vam profesori u susret pri polaganju ispita? (usmeni ispit umjesto pismenog, testovi na uvećanom tisku, nabavljaju Vam literaturu i slično))
11	<p>„Pa moram priznati da sam se ugodno iznenadila.“ Navodi kako joj profesori maksimalno izlaze u susret. Uvećavaju joj ispite, daju joj više vremena za pisanje ispita, dozvoljavaju joj da za vrijeme predavanja sjedi za katedrom pred računalom kako bi mogla pratiti prezentacije i nikada s njima nije imala neugodnih iskustava. Navodi kako su i kolege vrlo kolegijalni, pitaju ju koliki font slova da joj stave ukoliko joj šalju nešto u Wordu te joj kopiraju skripte uvećano. Smatra da je razlog tome što je u manjoj studijskoj grupi u kojoj funkcioniraju kao manji razred te da bi situacija bila drugačija da je u pitanju veći kolektiv. Zaključuje kako je okolina najvažniji faktor u olakšavanju studiranja jer se tehničke prepreke mogu lako riješiti, ali nerazumijevanje okoline imalo bi puno veće posljedice.</p> <p>„Tehnički problemi uvijek se mogu riješiti i oni predstavljaju izazove koje kada jednom naučite svladavati vrlo uspješno rješavate (...) etiketiranje, predrasude, nerazumijevanje... sve su to stvari s kojima se, po mom mišljenju, studenti iz ove populacije teže nose nego s prilagodbom literature.“</p>
12	Navodi kako mu profesori izlaze u susret po pitanju polaganja ispita, ali da je problem što se sa svakim pojedinim profesorom prije samog polaganja ispita mora dogovoriti o

	<p>načinu ispitivanja. Objašnjava kako je u Zagrebu drugačija situacija gdje slijepi studenti ispite polažu na način da donesu svoj laptop, profesor im da ispit na USB sticku, ispit se riješi i USB stick se predaje profesoru. Navodi kako do sada nije imao negativnih iskustava s profesorima, ali da njegov slabovidni kolega koji također studira na Filozofskom fakultetu u Splitu je, da mu pojedini profesori nisu htjeli čak niti uvećati ispite. Navodi da mu studiranje olakšavaju i kolege s kojima je u super odnosima pri čemu izdvaja jednog kolegu koji mu pomaže u nabavljanju knjiga u elektronskom obliku.</p>
I3	<p>Navodi kako joj studiranje olakšavaju i profesori i kolege. Objašnjava kako kolege u početku nisu znali kako bi joj pristupili, ali da joj sada čitaju i zajedno s njom izvršavaju obveze. Objašnjava kako se s profesorima može dogovoriti da ispite rješava usmeno ili da asistent piše njezine odgovore, ali da je procedura kojom se dolazi do toga nešto teža. Da je potrebno najaviti se prije svakog ispita, bez obzira što je već ranije izlazila na ispite kod dotičnog profesora ili da često ne odgovore na njezine mailove kada im se najavi.</p>
I4	<p>Navodi kako joj studiranje olakšavaju i profesori i kolege. Objašnjava kako s profesorima tjedan dana prije ispita ima konzultacije na kojima ih uputi u svoju situaciju te dogovori usmeno polaganje ispita, jer joj tako najviše odgovara. Objašnjava kako s njom studira njezina najbolja prijateljica koja joj puno pomaže u učenju i nabavci literature.</p>
I5	<p>Navodi kako mu studiranje olakšavaju knjižničari, kolege i profesori. Objašnjava kako mu knjižničari i kolege pomažu u nabavci literature, a profesori mu izlaze u susret po pitanju ispita. Daju mu više vremena za pisanje, a ispite mu donose na USB sticku te ih on rješava na svom laptopu i na kraju ispita preda USB stick s odgovorima. Objašnjava kako mu pojedini profesori osobno mailom šalju popis literature potrebne za njihov kolegij ili mu na kraju predavanja daju materijale koje si onda kod kuće skenira.</p>
I6	<p>Navodi kako joj studiranje olakšavaju profesori i kolege. Objašnjava kako joj profesori uvijek izlaze u susret i da ispite rješava onako kako njoj najviše odgovara i kako je njoj lakše, dok joj kolege prosljeđuju skripte i uključuju ju u aktivnosti.</p>
I7	<p>Navodi kako joj studiranje olakšavaju profesori i kolege. Objašnjava kako je s</p>

	profesorima dogovorila da ispite polaže usmeno, a kolege joj prosljeđuju skripte.
I8	Navodi kako joj studiranje otežava pronalaženje literature, a olakšavaju profesori i kolege. Objasnjava kako većina profesora od nje nije zahtijevalo PowerPoint prezentacije, da je bio samo jedan takav slučaj pri čemu joj je pomogao mlađi brat. Objasnjava kako joj profesori maksimalno izlaze u susret i kako sve ispite rješava usmeno, jer je samim profesorima naporno da se ispit rješava preko USB sticka. Navodi kako je samo nekoliko eseja trebala napraviti u pisanom obliku, a da sve ostalo rješava usmeno uz prethodni dogovor. Objasnjava kako joj kolege pomažu nabaviti literaturu.
I9	Navodi kako mu studiranje olakšavaju profesori s kojima je dogovorio da ispite polaže pismeno preko svog laptopa, odnosno da mu profesori donesu pismeni ispit na USB sticku. Navodi i kako mu daju knjige ukoliko su oni autori ili koautori i da je do sada imao samo jedno negativno iskustvo kada mu je profesorica odbila posuditi knjigu čija je autorica.

P24 - Koja vrsta informacija i građe/literature Vam je potrebna da biste uspješno studirali?

I1	Navodi kako su joj potrebne informacije vezane za književnost i jezikoslovlje, a od građe/literature to su internet, knjige i časopisi.
I2	Navodi kako su mu potrebni internet, skener i pomoćna tehnologija, odnosno elektronska građa.
I3	Navodi kako su joj potrebne skenirane knjige i bilješke te kako su joj dobar izvor informacija vlastite bilješke s predavanja i PowerPoint prezentacije koje profesori postavljaju na internetu.
I4	Navodi kako su joj potrebne tiskane skripte koje tada sama skenira i preslušava uz pomoć govorne jedinice ili čita pomoću povećala
I5	Navodi kako su mu potrebne informacije i literatura vezana za kolegij koji polaže, a od građe to su internetski izvori i skenirani materijali koje čita pomoću čitača ekrana.

I6	Navodi kako joj je potrebna pomoćna tehnologija, odnosno internetski izvori i skenirani materijali koje čita pomoću čitača ekrana.
I7	Navodi kako su joj potrebni samo skenirani materijali.
I8	Navodi kako joj je najpotrebniji internet budući da preko njega dolazi do većine literature. Objašnjava kako se na njezinom studiju u velikoj mjeri prakticira učenje na daljinu, pa je dobar dio nastavnog materijala objavljen na internetu. Osim interneta navodi i skenirane materijale.
I9	Navodi da su mu potrebni računalo i internet. Objašnjava da bi bez računala bilo gotovo neizvedivo studirati.

P25 - Kako nabavljate literaturu za potrebe studiranja?

I1	Navodi kako literaturu najprije nabavlja na internetu gdje pronalazi gotovo sve što joj je potrebno. Objašnjava kako u knjižnicu ide samo ako na internetu nema onoga što joj je potrebno. Tada posudi građu i odnosi su ju na uvećano kopiranje. Naglašava kako zahvaljujući portalu znanstvenih časopisa Hrčak sve manje ima potrebu za odlaskom u knjižnicu.
I2	<p>Navodi kako literaturu najprije nabavlja na internetu, a ako ipak ne postoji u elektronskom obliku, onda ima još četiri metode nabavke. Objašnjava da je prva metoda da se obrati Udruzi ZAMISLI koja mu tada digitalizira potrebnu literaturu, druga metoda je da od kolega ili na internetu pronade skriptu, recenziju ili sažetak knjige, treća metoda je da kupi knjigu i četvrta metoda je da kontaktira samog autora.</p> <p>„Kontaktiram autora knjige i objasnim mu situaciju... imam ajmo reć literarnog dara da mogu od lista napraviti pet stranica eseja. Napravim mu mali esej o mom studiju, o mojem radu, znači malo sveee to, tim metaforama iiii onda većinom dobijem odgovor pozitivan u vidu da mi se knjiga proslijedi u aaaa formatu PDF i Words“</p> <p>Navodi kako u knjižnici nikada ne nabavlja literaturu, jer mu nema što ponuditi. Objašnjava da ne želi zamarati okolinu da mu pomaže doći do knjige koju onda mora skenirati što mu oduzima previše vremena.</p>

I3	Navodi kako literaturu nabavlja najčešće na način da sama skenira knjige i skripte od kolega. Navodi da se pri učenju koristi i vlastitim skriptama s predavanja, prezentacijama koje profesori postavljaju na internetu. Objasnjava da knjižnice koristi samo kako bi podigla knjigu koja joj je potrebna te da po pitanju nabavke potrebne literature od njih nema nikakve druge koristi.
I4	Navodi kako literaturu nabavlja na način da sama kupi knjigu i skenira ju te kako je knjižnicu u tu svrhu koristila samo nekoliko puta.
I5	Navodi kako literaturu nabavlja prvenstveno u sveučilišnoj knjižnici te ju skenira. Drugi način nabavka literature je putem interneta gdje se često mogu pronaći već skenirane knjige u PDF formatu.
I6	Navodi kako literaturu nabavlja na način da osobno od profesora koji su autori knjige zatraži digitalnu verziju iste. Drugi način je da od profesora zatraži primjerak knjige ukoliko imaju te objašnjava da to radi iz razloga što su te knjige obično nove i čiste, pa ih može bez problema skenirati. Kao posljednji način navodi posuđivanje knjiga od kolega ili iz knjižnice te objašnjava kako u tom slučaju knjižničare zamoli da joj pronađu čisti primjerak.
I7	Navodi kako literaturu nabavlja na način da popis putem maila pošalje Udruzi ZAMISLI koja ju tada nabavlja i digitalizira za nju. Objasnjava kako nikada ne ide u knjižnicu.
I8	Navodi kako literaturu najprije nabavlja na internetu. Drugi način nabavka literature je da od profesora zatraži elektronski oblik knjige, ukoliko su oni autori iste. Navodi kako literaturu nabavlja i u svojoj fakultetskoj knjižnici, dok je ranije morala tražiti po gradskim knjižnicama što joj je predstavljalo problem, jer nije mogla do svake doći samostalno. Objasnjava kako preko kolega također dolazi do velikog broja materijala u fizičkom ili elektronskom obliku.
I9	Navodi kako literaturu nabavlja na više načina. Prvi način je da od profesora zatraži digitalnu verziju njihove knjige. Drugi način je prikupljanje literature koja već postoji u elektronskom obliku - na portalu znanstvenih časopisa Hrčak, skripte koje razmjenjuje putem interneta s kolegama i slično. Kao treći način nabavka literature navodi odlazak u knjižnicu gdje posuđuje građu koju onda kod kuće skenira i uči. Objasnjava kako na

fakultetu postoji informatička služba koja besplatno skenira literaturu i šalje ju u digitalnom obliku studentima, ali da to funkcionira samo u teoriji. Objašnjava kako fakultet ima i svoju kopiraonu gdje se može skenirati literatura, ali da se to puno plaća te njihovu uslugu koristi samo u ekstremno hitnim slučajevima.

P26 - Koliko ste puta bili u Vašoj fakultetskoj i sveučilišnoj knjižnici u zadnjih godinu dana tj. akademske godine 2012./2013. fizički (u samom prostoru knjižnice), a koliko virtualno (komunicirali s knjižničarima putem e-maila, posjetili web stranice knjižnice, pretraživali baze podataka i sl.)?

I1	Navodi kako zbog prirode svoga studija knjižnice fizički posjećuje gotovo svakodnevno, a virtualno četiri do pet puta mjesečno.
I2	Navodi kako fizički ne posjećuje knjižnice, ali po potrebi virtualno da. Objašnjava kako ih virtualno posjećuje kako bi došao do kratkog sadržaja knjige koja ga zanima, ali da ne posjećuje ciljano stranice svoje fakultetske ili sveučilišne knjižnice, nego bilo koje u Hrvatskoj koja mu nudi traženu informaciju.
I3	Navodi kako je u sveučilišnoj knjižnici bila možda četiri puta tijekom godine, a u fakultetskoj barem dva puta tjedno. Navodi kako posjećuje njihove internetske stranice kako bi se informirala o novim naslovima ili pregledala katalog, ali ne često.
I4	Navodi kako niti jednom nije bila u sveučilišnoj knjižnici, a u fakultetskoj samo jednom, kada joj je bila potrebna literatura za diplomski rad, ali s prijateljicom. Objašnjava kako izbjegava knjižnicu jer nije samostalna u njoj, niti joj je osobito potrebna jer literaturu uglavnom nabavlja u skriptarnici. Navodi kako ne posjećuje knjižnice virtualno.
I5	Navodi kako je u posljednjih godinu dana bio svega desetak puta u knjižnici, kako fizički, tako i virtualno.
I6	Navodi kako u sveučilišnoj knjižnici nije bila niti jednom, jer nema potrebu budući da iz nje ne može iznositi knjige, a učiti joj je draže u vlastitoj sobi. Navodi kako je u fakultetskoj bila nekoliko puta. Objašnjava kako je razlog tome apsolventska godina, pa stoga nije imala potrebe za čestim posjetima. Navodi kako nije virtualno posjećivala

	knjižnice.
I7	Navodi kako ne posjećuje knjižnice. Objašnjava kako joj Udruga ZAMISLI nabavlja potrebnu literaturu, a uči kod kuće.
I8	Navodi kako je u sveučilišnoj knjižnici bila jednom ili dvaput, a u fakultetskoj mjesečno jednom ili dvaput. Navodi kako po potrebi posjećuje digitalni arhiv knjižnice te digitalnu zbirku odsjeka za bibliotekarstvo, ali da je ona stara i da se ne obnavlja. Objašnjava kako knjižnica ima digitalni repozitorij diplomskih radova u PDF formatu, ali da je za pristup potrebna lozinka. Navodi kako često virtualno posjećuje sveučilišnu i fakultetsku knjižnicu, prvenstveno u svrhu pregledavanja kataloga. Navodi i da s knjižničarima fakultetske knjižnice komunicira mailom.
I9	Navodi da je u sveučilišnoj knjižnici bio možda dva puta, a u fakultetskoj tridesetak puta. Ne posjećuje knjižnice virtualno.

P27 - Kako se osjećate u svojoj visokoškolskoj i/ili sveučilišnoj knjižnici?

I1	Navodi kako se u knjižnici osjeća pomalo neugodno. Objašnjava kako u knjižnici obično bude puno ljudi koji ju čudno gledaju kada se koristi povećalom, ali da ju i sami knjižničari čudno gledaju kada ih pita imaju li prilagođenu literaturu.
I2	NA
I3	Navodi da se osjeća dobro, ali da češće odlazi učiti u sobu za studente psihologije, nego u samu knjižnicu.
I4	Navodi da je ravnodušna prema tome. Objašnjava kako je svjesna da je ona prvi i jedini slabovidni ili slijepi student na svom fakultetu te kako iz tog razloga ne očekuje da se drugi prilagođavaju njoj, već da se ona sama treba prilagoditi drugima.
I5	Navodi da se osjeća prihvaćeno objašnjavajući kako mu knjižničari sa smiješkom pomažu u stvarima koje ne može sam napraviti.
I6	Naglašava da je knjižnicu koristila samo za posudbu i da joj je to bilo odlično iskustvo zahvaljujući knjižničarima koji su joj uvijek pomogli.

I7	NA
I8	<p>Navodi kako se u sveučilišnoj knjižnici ne osjeća dobro, ali ne zbog osoblja, već zbog preduge procedure da dođe do željene građe. U fakultetskoj knjižnici se osjeća puno bolje jer je tamo češće. Objasnjava kako su početkom akademske godine slijepi i slabovidni studenti imali upoznavanje s knjižnicom i da joj knjižnično osoblje uvijek rado pomogne.</p>
I9	<p>Navodi kako se puno ugodnije osjeća u svojoj fakultetskoj knjižnici nego u sveučilišnoj.</p> <p>„Ugodno sam se osjećao jer svaka druga osoba ima tamo laptop i nisam ničim iskako osim po tim slušalicama.“</p> <p>Objasnjava kako u fakultetskoj knjižnici brzo i jednostavno dođe do pulta i građe, dok je u sveučilišnoj knjižnici to preduga i komplicirana procedura. Naglašava kako u knjižnicu nikada ne ide sam jer mu je teško probiti se kroz sve police.</p>

P28 - Kojim ste se sve uslugama tih knjižnica koristili u zadnjih godinu dana (posudba građe, čitanje/učenje u studijskoj čitaonici, korištenje računala i opreme, pretraživanje baza, međuknjižnična posudba, digitalizacija građe, razgovor s knjižničarima)? Poredajte usluge prema intenzitetu korištenja - prvo one koje najčešće koristite.

I1	<p>Navodi kako se najčešće koristila uslugama posudbe građe, radom u čitaonici i korištenjem računala.</p>
I2	NA
I3	<p>Navodi kako se najčešće koristila studijskom čitaonicom za učenje, za posudbu građe i za printanje građe. Objasnjava kako se nije koristila računalnom opremom jer nije prilagođena slijepim i slabovidnim osobama.</p>
I4	<p>Navodi kako je koristila samo uslugu posudbe građe.</p>
I5	<p>Navodi kako je koristio samo uslugu posudbe građe. Objasnjava kako nikada nije učio u knjižnici jer mu je za to potrebna oprema koju knjižnica ne posjeduje.</p>

I6	Navodi kako koristila samo uslugu posudbe građe. Naglašava kako knjižnice nemaju opremu prilagođenu slijepim i slabovidnim osobama te ih tog razloga nikada nije koristila za učenje.
I7	NA
I8	Navodi kako je najčešće koristila usluge posudbe građe, skeniranja i digitalizacije građe te razgovarala s knjižničnim osobljem.
I9	Navodi kako je najčešće koristio usluge pretraživanja i posudbe građe te razgovarao s knjižničnim osobljem. Navodi kako se računalima nije mogao koristiti budući da nisu prilagođena slijepim i slabovidnim osobama.

	P29 - Na koji Vam način visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica i knjižničari olakšavaju pronalaženje i korištenje ispitne literature i udžbenika (koji su za sada još uvijek primarno tiskana građa) i pružaju podršku u studiranje uopće?
I1	Objašnjava kako fakultetska knjižnica ne nudi nikakvu prilagođenu građu, a da u sveučilišnoj nije niti pitala. Iz tog razloga svu građu si prilagođuje sama. Navodi da joj olakšavaju na način da joj dozvole iznošenje literature koja se inače ne smije iznositi, kako bi ju kopirala ili skenirala.
I2	NA
I3	Objašnjava kako joj fakultetska knjižnica pruža podršku na način da joj knjižnično osoblje pomaže pronaći građu, ne mora to raditi sama kao ostali studenti, te joj uvijek daju najčišći primjerak, nerijetko onaj namijenjen čitaonici.
I4	Objašnjava kako svu literaturu pronalazi sama mimo knjižnice.
I5	Objašnjava kako mu knjižnice olakšavaju na način da mu same pronalaze potrebnu građu i daju na posudbu, bez obzira što je namijenjena samo za čitaonicu. Objasnjava kako mu takvu građu daju navečer, prilikom zatvaranja knjižnice ili tijekom vikenda.
I6	Objašnjava kako od knjižnica nikada nije tražila podršku, niti su ju knjižnice same ponudile.

17	NA
18	<p>Objašnjava kako ispitnu literaturu najviše voli pripremati sama, ali da joj knjižnično osoblje fakultetske knjižnice olakšava na način da joj pomažu kopirati ili skenirati manje dijelove te da joj mailom šalju ukoliko već imaju građu u digitalnom obliku. Objasnjava kako joj olakšavaju i na način da joj daju da iz knjižnice iznese građu koja nije za posudbu. Naglašava kako sveučilišna knjižnica nema tu praksu.</p>
19	<p>Objašnjava kako mu knjižnično osoblje fakultetske knjižnice olakšava i pomaže na način da umjesto njega pronalaze građu na policama, iako dolazi u pratnji videće osobe te mu dozvoljavaju da iz knjižnice iznese građu koja nije za posudbu.</p>
	<p>P30 - S kojim se pretekama susrećete u korištenju svoje visokoškolske i/ili sveučilišne knjižnice?</p>
11	<p>Navodi kako je najveća prepreka i fakultetske i sveučilišne knjižnice nemogućnost posudbe većine knjižničnog fonda i nedostatak prilagođene opreme kao što su govorna jedinica ili povećalo. Navodi kako nije niti znala da u sveučilišnoj knjižnici postoji prilagođena oprema, jer joj nikada nitko to nije rekao.</p> <p>„Primjerice povećalo. Ono nije potrebno samo slabovidnim studentima. Primjerice, ono je jako potrebno studentu geografije koji proučava atlase. I njemu je potrebno povećalo. Mislim da bi to trebao biti dio normalnog inventara svake knjižnice, da to uopće ne bi trebala biti neka privilegija, nešto što eto ima samo jedna knjižnica i po čemu je ta knjižnica kao bolja od drugih knjižnica. Mislim da to mora postati nešto normalno. Ok, shvaćam ja da oni ne mogu imat svi elektronske čitače, ali ipak, jedno povećalo, svjetlo koje je dovoljno jako da osoba s invaliditetom može normalno čitat, mislim da je to nešto što svaka knjižnica može sebi priuštiti. Nije to neki velik materijal i trošak.“</p> <p>Kao veliku prepreku u korištenju sveučilišne knjižnice navodi i proceduru pristupa časopisima. Objasnjava kako je potrebno najaviti se nekoliko dana ranije koji časopis želite pregledati.</p>
12	NA
13	<p>Navodi kako se nije susrela s pretekama u korištenju knjižnica.</p>

I4	Navodi kako je najveća prepreka i fakultetske i sveučilišne knjižnice nemogućnost posudbe većine knjižničkog fonda zbog čega je i odustala od korištenja knjižnica.
I5	Navodi kako se osobno nije susreo s preprekama u korištenju knjižnica, ali da im je veliki minus što nemaju prilagođenu literaturu za slijepo i slabovidne te što fakultetska knjižnica ne posjeduje prilagođenu opremu.
I6	Navodi kako se nije susrela s preprekama u korištenju knjižnicama te da su joj jedini problem oštećene i podcrtane knjige.
I7	NA
I8	Navodi kako joj je u početku prepreka bila sam prostor fakultetske knjižnice koji je velik i kompliciran, ali da je na njega sada naučila. Kao prepreku navodi i velike gužve u knjižnici budući da se njome koriste studenti s nekoliko fakulteta te neprilagođenost fotokopirnog stroja i skenera slijepim i slabovidnim osobama. Najveća prepreka u korištenju sveučilišne knjižnice je nemogućnost posudbe većine knjižničkog fonda.
I9	Navodi kako je najveća prepreka u korištenju fakultetske i sveučilišne knjižnice prostor. Objašnjava kako je prostor velik zbog čega se ne bi mogao snaći sam, ali da ionako ne voli dolaziti u knjižnicu sam jer bi morao kuckati štapom što bi privuklo previše pažnje, a to ne voli. Kao veliku prepreku u korištenju sveučilišne knjižnice navodi preveliku proceduru koju je potrebno proći da bi se došlo do željene građe.

	<p>P31 - Ako ste koristili svoju visokoškolsku i/ili sveučilišnu knjižnicu, kakav je bio odnos knjižničkog osoblja prema Vama (jesu li Vas razumjeli, jesu li imali dovoljno vremena za Vas, znaju li se služiti opremom koja je namijenjena slijepim i slabovidnim osobama itd., jesu li Vam pomogli/pružili traženu građu ili uslugu? Možete li opisati neke konkretne situacije (pozitivna i negativna iskustva)? Kojom biste ocjenom (1 - najniža, 5 - najviša) ocijenili knjižničare u svojoj knjižnici?</p>
II	Knjižničare u svojoj knjižnici ocjenjuje ocjenom četiri. Objašnjava kako se svi knjižničari prema njoj ponašaju kao i prema ostalim studentima, da ju nikada ne diskriminiraju, da joj dozvoljavaju da iznosi knjige iz knjižnice koje su namijenjene samo za rad u čitaonici kako bi si ih kopirala te da joj dozvoljavaju, ukoliko ih zamoli,

	<p>da pojedinu knjigu zadrži nešto duže. Međutim, navodi kako ima osjećaj da se pojedini knjižničari ne snalaze u svojim knjižnicama, da ne znaju pronaći građu ili ne znaju tko je napisao neko važno hrvatsko djelo.</p> <p>„Tražila je Davidijadu i onoooo, gospođa ju je pitala tko je to napisao. Pa mislim, ipak je to Marulić i ipak vi radite u sveučilišnoj knjižnici, hehe! Pa mislim... I tako te neke stvari. Primjerice, kad mi ovdje na fakultetu tražimo rječnik... primjerice, ja sam evo nekidan tražila rječnik staroslavenskog i dala sam točan naziv iiii kolegica, nije ga mogla pronaći dok nije otišla do svoje starije kolegice koja je onda objasnila što je to i kako to zapravo izgleda.“</p> <p>Zaključuje kako komunikacija s knjižničarima nerijetko ovisi o njihovom raspoloženju.</p>
I2	NA
I3	Knjižničare u svojoj knjižnici ocjenjuje ocjenom četiri. Objašnjava da su pristupačni i da izlaze u susret. Međutim, navodi da se zna dogoditi da samo prođu pored nje iako vide da je slabovidna i da čeka na njihovu pomoću te da znaju biti nervozni kada ih nešto pita.
I4	Knjižničare u svojoj knjižnici ocjenjuje ocjenom četiri. Objašnjava kako se prema njoj odnose kao prema svakom drugom studentu i da im nikada nije ni ukazala na svoj invaliditet.
I5	Knjižničare u svojoj knjižnici ocjenjuje ocjenom pet. Objašnjava kako su mu uvijek naklonjeni i kako mu uvijek izlaze u susret te da nikada nije bio odbijen s njihove strane. Navodi da su se ponekad trudili i po više sati pronaći mu građu koja mu je potrebna. Navodi kako je jedini minus to što knjižnično osoblje nije obučeno za rad na računalu s čitačem ekrana.
I6	Knjižničare ocjenjuje ocjenom pet. Objašnjava kako uvijek imaju vremena za nju i da nerijetko izdvoje više vremena kako bi joj pomogli.
I7	NA
I8	Knjižničare u svojoj fakultetskoj knjižnici ocjenjuje ocjenom pet. Objašnjava kako joj ponekad materijale šalju mailom i uvijek joj pomažu pronaći građu koja joj je potrebna. Objašnjava kako u knjižnici inače postoji praksa da studenti sami pronalaze i podižu građu, ali da njoj to naprave knjižničari. Knjižničare u svojoj sveučilišnoj knjižnici ocjenjuje ocjenom četiri. Objašnjava kako su ljubazni, ali da nikada ne dozvoljavaju da

	<p>se građa iznese van. Iako razumije da je takvo pravilo knjižnice, smatra da bi se to moglo promijeniti dobrom voljom samih knjižničara.</p>
I9	<p>Knjižničare u svojoj fakultetskoj knjižnici ocjenjuje ocjenom pet. Objašnjava kako su susretljivi, dozvoljavaju mu da iznosi građu van i pomažu mu pronaći građu koja mu je potrebna. Objašnjava kako u knjižnici inače postoji praksa da studenti sami pronalaze i podižu građu, ali da njemu to naprave knjižničari. Navodi kako nije imao negativnih iskustava i da im nema što zamjeriti. Knjižničare u svojoj sveučilišnoj knjižnici nije ocijenio. Objašnjava kako su ga, kao i sve druge korisnike, proveli kroz sustav te kako tamo nema nikakav drugačiji tretman od drugih.</p>
	<p>P32 - Kojom biste ocjenama (1 - najniža, 5 - najviša) ocijenili fizičku dostupnost knjižnice, te ponudu građe i opreme koju Vam visokoškolska i/ili sveučilišna knjižnica nudi? Pojasnite.</p>
I1	<p>Knjižnice ocjenjuje ocjenom tri uz objašnjenje kako ne osiguravaju građu niti videćim studentima, a kamo li slijepim i slabovidnim.</p>
I2	<p>Knjižnice ocjenjuje ocjenom tri. Objašnjava kako je sveučilišna knjižnica jako loše osmišljena u arhitektonskom kontekstu. Navodi kako se sastoji od dva tornja. U jednom tornju se organiziraju radionice, tribine i ostale aktivnosti, ali lift u njoj vozi samo do prvog kata. Opisuje događaj kada je i sam organizirao konferenciju koja se prvotno trebala održati u sveučilišnoj knjižnici, ali je zbog navedenih prepreka premještena na drugu lokaciju. Osim arhitektonskih prepreka, navodi kako je problem i oprema. Objašnjava kako sveučilišna knjižnica posjeduje opremu za slijepu i slabovidnu, ali se njome nitko od knjižničnog osoblja ne zna služiti, pa ju nitko ne koristi. Za fakultetsku knjižnicu objašnjava kako je velik problem dostupnost građe. Objašnjava da se raspitao među kolegama koji su objasnili da se često događa da je građa navedena u katalogu, ali da ne postoji u knjižnici. Međutim, arhitektonski je u redu budući da se nalazi u prizemlju, ali da je jako mala zbog čega djeluje neuredno.</p>
I3	<p>Knjižnice ocjenjuje ocjenom dva. Objašnjava kako problem predstavlja sam izgled zgrade fakulteta koja je sva u staklu, što slabovidnima smeta. Po pitanju knjižnica zadovoljna je jer imaju lift s govornom jedinicom i označene stepenice, ali s druge</p>

	strane izražava nezadovoljstvo sveučilišnom knjižnicom jer se nalazi na velikom raskrižju i prostorije su prevelike i preširoke. Objašnjava kako je nezadovoljna jer knjižnice ne nude prilagođenu građu za slijepo i slabovidne osobe, niti posjeduju prilagođenu opremu.
I4	Knjižnice ocjenjuje ocjenom dva. Objašnjava kako je fizička dostupnost dobra, ali da nije prilagođena slijepim i slabovidnim osobama, zbog čega ju i izbjegava.
I5	Fizičku dostupnost knjižnice ocjenjuje ocjenom pet, a ponudu građe i opreme prilagođene slijepim i slabovidnim osobama ocjenjuje ocjenom jedan i navodi kako se tu nema što dodatno objašnjavati.
I6	Knjižnice ocjenjuje ocjenom tri uz objašnjenje kako imaju vrlo malo prilagođene i čiste građe, ali da je fizička dostupnost u redu.
I7	NA
I8	Knjižnicu fakulteta ocjenjuje ocjenom četiri, dok za sveučilišnu knjižnicu, zbog manjka iskustva, nema ocjenu. Za sveučilišnu knjižnicu navodi kako je od mnogih kolega čula negativna iskustva, pa smatra da ona pogotovo ne bi bila zadovoljna. Objašnjava kako je fakultetska knjižnica dobra u svakom pogledu, samo što joj nedostaje računalo prilagođeno slijepim i slabovidnim studentima.
I9	Knjižnice ocjenjuje ocjenom dva. Objašnjava kako ne nude ništa - ni prilagođenu građu, ni prilagođenu opremu.

	P33 - Na koji bi se način mogle poboljšati usluge Vaše visokoškolske i sveučilišne knjižnice za slijepo i slabovidne studente? Dajte konkretne prijedloge.
II	Predlaže da se krene s manjim promjenama kao što su prikladno osvijetljen prostor u kojem sjene ne padaju na kut pod kojim se čita, nabavka povećala i da u čitaonici uvijek bude prisutan barem jedan knjižničar koji im može pripomoći. Predlaže prilagodbu literature, barem one osnovne poput rječnika i pravopisa. Smatra osobito važnim da se knjižnice počnu bolje oglašavati, jer su postale previše pasivne što nije dobro, jer bi se baš sada, u vrijeme kada internet nudi sve na dlanu, trebale puno više potruditi da sačuvaju svoje mjesto. Predlaže i da se osoblje više educira o problemima i

potrebama osoba s invaliditetom. Objašnjava kako se osobe s invaliditetom boje da će knjižničari biti neljubazni prema njima ili da će ih sažalijevati, što je gore nego da im ne žele pomoći. Smatra da su za status knjižnica među slijepim i slabovidnim studentima krivi njihovi mentori i profesori koji ih nedovoljno informiraju o prilagođenoj literaturi, ali i sami knjižničari. Smatra kako bi knjižničari odmah na početku trebali održati informativno predavanje o svojim uslugama. Veliku odgovornost stavlja i na samu matičnu instituciju (fakultet i/ili sveučilište) objašnjavajući kako knjižnice mogu imati velike ideje i smišljene idealne programe, ali da im to ništa ne znači ukoliko ih njihova matična ustanova ne podržava u tome.

„Mislim da je to kod nas problem, da je puno ljudi, puno pojedinaca koji će završiti taj fakultet i biti motivirani za rad, ali jednostavno, institucija im to neće omogućiti. Mislim da nedostaje ta jedna simbioza između fakulteta i knjižnica, kao da su to tako dvije razdvojene ustanove koje eto, slučajno su se našle pod istim krovom.“

I2

Predlaže četiri prijedloga. Prvi prijedlog je da knjižnice u suradnji sa sveučilišnim profesorima kreiraju digitalnu zbirku koja će slijepim i slabovidnim studentima biti dostupna putem prilagođene računalne opreme. Drugi prijedlog je sastanak knjižnica i udruga slijepih gdje bi se dogovorilo na koji način će članovi udruge upoznati i koristiti knjižnicu, što ne bi trebalo uključivati samo članove koji su studenti. Treći prijedlog je da knjižnice putem natječaja dođu do sredstava Europske unije kojima bi osuvremenile svoje usluge i svoju građu. Četvrti prijedlog je da se slijepi i slabovidne osobe koje su završile fakultet postavi kao savjetnike koji bi svojim primjerom i iskustvom pomagali knjižnicama, fakultetu i sveučilištu u pružanju boljih uvjeta studiranja osobama s invaliditetom.

I3

Predlaže da se u dogovoru s nakladnicima i autorima stvori digitalna zbirka koja bi bila dostupna isključivo slijepim i slabovidnim studentima, zaštićena od kopiranja, a koja ne mora sadržavati slike i ilustracije, već samo čisti tekst. Drugi prijedlog je nabavka jednog ili dva računala prilagođenih slijepim i slabovidnim studentima te nabavka povećala. Smatra da za status knjižnica među slijepim i slabovidnim studentima ne postoji jedna odgovorna strana, nego da je riječ o začaranom krugu. Smatra da podjednaku odgovornost snose same knjižnice, ali i studenti koji nikada nisu zatražili ono što im pripada, nego su se uvijek povodili za time da imaju to što imaju i da će se već nekako snaći. Smatra da dio odgovornosti snosi i Hrvatski savez slijepih, kao i

	<p>manje udruge, koje bi svoje materijale trebale ustupiti knjižnicama, kako bi oni bili lakše dostupni studentima.</p>
I4	<p>Predlaže da se stvori digitalna zbirka i da se nabavi prilagođena računalna oprema i pomagala. Smatra da su za status knjižnica među slijepim i slabovidnim studentima prije svega odgovorni sami studenti koji nikada ništa ne traže. Navodi kako se udruge trude, ali da su one financijski vrlo ograničene, dok kod knjižnica problem predstavlja needucirano osoblje koje je prije svega nezainteresirano za manje skupine korisnika.</p>
I5	<p>Predlaže nabavku prilagođenih računala i skenera te prilagodbu građe. Smatra kako nije potrebno dodatno educirati knjižnično osoblje za rad sa slijepim i slabovidnim studentima te prilagođenom opremom, jer je takvih studenata malo, a i studenti bi sami trebali biti sposobni samostalno raditi na računalu.</p>
I6	<p>Predlaže nabavku barem jednog prilagođenog računala koje bi, u dogovoru s nakladnicima i profesorima, sadržavalo digitaliziranu literaturu. Objašnjava kako bi takva zbirka mogla imati zaštitu od kopiranja i ne bi trebala sadržavati cjelovite knjige.</p>
I7	<p>Predlaže da se poradi na većoj senzibiliziranosti knjižnica i knjižničnog osoblja, da knjižnice počnu više oglašavati svoje usluge, da prilagode literaturu i da više surađuju s udrugama slijepih i slabovidnih osoba.</p>
I8	<p>Predlaže nabavku barem jednog prilagođenog računala koje čak ni ne mora biti u samom prostoru knjižnice. Drugi prijedlog je da se slijepim i slabovidnim studentima omogući iznošenje knjižnične građe, barem na kratki rok. Smatra kako bi knjižnice trebale više surađivati s udrugama slijepih i slabovidnih osoba, jer su osobno neiskusne u radu s tom skupinom korisnika. Napominje kako knjižničari nisu dovoljno educirani o radu s osobama s invaliditetom generalno i kako ne znaju što im je potrebno ukoliko im netko to ne kaže. Kao primjer navodi podcrtavanje knjiga. Smatra kako knjižničari nisu mogli znati da slijepim i slabovidnim osobama podcrtane knjige predstavljaju veliki problem, dok im netko to nije rekao.</p>
I9	<p>Predlaže nabavku barem jednog prilagođenog računala i skenera. Objašnjava kako bi tada uštedio vrijeme, jer građu ne bi morao posuđivati, odnositi kući i skenirati, nego bi to mogao napraviti u samoj knjižnici. Drugi prijedlog je da u knjižnici postoje osobe koje bi bile zadužene isključivo za prilagodbu literature slijepim i slabovidnim</p>

studentima, koju bi im tada slali putem maila. Smatra da bi najveća korist bila kada bi se sva građa uspjela digitalizirati, ali to neće svrstati pod prijedloge budući da je svjestan da je to neizvedivo.
